

T.C.
İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

FARKLILAŞTIRILMIŞ TESELSÜL İLKESİ KAPSAMINDA
ANONİM ŞİRKET YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN HUKUKİ SORUMLULUĞU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DİLAN TAŞ

1600006938

Anabilim Dalı: Özel Hukuk

Programı: Özel Hukuk

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hanife ÖZTÜRK AKKARTAL

İstanbul 2020

T.C.
İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

FARKLILAŞTIRILMIŞ TESELSÜL İLKESİ KAPSAMINDA
ANONİM ŞİRKET YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN HUKUKİ SORUMLULUĞU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DİLAN TAŞ

1600006938

Anabilim Dalı: Özel Hukuk

Programı: Özel Hukuk

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Hanife ÖZTÜRK AKKARTAL

Jüri Üyeleri : Dr. Öğr. Üyesi Pınar Çağla KANDIRALIOĞLU CUYLAN

Prof. Dr. Mehmet BAHTİYAR

İstanbul 2020

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	I
KISALTMALAR.....	VIII
ÖZET.....	X
ABSTRACT.....	XI
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

HUKUKİ SORUMLULUĞUN ANLAMI VE GENEL OLARAK FARKLILAŞTIRILMIŞ TESELSÜL İLKESİNİN NİTELİKLERİ

I. GENEL OLARAK SORUMLULUK KAVRAMI.....	3
II. TTK.'YA GÖRE SORUMLULUĞUN HUKUKİ NİTELİĞİ.....	5
III. YÖNETİM KURULU ÜYELERİ AÇISINDAN HUKUKİ SORUMLULUK.....	5
IV. GENEL OLARAK FARKLILAŞTIRILMIŞ İLKESİNİN KAVRAM VE KAPSAMININ DEĞERLENDİRİLMESİ	7
A. Kavramsal Açıdan Farklılaştırılmış Teselsül.....	7
B. Düzenlenme Amacı Açısından Farklılaştırılmış Teselsül İlkesi	8
C. Farklılaştırılmış Teselsül İlkesinin TTK.'da Düzenlenme Şekli	9
D. Farklılaştırılmış Teselsülün TTK. Gerekçesi Çerçevesince Değerlendirilişi	10
V. FARKLILAŞTIRILMIŞ TESELSÜL İLKESİNİN ÖZELLİKLERİ.....	12
A. Birlikte Verilen Zararlar Kapsamında Farklılaştırılmış Teselsülün Uygulanışı	12
1. Aynı Hukuki Sebepden Meydana Gelen Zarar	13
2. Farklı Hukuki Sebepden Meydana Gelen Zarar	14
B. Sorumluluğun Kapsamı Açısından Farklılaştırılmış Teselsül İlkesinin Değerlendirmesi.....	14
C. Farklılaştırılmış Teselsülün Dış İlişkiye Yansiyış Biçiminin Değerlendirmesi.....	15
D. Farklılaştırılmış Teselsülde İç İlişkiye Yansiyış Biçiminin Değerlendirmesi.....	17

E. Bireysel İndirim Nedenlerinin Farklaştırılmış Teselsüle Etkisi.....	19
1. Genel Olarak.....	19
2. Zarar Görenin Rıza Göstermesi	21
3. Zarar Gören Tarafın Kusurunun Zararın Doğumuna Etkisi	22
4. Hükmedilecek Tazminat Kararının Davalı Tarafı Ekonomik Olarak Zor Duruma Düşürmesi.....	23
F. Dış İlişkide Bireysel İndirim Nedenlerinin Öne Sürülüp Sürülemeyeceğinin Değerlendirmesi.....	23
1. Bireysel İndirim Nedenlerinin Dış İlişkide Öne Sürülebileceğine Dair Görüşler	24
2. Bireysel İndirim Nedenlerinin Dış İlişkide Öne Sürülemeyeceğine Dair Görüşler	24
3. İsviçre Federal Mahkemesi'nin Tavrı.....	25
VI. FARKLILAŞTIRILMIŞ TESELSÜL İLKESİNİN UYGULANDIĞI KİŞİLER	25
A. Farklaştırılmış Teselsül İlkesinin Uygulanacağı Zarar Veren Kimseler	25
1. Kurucular.....	25
2. Yönetim Kurulu Üyeleri	26
3. Farklaştırılmış Teselsül İlkesinin Tek Kişiden Oluşan Yönetim Kurulu'na Uygulanışı.....	26
4. Diğer Yöneticiler	27
5. Tasfiye Memurları.....	27
6. Yönetim Kurulu Üyesi Tüzel Kişinin Sorumluluğu Hususunun TTK.'da Düzenleniş Biçimi	28
7. Yönetim Kurulunda Bulunan Kamu Tüzel Kişi Temsilcilerinin Sorumluluğu Hususu	30
B. Farklaştırılmış Teselsül İlkesinin Uygulanacağı Zarar Gören Kimseler	32
1. Şirket	32
2. Pay Sahipleri.....	33
3. Şirket Alacaklıları	34

VII. FARKLILAŞTIRILMIŞ TESELSÜL İLKESİ İLE RÜCU İLİŞKİSİNİN TTK.’DA DÜZENLENİŞ BİÇİMİ.....	35
A. Kanuni Düzenleme.....	35
B. TTK. Açısından Farklılaştırılmış Teselsül İlkesinde Zarar Kavramının Niteliği ...	36
1. Aynı Zarar – Birlikte Verilen Zarar	36
2. Tek Başına Verilen Zarar – Aynı Zarar	36
3. Aynı Zarar – Zararın Tamamı	38
C. TTK. Açısından Rücu İlişkisi	38

İKİNCİ BÖLÜM

ANONİM ŞİRKET YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN HUKUKİ SORUMLULUĞU VE SORUMLULUĞUN NİTELİK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

I. ORTAKLIK İLE YÖNETİM KURULU ÜYELERİ ARASINDAKİ MEVCUT İLİŞKİNİN HUKUKİ AÇIDAN DEĞERLENDİRMESİ	41
A. Yönetim Kurulu Üyelerinin Ortaklığa Karşı Sorumluluğunun Niteliği Açısından Çeşitli Görüşler- Sözleşmesel Sorumluluk	42
1. Yönetim Kurulu Üyeleri ile Ortaklık Arasındaki İlişkinin Vekâlet Sözleşmesi Olduğuna Dair Görüş	43
2. Yönetim Kurulu Üyeleri ile Ortaklık Arasındaki İlişkinin Hizmet Sözleşmesi Olduğuna Dair Görüş	43
3. Yönetim Kurulu Üyeleri ile Ortaklık Arasındaki İlişkinin Kendine Has İsimsiz Bir Sözleşme Olduğuna Dair Görüş	44
4. Yönetim Kurulu Üyeleri ile Ortaklık Arasındaki İlişkinin Hem Şirketler Hukuku’na Hem de Borçlar Hukuku’na Dair İlke ve Unsurları Bir Arada Bulunduran Sözleşme Olduğuna Dair Görüş	44
B. Yönetim Kurulu Üyelerinin Ortaklık Alacaklıları ile Ortaklara Karşı Sorumluluğunun Hukuki Değerlendirmesi.....	45
II. YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN HUKUKİ OLARAK SORUMLU TUTULABİLMELERİNİN KOŞULLARI.....	45
A. Hukuka Aykırılık Koşulu.....	46

B. Kusur Koşulu	49
1. Kusurun Kavramsal Niteliği	49
2. Karine Olarak Kusur	51
3. Özen Derecesi – Özen Borcu	51
4. Kusursuz Sorumluluk Halleri	52
C. Zarar Koşulu	53
D. İlliyet Bağı Koşulu	56
III. YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN SORUMLULUĞUNA DAİR ÇEŞİTLİ İLKELEER.....	58
A. Kişisel Sorumluluk.....	58
B. Müteselsil Sorumluluk İlkesi	59
C. Farklılaştırılmış Teselsül İlkesi	61
D. İşlemlerin Şirkete İzafesi İlkesi	63
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
SORUMLULUK DAVALARININ GENEL ÖZELLİKLERİ İLE SORUMLULUĞUN SON BULMASINA NEDEN OLAN HALLER	
I. SORUMLULUK DAVALARINDA DAVA AÇILMASINA İLİŞKİN ALINACAK OLAN KARAR.....	64
A. Genel Olarak Sorumluluk Davası Kavramı.....	64
B. Sorumluluk Davası Açılması Kararının Nasıl Alınacağıнын Değerlendirmesi.....	65
1. Yeni TTK.'ya Göre Sorumluluk Davası Açılması Kararının Düzenlenişi	65
2. Sorumluluk Davası Açılması Kararının Yönetim Kurulu Tarafından Alınmasının Yerinde Olacağı Haller	66
3. Sorumluluk Davası Açılması Kararının Genel Kurul Tarafından Alınmasının Yerinde Olacağı Haller	67
C. Sorumluluk Davasında Şirketin Temsili Hususu.....	67
II. SORUMLULUK DAVASINDA TARAFLAR	68
A. Dava Açmaya Yetkili Kimseler	68

1. Şirketin İflas Etmesi Durumu Haricinde Doğrudan Zarara Dayanarak Dava Açabilecek Kimseler.....	70
2. Şirketin İflas Etmesi Durumu Haricinde Dışında Dolayısıyla Zarara Dayanarak Dava Açabilecek Kimseler.....	75
3. Şirketin İflas Etmesi Durumunda Dava Açmaya Yetkili Kimseler.....	76
B. Sorumluluk Davasında Dava Açılacak Kimseler.....	78
1. Yönetim Kurulu Üyeleri.....	78
2. Diğer Yöneticiler.....	79
3. Denetçiler.....	80
4. Kurucular.....	82
5. Tasfiye Memurları.....	83
III. SORUMLULUK DAVASINDA USUL.....	84
A. Sorumluluk Davasında Görev.....	84
B. Sorumluluk Davasında Yetki.....	84
C. Sorumluluk Davasının Yargılama Usulü.....	85
IV. YAPTIRIM.....	86
V. SORUMLULUĞUN SON BULMASINA NEDEN OLAN HALLER.....	89
A. Kusursuzluk Hali.....	89
B. Sulh Hali.....	89
1. Genel Olarak Sulh Kavramı.....	89
2. Sulh Sözleşmesinin Şirket Pay Sahiplerinin Dava Açma Haklarına Tesiri.....	91
3. Sulh Sözleşmesinin Ortaklık Alacaklılarının Dava Açma Haklarına Tesiri.....	91
C. İbra.....	92
1. Kavram ve Hukuki Niteliği.....	92
2. İbranın Kapsamı.....	93
3. Sorumluluk Davaları Açısından İbranın Etkisi.....	95
4. İbra Kararında Oydan Yoksunluk Sorunu.....	96
5. İbra Kararlarının Sakatlığı.....	98

D. Zamanaşımı	99
1. İki Yıllık Zamanaşımı	99
2. Beş Yıllık Zamanaşımı	101
3. Ceza Zamanaşımı	102
E. Zarar Görenin Rızası	102

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

FARKLILAŞTIRILMIŞ TESELSÜL İLKESİ KAPSAMINDA RÜCU DAVALARI

I. GENEL OLARAK RÜCU KAVRAMININ HUKUKİ NİTELİĞİ İLE RÜCU DAVASININ KANUNİ DÜZENLENİŞİ	107
II. RÜCU DAVASINDA TARAFLAR	109
III. FARKLILAŞTIRILMIŞ TESELSÜLDE SORUMLULAR ARASINDAKİ RÜCU İLİŞKİSİ	109
IV. RÜCU DAVASINDA ÖZEL HALLER	110
A. Açılmış Olan Sorumluluk Davasının Davalısı Olarak Bulunmamasına Karşın Aleyhine Rücu Davası Açılmış Olan Kişinin Kusur Oranının Belirlenmesi Sorunu .	110
B. Sorumluluk Davasında Belirlenen Kusur Oranlarının Rücu Davasında Geçerliliği Sorunu	111
V. RÜCU DAVASINDA YETKİLİ VE GÖREVLİ MAHKEME	112

BEŞİNCİ BÖLÜM

ANONİM ŞİRKET YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN SORUMLULUĞUNU GEREKTİREN DURUMLAR

I. GENEL OLARAK SORUMLULUK DURUMLARI	114
II. YÖNETİM KURULUNUN BİR KURUL OLARAK YA DA YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN ŞAHSİ BİÇİMDE KÖTÜ NİYETLİ OLARAK GENEL KURUL KARARI ALEYHİNE İPTAL DAVASI AÇMALARINI HALİNDE SORUMLULUK DURUMU	114
III. ESAS SERMAYENİN USULSÜZ BİÇİMDE ARTTIRILMASINDAN YA DA USULSÜZ BİÇİMDE AZALTILMASINDAN KAYNAKLANAN SORUMLULUK HALİ	116

IV. YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN ORTAKLIĞIN İFLAS ETMESİ DURUMUNDAKİ SORUMLULUK HALİ.....	118
V. MÜZAKERELERE KATILMA YASAĞINA UYULMAMASI DURUMUNDA MEYDANA GELEN SORUMLULUK HALİ.....	119
VI. ŞİRKET İLE İŞLEM YAPMA YASAĞINA UYULMAMASI DURUMUNDA MEYDANA GELEN SORUMLULUK HALİ.....	121
VII. REKABET YASAĞINA UYGUN DAVRANILMAMASI DURUMUNDA MEYDANA GELEN SORUMLULUK HALİ.....	122
VIII. BELGE VE BEYANLARIN KANUNA AYKIRI OLMASINDAN KAYNAKLANAN SORUMLULUK HALİ.....	125
IX. SERMAYE İLE İLGİLİ YANLIŞ BEYANLAR VERİLMESİ VE ÖDEME YETERSİZLİĞİNİN BİLİNMESİNDEN KAYNAKLANAN SORUMLULUK HALİ.....	126
X. DEĞER BİÇİLMESİNDE YOLSUZLUK YAPILMASI HALİNDE MEYDANA GELEN SORUMLULUK HALİ.....	128
XI. HALKTAN USULSÜZ OLARAK PARA TOPLANMASI HALİNDE MEYDANA GELEN SORUMLULUK HALİ.....	128
SONUÇ.....	131
KAYNAKÇA	133

KISALTMALAR

AY	: Anayasa
AB	: Avrupa Birliği
AŞ	: Anonim Şirket
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
b.	: bent
Bank.K.	: Bankacılık Kanunu
Batider	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BK	: Borçlar Kanunu (6098 sayılı yeni Borçlar Kanunu)
Bkz	: Bakınız
C.	: Cilt
CEO	: Chief Executive Officer
dp.	: dipnot
E.	: Esas Numarası
f	: und folgende
HD	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İBK	: İsviçre Borçlar Kanunu
İİD	: Yargıtay İcra İflas Dairesi
İİK	: İcra ve İflas Kanunu
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K	: Karar Numarası

Karş	: Karşılaştırınız
KHK	: Kanun Hükümünde Kararname
md.	: Madde
Nr.	: Numara
RG	: Resmi Gazete
s	: Sayfa
S	: Sayı
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
T	: Tarih
TMK	: Türk Medeni Kanunu
TMSF	: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve devamı
Y	: Yargıtay

ÖZET

FARKLILAŞTIRILMIŞ TESELSÜL İLKESİ KAPSAMINDA

ANONİM ŞİRKET YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN HUKUKİ SORUMLULUĞU

Dilan TAŞ

Anonim şirketler, ticari faaliyetler için en çok tercih edilen şirket tiplerindedir. Ekonomik yaşamdaki hızlı değişimler şirketlerin ve şirketler hukukunu düzenleyen mevzuatların da değişmesini, günümüz ekonomisine uygun biçimde ele alınmasını gerektirmiştir. Bu doğrultuda 6102 sayılı TTK. ile getirilen değişiklikler iş dünyasında köklü değişimlere sebep olduğu gibi anonim şirketin yönetiminden ve üçüncü kişilere karşı temsil edilmesinden sorumlu olan yönetim kurulu organı açısından da önemli değişikliklere neden olmuştur.

6102 sayılı TTK.'da yapılan değişiklikler kaçınılmaz olmakla birlikte anonim şirketlerin temsili ve yönetimi ile şirket yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu hususu en çok üzerinde durulan konulardan olmuştur. Nitekim Eski TTK. uygulamasında anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin sorumluluk alanı oldukça genişletilmiş olmakla birlikte sorumluluğa ilişkin nitelikli hükümler yer almadığı için yönetim kurulu üyelerinin ve müdürlerin sorumluluğu “kusursuz sorumluluk” ilkesi ile bağdaşacak şekilde geniş yorumlanabilmekteydi.

Yeni Türk Ticaret Kanunu ile anonim şirketler sorumluluk hukukunda geçerli olan “tam teselsül anlayışı” terk edilerek “birlikte sorumluluk” olarak da adlandırılan “farklılaştırılmış teselsül” prensibi kabul edilmiştir. Farklılaştırılmış teselsül ilkesine göre yönetim kurulu üyelerinin şirkete ve üçüncü kişilere verdikleri zarardan kusurun ve durumun gereklerine göre diğerleriyle birlikte müteselsilen sorumlu olması öngörülmüştür. Bu suretle anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin hangi konularda nasıl sorumlu olacağı hususu da hassasiyet kazanmıştır. Böylesine büyük bir önem taşıması sebebiyle anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğunun yeni düzenlemeler neticesinde farklılaştırılmış teselsül ilkesi çerçevesinde nasıl uygulanacağı konusunun özel bir çalışma içerisinde ele alınması gerekmiş ve bu çalışma içerisinde değerlendirilmiş başlıca konulardır.

Anahtar Kelimeler: Anonim Şirket, Yönetim Kurulu, Hukuki Sorumluluk, Birlikte Sorumluluk, Farklılaştırılmış Teselsül İlkesi.

ABSTRACT

LEGAL RESPONSIBILITY OF MEMBERS OF THE BOARD OF CORPORATIONS IN THE SCOPE OF DIFFERENTIATED SOLIDARITY

Dilan TAŞ

Corporations are among the most preferred company types for commercial activities. Rapid changes in economic life also caused the companies and the legislations which regulate company laws to change and to be treated in accordance with today's economy. In line with this, as The Turkish Commercial Code number 6102 caused fundamental changes in the business world, it also caused important changes in terms of the board of directors organ which is responsible for the management of a corporation and its representation towards third parties.

Although the changes, made in the The Turkish Commercial Code number 6102 were inevitable, representation of corporations and liability of their members of the board of directors have been one of the most emphasized issues. Although the field of liability of the board of directors of a Corporation had been broadened quite a bit in the old Turkish Commercial Code practice, since there were not any sufficient provisions, related to liability, liability of the board of directors and managers could be interpreted broadly to comply with the principle of "Liability without Fault."

The principle of "differentiated solidarity" which is also called "joint liability" was adopted and full succession which was effective in companies liability law was abandoned with the new Turkish Commercial Code. It has been set forth that members of the board of directors of the company will be severally liable with the others due to the damage they have caused to the company and the third parties, according to the requirements of the fault and the situation, according to the differentiated solidarity principle. This way, the issue of on which issues and how the members of the board of a corporation will be responsible has become important as well. Due to being so important, it has become necessary to treat how the legal liability of the members of the board of a corporation would be practiced as a result of new regulations in the framework of differentiated solidarity principle in a new study and these have been the main issues, evaluated in this study.

Keywords: Incorporated Company, Board of Directors, Legal Responsibility, Joint Liability, Differentiated Solidarity Principle.

GİRİŞ

Ticaret hukuku ile ülkemiz ekonomisi ilerleyişinde 6762 sayılı TTK.'nın önemli rolü bulunmaktadır; zira 1956 senesinde bu kanunun kabul edilişiyile birlikte hem ülkemiz hem dünya açısından “anonim şirketler hukuku” kapsamında kayda değer gelişim ve değişimler yaşanmıştır. Bu köklü değişikliklerin temel nedeni yirmi birinci yüzyılda ülkelerin ekonomik yaşamlarındaki hızlı gelişimler ve bu gelişimlerin ülkelerdeki şirketlerin başarısı ile orantılı olmasıdır. Özellikle 6102 sayılı TTK.'nın şirketler hukuku sahasında getirmiş olduğu yeniliklerle iş dünyasında köklü değişimler meydana gelmiştir.

6102 sayılı TTK.'nın 329. maddesine göre; “Anonim şirket, sermayesi belirli ve paylara bölünmüş olan, borçlarından dolayı yalnız malvarlığıyla sorumlu bulunan şirkettir.”. Bu kanundaki değişiklikler içerisinde yer edinmiş olan en kayda değer değişiklik kanaatimizce “anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğu” konusunda gerçekleşmiştir. Nitekim eski TTK.'da yer edinen “müteselsil sorumluluk prensibi” bu yeni kanun ile birlikte yerini, dış ilişki açısından şahsi indirim nedenlerinin öne sürülebildiği “farklılaştırılmış teselsül prensibine” bırakmıştır. Anonim şirketlerde sorumluluk konusu oldukça geniş ele alınmış ve hatta birtakım adli ve idari müeyyideler öngörülmüştür. Sorumluluk gerektiren davranışlar, şirketin zararına neden olma, ibra meselesi ve uluslararası literatürde uygulanan yeni kavramlar 6102 sayılı TTK. ile hüküm altına alınmıştır. Yine yönetim kurulu üyelerinin özen yükümlülüğü konusunda, yeni Türk Ticaret Kanunu ile beraber basiretli tacir kavramı terk edilerek bunun yerine tedbirli yönetici kavramının benimsenmesi de önemli değişikliklerden biridir. Dolayısıyla, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun sistem açısından tamamıyla yenilikler ve değişimler barındıran bir kanun olduğu söylenebilir.

Farklılaştırılmış teselsül prensibi, İsviçre Borçlar Kanunu'ndan hukukumuzda aktarılmış bir sorumluluk türüdür. Mülga TTK. döneminde müteselsil sorumluluk benimsenmiş iken yeni kanun ile birlikte “farklılaştırılmış teselsül ilkesi” benimsenmiştir. Birlikte sorumluluk olarak da adlandırılan farklılaştırılmış teselsül prensibi, yönetim kurulu üyelerinin ortaklığa verdikleri zararların belirlenmesiyle, bu zararlardan sorumlu tutulmaları anlamında oldukça önemli bir kavramdır.

“Anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğu ve farklılaştırılmış teselsül ilkesi” konulu bu çalışmamızda 6102 sayılı TTK. ile kabul edilen “farklılaştırılmış teselsül ilkesi” ana hatları ile ele alınarak “anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin hukuki

sorumluluğunda” bu ilkenin hangi biçimde ele alınması gerektiği ayrıntılı olarak incelenecektir. Çalışmamızda anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğu konusu, TTK. hükümleri kapsamı ve doğrultusunda ele alınarak değerlendirmelerde bulunulmuştur. Bununla birlikte eski TTK.’nın “yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğu” ve “müteselsil sorumluluk ilkesi” ile ilgili hükümlerine de yeni TTK. hükümleriyle paralellik arz ettiği hallerde karşılaştırmasının yapılabilmesi adına değinilmiştir. Dolayısıyla çalışmamızda gereksiz ayrıntı ve konu dağınıklığından kaçınmak için, sorumluluk hukukuna ilişkin Türk Ticaret Kanunu ilgili hükümleri dışındaki mevzuata mümkün mertebe girilmemeye çalışılmıştır.

Çalışmamız beş ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, sorumluluk kavramı ve sorumluluk hakkında Türk Hukukundaki düzenlemeye ilişkin temel esaslar hakkında temel bilgilere yer verilmiş ve daha sonra yeni düzenlemeler ışığında farklılaştırılmış teselsül ilkesinin kavram, amaç ve kanuni gerekçesi açısından incelemesi yapılmış, farklılaştırılmış teselsül ilkesinin özelliklerine kapsamlı olarak değinilmiş, farklılaştırılmış teselsül ilkesinin kimlere uygulanabileceği ile farklılaştırılmış teselsül ve rücu ilişkisi detaylıca incelenmiştir. İkinci bölümde, “yönetim kurulu üyeleri ile şirket arasındaki ilişkinin hukuki niteliği” doktrindeki çeşitli görüşlere göre değerlendirilmiş, yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğunun koşulları olan “hukuka aykırılık”, “kusur”, “zarar” ve “illiyet bağı” kavramları detaylıca incelenmiş ve son olarak yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna dair çeşitli sistemler, özellikle “müteselsil sorumluluk” ve “farklılaştırılmış teselsül prensibi” arasındaki farklar açısından, değerlendirilmiştir. Üçüncü bölümde sorumluluk davalarının genel özellikleri ile sorumluluğun son bulmasına neden olan haller bütün yönleriyle incelenmiştir. Dördüncü bölümde yönetim kurulu üyeleri aleyhine açılacak sorumluluk davasından sonra açılacak rücu davası hakkında genel bilgilere yer verilmiş, farklılaştırılmış teselsül kapsamında rücu davaları değerlendirilmiştir. Beşinci ve son bölümde ise çalışmada detaylıca incelemesi yapılan “farklılaştırılmış teselsül ilkesi” kapsamında anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin sorumluluk halleri incelenmiş ve çalışmamız bu şekilde tamamlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

HUKUKİ SORUMLULUĞUN ANLAMI VE GENEL OLARAK FARKLILAŞTIRILMIŞ TESELSÜL İLKESİNİN NİTELİKLERİ

I. GENEL OLARAK SORUMLULUK KAVRAMI

Borç ilişkisi, mutlak hakların tersine, *borçluya karşı ileri sürülebilen kişisel hal niteliğinde bir alacak hakkı sağlar*. Kural olarak alacak hakkı, üçüncü kişilere değil, ancak borçluya karşı ileri sürülebilir. Öte yandan bu hak, borçlu tarafından ihlâl edilebilir. Başka bir şekilde ifade etmek gerekirse, *alacak hakkı yalnızca borçlu tarafından ihlâl edilmekle giderim (tazminat) borcu doğurabilir*; bu borç ilişkisinin ihlâl edilmiş olmasından ötürü, üçüncü kişilerden giderim istenemez¹. Hukuk prensibi olarak sorumluluk ile kastedilen ise zarar verenin hukuka aykırılık arz eden bir eylemi ile meydana getirdiği zarar neticesinde zarar gören kimsenin zararını gidermesi veya borçlunun edimini hiç ya da gerektiği gibi ifa etmemesi nedeniyle alacaklı tarafta meydana gelen zararı tazmin etme yükümlüğüdür².

Borç ilişkisinin alacaklıya sağladığı alacak ile çok önemli bir yetki olan onu isteyebilme eş anlamlı değildir. Alacak ile istem (talep) hakkı arasındaki ayrım gözden kaçırılmamalıdır. Gerçekten alacak ile istem hakkı arasındaki ayrımlar, şöylece özetlenebilir: Mutlak hakların kullanılmasına yarayan işlemler, bir alacağa dayanmazlar. Burada, alacağa dayanmayan istem hakkından söz edilir. Öte yandan, alacağın borç ilişkisinin kurulduğu anda doğmasına karşılık, istem hakkı, alacağın ödeme günü gelmesi (borcun muaccel olması) ile doğar. Alacağın, alacaklıya sağladığı en önemli yetki olan istemden ayrı, borçluya karşı icra yolu ile kovuşturma hakkını da sağlaması, *edimini yerine getirmeyen ve kusurlu olan borçludan zarar gideriminin istenebilmesi*, alacak ile istem arasındaki ayrımlar diye belirtilebilir. Eğer, *yenilik doğuran bir hakkın* kullanılması gerekiyorsa, burada alacak ve sağladığı istem hakkı yer almaz. Şundan dolayısıdır ki yenilik doğuran haklarda bir istemde bulunmaksızın, hak sahibinin iradesinin açıklanması ve yöneltmesi ile hukuksal sonuç meydana gelir³.

Borç ilişkisi alacaklıya, istem (talep) hakkı kazandırmasına karşılık borçluya da *edimini yerine getirmek yükümünü yükler*. Borç ilişkisinde borçlu, belirli bir davranış zorunluluğu altındadır. Ne var ki yalnızca bir bağ kurulması ile yetinilerek borçlunun yükümünün yaptırım gücünden (müeyyideden) yoksun bırakılması, borç ilişkisinin kurulmasındaki amacın

¹ KARAHASAN Mustafa Reşit, “Sorumluluk ve Tazminat Hukuku”, C. I, İstanbul 1989, s. 54.

² EREN Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 10. Bası, İstanbul 2008, s. 444; TEKİNAY Selahattin S., Borçlar Hukuku, 4. Bası, İstanbul 1979, s. 17 vd.; AKDAĞ GÜNEY Necla, “Anonim Şirket Yönetim Kurulu”, 2. Baskı, İstanbul 2016, s. 270.

³ FEYZİOĞLU Feyzi Necmettin, “Borçlar Hukuku Genel Hükümler”, C. I, İstanbul 1976, s. 15; OĞUZMAN Kemal, “Borçlar Hukuku Dersleri”, C. I, İstanbul 1987, s. 8, KARAHASAN, s. 54.

gerçekleşmesine engel olacağı gibi ekonomik yaşantıda da rolünü oynayamaz bir duruma gelir. Bu nedendir ki borçlunun davranışı ile meydana getireceği zararı gidermek, öte yandan alacaklıya onun malvarlığına el koyabilme olanağını tanımak zorunlu görülmüştür. Yani borç ilişkilerinin en önemli temellerinden birinin sorumluluk olduğu söylenilebilir⁴.

Borçlar hukukunda sorumluluk yönünden iki anlam üzerinde durulmaktadır. Bu anlamlardan birincisi sorumluluğun kaynağını ifade eder ve borçlunun neden sorumlu olacağını anlatır. Bundan dolayı söz konusu anlam için “den sorumluluk” ifadesi kullanılmaktadır. Bu anlamda “sorumlu” ve “sorumluluk” kelimeleri, zarar verici bir fiil neticesinde meydana gelen bir zararın olması halinde bu zarara neden olan kimsenin zararı tazmin etmekle yükümlü tutulması anlamındadır⁵. “Den sorumluluk” halinde bahse konu edilen borç taraflar arasında yapılmış bir akitten, borçlu tarafın sebepsiz zenginleşmesinden ya da haksız eylemden kaynaklanabilir. **OĞUZMAN/ÖZ, AYAN, TEKİNAY/AKMAN, BURCUOĞLU/ALTOP** bu sorumluluk halleri için şu nitelendirmelerde bulunmuşlardır; “Sözleşmenin ihlalinden kaynaklanan sorumluluk için “sözleşmeden doğan sorumluluk”, haksız fiilden kaynaklanan sorumluluk için de “sözleşme (akit) dışı sorumluluk” ifadeleri kullanılmaktadır. Sözleşmeden doğan sorumluluk ile haksız fiilden doğan sorumluluk arasında sorumluluk kaynağı bakımından, kusurun ispatı ve zamanaşımı açısından önemli farklar vardır. Örneğin sözleşmeden doğan sorumlulukta borcunu hiç veya gereği gibi ifa etmeyen borçlunun kusurlu olduğu varsayılır. Ancak borçlu kusursuz olduğunu ispat ederse sorumluluktan kurtulabilir (TBK. md. 112). Haksız fiilden doğan sorumlulukta ise kusuru ispat yükü haksız fiilden zarar gören tarafa aittir. Sözleşmeden doğan sorumlulukta zamanaşımı süresi kural olarak on yıldır (TBK. md.146). Haksız fiilden doğan borçlarda ise zamanaşımı süresi asgari iki yıl ve azami on yıldır (TBK. md. 72). Bu nedenle herhangi bir somut olayda hem sözleşmenin ihlaline hem de haksız fiili hükümlerine dayanarak dava açma imkânı varsa sözleşmeden doğan sorumluluk hükümlerine dayanılması daha avantajlı olacaktır⁶.”

Sorumluluk teriminin bir diğer anlamı borcunu ifa etmemeye devam eden borçlu tarafın malvarlığına alacaklının devletın yetkili birimleri aracılığı ile el atarak borcun ifasını yerine

⁴ **KAYNAR** Reşat, “Türk Borçlar Hukuku Dersleri”, İstanbul 1965, s. 5; **FEYZİOĞLU**, s. 17; **KARAHASAN**, s. 56.

⁵ **KARAHASAN**, s. 56.

⁶ **AYAN** Mehmet, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Konya 2013, s. 63; **OĞUZMAN** Kemal/**ÖZ** Turgut, Borçlar Hukuku, İstanbul 2013, s. 17; **TEKİNAY** Selahattin Sulhi/**AKMAN** Servet/**BURCUOĞLU** Haluk/**ALTOP** Atilla, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 1993, s. 18 vd.

getirtmektir. Bu sorumluluk türüne “*ile sorumluluk*” denilir. Bu durumda sorumluluğun sebebi ne olursa olsun önemli olan borçlunun ne ile sorumlu tutulacağıdır⁷.

II. TTK.'YA GÖRE SORUMLULUĞUN HUKUKİ NİTELİĞİ

Ortaklık ile yönetim kurulu üyelerinin müteakabil ve rızalarını uygun bir biçimde beyan etmeleri sureti ile aralarındaki hukuki ilişki kurulmuş olur. Ortaklığın sözleşmeyi dayanarak göstererek yönetim kurulu aleyhine dava açma hakkı bulunmaktadır. Zira genellikle yönetim kurulu üyelerinin idare ve temsil haklarından kaynaklanan sorumlulukları sözleşmeye aykırılık niteliğinde olduğu kabul gören bir görüş olsa da mevcut sözleşmede sözleşme koşulları ana sözleşme ya da genel kurulun kararı ile tespit edilmemiş ise bu durumda sözleşmenin niteliği hakkında vekalet sözleşmesi, kendine özgü sözleşme ya da hem borçlar hem şirketler hukukuna ilişkin unsurları bir arada barındıran sözleşme gibi çeşitli görüşler de bulunmaktadır. Her ne kadar bu hallerde sözleşmeye aykırılık olsa dahi yöneticilerin meydana getirdikleri zarar veren eylemin haksız fiil niteliği bulunması durumunda bu defa sorumluluğun haksız fiilden kaynaklandığı da söylenebilecektir. Bu halde zarar gören tarafın sözleşmeye aykırılık ya da haksız fiil sorumluluklarından bir tanesi seçmek yönünde tercih hakkı mevcuttur⁸. Bu görüşlere ilişkin detaylı açıklamalara tezimizin ileri bölümlerinde değinilecektir.

III. YÖNETİM KURULU ÜYELERİ AÇISINDAN HUKUKİ SORUMLULUK

Yönetim kurulu üyelerinin, görevlerini ifa ederken, yasa ya da ana sözleşmenin kendilerine yüklemiş olduğu görev veya görevleri kusurlu olarak hiç veya gereği gibi yerine getirmemeleri yönündeki eylemlerinin sonucu olarak, meydana gelen zararın kendilerine yükletilebilmesi ve bu nedenle kendilerinin tazminat borçlusuna olabilmemesi durumuna yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğu denilir⁹.

Yapılan tanımdan da anlaşılacağı üzere, burada sorumluluğun yönetim kurulu üye ya da üyelerine isnat edilip edilemeyeceği hususuna bakmak gerekmektedir. Yani, sadece esas mukavele hükümlerinin veya kanun hükümlerinin gereğinin hiç veya gereği gibi yerine getirilmemesi sorumluluk için yeterli değildir. Bunun yanında, sorumluluğun yönetim kurulu üyelerine isnat edilebilmesi de gerekmektedir. Zira yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu, sadece kurula üye olmak ve kusurlu davranmak ile söz konusu olan bir sorumluluk değildir.

⁷ AYAN, s. 63; KILIÇOĞLU Ahmet, “Borçlar Hukuku”, Ankara 2005, s. 30.

⁸ AKDAĞ GÜNEY Necla, “Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu”, İstanbul 2008, s. 181, ÇAMOĞLU Ersin, “Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu”, 2. Bası, İstanbul 2007, s. 105 vd.

⁹ ÇAMOĞLU Ersin, “Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu”, İstanbul 2010, s. 10 vd.

Dolayısıyla, yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu, isnat manasında ve kaide olarak kusura dayanan bir sorumluluktur¹⁰. Yönetim kurulu üyelerine sorumluluk isnat edilebiliyorsa söz konusu sorumluluk sınırsız ve şahsi sorumluluktur. Yani bu durumda yönetim kurulu üyesinin bütün malvarlığı ile tazmin yükümlülüğü altına girmesi söz konusudur¹¹.

Anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğu hususunda mehz kanun İsviçre Borçlar Kanunu'ndaki yeni gelişmeler dikkate alınarak eski TTK.'ya nazaran yeni TTK.'da radikal tadiller yapılmıştır. Bu değişikliklerden en önemlisi eski Türk Ticaret Kanunu'nda benimsenmiş olan tam müteselsil sorumluluk ilkesinden vazgeçilmesi ve bunun yerine, farklılaştırılmış teselsül ilkesinin benimsenmesidir. Ayrıca eski TTK.'da dağılık vaziyette bulunan yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna ilişkin düzenlemeler, yine mehz kanun İsviçre Borçlar Kanunu'ndaki yeni gelişmeler dikkate alınarak, yeni TTK.'da tek bir madde altında düzenlenmiştir.

Eski Türk Ticaret Kanunu'ndan farklı olarak yeni kanun yönetim kurulu üyelerinin, yöneticilerin, tasfiye memurlarının, kurucuların, denetçiler ve özel denetçilerin sorumluluğunu bağımsız biçimde değil birlikte ve hukuki sorumluluk üst başlıklı on birinci bölümde düzenlemiştir. Yukarıda da değinildiği üzere bu yeni düzenleme ile birlikte eski kanunda dağılık biçimde bulunan sorumluluğa ilişkin düzenlemeler tek madde altında düzenlenmiştir.

Türk Ticaret Kanunu 553'üncü maddesinde kurucuların (ayrıca 337'nci madde gereği kurucu sayılan ve kuruluş işlemlerine katılanların), yönetim kurulu üyelerinin, yöneticilerin ve tasfiye memurlarının, hemen devamında ayrı bir madde olarak ise denetçilerin sorumluluğu düzenlenmiştir. Fakat sorumluluk nedenleri, davacı sıfatı ve dava hakları, başvuru esasları, teselsül esasları, ibra, zamanaşımı ve yetkili mahkeme ise ortak hükümlere bağlıdır. Sorumluluk şartları genel olarak kanunun veya ana sözleşmenin öngördüğü bir yükümlülüğe aykırılık, kusur, zarar ve illiyet bağı olarak sayılabilir¹².

---

¹⁰ ÇAMOĞLU, Yönetim Kurulu, s.11 vd.

¹¹ ÇAMOĞLU, Yönetim Kurulu, s.2 vd.

¹² BAHTİYAR Mehmet, "Ortaklıklar Hukuku", 13. Baskı, İstanbul 2019, s. 391.

IV. GENEL OLARAK FARKLILAŞTIRILMIŞ İLKESİNİN KAVRAM VE KAPSAMININ DEĞERLENDİRİLMESİ

A. Kavramsal Açıdan Farklılaştırılmış Teselsül

Yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğu hususunda Türk hukuk sistemimizde, “*tam teselsül*” ilkesinden vazgeçilerek bunun yerine “*farklılaştırılmış teselsül*” ilkesi benimsenmiştir. TTK md. 557’ye göre farklılaştırılmış teselsül, aynı zararın doğmasına sebebiyet veren her bir yönetim kurulu üyesinin meydana gelmiş olan zarardan kendi kusuru nispetinde ve halin gereğine göre, zarar kendilerine yüklenebileceği boyutta kendi dışındaki üyeler ile beraber müteselsil olarak yükümlü olmaları şeklinde tanımlanmıştır. Yani h yönetim kurulu üyelerinden her biri, “*uygun illiyet bağı*” ilkesine göre, tek başına zararın doğmasına neden olmuş olsaydı ne kadar sorumlu olacak idiyse o ölçüde zarardan sorumlu olacaktır. Ayrıca, sorumlular, önceki kanunda sahip olmadıkları dış ilişkide şahsi indirim nedenlerini öne sürebilme hakkına da sahip olmuşlardır¹³.

Bilindiği üzere, yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğu konusunda 6762 sayılı eski TTK.’da tam teselsül ilkesi benimsenmişti. Bu ilke, birden çok borçlunun sorumlu olduğu bir hukuki muamelede zarar görenin, zarar verenlerin hepsinden ya da her birinden ayrı ayrı alacağının bütününe talep ve dava etmesinin mümkün olduğu şekilde tanımlanmıştır (TBK. 162). Yine bu ilkeye göre, borçlu ile alacaklı arasında müteselsil borç muamelesi söz konusu olduğu durumlarda, alacaklı taraf, borcun bütününe ya da bir kısmının yerine getirilmesini, tercihine göre borçlu bulunanların bütününden ya da sadece bir borçludan talep edebilecek ve borçluların tamamı açısından sorumluluk ancak borç tamamıyla ifa edilince sona erecektir (TBK. 163)¹⁴.

1991 yılında İsviçre Borçlar Kanunu 759. maddesi kapsamında kullanılmış olan farklılaştırılmış teselsül ilkesi, söz konusu kanun maddesinin Türkçeye çevrilmesiyle, Türk Ticaret Kanunu’nun 557. maddesi kapsamında hukuk sistemimizde de kullanılmaya başlanmıştır. TTK. md. 557’ye göre, birden ziyade kimsenin meydana gelen aynı zarardan sorumlu olması halinde bunlara, farklılaştırılmış teselsüle ilişkin hükümlerin uygulanacağı öngörülmüştür. Aynı kanun maddesine göre yine, birden ziyade kimsenin aynı zararı tazmin etmekle sorumlu olması halinde her birinin kendi bireysel kusuru ile halin gerekleri

¹³ DOĞAN Beşir Fatih, “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Anonim Şirket Yönetim Kurulunun Organizasyonu Yönetim Yetkisinin Devri”, 2. Baskı, İstanbul 2011, s. 254.

¹⁴ YÖRDEM Yılmaz, Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğunda Farklılaştırılmış Teselsül İlkesi, 1. Baskı, Ankara 2017, s. 100.

doğrultusunda, meydana gelmiş zarar kendisine yüklenebileceği boyutta diğerleri ile beraber müteselsil olarak sorumlu olacaklardır (TTK. 557/1)¹⁵.

B. Düzenlenme Amacı Açısından Farklılaştırılmış Teselsül İlkesi

Bilindiği üzere teselsül hükümlerinin getiriliş amacı borçlu taraflardan birisinin aczinden alacaklı kimseyi koruyabilmektir. Farklılaştırılmış teselsül ilkesi de yine bu şekilde borçlu taraf açısından bir iyileşme amaçlamakta ve bu nedenle de borçlunun kusuruna gidilmesinde her bir borçlunun kusurunun ve diğer koşulların da nazara alınmasını gerektiren bir hukuki kurumdur. Nitekim mutlak teselsül ilkesine kıyasla farklılaştırılmış teselsülde haklar ve menfaatler dengesi göz önüne alınmıştır¹⁶.

Helvacı'ya göre; "Gerek Türk Ticaret Kanunu'nda gerek mehzaz İsviçre Borçlar Kanunu'nda, kanun koyucunun farklılaştırılmış teselsül ilkesini benimsemesinin nedeni, bir kişinin sadece kendi eylem ve kararının sonucu olan münferit zararların müteselsil sorumlulara yükletilmesinin meşruiyet temelinin olmamasıdır"¹⁷.

Tam teselsülde, zarar sorumlularından her biri kusur oranına bakmaksızın alacaklıya karşı zararın tamamından müteselsilen sorumlu iken, farklılaştırılmış teselsül sorumluluğunda, zarar sorumlularından her biri alacaklıya karşı ancak kusuru nispetinde zarardan müteselsilen sorumlu olacaktır. Bir örnek verecek olursak,

Farklılaştırılmış teselsül sorumluluğunda, kusur oranının meydana gelen zarar oranından daha fazla olabileceğini de göz önüne alarak (A)'nin kusur oranı %100, (B)'nin kusur oranı %40, (C)'nin kusur oranı %40 ve (D)'nin kusur oranı %20 olmuş olsun. Diğer bir ifadeyle oluşan zarar sadece 100.000 TL'dir. Kusur oranı ise toplam %200'dür. Buna göre kusur oranına göre bir orantı kurarsak, (A), zararın %50'sinden (50.000 TL), (B), zararın %20'sinden (20.000 TL), (C), zararın %20'sinden (20.000 TL) ve (D) zararın %10'undan (10.000 TL), alacaklıya tazminat ödeyecektir¹⁸.

Ancak bu durumda, borçlulardan bazılarının borcunu ödememe riskine karşı, sorumlulardan her birinin alacaklıya karşı müteselsilen sorumluluk oranı kusur oranı nispetinde

¹⁵ GÖNEN Ramazan, "Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu'nun Devredilemeyen Görev ve Yetkileri, Yönetim Yetkisinin Devri ve Devir Halinde Sorumluluk", İstanbul Barosu Dergisi C. 86, S. 6, İstanbul 2012, s. 125.

¹⁶ GÖKTÜRK Kürşat/CAN Çelebi, "Farklılaştırılmış Teselsülün – Özellikle – Dış İlişki Bakımından Anlamı ve Bankacılık Kanununun Şahsi İflas Sorumluluğu İle Karşılaştırılması", İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C.2, S.2, Malatya 2011, s. 247.

¹⁷ HELVACI Mehmet, "Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğunun Müteselsil Olmasının Anlamı ve İsviçre Borçlar Kanunu 759. Maddesi İle Getirilen Müteselsil Sorumluluğunun Anlamının Tanıtılması", Hayri Domaniç'e 80. Yaş Günü Armağanı, İstanbul 2001, s. 218-232.

¹⁸ YÖRDEM, s. 102.

olacaktır. Başka bir ifadeyle, ödememe riski karşısında alacaklıya karşı sorumluluk kusur oranına göre, (A)'nın %100, (B)'nin %40, (C)'nin %40 ve (D)'nin %20 oranında müteselsilen olacaktır. Borçlulardan bazılarının ödeme gücü bulunmadığı için 100.000 TL'nin tamamıyla tahsil edilememesi, davacının 100.000 TL'sini elde etmesine engel olur. Ancak, bu kayıp farklılaştırılmış teselsül anlayışının bir ürünü değildir. Sorumluların kendi durumundan kaynaklanmaktadır. Örneğin, olayımızda (C) ile (D) ödemede bulunmamış olsaydı, alacaklının %30 yani 30.000 TL kaybı olacaktı. Ancak, bu kayıp farklılaştırılmış teselsül anlayışının bir sonucu değildir. (C) ile (D) adli yönetim kurulu üyesi, tek başlarına dava edilmiş olsalardı, zarara uğrayan gene bu kayıpla karşılaşacaktı¹⁹.

TTK. 557. maddesi gerekçesi incelendiğinde farklılaştırılmış teselsülün uygulanmasına ilişkin çerçeve ve esaslar, örneklerle açıklanmaya ve uygulama açısından belirginlik ve uygulanabilirlik oluşturmaya çalışıldığı ve bu bağlamda, farklılaştırılmış teselsül ilkesini düzenleyen 557. maddesi hükmü birinci fıkrası hakkında ilkeler oluşturulduğu ve uygulamanın bu ilkeler doğrultusunda yapılmasının amaçlandığı anlaşılmaktadır²⁰.

C. Farklılaştırılmış Teselsül İlkesinin TTK.'da Düzenlenme Şekli

1991 yılında İsviçre Borçlar Kanunu 759. maddesinde düzenlenmiş bulunan farklılaştırılmış teselsül ilkesi, Türk Ticaret Kanunu 557. maddesindeki düzenleme ile hukuk sistemimize dahil olmuştur. Türk Ticaret Kanunu'nun 557. maddesinde, birden ziyade kimsenin meydana gelen aynı zarardan sorumlu olması halinde, bu kimselerin hukuki sorumluluğuna ilişkin olarak, farklılaştırılmış teselsül sorumluluğuna ilişkin hükümlerin uygulanacağı öngörülmüştür. Böylece, eski Ticaret Kanunumuzda, dış ilişkide zarara uğrayana karşı ileri sürülmesine izin verilmeyen bireysel indirim sebeplerine, yeni Türk Ticaret Kanunumuzda artık izin verildiği anlaşılmaktadır (TTK. 557)²¹.

Türk Ticaret Kanunu'nda, farklılaştırılmış teselsül sorumluluğu ilkesine ilişkin yasal düzenleme, İsviçre Borçlar Kanunu'nun 759. maddesi hükmü ve teselsül ilişkisini düzenleyen temel kurallar esas alınarak düzenlenmiştir. Bu nedenle, İsviçre hukuk sistemindeki mevcut uygulama, Türk hukuk sistemi açısından yol gösterici nitelik arz etmektedir²².

---

¹⁹ YÖRDEM, s. 103.

²⁰ Bkz. Gerekçe TTK. md. 557.

²¹ AKDAĞ GÜNEY Necla, "Bankalar Kanunu'na Göre Yönetim Kurulu Üyelerinin Verdikleri Zararla Şahsi Sorumluluklarının İsviçre Borçlar Kanunu'nun Art 759'da Yer Alan Farklılaştırılmış Teselsül (Differenzierte Solidarität) Düzenlemesi İle Karşılaştırılması", Hüseyin Ülgen'e Armağan, İstanbul 2007, s. 1207.

²² AKDAĞ GÜNEY, Yönetim Kurulu, s. 372.

Farklılaştırılmış teselsül sorumluluğu ilkesi, İsviçre Borçlar Kanunu'nun 759. Maddesinin Türkçeye çevrilmesi suretiyle hukuk sistemimize kazandırılmış ve TTK. md. 557 kapsamında düzenlenmiştir. Bu maddeye göre farklılaştırılmış teselsül, birden fazla kimsenin meydana gelmiş olan aynı zararı gidermekle sorumlu bulunmaları durumunda bu yükümlülerin her birisinin kendi şahsi kusuru ile halin gerekleri çerçevesinde, meydana gelmiş olan zarar bireysel olarak kendisine yüklenebileceği oranda söz konusu zarardan diğer yükümlüler ile müteselsil olarak sorumlu olmalarıdır.

D. Farklılaştırılmış Teselsülün TTK. Gerekçesi Çerçevesince Değerlendirilişi

Farklılaştırılmış teselsül ilkesinin düzenlendiği TTK. 557'nci maddesine ilişkin değişiklik gerekçesi incelendiğinde esasen iki hususun ele alındığı anlaşılmaktadır. Bunlardan ilki, gerekçede müteselsil sorumluluğun ağırlaştırılmış bir sorumluluk anlamına gelmeyeceği, bu sorumluluk halinde birden ziyade kimsenin bir arada vermiş oldukları zarar neticesinde zarar görmüş kimseye karşı birlikte sorumlu olmaları gerektiği belirtilmektedir. Nitekim müteselsil sorumluluk hali açısından sorumlu tutulmaların bireysel olarak sorumlu olmaları durumunda sorumlu tutulacakları sorumluluk rejiminden ağır şartlar barındıran bir duruma maruz bırakılmaları biçiminde yorumlanmamalıdır. Yani denilebilir ki, müteselsil sorumluluk hali anonim şirketlere ilişkin hükümler çerçevesinde birden çok kişinin, meydana gelen zararın birlikte verilmiş olup olmamasına bakılmaksızın sorumlu tutulmalarını haklı göstermeyecektir. Ayrıca TBK. 44'üncü maddesi uyarınca zarar gören kimsenin meydana gelmiş olan zarara razı olması, zarar verici eylemin doğumuna ya da artmasına neden olması ve de doğmuş olan zarar neticesini ağırlaştırması halinde hâkim hükmedilecek tazminat miktarını indirebileceği gibi tazminata hükmedilmesinden tamamen de vazgeçebilir. Bu hükmün müteselsil sorumluluk için de geçerli olacağından tereddüt yoktur. Ancak uygulamada başka bir anlayış hakim olmuştur ve bu anlayış, müteselsil sorumluluğu "*birlikte verilen zarar*" kavramının tanımladığı, tazminat hukukunun temel ilkesinin uygun nedensellik ilkesi olduğu gerçeğinin geri plana itilmiş olduğu ve sorumluların tümünün bütün zarardan sorumlu tutulmayı öngörmektedir. Yine bu anlayış, Türk Borçlar Kanunu eski 43 ve 44. (TBK. m. 51, 52) maddesinde düzenlenmiş bulunan hükümlerin, müteselsil sorumlulukta yalnızca iç ilişkide nazara alınması gerektiğini iddia etmektedir²³.

Gerekçede ifade edilen bir diğer husus ise müteselsil sorumluluğun "*birlikte verilen zarar*" için bahse konu olabilmesidir. Yani, birlikte verilen zarar dışındaki hususlarda zarar

---

²³ Gerekçe md. 557.

sorumluları yalnız başına meydana getirdiği zarardan tek başına sorumlu tutulacaktır. Müteselsil sorumlular teselsül tavanınca kusurlarına göre zararı gidereceklerdir. Müteselsil sorumluluğun uygulandığı hallerde ilk olarak yapılması gereken sorumluların yalnız ve birlikte vermiş oldukları zararı ayırt etmek ve sonrasında birlikte verilmiş olan zararda da kusurun ağırlığı ile diğer indirim nedenlerine göre farklılaştırılmış teselsüle gitmektir. Bu suretle birlikte verilmiş olan zarar açısından tazminat sorumlularından her birine isnat edilebilecek zarar da belirlenmiş olacaktır²⁴.

Gereğe göre müteselsil sorumluluk gereğince teselsül tavanı içerisinde meydana gelmiş açığı kapatma yükümlülüğü aynı şekilde devam edecektir. Ancak bahse konu ayrımı ve de teselsül farklılaştırmasını zarara uğrayan kimsenin belirleyebilmesi beklenemez zira bu hususların belirlenmesinin zarara uğrayan kimseden beklenmesi durumunda davacı kimse davayı açarken ve dava sırasında birçok güçlük ve problemle karşılaşmış olacaktır. Bu halde belirtilen ayrımların yapılmasını ve teselsül farklılaştırmasının yapılmasını zarara uğrayan davacının mahkemeden talep edebilmesine müsaade edilmelidir.

Kanaatimizce, burada Hukuk Muhakemeleri Kanunu 107. maddesinde düzenlenen “belirsiz alacak davası” açılabilir. Nitekim HMK. md. 107/1’e göre, “*Davanın açıldığı tarihte alacağın miktarını yahut değerini tam ve kesin olarak belirleyebilmesinin kendisinden beklenemeyeceği veya bunun imkânsız olduğu hâllerde, alacaklı, hukuki ilişkiyi ve asgari bir miktar ya da değeri belirtmek suretiyle belirsiz alacak davası açabilir.*” hükmü mevcuttur.

Türk Ticaret Kanunu’nun 557. maddesine ilişkin değişiklik gerekçesinde gösterilen ikinci değişiklik ise tazminat hukukunda sorumluluğun uygun nedensellik bağı kurallarına göre yönetildiği hakkındadır. Bunun doğal sonucu olarak gerekçede “Anonim şirketin yönetim kurulu üyelerinin şirkete birlikte değil de tek başlarına verdikleri zarardan, müteselsilen değil, tek başlarına sorumlu olmaları gerekir. Zarardan sorumlu olmayan, yani uygun nedensellik bağının dışında kalan kişinin alacaklının korunması uğruna sorumlu tutulması, müteselsil sorumluluk kavramına açıkça aykırı olduğu gibi hukuka ve adalete de ters olduğu” vurgulanmaktadır (Gerekçe).

---

²⁴ Gerekçe md. 557.

V. FARKLILAŞTIRILMIŞ TESELSÜL İLKESİNİN ÖZELLİKLERİ

A. Birlikte Verilen Zararlar Kapsamında Farklılaştırılmış Teselsülün Uygulanışı

Türk Ticaret Kanunu 557. madde metni incelendiğinde “birlikte verilen zarar” kavramının “aynı zarar” ibaresi ile ifade edildiği görülmektedir. Buna göre karar almış yönetim kurulu üyelerinin bu kararının uygulanması neticesinde bir zarar meydana gelmişse, birlikte verilen zarar söz konusu olacaktır. Yönetim kurulu üyelerinden herhangi birisinin tek başına almış olduğu karar neticesinde bir zarar meydana gelmişse, bu zarardan sadece kararı alan yönetim kurulu üyesi şahsen sorumlu tutulur ve teselsül sorumluluğundan bahsedilemez. Zira bu durumda, zarar doğuran kararı almamış ve dolayısıyla zararı doğuran kararlarla alakası olmayan yönetim kurulu üyeleri ile zarar arasında bir illiyet bağı olmadığından ancak ferdi sorumluluktan söz edilebilir²⁵.

Teselsül sorumluluğunun söz konusu olabilmesi adına birden çok kimsenin meydana gelmiş olan zarar sorumlu bulunması gerekmektedir. Farklılaştırılmış teselsül ilkesi gereğince sorumlu kılınabilmek için de birlikte verilmiş olan bir zarar ve meydana gelen zarar ile zararın oluşumuna neden olan zarar veren kişilerin zarar verici eylemleri arasında uygun bir nedensellik var olmalıdır. Yani denilebilir ki, “birlikte verilen zarar” unsuru farklılaştırılmış teselsül ilkesi sorumluluğunun uygulanabilmesi için bir koşuldur. Haliyle, davacı açmış olduğu davasında, zararın tümünün, davalılar arasında bir davalı veya birden fazla davalı tarafından “birlikte verilen zarar” olduğunu iddia etmiş olsa dahi mahkeme, önüne gelen davada öncelikle, “aynı zarar – birlikte verilen zarar” ve “tek başına verilen zarar” ayrımını, talep olmasa dahi, resen yapmalıdır ki zararın kim ya da kimler tarafından gerçekleştirildiğinin araştırılması ve neticeye göre söz konusu teselsülde farklılaştırmaya gidilmesi gerekecektir. Nitekim zararın bir bölümünün müteselsil sorumlular aracılığı ile, geriye kalan diğer bir bölümününse tazminat yükümlülerinden bazılarının şahsi eylem ve kararları neticesinde oluşmuş olması mümkündür²⁶.

Farklılaştırılmış teselsül ilkesinde gayelerden bir diğeri de meydana gelmiş olan zarar ortak kusur ile ya da farklı hukuki nedenler ile doğmuş olsa da sorumlu olan yönetim kurulu üyelerinin dış ilişki açısından şahsi indirim nedenlerini alacaklı tarafa karşı öne sürebilmek adına sorumluluklarını kusurları nispetince sınırlamaktır.

---

²⁵ DOĞAN, s. 248.

²⁶ DOĞAN, s. 248 vd.

1. Aynı Hukuki Sebepden Meydana Gelen Zarar

Sorumluluğun aynı sorumluluktan kaynaklanması ve birlikte verilen kusur ile meydana gelmiş olması, zararın da aynı hukuki neden dolayısıyla meydana gelmiş olmasını gerektirir. Kusur derecesinin etkisi ise zararın birlikte verilip verilmediği hususunun belirlenmesinde değerlendirilmemektedir. İşlem veya eylemi meydana getirenlerin ortak kusuru bulunduğu kabul edilirse burada aynı hukuki nedenden kaynaklı zarar olduğu söylenir. Zararı doğuran işlem ya da eylemin meydana gelmesinde, yönetim kurulu üyelerinin birlikte kusurlarının mevcut olup olmadığının saptanmasında, sübjektif katılma teorisi, objektif katılma teorisi ve bağdaştırıcı katılma teorisi olmak üzere üç ayrı teori bulunmaktadır²⁷.

Sübjektif Katılma Teorisi; Bu teoriye göre, zararın oluşumuna birlikte sebebiyet verilmiş olması tek başına yeterli değildir. Aynı zamanda, zarara sebebiyet veren yönetim kurulu üyelerinin, zararın meydana getirilmesi noktasında bir araya gelmelerinin de bilinçli ve istekli olması icap etmektedir. Sübjektif katılma teorisi eleştirilere maruz kalmıştır zira bu teoride ihmal düzeyindeki kusurlar nazara alınmayıp sadece kasıt düzeyindeki kusurlar dikkate alınmakta ve bu suretle de zarara sebebiyet vermiş yönetim kurulu üyelerinin sorumluluk alanı daraltılmıştır²⁸.

Objektif Katılma Teorisi; Bu teoriye göre, zararın oluşumuna birlikte sebebiyet verilmiş olmasının yanı sıra, zarara birlikte sebebiyet vermiş yönetim kurulu üyelerinin, kasıt ve ihmal seviyesindeki kusurları ile bir araya gelmeleri gerekmekte, ayrıca, zararın meydana gelmesinde, sonuç açısından zarar bölünebilir özellikte olması gerekmektedir. Objektif katılma teorisi de eleştirilmiştir zira zarara sebebiyet veren yönetim kurulu üyelerinin ortak kusurunu son derece genişletmektedir²⁹.

Bağdaştırıcı Katılma Teorisi; Bu teoriye göre zarara sebebiyet vermiş olan yönetim kurulu üyelerinin zararı oluşturan eylem ya da işlemi yaparken kasıtlı olarak ya da ihmalle hareket etmiş olmaları arasında herhangi bir fark bulunmamaktadır. Lâkin birlikte kusurun varlığının kabul edilmesi için objektif ölçütle birlikte ilave olarak zarardan sorumlu yönetim kurulu üyelerinin birbirlerinin tutum ve eylemlerinden haberdar olabilecek durumda bulunmaları gibi sübjektif bir yorumun varlığına da ihtiyaç duyulmaktadır³⁰.

²⁷ GÖKTÜRK/CAN, Farklılaştırılmış Teselsül, s. 248.

²⁸ KILIÇOĞLU Mustafa, “Bir Zarardan Birden Çok Kişinin Sorumlu Olması (Müteselsil Sorumluluk ve Rücu)”, Yargıtay Dergisi, C. 29, S. 4, Ankara 2003, s. 431-449.

²⁹ KILIÇOĞLU Mustafa, “Sorumluluk Hukuku”, C. I, Ankara 2002, s. 435 vd.

³⁰ KILIÇOĞLU, Müteselsil Sorumluluk ve Rücu, s. 431-449.

Farklılaştırılmış teselsül ilkesinin uygulanması hususunda meydana gelen zarar aynı hukuki nedenden kaynaklanmakta ise sorumluluğun da aynı sorumluluk kuralı boyutunda müşterek kusur ile meydana gelmiş olması gerekmektedir. Zararın birlikte verilmiş olup olmadığının belirlenmesi konusunda ise kusurun derecesinin hiçbir etkisi bulunmamaktadır. Aynı hukuki sebebe bağlı olarak meydana gelen zararlarda, işlem ya da eylem neticesi zararın oluşumuna neden olanların aralarında ortak bir kusur mevcut olduğu kabul edilmektedir³¹.

2. Farklı Hukuki Sebepden Meydana Gelen Zarar

Meydana gelmiş olan zararın farklı hukuki nedenden kaynaklanması halinde ise zararın doğumuna neden olan yönetim kurulu üyeleri arasında teselsül ilişkisinin meydana gelişi açısından mevcut borcun nedeninin bir önemi yoktur. Haliyle, zarar farklı hukuki nedenlerden kaynaklanıyor olsa bile borçlular arasındaki teselsül ilişkisinin meydana gelmesi pek tabii mümkündür denilebilir. Yönetim kurulu üyelerinin yükümlülüğünün farklı hukuki nedenlerden kaynaklı olması hali ortak kusurun mevcudiyeti anlamına gelmediğinden müteselsil sorumluluğun doğması açısından zarar sorumlularının iş birliği içerisinde olması ya da birbirlerinin eylemlerini bilmeleri gibi bir koşul da yoktur³².

B. Sorumluluğun Kapsamı Açısından Farklılaştırılmış Teselsül İlkesinin Değerlendirmesi

Farklılaştırılmış teselsül ilkesi gereğince zarara sebep olan yönetim kurulu üyeleri müteselsil sorumluluk ilkesi tersine meydana gelmiş zararın bütününden değil de kendisine yüklenebilecek bölümünden sorumlu olmaktadır. Yani farklılaştırılmış teselsül ilkesi her bir sorumlunun bireysel indirim nedenlerini dış ilişki açısından öne sürebilmesine imkân sağlayarak sorumluluğun kapsamını daraltmaktadır denilebilir. Bununla birlikte, farklılaştırılmış bir teselsülün uygulanması söz konusu olsa bile müteselsil sorumluluk açısından her bir borçlunun, alacaklıya karşı teselsül tavanı içerisinde bütün açığı kapatma yükümlülüğü aynı şekilde sürmektedir. Daha önce de üzerinde durulduğu üzere zarar gören kimsenin dava açmadan önce ya da dava süresince farklılaştırılmış teselsül hesaplamasını yapması ve her bir sorumlunun tazminat yükümü miktarının müteselsil olarak ya da tek başına kendisine düşen miktarını hesap edebilmesi pek güç olacağından bütün bu hususları mahkemeden talep edebilecektir. Ancak mahkeme aracılığı ile belirlenecek olan sorumluluk miktarının yalnızca davalı tarafların alacaklı kimseye karşı sorumluluk miktarlarının hesaplanmasına yönelik olduğu ve borçlular arasında olan iç ilişkiye yönelik olmadığı unutulmamalıdır. Hâkim her bir sorumlunun, indirim sebeplerini göz önünde bulundurarak

³¹ AKDAĞ GÜNEY, Sorumluluk, s. 227.

³² KILIÇOĞLU, Müteselsil Sorumluluk ve Rücu, s. 431.

öncelikle dış ilişkideki müteselsil sorumluluk miktarlarını tespit etmekte ve bunu yaparken her bir sorumlu tek başında sorumlu olsa idi zararın ne kadarından sorumlu olacak idiye o miktarı hesaplamaktadır³³.

Federal Mahkemenin farklılaştırılmış teselsül ilkesinin uygulanmasına çekince ile yaklaşmasının 1991 tarihindeki değişiklikten sonra olduğunu belirtmek gerekir. Bu duruma örnek vermek gerekirse Federal Mahkeme 2007 tarihli bir kararında (BGE 4C.358/2005) davalının kusurunun hafif olduğuna ilişkin itirazlarını değerlendirmiş fakat yerinde görmeyerek itirazları reddetmiştir. Yine Federal Mahkeme'nin Ceza Dairesi 2008 tarihli bir kararında ise, OR Art. 759'a istinaden bireysel indirim talebinde bulunan davacının talebini reddederek tam teselsüle karar vermiştir. Verilmiş olan bu kararın önemli ve dikkat çeken hususu ise Federal Mahkemenin farklılaştırılmış teselsül prensibinin müteselsil sorumluluğun uygulanmasına engel teşkil etmeyeceğine ilişkin yapmış olduğu tespittir³⁴.

C. Farklılaştırılmış Teselsülün Dış İlişkiye Yansıyış Biçiminin Değerlendirmesi

TTK. 557/1 ve İsv.BK.759/1 hükümleri incelendiğinde anlaşılmaktadır ki zararı meydana getirmiş olan birden çok kimsenin her birisinin zarar görene karşı yalnızca kendi kusur arz eden eyleminin ve durumun gereklerinin ortaya çıkarmış olduğu zarar miktarından, zararın kişisel olarak kendisinde yükletilebildiği ölçüde (uygun illiyet bağının bulunuyor olması şartıyla) sorumlu olacağı belirtilmiştir³⁵. Yani, aynı zarardan³⁶ sorumlu tutulan birden çok kimseden her birisinin müteselsil sorumluluk durumu yalnızca kendi eylemi neticesinde meydana gelen durumu gidermekle sınırlıdır. Diğer deyişle, zararın meydana gelmesine neden olan kişiler arasında, diğerlerine kıyasla daha az bir kusuru bulunan kimsenin sorumluluğu, yalnız başına sorumlu olmasa idi gidereceği tazminat tutarıyla sınırlı olmaktadır³⁷. Haliyle kusurun derecesi ölçüsünde sorumluluk esasının benimsenmiş olduğunu söyleyebiliriz.

Farklılaştırılmış teselsül prensibinin tam teselsül ilişkisinden farklı olduğu söylenebilirse de tamamıyla farklı ve zıt bir ilişki olduğu söylenemez. Zira adından da

³³ AKDAĞ GÜNEY, Yönetim Kurulu, s. 380.

³⁴ AKDAĞ GÜNEY, Yönetim Kurulu s. 381, 382.

³⁵ BİLGİLİ Fatih, “Yeni Gelişmelerle İsviçre ve Alman Hukuklarında Anonim Ortaklıkların Organlarının Davranışlarından Dolayı Üçüncü Kişiler Karşısındaki Sorumluluğu ve Organların Tazminat Borcu”, Ankara 2004, s. 176 vd.

³⁶ Maddede yer alan “aynı zarar” ifadesi, “birlikte verilen zarar” anlamını taşımaktadır. Bir üyenin tek başına verdiği zarardan, üye şahsen sorumludur. İlliyet bağının mevcut olmaması nedeniyle, diğer üyelerin sorumluluğu söz konusu değildir. TEKİNALP Ünal, “Tek Kişilik Anonim Ortaklık I, Tek Pay Sahipli Anonim Ortaklık”, İstanbul 2012, s. 305; DOĞAN Beşir Fatih, “Anonim Şirket Yönetim Kurulunun Organizasyonu ve Yönetim Yetkisinin Devri”, İstanbul 2011, s. 256.

³⁷ HELVACI, Müteselsil, s. 229.

anlaşılabilirliği üzere farklılaştırılmış teselsül ilişkisi bir müteselsil borç ilişkisi olmakla birlikte tam teselsül ilişkisinden esas farkı farklılaştırılmış teselsülde borçlu tek başına sorumlu olsaydı, yükümlü olacağı tazminat tutarıyla sorumlu tutulabilmesidir.

Farklılaştırılmış teselsülde iç ve dış ilişkiyle ilgili olarak her ne kadar müteselsil borcun hükümleri farklı olsa da bir borcun “*müteselsil borç*” olarak nitelendirilmesinde, zarar sorumlusu borçluların kendi aralarında bulunan iç ilişkileri değil de alacaklı ve borçlular arasında mevcut bulunan dış ilişki kıstas alınmaktadır. Bundan sebeple denilebilir ki tam teselsülde olduğu gibi farklılaştırılmış teselsül ilişkisinde de borçlular alacaklıya karşı müteselsil olarak sorumlu olacaklardır. Bu nedenle Türk Borçlar Kanunu’nda düzenlenmiş bulunan müteselsil borçla ilgili genel hükümler taraflar arasında meydana gelen borç ilişkisinin hukuki niteliğine aykırı düşmediği ölçüde farklılaştırılmış teselsül uygulanmasında da değerlendirilebilecektir³⁸.

Türk Ticaret Kanunu’nun 557/1 maddesi hükmü borçlu bulunanların alacaklı kimseye karşı müteselsil olarak sorumlu olduğunu kabul ediyor olsa da müteselsil olarak borçlu bulunanların sorumluluk tutarı açısından farklılaştırmaya gidilmesini de mümkün kılmaktadır. Zarar sorumlusu borçlular ile alacaklı arasında meydana gelen dış ilişkinin bu biçimde adlandırılmasının sebebi, her bir borçlu açısından, müteselsil olarak sorumlu tutulan miktarda farklılaşmaya gidilmesine müsaade edilmesidir. Nitekim her bir zarar yükümlüsü açısından sorumluluğun şahsi olarak kendisine yükletilebildiği oranda teselsül bağının kurulması Türk Ticaret Kanunu 557’nci maddesinin hukuki açıdan doğurmuş olduğu en temel neticedir. Zarar sorumlusu borçluların kendi aralarında mevcut bulunan iç ilişkideki sorumluluk kıstaslarının, teselsül bağının farklılaştırılmış teselsül biçiminde değerlendirilmesinde hiçbir önem ve etkisi bulunmamaktadır. Bu sebeple farklılaştırılmış teselsül esas olarak teselsülün iç ilişkisi açısından değil de dış ilişkisi açısından netice doğuran hukuki bir kurumdur denilebilir³⁹.

Yönetim kurulu üyesinin dış ilişkideki sorumluluk miktarı değerlendirilirken zararı meydana getiren eylem ya da işlemin gerçekleştirilmesinde sanki tek başına hareket edilmiş gibi kuramsal bir varsayıma dayanılarak hareket edilmesi gerekir. Kusurun derecesiyle diğer durum ve şartların dış ilişkideki sorumlu kılınan tazminat miktarının belirlenmesinde söz konusu bu varsayım çerçevesinde hareket edilmelidir. Zararın meydana gelmesine neden olan diğer yönetim kurulu üyelerinin kusurları sorumluluk oranının tayininde kaide olarak indirim

³⁸ GÖKTÜRK/CAN, Farklılaştırılmış Teselsül, s. 247.

³⁹ YÖRDEM, s. 145.

sebebi olarak değerlendirilmeyecektir. Yani zarardan sorumlu tutulan yönetim kurulu üyelerinden her biri, sorumluluk oranının belirlenmesinde meydana gelmiş bulunan zarara adeta yalnız başına sebebiyet vermiş gibi değerlendirme yapılacak ve bu değerlendirmeye göre sonuca gidilecektir⁴⁰.

D. Farklılaştırılmış Teselsülde İç İlişkiye Yansıyış Biçiminin Değerlendirmesi

İç ilişkiyi kısaca tanımlamak gerekirse, meydana gelen zarara birlikte neden olan birden fazla kişinin oluşturduğu topluluk içerisinde bir ya da birkaç kişinin alacaklıya karşı sorumlu oldukları tazminat miktarından daha fazla bir tazminat ödemiş olmasına rağmen diğer zarar sorumlularının daha az tazminat ödemesi ve kârlı duruma geçmiş olmaları ilişkisidir denilebilir⁴¹.

Borçlulardan her birinin alacaklıya yapılan ödemededen, durumdan tersi anlaşılmadıkça, eşit paylarla sorumlu olacakları hususu Türk Borçlar Kanunu 167'nci maddesinde düzenlenmiştir. Yine zarar gören alacaklıya ödemedede bulunmuş olan sorumlulardan her birisinin bağımsız olarak bir rücu davası açabileceği hali de Türk Ticaret Kanunu 557/3 maddesinde hüküm altına alınmıştır. İç ilişkide diğer bir deyişle rücu ilişkisinde her bir borçlunun sorumluluk miktarı belirlenirken mahkemenin yalnız kusur oranını değil "*durumun gereklerini*" de dikkate almak durumunda olduğu da İsviçre Borçlar Kanunu'nda hüküm altına alınmıştır. Yani iç ilişkide sadece kusur oranının değil durumun bütün gereklerinin de göz önünde bulundurularak değerlendirme yapılması hususu İsviçre Borçlar Kanunu 43 ve 44'üncü maddeleri ile garanti altına alınmıştır (İBK. 759/3)⁴².

Söz konusu düzenlemeden anlaşılan sonuç şudur ki dış ilişkide indirim nedenlerinin öne sürülebilmesi borçlular arasında nihai olarak sorumluluk miktarlarının belirlenmesi anlamına gelmediğinden farklılaştırılmış müteselsil sorumlulukta da alacaklıya ifade bulunmuş olan borçlu, borçlular arasındaki iç ilişki açısından diğer sorumlulara rücu hakkını haiz olacaktır. Bu sebeple müteselsil borçluların alacaklıya karşı yükümlü buldukları miktar dış ilişkide ve iç ilişkide farklılık arz edebilecek ise de iç ilişkide zarara sebebiyet oranlarının toplamı yüzde yüzü yani toplam zarar miktarını geçemeyecektir⁴³.

Farklılaştırılmış teselsül ilişkisinde iç ilişkide kimin ne kadar zarardan sorumlu tutulacağı ikinci aşamada mahkeme tarafından tüm koşullar gözetilerek her bir sorumlu

⁴⁰ GÖKTÜRK/CAN, Farklılaştırılmış Teselsül, s. 247.

⁴¹ AKDAĞ GÜNEY, Sorumluluk, s. 268 vd.

⁴² YÖRDEM, s. 149.

⁴³ AKDAĞ GÜNEY, Yönetim Kurulu, s. 387.

bakımından ayrı ve nihai olacak biçimde belirlenir. Bu duruma örnek verecek olursak, zarar sorumlusu (A), iç ilişkide 3.000 TL. sorumlu iken, dış ilişkide sorumluluğu 4.000 TL. olduğundan alacaklıya 4.000 TL. ödemedede bulunmuşsa, geri kalan 1.000 TL. için iç ilişkide diğer sorumlulara rücu edebilecektir. Burada müteselsil borçluların sorumluluk davasında alacaklıya karşı sorumlu buldukları tazminat miktarı ile rücu davasında birbirlerine karşı olan tazminat miktarı tutarları birbirinden farklı olabilecektir ancak değindiğimiz üzere her durumda rücu davasında zarara sebebiyet oranı toplam zarar miktarını geçemeyecektir⁴⁴.

Zarar görmüş olan alacaklıya yapılan ödemeden sonra, borçlu olanların kendi içlerinde birbirlerinden ne tutarda alacaklı olduklarının mahkeme aracılığı ile tekrar belirlenerek karar verilmesi gerekecektir. Zarar borçluları arasında meydana gelen söz konusu rücu ilişkisindeki amaç, meydana gelmiş olan zarar olayında, zararda sebebiyet oranı ve kusur derecesinin dikkati değerlendirilerek, sorumluluğun borçlu yönetim kurulu üyeleri arasında bölüştürülmesini sağlamaktır. Haliyle, sorumlu olan yönetim kurulu üyeleri arasında dış ilişkisi açısından belirlenmiş nispetler iç ilişki açısından doğruca uygulanmayacak ve dış ilişkideki sorumluluk açısından hâkimin tespit etmiş olduğu sorumluluk oranları, iç ilişki açısından bağlayıcı olmasa dahi önemli bir delil aracı olacaktır. Diğer taraftan gerek iç ilişkide ve gerekse de dış ilişkide aynı indirim nedenlerinin uygulanması söz konusu olacağından, değişimi lazım kılan ayrık herhangi bir durum veya özelliğin var olmaması halinde, dış ilişkideki faktörler iç ilişki bakımından da uygulama tatbiki bulabilecektir⁴⁵.

Birden çok borçludan her birinin alacaklıya yapılan tazminat ödemesinden durumdan aksi anlaşılmadıkça eşit paylar ile sorumlu tutulacağı hususu Türk Borçlar Kanunu 167'nci maddesinde genel hüküm niteliğinde düzenlenmiştir. Mahkeme tarafından sorumlular arasında bulunan başvurunun halin bütün gerekleri nazara alınmak sureti ile belirleneceği ise özel hüküm mahiyetindeki Türk Ticaret Kanunu 557/3'ncü maddesinde hüküm altına alınmıştır. Tazminatın bütününe ya da sorumlu tutulan tazminat tutarından daha çoğunu ödeyen sorumlu yönetim kurulu üyesinin gereğinden çok ödemiş olduğu tazminat tutarı nedeni ile sorumlu olan diğer yönetim kurulu üyelerine hangi biçimde ve ne şekilde rücu edeceği söz konusu madde hükmünde düzenlenmiş bulunmaktadır.

Hâkimin borçlular açısından ilgili maddi ve usul hukukuna ilişkin münferit borçluları alakadar eden nedenleri baştan ve yeniden değerlendirmesi sorumlu yönetim kurulu üyelerinin

---

⁴⁴ AKDAĞ GÜNEY, Sorumluluk, s. 268 vd.

⁴⁵ YÖRDEM, s. 151.

dış ve iç ilişkideki sorumluluklarının belirlenmesi hususunda gereklidir. Dış ilişkideki sorumluluk oranlarından farklı bir değerlendirme yapılmasının gerekli olmadığı hallerde dış ilişki açısından borçlunun borcunun bütün borçlara oranı kıstas alınmak şartıyla iç ilişkideki sorumluluğu belirlenebilecektir. Daha fazla ödemede bulunan borçlunun diğer borçlulara rücu etme olanağı söz konusu olan oranlar doğrultusunda mümkün olacaktır⁴⁶.

Rücu ilişkisinde sorumlular arasında müteselsil sorumluluk ilişkisi mevcut hukukumuzda mümkün değildir. Esas olan her bir borçluya payı oranında rücu edilmesidir zira hukukumuzda pay esası geçerlidir. Bu durumun uygulamada yürütülebilmesi ise ancak alacaklı tarafın açmış olduğu davada sorumlularının kusur oranlarının belirlenmesi ile gerçekleşecektir. Eğer ki açılmış olan sorumluluk davasında kusur oranı belirlenmemiş ise rücu davasında bilirkişi aracılığı ile sorumlularının kusur oranlarının belirlenmesi gerekmektedir⁴⁷.

Esas sorumluluk davasında iç ilişkideki rücu davası için sorumluluk tutarlarının hesap edilmesinin talep edilip edilemeyeceği hususunu ise İsviçre kanun koyucusu Kantonal hukuka ve düzenlemelere bırakmaktadır. Bundan ise şu sonuç çıkmaktadır, birinci etaptaki sorumluluk davası görülmekte iken bir sonraki etapta görülebilecek olan rücu davası için sorumluluk miktarlarının ve kusur oranının belirlenmesinin mahkemeden talep edilebilmesi için bu hususta herhangi bir yasal engel bulunmamaktadır⁴⁸.

E. Bireysel İndirim Nedenlerinin Farklaştırılmış Teselsüle Etkisi

1. Genel Olarak

Aynı zararı gidermekle sorumlu olan birden fazla sorumlunun meydana gelmiş olan zararlardan kendi kusuruna ve halin bütün gereklerine göre, zararın bireysel olarak kendisine yüklenebildiği oranda sorumlu tutulacağı hususu Türk Ticaret Kanunu 557'nci maddesinde önemle vurgulanmıştır. Tüm indirim nedenleri nazara alınmak suretiyle kusur oranı ve tazminat miktarının belirlenmesi gerektiği kanun hükmü gereğince dir. Bireysel indirim nedenlerinin nazara alınması gerektiği konusu zarar tazminatı tutarının hesaplanmasında hususunda farklılaştırılmış teselsül sorumluluğu ilkesi çerçevesinde yönetim kurulu üyesinin sorumluluğunu daraltan bir işlevde değildir. Nitekim borçlu alacaklıya karşı bireysel indirim sebeplerini tam teselsül ilkesinin aksine burada öne sürebilmektedir⁴⁹.

⁴⁶ GÖKTÜRK/CAN, Farklaştırılmış Teselsül, s. 25.

⁴⁷ EREN, Borçlar Genel, s. 822.

⁴⁸ AKDAĞ GÜNEY, Sorumluluk, s. 269.

⁴⁹ AKDAĞ GÜNEY, Sorumluluk, s. 257 vd.

Önüne gelmiş olan bir davada hâkim tazminat miktarının belirlenmesi hususunda öncelikli olarak sorumlu olan üyenin kusur oranını dikkate almaktadır. Bundan sonrasında ise tazminat tutarında dikkate alınmış olan kusur oranına göre indirim yapılacaktır ve durumun tüm gerekleri dikkate alınmak suretiyle zarar sorumluluğunda kusur oranı tespit edilecektir. Zarar sorumlusu olan yönetim kurulu üyesi hafif kusurlu ise hükmedilecek tazminat tutarından indirime gidilip gidilmeyeceği hususuysa sorumlu bulunan üye sayısı, tarafların mevcut mal durumları gibi haller değerlendirilerek tespiti yapılacaktır. Bundan çıkarılabilecek sonuç da şudur ki, eğer zarar görmüş olan davacı tarafın ekonomik durumu kötü olmasına karşılık zarar vermiş olan sorumlu yönetim kurulu üyesinin ekonomik durumu iyiye zarar sorumlusu olan yönetim kurulu üyesi hafif kusurlu olsa dahi belirlenmiş olan tazminatın tamamını ödemekle yükümlü tutulabilecektir⁵⁰. Buna karşın zarar sorumlusu davalı taraf olan yönetim kurulu üyesi eğer tek bir kişiden oluşuyorsa hafif kusur durumunda tazminat miktarından indirim yapılması gerekeceği öne sürülebilecektir⁵¹.

Tazminat miktarından indirim yapılması nedenleri olarak zarar gören tarafın zararın doğmasında katkısının yani payının olması, zarar doğuran fiilleri kolaylaştırmış olması veyahut zarar gören tarafın rıza göstermesi gibi sebepler örnek olarak gösterilebilir. Bu sayılanlar gibi yarışan tesadüfler, tazminat tutarının sorumlu üyeyi müzayaka durumuna sokması, zor durumda kalmış olma ve üçüncü bir kişinin kusuru gibi farklılaştırılmış teselsül sorumluluğunda kusur derecesi dışında kalan başkaca indirim nedenleri de bulunmaktadır ve bu hallerin de öne sürülebilmesi mümkündür⁵². Bunlar dışında zarar sorumlusu olan yönetim kurulu üyesinin zarar verici eylemi sonucunda kendinin bir çıkar sağlamamış olması, yeterince tecrübe ve bilgiye sahip bulunmaması ya da yeterince vaktinin olmaması gibi nedenler tazminat miktarında indirim yapılmasını gerektirmeyen sebeplerdendir⁵³.

Ayrıca belirtmek gerekir ki bireysel indirim nedenleri nazara alınarak belirlenecek olan tazminat miktarı, zarar sorumlusu her bir yönetim kurulu üyesinin zarardan yalnız başlarına sorumlu olmuş olsa idi kendisine yüklenebilecek tazminat tutarına eşit olmalıdır.

Zarar sorumlusu olan her bir yönetim kurulu üyesine yüklenecek bulunan zarar tazminat tutarının belirlenmesine tespiti yapılarak dikkate alınmış bireysel indirim nedenleri yardımcı olacaktır. Yönetim kurulu üyelerinin bütünüdür mütessesil olarak sorumlu buldukları miktar,

---

⁵⁰ DOĞAN, s. 254 vd.

⁵¹ PULAŞLI Hasan, “Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Özen Yükümlülüğü ve Mütessesil Sorumluluğu”, BATİDER 2009, C. XXV, S. I, s. 49.

⁵² YÖRDEM, s. 161.

⁵³ DOĞAN, s. 254 vd.

belirlenen en düşük tazminat tutarı kadardır⁵⁴. Farklı zarar sorumlusu yönetim kurulu üyeleri gruplar, farklı miktarlarla müteselsil olarak sorumlu olurlar ise onlar açısından tespit edilmiş tutarla sınırlı olacak şekilde ayrıca bir müteselsil sorumluluk muteber olacaktır. Fakat şu hususu belirlemek gerekir ki tüm zarar sorumlusu yönetim kurulu üyeleri borçlular, borç miktarının bütünü ödeninceye dek müteselsil sorumlu buldukları tutar oranınca sorumlu kalmaya devam edeceklerdir zira bu durum “açığı kapama” sorumluluğunun öngörmüş olduğu bir durumdur. Bundan şu sonuç çıkmaktadır ki, müteselsil olarak sorumlu tutululardan biri sorumlu olduğu tutarı öder ise, eğer ki tazminat alacağı tamamıyla bitmemiş ise diğer sorumluların tazminat borcu sürecektir⁵⁵.

2. Zarar Görenin Rıza Göstermesi

Bir kimsenin kendi kusurlu hareketi ile başka kimseye vermiş olduğu zararı tazmin ile sorumlu olması genel bir kural olmasına rağmen zarar her zaman failin eyleminden doğmuş olmayabilir. Zarar gören kişinin eylemi zararın meydana gelmesine tesir etmiş, zararın artmasına sebep olmuş olabileceği gibi zarar gören taraf zararın doğmasına rıza göstermiş de olabilir. Bu gibi hallerde zarar veren tarafı meydana gelmiş olan zararın bütününden sorumlu tutmak uygun illiyet bağı teorisine aykırılık arz edecektir⁵⁶.

Zarar görenin rızası hususu TBK.’nın 52. maddesinin aksine, TBK.’nin 63.maddesinde hukuka aykırılığın önüne geçen bir neden olarak hüküm altına alınmıştır. Fakat Türk Borçlar Kanunu 63. maddesinde öngörölmüş bulunan rıza, hukuka aykırılık teşkil eden eylem ile hukuken geçerliliği bulunan bir rızayla zarar gören kimsenin rızasının bulunmasını gerektirmektedir. Rızanın irade beyanında sakatlık olması, kişilik haklarına aykırı olması ve ehliyetsiz olunması gibi sebepler dolayısıyla geçersiz olması halinde zarar gören tarafın hukuka aykırılık teşkil eden fiile rıza göstermiş olması bu durumu hukuka uygun hale getirmeyebilecektir. Ancak Türk Borçlar Kanunu 52. maddesi gereğince tazminattan indirim nedeni olarak nazara alınmasında bir sakınca oluşmayacaktır⁵⁷.

Zarar gören tarafın zarara katlanması gerektiğine ilişkin İsviçre Borçlar Kanunu’nun 44’ncü maddesinde birtakım özel durumlar öngörölmüştür. Bu özel durumlardan en önemli olanlardan bir tanesi zarar görenin rızasıdır. Eğer ki zarar gören alacaklı taraf zarara rıza

---

⁵⁴ AKDAĞ GÜNEY, Sorumluluk, s. 257.

⁵⁵ DOĞAN, s. 254 vd.

⁵⁶ EREN, s. 603 vd.

⁵⁷ EREN, s. 603 vd.

göstermekte ise, gösterilmiş olan rızanın tam veya kısmi olması oranında zarar veren borçlu tarafın yükümlülüğü azalacak veya hiçbir yükümlülüğü kalmayacaktır⁵⁸.

3. Zarar Gören Tarafın Kusurunun Zararın Doğumuna Etkisi

Sorumluluk koşullarının oluşması halinde zarar gören kimsenin malvarlığında gerçekleşen azalmayı zarar verenin gidermekle sorumlu bulunması tazminat hukukunun temel ilkelerinden olmakla birlikte, zararın eksiksiz olarak giderilmesini tasavvur eden “*tam tazmin*” ilkesinin mutlak bir şekilde uygulanması halinde haksız ve adil olmayan neticeler doğmasına neden olabilecektir. Bu duruma bir örnek vermek gerekirse, (X) ve (Y) isimli davacı taraflar, şirket (Ş)’nin ekonomik durumunun iyi olmadığını ve iflasın eşiğinde olduğunu bilerek ve bu durumu gizleyerek şirketin faaliyetlerine devam etmesi gerektiği yönünde davalıyı teşvik ederek ikna etmişlerdir. (X) ve (Y) bu biçimde hareket ederek şirket hakkında önceden açılması gereken iflası engelledikleri gibi zararın doğumundan bizzat sorumlu olmuşlardır. Bu durumda açılacak sorumluluk davasında, tazminattan indirim yapılması veyahut tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi de mümkün olacaktır. Haliyle, bazı durumlarda mevcut olayda gerçekleşmiş olan özel sebepler dolayısıyla belirlenecek olan tazminat miktarında birtakım indirimlere gidilmesi hakkaniyet dengesi açısından daha uygun olacaktır⁵⁹.

Türk Borçlar Kanunu bu düşünceden yola çıkarak zararın kapsamının belirlenmesinde 51’inci madde hükmü ile zarar gören kimsenin meydana gelen zarar verici eyleme rıza göstermiş olması ya da zararın meydana gelişinde veya zararın artmasına etkisi olması veyahut da zarar verenin durumunu ağırlaştırmış olması halinde tazminat miktarının hâkim tarafından indirilebileceği gibi tamamıyla da kaldırılabileceğini hüküm altına alarak bu gibi durumların önüne geçmek adına etkili bir hüküm tesis etmiştir. Yine aynı şekilde Türk Borçlar Kanunu 51’nci maddesi de tazminatın şümulü ve ödeme şeklinin belirlenmesinde durumun gereklerinin ve özellikle kusurun ağırlığının nazara alınması gerektiği hususuna vurgu yapmıştır.

TBK.’nın 43’üncü maddesi ile hâkime durumun şartlarına ve mevcut kusurun ağırlığı nispetince hükmedilecek tazminat miktarını belirlemesi emredilmiş iken TBK.’nın 52’nci maddesi hükmü ile hâkimin tazminat tutarından indirim yapılması gereken durumlara değinildiği görülmektedir. Bundan çıkan sonuç ise bu kanun maddeleri ile hükmedilecek tazminatın biçim ve çerçevesini belirleme yetkisi hâkime verildiği gibi birtakım hallerin

⁵⁸ DOĞAN, s. 254 vd.

⁵⁹ UYAR Turgut, “Açıklamalı – İctihatlı Borçlar Kanunu Genel Hükümler”, C. I, Ankara 1990, s. 549.

mevcudiyeti durumunda hâkime tazminat miktarından indirim yapılması ve hatta gerektiği takdirde tazminatın tamamen kaldırılabilmesi yetkisi de tanınmıştır⁶⁰.

Zarar gören tarafın zararın doğmasında şahsen kusurlu olması halinde ise duruma göre zarardan sorumlu olan yönetim kurulu üyesinin yükümlülüğü daha da hafifleyebileceği gibi bütünüyle de kalkabilecektir. İsviçre Federal Mahkemesi benzer bir durumda vermiş olduğu bir kararında, davacı alacaklılarının, şirketin mali-ekonomik durumunun iyi olmadığı, borca batık ve iflasın eşiğinde olduğunu bilmelerine rağmen bu hususu gizleyerek şirketin icraatlerine devam etmeleri gerektiği yönünde davalıyı ve şirketi teşvik etmek suretiyle ikna etmişlerdir. Bu biçimde davranarak şirket hakkında önceden açılması gerekli iflası engelledikleri ve bu zararın oluşumundan bizatihi sorumlu oldukları gerekçesiyle tazminat taleplerinin reddine karar vermiştir⁶¹.

4. Hükmedilecek Tazminat Kararının Davalı Tarafı Ekonomik Olarak Zor Duruma Düşürmesi

İsviçre Borçlar Kanunu 44'ncü maddesi ikinci bendinde sorumluluk davasında davacıya karşı bireysel indirim nedeni olarak öne sürülebilecek diğer bir durum düzenlenmiştir. Bu maddeye göre, davalı aleyhine hükmedilecek tazminat miktarı, davalıyı ekonomik olarak güç durumda bırakacak ve davalının mahfine neden olacaksa, durumun gereklerine göre, hâkim tarafından davalı lehine tazminattan indirim yapılabilecektir⁶².

Sorumluluk davasında davalı aleyhine hükmedilen ve davalıyı ekonomik açıdan zor duruma bırakacak tazminattan indirim yapılması mümkün iken, davalının zamanının olmaması, davalının yeterli bilgi ve tecrübeye sahip olmaması ve davalının sorumluluk ihlali sonucu kendisine bir çıkar sağlamış bulunmaması, tazminattan indirim sebebi olarak öngörülmemektedir⁶³.

F. Dış İlişkide Bireysel İndirim Nedenlerinin Öne Sürülüp Sürülemeyeceğinin Değerlendirmesi

Bilindiği gibi tam teselsül durumunda borçluların alacaklıya karşı dış ilişkide zarar verenin kusurunun hafifliği, isnat edilen riskin hafifliği, zor durumda kalma, zarar verenin durum ve davranışları gibi bireysel indirim sebeplerini ileri sürmeleri mümkün değildir. İşte bu sebeple farklılaştırılmış teselsül ilkesi bahse konu bireysel indirim nedenlerinin tam teselsül

---

⁶⁰ EREN, s. 603 vd.

⁶¹ AKDAĞ GÜNEY, Sorumluluk, s. 264.

⁶² AKDAĞ GÜNEY, Sorumluluk, s. 264.

⁶³ AKDAĞ GÜNEY, Sorumluluk, s. 264.

durumunda da alacaklıya karşı öne sürülebilmesine imkân sağlamaktadır. Dış ilişki açısından şahsi indirim nedenlerinin öne sürülebilmesine olanak sağlanmasıyla müteselsil sorumlulardan her birinin sorumluluk miktarı sadece kendisi sorumlu olsa idi yükümlü tutulacağı tazminat tutarı ile sınırlandırılmaktadır⁶⁴.

1. Bireysel İndirim Nedenlerinin Dış İlişkide Öne Sürülebileceğine Dair Görüşler

Farklılaştırılmış teselsül sorumluluğu prensibinde her bir yönetim kurulu üyesinin sorumluluk miktarı, verilmiş olan zarar ile kusur arasındaki uygun nedensellik oranıyla sınırlandırılmış durumdadır. Sorumlu olunacak miktar yalnızca dış ilişkide sınırlanmaktadır⁶⁵. Borçlu tarafın yalnızca başka kimselerle birlikte sorumlu olmasından dolayı yalnız başına sorumlu tutulması durumundakinden daha güç bir sorumluluk haline düşürmemek adına alacaklı tarafa karşı bireysel indirim nedenleri öne sürülmektedir. Bu tatbik ise borçlu tarafın durumundaki iyileşmeye alacaklı tarafın durumundaysa zayıflamaya sebebiyet vermektedir. Nitekim burada risk zarar verendense zarar görene yükletilmektedir. Bunun sebebi ise diğer borçluların ödeme zorluğu içerisinde bulunması durumunda alacaklı taraf durumu iyi olan diğer borçlu kimselerden zararını isteyerek talepte bulunabilecektir. Yine aynı şekilde talep edilebilecek zararın tutarı durumu daha iyi olan borçlu kimsenin zarardan tek başına sorumlu tutulsa idi ödemekle yükümlü olacağı miktar ile sınırlandırılacaktır⁶⁶.

Türk doktrininde dış ilişkide bireysel indirim nedenlerinin müteselsil sorumluluk halinde öne sürülebilir olmasını savunanlar *Eren ve Kırca*'dır⁶⁷. İsviçre doktrininde ise bireysel indirim nedenlerinin dış ilişkide öne sürülmesi gerektiğine inanan yazarların başında *Oftinger* gelmektedir. *Oftinger*'e göre, "Haksız fiilden sorumlu olan bir kişinin, sırf başkaları ile beraber sorumludur diye alacaklıya karşı daha ağır bir hukuki duruma düşürülmemesi gerekir. Zarar verenin, tek başına sorumlu olduğu zaman rahat bir biçimde alacaklıya karşı öne sürebileceği bireysel indirim nedenlerini, birden çok kişi ile beraber sorumlu olduğu için öne sürememesini adalete ve hakkaniyete açıkça aykırı olacağı" iddia edilmiştir⁶⁸.

2. Bireysel İndirim Nedenlerinin Dış İlişkide Öne Sürülemeyeceğine Dair Görüşler

Dış ilişki açısından şahsi indirim nedenlerinin öne sürülemeyeceğini iddia eden İsviçre doktrinindeki yazarlara göre, müteselsil sorumluluk ilkesi, kusur oranına göre bir ayırım

⁶⁴ AKDAĞ GÜNEY, Yönetim Kurulu, s. 385.

⁶⁵ AKDAĞ GÜNEY, Sorumluluk, s. 189.

⁶⁶ HELVACI, Yönetim Kurulu, s. 232.

⁶⁷ EREN, Borçlar, s. 786; KIRCA Çiğdem, "Müteselsil Sorumlulukta Borçlar Kanunu Tasarısı İle Getirilen Değişiklikler", Fikret Eren'e Armağan, Ankara 2006, s. 657.

⁶⁸ AKDAĞ GÜNEY, Sorumluluk, s. 256.

yapılmasına izin vermediğinden, hafif ihmali dâhil her bir zarar sorumlusu yönetim kurulu üyesinin, zarar görene karşı zararın tamamından sorumludur. Bu yazarlara göre, İsviçre Borçlar Kanunu 43. madde kapsamında düzenlenen indirim sebeplerinin, müteselsil sorumluluk hallerine uygulanmaması gerekir. Zira İsviçre Borçlar Kanunu 43. maddesinin müteselsil sorumluluk durumuna uygulanması halinde, her bir zarar sorumlusu, alacaklının uğramış olduğu tüm zarar oranında değil, kendisi tek başına sorumlu olsaydı ödemek zorunda kalacağı miktar kadar zarardan müteselsilen sorumlu olacaktır. Bu görüş taraftarlarının (Schucany, Weber, Steiger, Biggel) dikkat çektikleri bir diğer husus ise, kusurun derecesine göre sorumluluğun tespit edilmesinin pratikte büyük güçlükler yol açabileceğidir⁶⁹.

3. İsviçre Federal Mahkemesi'nin Tavrı

Uygun illiyet bağı ilkesinin esasen bir kimsenin neden olduğu zararla veyahut bir başkasının eyleminden yükümlü olması gerektiği hallerde sorumlu olmayı gerektirmesi hususu Federal Mahkeme tarafından vurgulanmıştır. Yine müteselsil sorumlulukta alacaklının maruz kaldığı zararını olabildiğince eksiksiz karşılanmasının güvence altına alınması gibi başkaca bir gayeye hizmet edildiğini, zarar yükümlüsü kimselerinse iç ilişkide bunların birbirine rücu edebilmeleri imkânının sağlanmasıyla menfaatlerinin korunduğu hususları Federal Mahkeme tarafından dikkat çekilmiştir. Federal Mahkeme, müteselsil borçlulardan birisinin hafif ihmaline karşın ödeme zorluğu içerisinde olan başka bir kimsenin bütün sorumluluğu üstlenmesi gerektiği yönündeki sava karşılık ise bu halde zarar riskinin zarar gören kimse üzerinde bırakılmasındansa zarar veren kimse üzerinde bırakılmasının daha hakkaniyetli olacağını öne sürmüştür⁷⁰.

VI. FARKLILAŞTIRILMIŞ TESELSÜL İLKESİNİN UYGULANDIĞI KİŞİLER

A. Farklılaştırılmış Teselsül İlkesinin Uygulanacağı Zarar Veren Kimseler

1. Kurucular

Türk Ticaret Kanunu 337. maddeye göre gerçek ve tüzel kişiler pay taahhüdünde bulunarak ana sözleşmeye imza atmaları durumunda kurucu olacakları gibi kurucuların bu işlemleri üçüncü kimse hesabına yapmaları durumunda bu üçüncü kimsenin de kuruluştan kaynaklanan sorumluluk açısından kurucu olarak sayılacaklardır. Hesabına işlem yapılan üçüncü kişi hesabına iş yapanın bildiği ya da bilmesi gerekli bir konunun kendisi tarafından bilinmediğini öne süremeyecektir.

⁶⁹ AKDAĞ GÜNEY, Sorumluluk, s. 257.

⁷⁰ AKDAĞ GÜNEY, Sorumluluk, s. 260.

2. Yönetim Kurulu Üyeleri

TTK.'ya göre gerçek ya da tüzel kişi anonim şirket yönetim kurulu üyesi olabilir ve kurul üyeleri kural olarak ya ana sözleşme ile atanırlar ya da genel kurul tarafından seçilirler (TTK. 359/1). Türk Ticaret Kanunu'nda tanımlandığı şekli ile anonim şirket yönetim kurulu aracılığı ile yönetildiği ve temsil olduğu için şirket faaliyetlerini yönlendiren en etkili ve şirketin zorunlu organıdır.

Türk Ticaret Kanunu 359. maddesine göre ise, “Bir tüzel kişi yönetim kuruluna üye seçildiği takdirde, tüzel kişi ile beraber, tüzel kişi namına, tüzel kişi tarafından tespit edilen, sadece bir gerçek kişi de tescil ve ilan olunur. Şirketin internet sitesinde, tescil ve ilanın yapılmış olduğu hemen açıklanır. Sadece bu tescil edilmiş kişi, tüzel kişi adına toplantılara katılıp oy kullanabilir. Ayrıca tüzel kişi adına tescil edilecek gerçek kişinin ve yönetim kurulu üyelerinin tam ehliyetli olmaları şartı aranır” (TTK. 359). Dolayısıyla, yönetim kurulu üyesi olunabilmesi için ya esas sözleşme ile ya da genel kurul aracılığı ile seçilmiş bulunmak yeterlidir, ayrıca ticaret siciline tescil edilmiş olması veya gerçekten yönetim kurulu üyeliği görevini ifa edip etmediği şartı aranmamaktadır.

Faaliyet alanı içerisinde kalan bütün husus ve konularda tüzel kişi organlarının her türlü eylem ve işlemlerinden sorumlu bulunmaktadır. Ancak müstahdem ve yardımcı kişilerin eylem ve işlemleri dolayısıyla ancak Türk Borçlar Kanunu 66. maddesinde geçen koşullar sağlandığı takdirde söz konusu olabilecektir. Yine tüzel kişi, kurtuluş beyyinesi getirmeksizin, organlarının haksız fiillerinden kusursuz sorumlu iken, yardımcı şahısların haksız fiilleri halinde, zarar gören üçüncü kişiye karşı kurtuluş beyyinesi ileri sürebilmesi mümkündür⁷¹.

3. Farklılaştırılmış Teselsül İlkesinin Tek Kişiden Oluşan Yönetim Kurulu'na Uygulanışı

TTK. 557'nci madde gerekçesine göre, farklılaştırılmış teselsül öğretisinde müteselsil sorumluluk “birlikte verilen zarar” için söz konusu edilebilir. Yani “birlikte verilen zarar” haricinde sorumlu bulunanların yalnız başlarına vermiş oldukları zararlar açısından sadece zararı meydana getiren kimse sorumlu olacaktır. Aynı şekilde gerekçeye göre, müteselsil sorumlu kimseler teselsül tavanı nispetince kendi kusurları ve somut duruma göre mevcut zararı gidereceklerdir. Ayrıca gerekçede, sorumluluğun, haliyle de tazminat hukukunun uygun illiyet bağı kurallarına göre yönetildiği ve bunun neticesinde de anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin, şirkete birlikte verilen zararlardan değil, yalnız başlarına vermiş oldukları zararlardan yalnız başlarına sorumlu olmaları gerektiği vurgulanmıştır. Gerekçede ayrıca,

---

⁷¹ YÖRDEM, s. 171.

mahkemenin, önüne gelen davada, talepte bulunulan şirketin uğramış olduğu zararında öncelikle “aynı zarar” ve “tek başına verilen zarar” ayırımı yaparak ve de davacı tarafça zararın bütünü “aynı zarar” olarak nitelendirilip istenmiş olması durumunda bile mahkemenin bunu araştırması gerektiği, daha sonra teselsülde farklılaştırmaya gitmesi gerektiği açıkça izah edilmiştir.

Bunun sonucu olarak, tek kişilik yönetim kurulu üyesine sahip bir anonim şirkette, tayin ve denetleme durumunda bir ihmal bulunması gibi özel bir hal söz konusu olmadığı müddetçe, yönetim kurulu üyesi, neden olmuş olduğu zararlardan bireysel olarak sorumlu olacaktır. Bu halde, kendisine farklılaştırılmış teselsül sorumluluğu ilkeleri değil, bireysel sorumluluk ilkeleri uygulanacaktır.

4. Diğer Yöneticiler

Türk Ticaret Kanunu’nda, yöneticilerden kast edilenin kimler olduğu tanımlanmamıştır fakat doktrinde “anonim şirket adına karar alan ve o kararın gereğini yapma yetkisine sahip olan veya imza yetkisine sahip olan kişiler” yönetici olarak tanımlanmaktadır⁷². Doktrinde belirtilen bu kapsama, “muraahhas müdür, genel müdür, genel müdür yardımcıları, ticari mümessil, ticari vekil, CEO, genel koordinatör” gibi sıfatları taşıyanlar dahil edilmiştir.

5. Tasfiye Memurları

TTK.’ya göre, tasfiye memurlarının, yasa ve ana sözleşmeden kaynaklanan yükümlülüklerle aykırı davranılması durumunda yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna tabi olacağı hususu vurgulanmıştır (TTK. md. 553). Yine TTK.’ya göre, tasfiye memuru ya ana sözleşme ile ya da genel kurul aracılığı ile atanırsa da tasfiye memurunun bu yollardan biri ile atanmamış olması halinde atama işlemi yönetim kurulu tarafından yerine getirilecektir. Şirket pay sahipleri tasfiye memuru olarak atanabileceği gibi, üçüncü kişilerin de tasfiye memuru olarak atanmasında bir sakınca bulunmamaktadır (TTK. 536).

TTK. 553’üncü maddesinde yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna tabi olacak kimseler tespit edilirken, “kurucular, yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler ve tasfiye memurları” denilmek sureti ile sorumluluk davasının davalıları açık biçimde belirlenmiştir. Kaynak İBK.’nin 754. maddesinde geçen “yönetim kurulu üyeleri ile yönetim ve tasfiye işi ile uğraşan kişiler” ibaresi TTK. metnine alınmamıştır⁷³. Bu ayrılığın nedeni TTK 553/1. maddesi gerekçesi incelendiğinde geniş bir manaya sahip bulunan “uğraşan” kelimesiyle görevi

⁷² Gerekçe, m. 557.

⁷³ PULAŞLI Hasan, “6102 Sayılı TTK.’ya Göre Şirketler Hukuku Şerhi”, İstanbul 2012, s. 1865.

olmamasına rağmen yönetim ve tasfiye sürecine katılmış olan ya da yönetim ile tasfiyeyi yönlendirmiş bulunan, talimata bulunan adeta arka perdede yönetime katılan büyük pay sahipleri öncelikli olmak üzere “gizli yöneticiler” ve tasfiye memurlarının kastedildiği görülmektedir. Gerekçede vurgulandığı üzere bu geniş kapsama sahip ibarenin mevcut hukukumuzda uygulandığında İsviçre’deki görüşü aşacak bir boyuta ulaşacağından ve yine aynı şekilde anlamının da genişleyeceğinden endişe edilmiş ve böylesine kapsayıcı, sınırları belirsiz olan bir ibarenin hüküm tesisinde yer bulmasındansa “yöneticiler” tanımının yorumunun öğreti ile yargı kararlarına bırakılmasının daha doğru bir yol olacağı üzerinde durulmuştur.

Kaynak İsviçre Borçlar Kanunu 754. maddesinde geçen “*görevli kimseler*” ibaresi yerine “*ilgili kimseler*” ibaresinin kullanılmasının amacı ise şirketin iradesinin oluşmasında etkili olan fiili organların da sorumluluk hükümleri kapsamına alabilmektir. Türk Ticaret Kanunu 553. maddesinde “*yönetim ve tasfiye ile uğraşan*” ibaresinden “yöneticiler” ibaresinin kullanılması eğer dar yorumlanacak olursa, yalnızca şekli olarak organ sıfatını haiz bulunanların sorumluluğuna gidilebilecektir. Şirketin iradesinin oluşmasında fiilen etkili olanların sorumluluğuna gidilemeyecektir⁷⁴.

Kanun maddesinde bahsedilmekte olan tasfiye memurları, şekli tasfiye memurlarıdır. Diğer bir deyişle, ana sözleşme ya da genel kurulun aldığı karar ile atanmış veyahut bu yollardan herhangi biri ile atanmanın bulunmaması durumunda, kanunen tasfiye memurlarının görevlerini yapan yönetim kurulu üyeleri şekli tasfiye memurlarıdır. Doktrinde bazı yazarlar, tasfiye işlemine karışan, talimat veren, tasfiye işlemi yönlendiren kişilerin “*fiili organ*” konumunda olma imkânları bulunmadığından sorumlu tutulmalarının da söz konusu olmayacağını iddia etmişlerdir. Zira şirketin faaliyeti sırasında “*fiili organ*” sıfatına sahip büyük pay sahiplerinin, şirketin tasfiye ile sınırlı maksadı ve tasfiye ile görevli memurların tasfiye maksatlı yetkileri göz önünde bulundurulduğunda, tasfiye aşamasında etkili olabilmeleri imkânının olmadığı iddia edilmiştir⁷⁵.

6. Yönetim Kurulu Üyesi Tüzel Kişinin Sorumluluğu Hususunun TTK.’da Düzenleniş Biçimi

Türk Ticaret Kanunu, getirilen yeni düzenleme ile tüzel kişinin yönetim kuruluna doğrudan doğruya seçilebilmesine imkân tanıyarak doktrinde birçok tartışmaya sebebiyet veren

⁷⁴ AKDAĞ GÜNEY, Sorumluluk, s. 234.

⁷⁵ PULAŞLI, Şerh, s. 1865.

“tüzel kişi adına yönetim kurulu üyeliğine seçilen kimsenin sorumluluğu” tartışmasına son vermiştir⁷⁶. Nitekim tüzel kişinin doğrudan doğruya yönetim kuruluna seçilmesi ile tüzel kişi yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu hakkındaki düzenlemelerin bizatihi muhatabı durumuna gelecektir. Bir başka şekilde izah etmek gerekirse, şirketin uğradığı zarardan dolayısıyla açılacak olan tazminat davasında tüzel kişinin temsilcisi değil; kendisi davalı sıfatını haiz olacaktır⁷⁷. Bu düzenlemenin menfaatler dengesine daha uygun olduğu anlaşılmaktadır. Böylelikle hem şirketi idare etmek yükümünde olan hem de sorumluluk altına girmek istemeyen tüzel kişiler dolayısıyla yaşanabilecek mağduriyetler önlenmiş olacaktır⁷⁸.

Yönetim kuruluna seçilerek kurul üyesi olan tüzel kişiler, şirketin zarara uğraması durumunda TTK. 557’nci madde gereğince kendi vermiş oldukları zarar ile sınırlı olmak koşuluyla sorumlu tutulabilirler. Tüzel kişiyi temsilen yönetim kurulunda bulunan gerçek kişinin TTK. md. 557’ye istinaden sorumluluğuna gidilmesi ise mümkün değildir. Bununla beraber tüzel kişi, verdiği yanlış kararlarla şirketi zarara uğratmak sureti ile kendi sorumluluğuna sebebiyet vermiş olan temsilciye genel hükümler gereğince rücu edebilir.

Akdağ Güney’e göre; *“Tüzel kişi yönetim kurulu üyesinin göstereceği özenin kriterleri benzer işletmelerde yönetim kurulu üyelerinden beklenebilen işin gerektirdiği özen ile aynıdır. Fiziki olarak var olmayan tüzel kişinin gerekli özeni gösterip göstermediği onun organı, yani yönetim kuruluna gönderdiği gerçek kişi üzerinden tespit edilir. Yani, tüzel kişinin aracısı olan gerçek kişinin benzer işletmelerdeki yöneticilerden beklenen işin gerektirdiği özeni gösterip göstermediğine bakılarak tüzel kişinin özen yükümlülüğünü yerine getirip getirmediğine karar verilecektir. Bu sebeple tüzel kişi yönetim kuruluna gönderdiği gerçek kişinin subjektif niteliklerinin dikkate alınması gerektiğini ileri süremez. Yine yönetim kuruluna gönderilen ve belirli bir alanda yüksek donanıma sahip kimse tüzel kişinin özen yükümlülüğünü de artırır⁷⁹. ”.*

⁷⁶ Bu tartışmalar için bkz. **AKDAĞ GÜNEY**, Sorumluluk, s. 201 vd.

⁷⁷ Bkz. TTK. md. 359/2’ye ilişkin gerekçe; *“İkinci fıkrada, tüzel kişilerin yönetim kurulu üyesi olabilmelerine olanak tanınarak bir taraftan 623’üncü maddesinin ikinci fıkrası ile uyum sağlanmış, diğer taraftan tüzel kişinin yönetim kurulu üyesi olarak sorumlu tutulmasının yolu açılarak şirkete, pay sahiplerine ve alacaklılara güvence verilmiştir. Düzenleme sorumluluk hukukunun ana gelişme eksenini ile çakışmaktadır. Dev yapıtı, çok uluslu şirketlerin; temsilcilerinin arkasına gizlenmelerine hukukun seyirci kalması sadece adaletsizliği artırmakla kalmamakta aynı zamanda hukuka güveni de sarsmakta, hukuki gerçeğe göz kapama anlamına gelmekte ve kanun koyucuyu da hukuk kurallarının nesnelliliği yönünden müşkül durumda bırakmaktadır. Bu fıkra ile çağdaş, hakça bir sorumluluk sistemi kabul edilerek, tüzel kişinin temsilcisinin üye seçilmesi ile üyenin (temsilcinin) tüzel kişi ile arasındaki bağın kesildiği ve tüzel kişinin, temsilcisinin eylem ve kararlarından sorumlu tutulamayacağı şeklindeki yapay teori reddedilmiştir. Artık, tüzel kişilerin temsilcilerinden oluşan zayıf malvarlıklı üyelerin sorumluluğu ile hukuki gerçeklere göz yumulmayacaktır.”*

⁷⁸ Tüzel kişinin bizzat yönetim kuruluna seçilmesine karşı çıkan görüşler ve buna yönelik eleştiriler için bkz. **AKDAĞ GÜNEY**, Sorumluluk, s. 199.

⁷⁹ **AKDAĞ GÜNEY**, Yönetim Kurulu, s. 404

Tüzel kişiyi temsilen yönetim kurulunda yer alan gerçek kişinin ise TTK. 375/1'inci maddesinde düzenlenmiş olan “üst gözetim”, “üst düzey yönetim” gibi “devredilmez görev ve yetkileri” yoktur. Diğer bir deyişle, maddede geçen devredilmez görev ve yetkiler bizzat tüzel kişiye haizdir ve tüzel kişi tarafından yönetim kuruluna gönderilen temsilcinin bu görevleri gereği gibi yerine getirmemesi halinde sorumluluktan kurtarmayacaktır. Zira organın fiili tüzel kişinin fiilidir. Öte yandan TTK. 553'üncü maddesi ile yönetim kurulu üyelerinin delegasyon olması durumunda sorumluluktan kurtulması hali tüzel kişiler açısından da geçerlidir ve bundan çıkan sonuç da şudur ki, delegasyon olması durumunda idare ile temsil yetkisi devredilen kimsenin seçilmesinde, gözetiminde ve de bu kimseye verilen talimatlarda kusursuz davranıldığı tüzel kişi tarafından ispatlanırsa tüzel kişi sorumlu tutulmaktan kurtulacaktır.

7. Yönetim Kurulunda Bulunan Kamu Tüzel Kişi Temsilcilerinin Sorumluluğu Hususu

TTK. md. 334' gereğince, “Kamu tüzel kişileri, pay sahibi olmasalar dahi konusu kamu hizmeti olan anonim şirketlerde yönetim ve denetim kurulunda temsilci bulundurabilirler.” Bu temsilcilerin seçimi ve azli ise yine aynı maddenin ikinci fıkrasına istinaden tüzel kişiye bırakılmıştır. Böylece yönetim kurulu üyelerinin genel kurulca seçileceğine dair genel kurala bir istisna getirilmiştir.

Kanun koyucu TTK. md. 334'te kamu tüzel kişilerinin yönetim kurulundaki üyeleri ile ilgili olarak bunların genel kurulca seçilen üyelerle aynı hak ve vazifelere sahip olduğunu belirtmiş ardından da buna bir istisna getirmiştir. Sorumluluğu düzenleyen TTK. md. 334/3 gereğince, “Kamu tüzel kişileri şirket yönetim kurulundaki temsilcilerinin bu sıfatla işledikleri fiillerden ve yaptıkları işlemlerden dolayı şirkete ve onun alacaklılarıyla pay sahiplerine karşı sorumludur.”. Görüldüğü üzere, kanun koyucu burada özel bir düzenleme yapmak suretiyle temsilcinin eylemlerinden ötürü bizzat kamu tüzel kişinin sorumluluğuna gidileceği açıkça hükme bağlamıştır. Sorumluluk temsilcinin hukuki işleri kadar haksız fiillerini de kapsar. Ayrıca söz konusu sorumluluk yalnızca şirkete karşı değil, ortaklara ve alacaklılara karşı da geçerlidir.

Türk doktrininde yazarlar mülga TTK. md. 275'e ilişkin değerlendirmelerinde çoğunlukla temsilcinin fiil ve eylemlerinden dolayı kamu tüzel kişisine açılacak davanın yanı sıra temsilciye de mülga TTK. md. 336, mülga BK. md. 41 ve 96 uyarınca sorumluluk davası açılacağı görüşünü savunmakta ancak, mülga TTK. md. 275/3'te yer alan hükmün buna

engel olup olmadığı hususuna değinmemektedirler⁸⁰. Ayrıca bu gibi bir halde temsilciyle kamu tüzel kişisi arasında eksik teselsül söz konusu olacağı da kabul edilmektedir⁸¹.

Tekinalp konuyla ilgili olarak “Bir yandan sorumluluğun tüzel kişiye ait olmasının, üyelik sıfatının onun kişiliğinde doğduğunun, fakat gerçek kişi temsilcisi tarafından kullanıldığının açık bir ifadesi olduğunu, hatta tayin yetkisini, azil hakkının ve sorumluluğun kamu tüzel kişisinde olması karşısında, daha da ileri gidilerek temsilcinin ortaklığa karşı hiçbir sıfatının bulunmadığının ileri sürülebileceğini belirtmekte, öte yandan temsilcinin mülga TTK. 336’ya istinaden bizzat sorumlu tutulmasının önünde bir engel olmadığını⁸²” ileri sürmektedir. Ancak *Akdağ Güney*⁸³’e göre bu durumda yönetim kurulu üyesi olmayan hatta ortaklığa karşı hiçbir sıfatı olmadığı ileri sürülen temsilcinin neye istinaden yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna tabi tutulacağı sorunun oluşacağı gerekçesiyle yazarın bu görüşünü haklı bir gerekçeye dayandırmadığını savunmaktadır.

Soruna değinen yazarlardan *Çamoğlu*⁸⁴ ise, bir yandan gerek tüzel kişinin gerekse temsilcinin yönetim kurulunda üye olamayacağını onaylamakta, bundan ötürü de kanun koyucunun temsilcinin hukuki durumunu ayrıca tespit etmek ihtiyacını duyduğunu belirtmekte, öte yandan temsilcinin TTK. md. 336’ya istinaden sorumlu tutulabilmesini maddede geçen “yönetim kurulundaki temsilcileri, genel kurul tarafından seçilen üyelerin hak ve görevlerini haizdir” hükmüne dayandırmak suretiyle bunun verilen hak ve görevlerden bağımsız olarak düşünölemeyeceğini ileri sürmektedir. Yazar tarafından ileri sürülen gerekçe, istisnaları dikkate alınmadığı için temsilcinin de bizzat mülga TTK. md. 336’ya istinaden sorumlu tutulmasını açıklamaya yeterli değildir.

TTK. md. 334 özel bir düzenleme olup kamu tüzel kişilerini temsilen yönetim kurulunda bulunan üyelerin hak ve yükümlölükleri, özellikle de temsilcilerin sorumlulukları açısından açık bir istisna getirmiştir. Kamu tüzel kişisinin doğrudan sorumluluğunu öngören söz konusu düzenleme, TTK. 553’üncü maddesinde yer edinmiş olan yönetim kurulu üyelerinin kişisel sorumluluğunu içeren genel hükümden açıkça ayrılmaktadır. Temsilci kimsenin eylem ve faaliyetlerinin neticelerinden kamu tüzel kişisi doğruca sorumludur ve temsilcinin TTK. md. 553’e veya genel hükümlere istinaden sorumlu tutulması mümkün değildir. Maddede öngörülen

⁸⁰ **TANDOĞAN** Haluk, “Hükmi Şahısların İdare Meclisinde Temsili”, *BATİDER* 1961, C.I, s. 17; **TEKİNALP** Ünal, “Anonim Ortakların Yönetim Kurulunda Tüzel Kişilerin Temsili”, *Ankara* 1965, s. 135; **ÇELİK** Aydın, “Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Üyelerinin İbrası”, *Ankara* 2007, s. 150.

⁸¹ **TANDOĞAN**, *Temsil*, s. 17; **ÇAMOĞLU**, *Yönetim Kurulu*, s. 219.

⁸² **TEKİNALP**, *Tüzel Kişiler*, s. 59, s. 135.

⁸³ **AKDAĞ GÜNEY**, *Yönetim Kurulu*, s. 406.

⁸⁴ **ÇAMOĞLU**, *Yönetim Kurulu*, s. 218.

hükmi şahsın temsilcisine rücu hakkı ise tamamen tüzel kişi ile temsilci arasındaki iç ilişkiyi düzenler.

Anonim şirkette kamu tüzel kişinin pay edinmesi durumunda bir tercih yaparak TTK. md. 334'e istinaden doğrudan temsilci göndermesi veya 359'uncu maddeye istinaden kendisini veya dilediği bir kimseyi genel kurulda seçtirilmesi mümkündür. Bu halde uygulanacak sorumluluk hükümleri arasında bir farklılık söz konusu olur. Kamu tüzel kişisi temsilciyi doğrudan göndermek yoluna giderse, sorumluluk hususunda TTK. md. 334 geçerli olacaktır. Bir diğer deyişle, temsilciye karşı TTK. md. 557 ve Borçlar Kanunu'nun genel hükümlerine istinaden sorumluluk davası açılmayacaktır. Kamu tüzel kişinin paylarına istinaden kendisini veya bir temsilcisini genel kurulda seçtirilmesi durumunda ise, sorumluluk TTK. md. 557 ve devamına istinaden belirlenecektir. Bu halde kamu tüzel kişisi kendisi bizzat yönetim kuruluna seçilirse dava onu temsilen yönetim kurulunda bulunan kimseye değil, doğrudan tüzel kişiye yöneltilecek, tüzel kişi oylarına istinaden genel kurulda bir kimseyi yönetim kuruluna seçtiği takdirde ise artık teknik anlamda bir temsilciden söz edilemeyeceğinden sorumluluk doğrudan seçilen yönetim kurulu üyesine yöneltilecektir⁸⁵.

B. Farklılaştırılmış Teselsül İlkesinin Uygulanacağı Zarar Gören Kimseler

1. Şirket

Kanun veya esas sözleşmenin yüklemiş olduğu görevlerin ihlal edilmesi neticesinde yönetim kurulu üyelerinin şirkete zarar vermesi hali sözleşmenin ihlali olarak kabul edilmektedir. Haliyle, yönetim kurulu ve şirket arasında bulunan ilişkinin genellikle "*vekâlet akdi*" olduğu görüşü vardır. Şirketin zarar görmesi durumunda ise tüzel kişi olarak şirketin bizzat kendi organı aleyhine bir sorumluluk davası açmasına karar vermesi sorunu ortaya çıkmaktadır.

Yeni TTK.'da yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna gidilmesi için açılacak olan sorumluluk davasının açılması kararının genel kurul tarafından alınmasına ilişkin düzenleme yer edinmemiştir. Şirketin ödeme imkânı olduğu müddetçe, zarardan sorumlu yönetim kurulu üyeleri aleyhine dava açılması gerektiği yönündeki kararı, herhangi bir kusur ya da zarar sorumluluğu bulunmayan diğer yönetim kurulu üyeleri verecektir. Davayı da şirket tüzel kişiliğinin kanuni temsilcisi olarak yine bu yönetim kurulu üyeleri açacaktır (TTK. m. 365)⁸⁶.

⁸⁵ AKDAĞ GÜNEY, Yönetim Kurulu, s. 408.

⁸⁶ PULAŞLI, Şerh, s. 1960.

Yönetim kurulu üyelerinin tümünün kusurlu olması ve zarar sorumlu olmaları durumunda açılacak olan sorumluluk davasını ise şirket açacaktır fakat zarar sorumlularının şirketi tahakküm altında tutmak sureti ile şirkette hâkimiyet kurmaları ya da şirketin kendi ihmali neticesi ile sorumluluk davası açılmamışsa, doğrudan ya da dolaylı olarak zarar görmüş her müstakil pay sahibi, zararın tazmini için dava açma hakkına sahip olacaktır. Pay sahibine verilmiş olan zarar dolaylı bir zarar ise, pay sahibi, hükmedilecek tazminatın şirkete verilmesini talep etmesi gerekmektedir (TTK. 555/1).

Eski Türk Ticaret Kanunu 309. maddesinde geçen hükmün tersine, yeni Türk Ticaret Kanunu 556. maddesi gereğince zarara uğramış olan şirketin iflas etmesi halinde, hükmedilecek tazminat tutarının şirkete ödenmesine karar verilmesini talep etme hakkına şirketin alacaklıları da haizdir ancak şirketin alacaklıları ile ortaklarının talepleri öncelikli olarak iflas idaresi tarafından öne sürülecektir. Bu hüküm gereğince şirket alacaklılarına bu hak verilmemiştir. Türk Ticaret Kanunu 556. madde hükmünde geçtiği gibi, şirketin iflas etmesi durumunda, hükmedilecek tazminatın şirkete ödenmesi koşuluyla, şirket alacaklılarının dava açma hakkı bulunmaktadır⁸⁷.

2. Pay Sahipleri

Türk Ticaret Kanunu 555. maddesi şirketin zarara uğraması halinde hem şirket hem de ortaklar zararın giderilmesini talep edebilirler de ortaklar talep edilen bu zararın giderilmesinde tazminatın yalnızca şirkete ödenmesine karar verilmesini talep edebilirler. Bahsedilen madde hükmü gereğince şirketin uğradığı zararın tazminini, şirket ve her bir pay sahibi isteyebilir ve pay sahipleri tazminatın sadece şirkete ödenmesini isteyebilirler. Bu madde hükmüne göre şirketin maruz kaldığı zararın tazminini hem şirketin tüzel kişiliği hem de her bir pay sahibi talep ve dava edebilecektir. Yine kanun hükmüne göre ilke olarak her pay sahibi ve şirketin doğrudan zarar halinde, birlikte dava haklarından bağımsız olarak, bireysel dava hakkına da sahip oldukları kabul edilmiştir. Doğrudan zarar durumunda, anılan kişiler hükmedilecek tazminat tutarının şirkete değil de doğrudan kendilerine ödenmesine karar verilmesini talep ederek dava açabilirler. Zararın dolaylı olması halinde ise pay sahipleri, zarar tazminatının kendilerine değil ancak şirket tüzel kişiliğine ödenmesini isteyebilirler⁸⁸.

Uygulamada ise Yargıtay tarafından yönetim kurulu üyelerinin kusur arz eden yönetimleri ve kusurlu temsilcileri neticesinde pay sahipleri ile alacaklıların “doğrudan doğruya

---

⁸⁷ Gerekçe m. 555/1, 556/1.

⁸⁸ PULAŞLI, Şerh, s. 1959.

zarara” uğramaları halinde söz konusu bu zarar sebebiyet vermiş olan yönetim kurulu üyeleri aleyhine olacak şekilde mahkemece hüküm altına alınacak tazminat tutarının “doğrudan doğruya” kendilerine ödettilmesine karar verilmesi koşulu ile sorumluluk davasını açabileceklerine dair hüküm tesis etmiştir. Söz konusu bu kararda *Yargıtay* tarafından; “...Dava, dava dışı anonim şirketin yönetim kurulu üyeleri olan davalıların sorumluluğuna dayalı alacak istemine ilişkindir. Mahkemece yukarıda açıklanan gerekçe ile davanın reddine karar verilmiştir. Davacı, dava dışı anonim şirketten alacaklı olduğunu, şirketçe keşide edilen çekin ödenmemesi nedeniyle takip başlattığını, davalıların kötü yönetimi nedeniyle alacağını şirketten tahsil edemediğini ileri sürerek açıkça TTK’nın 336/2. maddesine dayanmıştır. Ortaklar ve alacaklılar, yönetim kurulu üyelerinin kusurlu yönetimi nedeniyle doğrudan doğruya zarara uğramaları durumunda, yönetim kurulu üyeleri aleyhine, hükmedilecek tazminatın doğrudan kendilerine verilmesi şartıyla sorumluluk davası açabilirler. O halde, mahkemece, tarafların gösterecekleri kanıtlar toplanarak işin esasına girilmesi ve somut olayda TTK’nın 336. maddesi koşullarının oluşup oluşmadığının tartışılarak oluşacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiş, kararın davacı yararına bozulması gerekmiştir.” şeklinde karar verilmiştir (Y. 11. HD. T: 02.03.2011 E: 2009/8537, K: 2011/2100).

Hukuki ve maddi sebepler haklı gösterirse, pay sahibinin açtığı davada mahkemece, dava masrafları ile ücreti vekâletin davalı tarafa yükletilememesi durumunda bu giderleri davacı olan pay sahibi ile şirkete hakkaniyet gereğince paylaşılır.

3. Şirket Alacaklıları

“Yönetim kurulu üyeleri”, “kurucular”, “tasfiye memurları”, “denetçi” ve “işlem denetçileri” ile “yöneticiler” veya “kuruluştaki etkili kişilerin”, kanun ve esas sözleşmeden doğan görevlerini kusurlu bir şekilde ihlal etmeleri nedeniyle, şirket alacaklıları doğrudan zarara uğramışlar ise şirket alacaklılarının anılan kişileri dava etmeleri ve tazminatın kendilerine ödenmesini talep ve dava etme hakları bulunmaktadır. Bu davada duruma göre, Türk Borçlar Kanunu 49. maddesinde düzenlenmiş bulunan “*haksız fiil*” sorumluluğundan doğan genel hükümlere veya Türk Ticaret Kanunu 553-556. maddelerinde düzenlenmiş bulunan özel hükümlere dayanılabilir⁸⁹.

---

⁸⁹ PULAŞLI, Şerh, s. 1962 vd.

VII. FARKLILAŞTIRILMIŞ TESELSÜL İLKESİ İLE RÜCU İLİŞKİSİNİN TTK.'DA DÜZENLENİŞ BİÇİMİ

A. Kanuni Düzenleme

TTK.'da “teselsül ve rücu ilişkisi” 557'nci maddede düzenlenmiştir. Bu madde hükmüne göre “Eğer birden fazla kişi aynı zararı tazmin etmekle yükümlü olurlar ise bu kişilerden her biri kusuruna ve durumun gereklerine göre, zarar şahsen kendisine isnat edilebildiği ölçüde bu zarardan diğerleri ile birlikte müteselsilen sorumlu olacaktır”. Yine aynı madde hükmü gereğince “Davacı birden çok sorumlu kişiyi zararın bütünü için birlikte dava edebileceği gibi yargıcın aynı dava içerisinde her bir davalının tazminat borcunun belirlenmesini de talep edebilecektir. Aynı şekilde birden çok sorumlu arasındaki rücu ilişkisi durumun tüm gerekleri nazara alınarak yargıç tarafından belirlenecektir.”.

Rücu ilişkisini düzenleyen bu madde hükmü incelendiği zaman bahse konu düzenlemenin bir yandan TBK.'nın sorumlulukla ilgili madde hükümlerinde öngörülmüş olan kişisel defileri farklı bir yorumla anonim şirkete has sorumluluğa uygulamakta olduğu ve diğer yandan ise meydana gelen zararın tümünün “birlikte dava” edilebilmesi ile rücu hususuna dair yeni değişikliklere gidildiği anlaşılmaktadır

Müteselsil sorumluluğu ilişkin kanuni düzenleme, uygun nedensellik bağında herkesin verdiği zararla sınırlı olarak sorumlu olması gerektiği kuralına bir istisna getirmektedir. Getirilmiş olan bu istisna ile her bir sorumlu kusurunun derecesine bakılmaksızın zararın bütününden sorumlu tutularak illiyet bağı bu suretle bastırılmakta yoksa ortadan kaldırılmamaktadır yani müteselsil sorumluluk illiyet bağına dayanmamaktadır. Bu husus daha çok farklı hukuki nedenlere dayanan zararlarda bu nedenlerin oranlarının tespit edilememesi durumunda karşı hukuk düzeninin alacaklı tarafa tanımış olduğu bir imkandır. Hangi borçlunun hangi oranda zararın meydana gelmesine neden olduğunu ispat edemeyen alacaklı zarara neden olanlar arasında ödeme gücü en yüksek davalıyı seçerek zararını kapatma imkanına kavuşturulmaktadır. Müteselsil sorumluluk gerekçede ileri sürüldüğü gibi, yönetim kurulu üyelerinin tek başlarına zarar vermeleri halinde, illiyet bağı göz ardı edilerek diğer üyelerin bu zarardan müteselsil sorumlu olduğu anlamına gelmemektedir. Tekrar etmek gerekirse, bir kimsenin müteselsil olarak sorumluluğuna gidilebilmesi için “zarar”, “kusur”, “illiyet bağı” ve “kanuna veya esas sözleşmeye aykırılık” koşullarının gerçekleşmiş olması şarttır.

B. TTK. Açısından Farklılaştırılmış Teselsül İlkesinde Zarar Kavramının Niteliği

“Zarar”, sorumluluk davalarının vazgeçilmez koşuludur. Sorumluluğun hukuki niteliğinin müteselsil veya farklılaştırılmış teselsül olması zarar şartının varlığına tesir etmez. Bununla birlikte TTK ’da kullanılan ve farklı teknik anlamlar içeren “*aynı zarar – birlikte verilen zarar – tek başına verilen zarar – zararın tamamı*” kavramlarının açıklığa kavuşturulması gerekmektedir.

1. Aynı Zarar – Birlikte Verilen Zarar

TTK. md. 557 (1)’de kanun koyucu “aynı zarar” kavramını kullanmış ancak gerekçede aslında aynı zarar ile birlikte verilen zararı kastettiğini ifade etmiştir. Gerekçeye göre “aynı zarar” ile “birlikte verilen zarar” kastedilmektedir. Yine sorumlu bulunanların “tek başına verdikleri zarardan” bahsedilmediği fakat düzenlemede yer edinen “bu zarardan” ile “aynı zarardan” ibarelerinin bu ayrımı vurguladığı belirtilmiştir.

Gerekçede vurgulandığı üzere “aynı zarar” ile “birlikte verilen zarar” kastedilmekte ise bu halde tam teselsülde olduğu gibi zararı meydana getirmiş olanların zarar öncesinde birbirleri ile anlaşmış olmaları veya hiç değilse birbirlerinin fiillerinden haberdar olmak sureti ile beraber hareket etmeleri gerekir. Nitekim Türk Borçlar Kanunu’nun 61’nci maddesinde geçen “birlikte verilen zarar” kavramı ile ortak kusur kastedilmektedir.

Sorumluluğun birlikte verilen zarar, yani müşterek kusur şartına bağlanması durumunda sorumluların çevresi daha da daraltılmış olacaktır. Örnek verilecek olursa, farklı hukuki nedenlerle aynı zarara sebebiyet verenler farklılaştırılmış teselsül kapsamında sorumlu tutulamayacaktır. Bu halde örneğin kasten ve hileli bir biçimde batık bir şirkete kredi tahsis eden murahhas ile onun seçiminde gerekli özeni göstermeyen yönetim kurulu üyesi aslında aynı zarara farklı hukuki sebeplerle yol açtıkları halde aralarında ortak kusur bulunmadığı için müteselsilen sorumlu tutulamayacaktır. Tekrar ve önemle vurgulamak gerekir ki, TTK. md. 557 (1)’de düzenlenmiş bulunan “farklılaştırılmış teselsül” yalnızca ortak kusur ile verilmiş olan (birlikte zarar) değil “farklı hukuki sebeplerle verilen zararı” da kapsar.

2. Tek Başına Verilen Zarar – Aynı Zarar

TTK. md. 557’nin gerekçesinde “Farklılaştırılmış teselsül öğretisinde müteselsil sorumluluğun “birlikte verilen zarar” için söz konusu olabileceği, sorumluların tek başlarına verdikleri zararlardan, sadece zararı verenin sorumlu tutulması gerektiği ve müteselsil sorumluların teselsül tavanı kadar, kusurlarına ve somut olay gerçeğine göre zararı tazmin etmeleri anlayışına dayandığı belirtilmektedir. Sorumluluğun, dolayısıyla tazminat hukukunun,

uygun nedensellik bağı kurallarınca yönetildiği, bunun doğal sonucu olarak, anonim şirketin yönetim kurulu üyelerinin şirkete birlikte değil de tek başlarına verdikleri zarardan, müteselsilen değil, tek başlarına sorumlu olmaları gerektiği ileri sürüldüğü”, gerekçede ayrıca “Mahkemenin, talep edilen şirket zararında önce “aynı zarar” ve “tek başına verilen zarar” ayrımı yapması gerektiği ve zararın tümü davacı tarafından “aynı zarar” diye nitelendirilerek talep edilmiş olsa bile mahkeme bu araştırmayı yaparak, ondan sonra teselsülde farklılaştırmaya gitmesi gerektiği” belirtilmektedir (Gerekçe).

Öncelikle gerekçede öne sürülenin aksine, meydana gelmiş zarardan sorumlu bulunmayan, diğer bir deyişle “nedensellik bağının” haricinde kalan kimsenin, alacaklı tarafın korunabilmesi adına sorumlu tutulmasının, mülga TTK.’nın sorumluluğu düzenleyen hükümlerine göre de mümkün olmadığını belirtmek gerekir. Zira yönetim kurulu üyesi olmak tek başına sorumluluğun doğmasına neden olmaz. Bir kimsenin müteselsilen sorumlu tutulabilmesi için sorumluluk şartlarının, yani illiyet bağı, kanuna veya sözleşmeye aykırılık, zarar ve kusur unsurlarının gerçekleşmiş olması gerekir. Bir diğer yandan, mülga TTK. md. 336. maddesinin son fıkrasında yönetim kurulunda görevlerin taksim edilmiş olması halinde sadece ilgili üyenin sorumlu olacağı, diğerlerinin müteselsilen sorumlu olmayacağı yönünde bir düzenleme öngörülmüştü. Yine, mülga TTK. md. 338’de müteselsil sorumluluk isnat edilen üyenin kusursuz olduğunu ispat etmesi halinde sorumluluğu söz konusu olamamaktaydı. Bu durumda uygun nedensellik bağı dışında kalan bir kimsenin sırf yönetim kurulu üyesi olması itibarıyla mülga TTK. md. 336’ya istinaden sorumlu tutulamayacağı açık ve nettir⁹⁰.

Farklılaştırılmış teselsül düzenlemesinin amaçlarından birisi de zararın ortak kusurla veya farklı hukuki nedenlerden kaynaklı olarak verilmiş olması halinde “bireysel indirim nedenlerinin” dış ilişkide yönetim kurulu üyeleri tarafından alacaklı kimseye karşı öne sürülmesine olanak tanınmak yoluyla sorumluluklarının kusurları nispetince sınırlandırılmasıdır. Gerekçede belirtilenin aksine, yönetim kurulu üyelerinden birinin “tek başına bir zarar” meydana getirmesi durumunda, diğerlerinin de bu zarardan sorumlu tutulması şartlar gerçekleşmediyse mümkün değildir. Yani, diğer kurul üyelerinin bahse konu zarardan yükümlü tutulabilmeleri yalnızca zararın meydana gelişinde kusurları olması halinde (örneğin “gözetim yükümlülüğüne aykırılık”) bahse konu olacaktır. Bu noktada zaten tek başına verilmiş bir zarar bulunmamaktadır⁹¹.

⁹⁰ AKDAĞ GÜNEY, Yönetim Kurulu, s. 392.

⁹¹ AKDAĞ GÜNEY, Yönetim Kurulu, s. 392.

3. Aynı Zarar – Zararın Tamamı

Türk Ticaret Kanunu'nun 557/2'nci maddesinde, "Davacının birden çok sorumlu kişiyi "zararın tamamı" için birlikte dava edebileceği ve yargıçtan aynı davada her bir davalının tazminat borcunu belirlemesini talep edebileceği" düzenlenmiştir. Söz konusu kanuni düzenlemeye rağmen kanun gerekçesi kaleme alınırken "aynı zarar" kavramı "zararın tamamı" kavramı için de kullanılarak gereksiz bir kavram karmaşasına neden olunmuştur. Zira gerekçeye göre hâkim "zararın tümü" davacı tarafça "aynı zarar" biçiminde nitelendirilip talep edilmiş bulursa dahi "tek başına verilen zarar-aynı zarar" ayrımı yapılacağı belirtilmiştir. Halbuki davacının kanundaki açık hüküm karşısında tüm zararını talep edebileceği açıkken "aynı zarar-birlikte verilen zarar-tek başına verilen zarar" şeklindeki bir ayrıma gidilmesi düşünülemez.

Talep edilen toplam zarar içerisinde farklılaştırılmış teselsüle tabi olacaklarla tek başına sorumlu olacaklar hâkim tarafından belirlenecektir.

C. TTK. Açısından Rücu İlişkisi

Türk Ticaret Kanunu 557/3'üncü madde hükmüyle farklılaştırılmış teselsül prensibinde sorumlular arasındaki rücu ilişkisini düzenleyerek, "Birden çok sorumlu arasındaki başvurunun durumun tüm gerekleri dikkate alınmak suretiyle hâkim tarafından belirleneceği" hüküm altına alınmıştır. Söz konusu hüküm sorumluluk davası ile ilgili bölümde ve teselsüle ilişkin maddenin içerisinde düzenlenmiş olmasına rağmen kanun gerekçesinde "Hükmün, ödemede bulunan sorumlulardan birinin açacağı bağımsız bir rücu davası çerçevesinde uygulama alanı bulacağı, dış ilişkiye ilişkin sorumluluk davasında ise bu hükmün uygulanmasına usul hukukunun cevaz verip vermeyeceği probleminin ise öğretisi ve Yargıtay kararları ile çözüme kavuşturulacağı" belirtilmiştir⁹².

Rücu davası ile sorumluluk davasının niteliği ve amacı hakkında öğretilerde rücu davası ile ilgili taleplerin açılmış olan "sorumluluk davası" içerisinde değerlendirilmesinin usul hukuku ilkeleri gereğince mümkün bulunmayacağı ve "tazminat davasının" sorumluların tümüne karşı açılmadığı durumlardaysa böyle bir talebin öne sürülemeyeceği belirtilmiş ve hükmün yalnızca "sorumluluk davasında" hüküm tesis edildikten sonra açılacak olan bir "rücu davasında" uygulanma olanağı bulabileceği belirtilmiştir⁹³.

⁹² BAHTİYAR, s. 400.

⁹³ KENDİGELEN, İlk Tespitler, s. 464-466.

Gerekçede “Eski Türk Ticaret Kanunu’nda anonim şirketteki sorumluluk davasında müteselsil sorumlular arasındaki rücu düzenleyen bir hüküm bulunmadığı, öğretide bu konu üzerinde durulmadığı, Yargıtay’ın konuyla ilgili ilkesel bir karar da vermediği, sorunun genel hükümler çerçevesinde çözülmesi gerektiği, söz konusu düzenleme ile hukukumuzdaki eksikliğin giderildiği” ifade edilmektedir. *Bahtiyar*’a göre, “*Bu düzenlemenin sorumlulardan birinin açacağı bağımsız bir rücu davasında uygulanacağı kabul edilirse, bir boşluğu doldurduğu söylenemeyecektir. Zira bu hüküm olmasaydı da Borçlar Kanunu 61 ve 62’nci maddeleri çerçevesinde sorun çözülecekti*⁹⁴.”.

Mülga TTK.’nın müteselsil sorumlular arasında rücu sistemine ilişkin düzenleme içermemesinin bir eksiklik olarak değerlendirildiği TTK.’nın gerekçesinde “Rücu davasının, sorumluluk davasının davalılarına değil, müteselsil sorumlular aleyhinde açılabileceği” yönünde bir hüküm öngörmektedir (TTK. md. 557 (3)). Maddenin gerekçesinde “rücu davasının, sorumluluk davasının davalıları ile sınırlandırılmadığı tüm sorumluları kapsayacak şekilde düzenlendiği, böylece çeşitli sebeplerle bazı üyelerin, dava dışı bırakılarak kayrılmasını engellemek istendiği” vurgulanmıştır.

Aslında TTK. md. 557 (3)’te yer alan düzenleme maddenin gerekçesinde de belirtildiğinin aksine sorumluluk hukuku açısından bir yenilik değildir. Gerekçede “Hükmün birinci özelliği rücuun sorumlular arasında belirleneceği, hükmün bu özelliğinin önemi, rücuun sorumluluk davasının davalıları ile sınırlandırılmamış olması” olarak ifade edilmektedir. Oysa rücu davasının bütün müteselsil sorumlulara yönetilmesi, gerek mülga BK. md. 146 gerekse yeni TBK. md. 62’ye göre mümkündür. Bu düzenleme getirilmemiş olsaydı da TBK. md. 62’ye göre “Tazminatın kendi payına düşeninden fazlasını ödeyen kişi, bu fazla ödemesi için, diğer müteselsil sorumlulara karşı rücu hakkına sahip olacaktır.”. Görüldüğü üzere rücu davasında davacı, sadece sorumluluk davasının davalılarına değil, diğer bütün sorumlulara başvurabilmektedir. Mülga Borçlar Kanunu’nun rücu davasında hâkime takdir yetkisi tanıyan 50. maddesi de TBK. ile değiştiği için artık maddenin gerektirdiği bir yenilikten bahsedilemez. Zira BK. md. 62’ye göre “Tazminatın aynı zarardan sorumlu müteselsil borçlular arasında paylaşılmasında, bütün durum ve koşullar, özellikle onlardan her birine yüklenebilecek kusurun ağırlığı ve yarattıkları tehlikenin yoğunluğu göz önünde tutulur.”⁹⁵.

---

⁹⁴ BAHTİYAR, s.400

⁹⁵ AKDAĞ GÜNEY, Yönetim Kurulu, s. 395.

Öte yandan “iç ilişki” ve “dış ilişkide” uygulanacak kıstasların aynı olması, rücu ilişkisi bakımından durumu daha da güçleştirmektedir. TTK. md. 557 (1) dış ilişkide dikkate alınabilecek kıstas olarak kusurun derecesi ve durumun gereklerini belirlemiştir. Rücu halinde sorumluluk miktarının belirlenmesinde kullanılacak kıstas ise, TTK. md. 557 (3)’te bütün hal ve şartların değerlendirilmesi olarak belirlenmiştir. Dikkatle bakıldığında belirtilen kıstaslar arasında büyük bir fark olmadığı görülecektir. Örneğin 5000 liralık bir zarar dolayısıyla A ağır kusuruna istinaden %90 ve B ağır ihmali nedeniyle %50 kusurlu bulunsa, dış ilişkide A 4500 lirayı ödediği takdirde bunun ne kadarı için B’ye rücu edebilecektir? Dış ilişkideki %90 ve %50’lik oranlar iç ilişkide nasıl hesaplanacaktır? Bu soruların matematiksel birer formül ile cevaplanması güçtür. İç ilişkide kimin hangi miktardan nihai olarak sorumlu olacağına karar verilirken hakkaniyetin ön plana çıkarılması gerekecektir⁹⁶.

---

⁹⁶ AKDAĞ GÜNEY, Yönetim Kurulu, s. 395.

İKİNCİ BÖLÜM

ANONİM ŞİRKET YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN HUKUKİ SORUMLULUĞU VE SORUMLULUĞUN NİTELİK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

I. ORTAKLIK İLE YÖNETİM KURULU ÜYELERİ ARASINDAKİ MEVCUT İLİŞKİNİN HUKUKİ AÇIDAN DEĞERLENDİRMESİ

Yönetim kurulu üyesinin genel kurul aracılığı ile seçilmesi ve de seçilen görevi kabulü ile yönetim kurulu üyesiyle ortaklık arasındaki ilişki başlar. Yani ticaret siciline tescil işleminin yalnızca “bildirici” / “*deklaratorisch*” niteliğinde olduğu söylenebilir. Yönetim kurulu üyesinin kuruldan “azil” veya “istifa” gibi bir nedenle ayrılması halinde kurul ile ortaklık arasındaki ilişki bütünü ile son bulmaz. Bilhassa yönetim kurulu üyelerinin “sadakat ve sır saklama borcu” üyeliğinin sona ermesinden sonra bir müddet daha sürmektedir.

Yönetim kurulu ile ortaklık arasında bulunan hukuki ilişki genellikle anonim şirket hukukuna ilişkin olarak tesis edilmiş bulunan emredici hükümlere göre belirlenir. Türk Ticaret Kanunu incelendiği takdirde “yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun” kaynağının “haksız fiil”, “kanun” ya da “sözleşme” mi olduğu hususunda herhangi bir düzenleme bulunmadığı anlaşılmaktadır⁹⁷.

Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun hukuki kaynağının “sözleşme” ya da “haksız fiil” olup olmadığının tespiti noktasında geçmişte sorumluluğun kapsamı, ispat yükü, zamanaşımı, görevli mahkemenin tespit edilmesi, sorumluluktan kurtulma durumları gibi hususlardaki değişiklikler nedeniyle değerlendirmelerde bulunulmuşsa da Türk Ticaret Kanunu kapsamındaki özel düzenlemeler neticesinde bu sorun uygulamadaki önemini zaman içerisinde kaybetmiştir. Nitekim bu hususlarda getirilmiş olan düzenlemeler incelendiğinde TTK.’nın “yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu” hakkında özel zamanaşımı süreleri öngördüğü (TTK. md. 560), yine benzer biçimde yönetim kurulu üyeleri için “kusur karinesine dayanan sorumluluk sistemi” (TTK. md. 553/1) getirilerek sorumluluğun kaynağının “sözleşme” veya “haksız fiil” sayılması noktasında ispat yükü bakımından bir öneminin bulunmadığı hususu netleştirilmiştir.

Birçok kuramsal tartışmaların doğmasına neden olan bu sorun İsviçre Hukuku’nda da 1936 tarihindeki reform sonrasında önemini yitirmiştir. Nitekim zamanaşımı ve yetkili mahkeme hususlarındaki açık kanuni düzenlemeler OR’ye alındıktan sonra sorumluluğun

---

⁹⁷ Buna karşın mülga TTK.’nın Adliye Encümeni Mazbatası’nda (AEM) yönetim kurulu üyelerinin ortaklığa ve üçüncü şahıslara karşı sorumluluğunun akdi olduğu yönünde bir açıklama bulunmaktadır. AEM md. 224. Gerekçenin bir bölümü için bkz. **MİMAROĞLU** Sait Kemal, “Anonim Şirketlerde İdare Meclisi Azalarının Hukuki Mesuliyeti”, Ankara 1967, s. 105.

kaynağı sadece kusurun ispat edilmesi hususuna mahsus kalmışsa da yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu konusunun objektif bir sorumluluk olarak değerlendirilmesi hasebiyle ispat açısından da bu ayırımın çok bir önemi kalmamıştır.

A. Yönetim Kurulu Üyelerinin Ortaklığa Karşı Sorumluluğunun Niteliği Açısından Çeşitli Görüşler- Sözleşmesel Sorumluluk

Yönetim kurulu üyesine şirket aracılığı ile yöneltilen sorumluluk davasının niteliğinin tespiti açısından hem İsviçre doktrininde hem de Türk doktrininde yazarların birçoğu ortaklığın dava hakkının dayanağının sözleşmesel olduğunu kabul etmektedirler⁹⁸.

Ortaklık ile yönetim kurulu üyesi arasında bulunan hukuki ilişki, genel kurul aracılığı ile üyenin seçimi ve seçilmiş üyenin “icap” niteliğini haiz bu durumu kabulü ile kurulur. Bu kabulün karşılıklı olması ve birbirine uygun biçimde olması gerekmektedir. Yönetim kurulu üyesinin mukavele ile atanması veyahut bizzat yönetim kurulu tarafından ilk genel kurulda görev verilmek suretiyle seçilmiş olması taraflar arasındaki hukuki ilişkiyi değiştirmez.

Genellikle yönetim kurulu üyelerinin “idare ve temsil hakları” hakkındaki konulardan kaynaklanan sorumlulukları sözleşmeye aykırı olmakla beraber, yöneticilerin meydana getirmiş oldukları zarar verici eylemin “haksız fiil” niteliğinde olması durumunda bu iki sorumluluk halinin yarışması⁹⁹ mümkün olacaktır. Böyle bir durum söz konusu olduğu takdirde ise zarar gören tarafın, sözleşmesel veya haksız fiile dayanan sorumluluğundan birisini seçebilmek konusunda tercih hakkı haizdir.

“Anonim şirket” ile “yönetim kurulu üyeleri” arasındaki mevcut ilişkinin sözleşmesel olduğu konusunda hukukumuzda bir görüş birliği bulunmaktadır. Nitekim Türk Ticaret Kanunu’umuzda bu görüş birliğini değiştirebilecek bir düzenleme bulunmamaktadır.

“Anonim şirket” ile “yönetim kurulu” arasında yapılmış olan sözleşmenin koşullarının tespitinin esas sözleşme ya da genel kurul kararıyla yapılması durumunda yönetim kurulu üyelerinin ortaklığa karşı olan durumunda tespit edilmiş olan sözleşme kapsamında değerlendirme yapılabilecektir. Ancak böyle bir tespit yapılmamış ise bahse konu olan sözleşmenin niteliğinin “vekâlet sözleşmesi” mi, “hizmet sözleşmesi” mi ya da “nevi şahsına münhasır sözleşme” mi olacağı hususunda sorun çıkmaktadır. Fakat şunu belirtmek gerekir ki sorumluluğuna gidilen kimsenin şirkette türlü konumlarda yer alabilmesi gerekeceği için arada

⁹⁸ MİMAROĞLU, s. 102; ANSAY, s. 104; ATAN, s. 11 vd.; İMREGÜN, Ortaklıklar, s. 202, 226.

⁹⁹ Hangi nitelikte olursa olsun, zarar veren olay hakkında birden ziyade kanun hükümlerinin tatbik edilebilir olmasına “hakların yarışması” denir. KARAHASAN, C.I, s. 63; OĞUZMAN/ÖZ, Borçlar Hukuku, s. 701 vd.

kurulmuş olan akdin sadece “vekâlet sözleşmesi” ya da “hizmet sözleşmesi” adı altına dahil edilmek suretiyle kapsamının daraltılması doğru değildir.

1. Yönetim Kurulu Üyeleri ile Ortaklık Arasındaki İlişkinin Vekâlet Sözleşmesi Olduğuna Dair Görüş

“Anonim şirket” ile “yönetim kurulu üyesi” arasında bulunan hukuki ilişkinin “vekâlet sözleşmesi” olduğu görüşünü savunanlara göre yönetim kurulu üyeleri sözleşmenin ihlaline ilişkin tutum ve eylemleri nedeniyle anonim şirkete karşı sorumlu olmaktadır. Bu sorumluluğun kaynağı ise “vekâlet sözleşmesinde” yer alan “vekilin özen borcu” gereğince yükümlü olduğu özenli davranma yükümlülüğüne aykırılık arz eden davranışlarıdır.

TBK.’nın 630’ncu maddesine göre hüküm altına alınan “Ortaklık sözleşmesinde aksine hüküm olmadıkça yönetici ortaklarla diğer ortaklar arasındaki ilişkilerin vekâlet sözleşmesine ilişkin hükümler gereğince değerlendirileceği” biçimindeki düzenleme vekâlet sözleşmesi görüşünün kaynağı niteliğindedir. Nitekim bu madde hükmüne göre “yönetim kurulu üyesi” ile “anonim şirket” arasındaki mevcut sözleşmeye niteliğine uygun olduğu düştüğü takdirde “vekâlet sözleşmelerine” ilişkin hükümler uygulanacaktır.

2. Yönetim Kurulu Üyeleri ile Ortaklık Arasındaki İlişkinin Hizmet Sözleşmesi Olduğuna Dair Görüş

“Ortaklık” ile “yönetim kurulu üyeleri” arasındaki mevcut ilişkinin hukuki mahiyetinin “hizmet sözleşmesi” olduğunu savunanların değerlendirmesine göre kendisine şirketi temsil ve idare yetkisi verilmiş olan yönetim kurulu üyeleriyle şirket tüzel kişiliği arasındaki mevcut hukuki ilişki yalnızca belirli işlere mahsus kılındığı ve süreklilik arz ettiği için aradaki ilişki bir hizmet sözleşmesidir¹⁰⁰.

“Yönetim kurulu üyeleri” ile “ortaklık” arasındaki hukuki ilişkinin “hizmet sözleşmesi” olduğu görüşüne karşı yapılmış olan eleştirilerden en önemlisi, aradaki ilişkinin hizmet sözleşmesi olduğunun kabulü halinde iş hukukuna göre yönetim kurulu üyelerinin “işveren” olarak kabul edilmesi ile üyelere ödenmesi gereken ücretinse sözleşmenin “esaslı unsurunu” oluşturmamasıdır.

Bu hususta Yargıtay vermiş olduğu bazı kararlarında murahhas üyeyle şirket arasındaki hukuki ilişkiyi “hizmet sözleşmesi” olarak nitelendirmekte iken bazı kararlarında ise tam tersi biçimde kararlar tesis etmiştir. Örneğin Yargıtay’ın vermiş olduğu bir kararda konuya ilişkin

---

¹⁰⁰ YÖRDEM Yılmaz, “Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğunda Farklılaştırılmış Teselsül İlkesi”, 1. Baskı, Ankara 2017, s. 32.

karşılaştırmalı hukuktaki tartışmalara değinerek, “Alman hukukunda anonim şirket ile yönetim kurulu üyesi arasındaki ilişkinin hukuki niteliğinin vekâlet veya hizmet akdi olarak nitelendirilmekle beraber daha çok hizmet akdi yönünde değerlendirme yapıldığına, Fransız hukukunda bu ilişkinin vekâlet akdi olduğunun kabul edildiğine, İsviçre hukukunda ise vekâlet akdi olduğu görüşünün kabul edildiğini” belirtmiş ve “Türk öğretisinde ise bu ilişkinin vekâlet akdi görüşü olduğu yönündeki görüşlerin hakim olduğunu” belirtmiştir. Yine bu karara göre “Şirket yönetim kurul üyeleri ile şirket arasındaki ilişkinin hukuki niteliğinin vekâlet akdine ilişkin olduğu kabul edilerek üyelerin şirkete karşı vekil gibi sorumlu olacakları” yönünde görüş beyan ederek aradaki ilişkinin hizmet sözleşmesi olmadığını belirtmiştir¹⁰¹.

3. Yönetim Kurulu Üyeleri ile Ortaklık Arasındaki İlişkinin Kendine Has İsimsiz Bir Sözleşme Olduğuna Dair Görüş

Bu görüşü savunanlara göre ise “yönetim kurulu üyeleri” ile “şirket” arasındaki ilişkinin “vekâlet akdi” veya “hizmet akdi” gibi herhangi bir sözleşme türüne özgülenmesi mümkün değildir. Zira sözleşme kendine özgü isimsiz bir sözleşmedir ve koşulları esas sözleşme ile belirlenir. Yine bu görüş savunucularına göre aradaki ilişki kısmen “vekâlet akdinin” kısmense “sui generis bir sözleşmenin” unsurlarını içerdiğinden bu hukuki ilişki “karma bir sözleşmedir” ve aradaki ilişkinin çözümünde öncelikli olarak “kanun ve esas sözleşme hükümleri” ile şirketle yönetim kurulu üyesi arasındaki somut sözleşme hükümlerine göre çözüme gidilmesi, bununla çözülemiyorsa o zaman vekâlet akdi hükümleri kıyasen uygulanmak suretiyle çözüme gidilmesi gerekmektedir.

4. Yönetim Kurulu Üyeleri ile Ortaklık Arasındaki İlişkinin Hem Şirketler Hukuku’na Hem de Borçlar Hukuku’na Dair İlke ve Unsurları Bir Arada Bulunduran Sözleşme Olduğuna Dair Görüş

“Anonim şirket yönetim kurulu üyeleri” ile “şirket” arasındaki ilişkinin hukuki niteliğinin “şirketler hukukuna” ve “borçlar hukukuna” ilişkin kriterleri bir arada barındıran sözleşme olduğunu savunan görüş taraflarına göreyse, bu ilişkiye durumun gereklerine göre “borçlar hukuku” ve “şirketler hukuku” hükümlerinin bir arada uygulanabilmesi mümkündür.

Görüşü savunanların genel olarak değindikleri nokta ise şudur ki hukuki anlamda şirketin bütün şekilde işleyişi ve temel teşkilatını düzenlemiş olan kaideler “şirketler hukuku” kapsamına girmekle organ sıfatı haiz bulunan “yönetim kurulu üyesi” ile “ortaklık” arasında

---

¹⁰¹ ALTAŞ Soner, “Şirketler Hukukuna İlişkin Yüksek Yargı Kararları”, 2. Baskı, Ankara 2018, Y. 22. HD. 21/05/2013 T., 2012/16979 E. ve 2013/11856 K. sayılı ilamı, s. 215.

bir şirket hukuku ilişkisinin mevcut olduğu sabittir. Yine bu görüşü savunanların değindiği diğer husus da “yönetim kurulu üyesi” ile “ortaklık” arasında karşılıklı bir “edim yükümlülüğü” mevcut olduğu için bu “edim yükümlülüğünün” ihlali durumunda bir tazminat ödeme yükümlülüğü doğacağı için hukuki ilişkinin bu kısmında “borçlar hukuku” alanına giren düzenlemeler uygulanacaktır.

B. Yönetim Kurulu Üyelerinin Ortaklık Alacaklıları ile Ortaklara Karşı Sorumluluğunun Hukuki Değerlendirmesi

Şirkete verilmiş olan bir zarar neticesinde şirket ortaklarının ve alacaklıların menfaatlerinin de zarara uğraması muhakkaktır. Zira yönetim kurulu üyelerinin şirketin malvarlığına vereceği zarar ortaklara ve de alacaklılara yansımakla bu kimseler “dolayısıyla zarar” görmüş olacaklardır. Bunun yanı sıra ortaklık malvarlığına bir zarar verilmeden yönetim kurulu üyeleri sadece ortaklara ve ortaklık alacaklılarına “doğrudan zarar” da verebilir. İşte bu sebeplerle TTK. dava açma hakkını yalnızca şirkete tanımamış, ortaklar ve ortaklık alacaklılarına da bu hakkı tanımıştır (TTK. 555,556). Nitekim bu hakkın ortaklara ve alacaklılara tanınmaması durumunda yani dava açabilme hakkının yalnızca ortaklığa tanınması durumunda genel kurul organının yönetim kurulu organı etkisinde kalmak sureti ile dava açma hakkından vazgeçmesi halinde şirketin, ortakların ve de alacaklıların haklarının muhataraya düşmesi söz konusu olur idi. Ortak ve alacaklılara da yönetim kurulu üyelerine karşı şirketin dava açma hakkından ayrı olarak “doğrudan doğruya” dava açma hakkının tanınmış olması bunların menfaatlerinin korunması açısından yerinde ve hakkaniyetli bir karar olduğu kanaatindeyiz.

II. YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN HUKUKİ OLARAK SORUMLU TUTULABİLMELERİNİN KOŞULLARI

Hukuki sorumluluğun koşulları genel bir düzenleme olarak TBK.’nın 49’uncu maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre “Kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren bu zararı gidermekle yükümlü olur” hükmü amirdir. Yani hukuki sorumluluğun doğabilmesi için “zarar”, “hukuka aykırılık”, “kusur” ve “illiyet bağı” olmak üzere dört şartın gerçekleşmesi gerekmektedir.

Her ne kadar Türk Borçlar Kanunu 49’uncu maddesinde “haksız fiil sorumluluğu” tesis edilmiş ise de bu hükmün “sözleşmesel sorumluluk” hallerinde uygulanabileceği TBK.’nın 114/2’nci maddesinde “Haksız fiil sorumluluğuna ilişkin hükümler kıyas yoluyla sözleşmeye aykırılık hallerine de uygulanır.” denilerek hüküm tesis edilmiştir.

TTK.'nın 553'üncü maddesi hükmünde sorumluluk düzenlenmiştir ve bu maddeye göre “Kurucular, yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler ve tasfiye memurları, kanundan ve esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerini kusurlarıyla ihlal ederlerse hem ortaklığa hem pay sahiplerine hem de ortaklık alacaklılarına karşı vermiş oldukları zarardan sorumlu olacaklardır.”.

Aslında anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu hususunun tazmin hakkı doğurmuş bulunan diğer hukuki düzenlemelerden bir ayrımının olmadığı anlaşılmaktadır; zira burada da zarar verici fiili gerçekleştiren kimse zarar görmüş olana belirlenecek olan bir tutarı ödemek veya birtakım malvarlığı haklarını devir ederek meydana gelmiş zararı denkleştirmek durumundadır. Hukuk normu “anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu” durumunda her çeşit zarar için tazminat sonucunu bağlamamakta, tam tersine tazminatın söz konusu olabilmesi için kanunda hüküm altına alınmış bulunan birtakım şartların gerçekleşmesini öngörmüştür. Yani, yönetim kurulu üyelerinin Türk Ticaret Kanunu’na istinaden hukuki sorumluluklarına gidilebilmesi için yukarıda da sayılmış olan “hukuka aykırılık”, “kusur”, “zarar” ve “illiyet bağı” koşulları gerçekleşmelidir.

A. Hukuka Aykırılık Koşulu

Eren'in tanımına göre; “Hukuka uygunluk sebeplerinden birisinin bulunmaması durumunda başkalarına zarar vermeyi yasaklayan veya zararlı sonucu önlemek amacıyla belirli bir davranışı emreden hukuk kurallarına aykırı her davranış hukuka aykırıdır. Şu hâlde zarar verici fiil başkasının hukukça korunan bir varlığına müdahaleyi yasaklayan veya böyle bir müdahaleden kaçınmayı emreden hukuk normuyla çatıştığı zaman hukuka aykırılık gerçekleşmiş olur. Diğer bir ifadeyle, kişilerin mal ve şahıs varlıklarını doğrudan doğruya veya dolaylı bir şekilde koruma amacı güden yazılı ya da yazılı olmayan emredici davranış kurallarının ihlaline “*hukuka aykırılık*” denir¹⁰².”.

“Hukuka aykırılık” tamamıyla objektif esaslar çerçevesinde değerlendirilmeli ve “kusurdan” bağımsız biçimde incelenmelidir. Fiili meydana getirenin mümeyyiz olmasına bakılmaksızın bu fiili bir “koruma normunu” ihlal ediyorsa hukuka aykırı sayılacaktır. Fakat bu halde yani failin mümeyyiz olmaması halinde kural olarak sorumluluğuna gidilemeyecektir¹⁰³.

¹⁰² EREN Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt I, 5. Baskı, İstanbul 1999, s. 570.

¹⁰³ DİNÇ Serhan, “Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu”, 1. Baskı, Ankara 2017, s. 35.

Bir eylemin haksız fiil sayılabilmesi için hukuka aykırı nitelikte olması şarttır. Borçlar Kanunu 49'uncu maddede hukuka aykırılık şartına "*hukuka aykırı bir fiille*" sözcükleriyle işaret etmiş ancak hukuka aykırılık tanımına yer verilmemiştir. Yani Borçlar Kanunu'nda hukuka aykırılığın kapsamı, bir eylemin hangi şartlarda hukuka aykırı kabul edileceği hususunda bir tanımlamaya yer verilmemiş ve hukuka aykırılığın açıklanması işi öğretisi ile yargı kararlarına bırakılmıştır.

Hukuka aykırılık kavramı konusunda ileri sürülmüş biri objektif ve diğeri sübjektif iki teori (nazariye) vardır¹⁰⁴:

"*Sübjektif teori*"ye göre, bir fiilin hukuka aykırı olup olmadığının belirlenmesinde nazara alınması gerekli ölçü, *failin, zarar verici fiili işlemesine dayanak teşkil eden bir hakkının bulunup bulunmamasıdır*. Eren'e göre; "*Zarar verici fiil, ancak failin böyle bir fiili işlemeye yetkili (haklı) olmaması durumunda hukuka aykırıdır.*"¹⁰⁵. Bu sebeple, fail zarar verici fiili bir hakka dayanarak işlemişse hukuka aykırılıktan söz edilemez. Haliyle, bir olayda zarar gören kişi, fiilin hukuka aykırılığını ispatlamak için, failin, kendisine böyle bir fiili işleme yetkisi veren hakkının bulunmadığını ortaya koymak zorundadır¹⁰⁶. Bu görüşü savunanlara göre hukuka aykırılığı haksızlık olarak anlamak gerektiği söylenebilir.

"*Objektif teori*"ye göre ise, fiilin hukuka aykırı nitelik taşıyıp taşımadığı, onun, *kişilerin şahıs varlığı ve malvarlığı değerlerini korumayı hedefleyen emredici kurallarla çelişip çelişmediğine göre belirlenir*¹⁰⁷. Tunçomağ'a göre ise; "*Hukuka aykırılık, kişilerin mal ve şahıs varlıklarını doğrudan doğruya koruyan emredici bir hukuk kuralının ihlâli halinde ortaya çıkar. Yoksa failin kendisine söz konusu fiili işleme yetkisi veren sübjektif bir hakkının bulunup bulunmadığı araştırılmaz. Onun için objektif teoriye "normatif teori" adı da verilir*¹⁰⁸".

Karahasan'a göre; hukuka aykırı eylem, yetkisiz olarak işlenmiş eylem değil, *hukukun koruduğu değerleri çiğneyerek hukuk düzeninin bir kuralına uymaz eylemdir*. Burada, hukuka aykırılık değer yargısının yürütülmesi için olay, zarar gören açısından ele alınmıştır. Objektif kuramı oluşturan düşünülerden birine göre hukuka aykırılık, *bir hakkın ya da hukukun koruduğu çıkarın çiğnenmiş olmasında* belirir. Kural kuramı (norm nazariyesi) olarak nitelenen düşünüyeye göre ise gerek haklar ve gerekse hukukun koruduğu değerler, gerçekte *belirli*

¹⁰⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz., **EREN** Fikret, "Borçlar Hukuku Genel Hükümler", 14. Baskı, Ankara 2012, s. 584 vd.; **KARAHASAN** s. 113 vd.

¹⁰⁵ **EREN**, 14. Baskı, s. 584.

¹⁰⁶ **AYAN** Mehmet, "Borçlar Hukuku Genel Hükümler", 10. Baskı, Konya 2015, s. 231.

¹⁰⁷ **İNAN** Ali Naim, "Borçlar Hukuku Genel Hükümler", Ankara 1984, s. 256.

¹⁰⁸ **TUNÇOMAĞ** Kenan, Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. I, 6. Baskı, İstanbul 1976, s. 430-431.

eylemleri yasaklayan ve belirli eylemleri buyuran davranış kurallarının yansımından ibarettir. Hukuk, haklar ve korunmuş çıkarların yığını değil, toplum yaşantısını dıştan düzenleyen kuralların toplamıdır. Bu yönden hukuka aykırılık da bir eylemin bu kurallar ile bağdaşmaması anlamını taşır¹⁰⁹.

Bizim kanaatimize göre ise bu iki görüş arasında pratik anlamda herhangi bir farklılık bulunmamakla birlikte hukukumuzda baskın olan görüş objektif kuramdır. Nitekim Eren'e göre de "Hukuka uygunluk sebeplerinden birinin bulunmaması halinde, başkalarına zarar vermeyi yasaklayan ya da zararlı sonucu önlemek amacıyla belirli bir davranışı emreden hukuk kurallarıyla çelişen her davranış hukuka aykırıdır. Başka bir ifadeyle, kişilerin mal ve şahıs varlıklarını doğrudan veya dolaylı bir şekilde koruma amacı güden, yazılı ya da yazılı olmayan emredici davranış kurallarının ihlaline hukuka aykırılık denilmektedir"¹¹⁰.

Yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğu konusunda "hukuka aykırılık" koşulu eski TTK.'nın 336'ncı maddesinden farklı biçimde, "kanundan veya esas sözleşmeden doğan yükümlülük ihlali" olarak belirtilmiştir. Nitekim Türk Ticaret Kanunu 553/1'nci maddesine göre "Kurucular, yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler ve tasfiye memurları, kanundan ve esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerini kusurları ile ihlal ettikleri takdirde hem şirkete hem pay sahiplerine hem de şirket alacaklılarına karşı verdikleri zararlardan sorumlu olacaklardır.". Bu maddeye göre Türk Ticaret Kanunumuzda da objektif teorinin benimsenmiş olduğu söylenilebilir.

Kanuna ve esas sözleşmeye aykırılık kavramlarına göre hukuka aykırılık kavramı daha dar biçimdedir ve "sözleşme dışı sorumluluğu" kapsamayacak şekildedir. Halbuki, yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu "hukuka aykırılık" halinden doğabileceği gibi "sözleşmeye aykırılıktan" da doğabilir. Sorumluluğun "sözleşmeye aykırılık" halinden kaynaklanması durumunda sözleşmeye aykırılık arz eden eylemin borçlu tarafın veya fiillerinden sorumlu olduğu kimselerin bir tutumu sonucunda olması gerekmektedir. Bu tutum, "müspet" bir davranış olan "yapma fiili" olabileceği gibi "pasif" bir davranış olan "yapmama fiili" de olabilecektir. Bu gibi görevlerin gerektiği gibi yapılmamış olması ya da hiç yapılmaması halinde sorumluluk söz konusu olacaktır¹¹¹.

---

¹⁰⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz.; **KARAHASAN**, s. 113 vd.

¹¹⁰ **EREN**, 14. Baskı, s. 586.

¹¹¹ **AKDAĞ GÜNEY**, Yönetim Kurulu, s. 303.

B. Kusur Koşulu

1. Kusurun Kavramsal Niteliği

TBK.'nın 49'uncu maddesinde, “Kusurlu ve hukuka aykırı bir fiil ile başkasına zarar verenin bu zararı gidermekle yükümlü olacağı” düzenlenerek kusura dayalı olan haksız fiil sorumluluğunun diğer bir önemli şartı olan failin kusurlu olması haline işaret edilmekle birlikte kusurun tanımı yapılmamıştır.

Kusur kavramı ceza hukuku, idare hukuku ile özel hukukta uygulama alanı bulmakla birlikte kanunda bir tanımı yapılmadığı gibi mahiyet ve niteliği konusunda da bir açıklık getirilmemiştir. Kusurun genel olarak hukuk düzenince bir davranışın, bir eylemin üslubunun uygun bulunmayarak kınanması olduğu söylenilebilir. Hukuk düzeninin bir davranış tarzını kınaması, o davranışın belirli koşullar kapsamında bireylerden beklenen “ortalama hareket tarzına” uygun olmasından ileri gelir; bu harekete aykırılık ise “kusur” olarak anlatılır¹¹². Eğer, eylemi yapanın ruhsal davranışı kınanabiliyorsa, kusurlu davranmış demektir. “Kusur, eylemi işleyen hakkında yürütülen bir değer yargısıdır.”. Kusur değer yargısının verilmesi, hukuka uygun davranma olanağı bulunmasına karşın, eylemi yapanın hukuka aykırı davranmak konusunda karar vermiş olmasından ötürü eleştirilebilme anlamını taşır¹¹³. *Kusur, eylemi işleyen bir irade eksikliğidir*¹¹⁴. Öğretide kusur kavramını izah etmeye çalışan iki anlayış vardır:

“Sübjektif kusur teorisi”ne göre, kusur fiili meydana getirendeki bir “irade zayıflığı”, “irade eksikliğidir”. Ayan’a göre; “Zarara sebebiyet veren kişi, davranışının zararlı sonucunu önceden görüp bundan kaçınma ve başka türlü davranma imkânına sahipken, gerekli iradî çabayı sarf edip bunu gerçekleştirmediği için kusurludur. Kusurun tespitinde, failin içinde bulunduğu psikolojik şartları, kişisel durumu, bireysel yetenekleri, yetişme, eğitim ve öğretim düzeyi, meslekî becerileri göz önünde tutulur¹¹⁵.”.

“Objektif kusur teorisi”ne göre ise kusur, müşabih haller ve koşullar içerisinde bulunan makul, dürüst ve güvenilir bir insandan beklenen ortalama davranış biçimine uymayan, ondan sapan davranış biçimidir. Eren’e göre, “Ortalama davranış tipinin belirlenmesinde göz önünde tutulacak ölçü objektiftir. Yani, zarar verenin kişisel durumu, bireysel yetenekleri, fizik gücü ve

¹¹² TUNÇOMAĞ, s. 264.

¹¹³ KANETİ Selim, “Haksız Fiil Sorumluluğunda Kusur Kavramının Görevi”, Sorumluluk Hukukunda Yeni Gelişmeler I Sempozyumu, 21-22 Ekim Ankara 1977, Ankara 1980, s. 40 vd.

¹¹⁴ TUNÇOMAĞ, s. 264.

¹¹⁵ AYAN, 10. Baskı, s. 252.

*meslekî becerileri yerine, benzer şartlar altında, aynı sosyal grup içinde yaşayan objektif bir insan tipinin yetenek, durum, meslekî beceri, fizik ve fikrî gücü esas alınır*¹¹⁶.”.

Temyiz kudreti yani ayırt etme gücü bulunmayan bir kişinin kusurlu davranmasından bahsedilemeyeceği için hukuk düzeninin öngörmüş olduğu istisnalar (TBK md. 59, 64) dışında bu kimselerin sorumluluğuna gidilemez zira kusur objektif açıdan da sübjektif açıdan da iradeyi gerekli kılan bir kavramdır.

Kusur ile hukuka aykırılık, haksız eylemin kurucu öğelerinden olmakla beraber birtakım farklılıkları bulunmaktadır. Denebilir ki *kusur, haksız eylemin sübjektif ve hukuka aykırılık ise objektif öğesidir*. Kişinin kusurlu olup olmayışı, hukuka uygun davranabilme olanağının bulunmasına karşın hukuka aykırı davranmış olmasına göre belli edilir. Hukuk düzeninin buyurmaları ve yasakları, genel olarak her kişi hakkında onun sübjektif durumu, akıl ile ilgili yetilerinin (aklî melekelerinin) derecesi ve yasa bilgisi göz önünde tutulmaksızın uygulanır. Hukuk, kişilerden belirli davranışlar arar ve bu davranışlardan ayrılma hukukun çiğnenmesi olur. Buna karşılık kusur sorunun çözümü, hukukun buyurmalarını ve yasaklarını çiğneyen kişinin sübjektif durumunun başka türlü davranmasına elverişli olup olmamasına bağlıdır. Gelgelelim hukuka aykırılık ile kusur arasında *belirli bir bağlılık da vardır*. Öyle ki, kusur için hukuka aykırı bir eylemin varlığı gereklidir. Ancak hukuka aykırı eylemlerin kusurlu olduğu söylenebilir. Eylem hukuka uygun olunca, kusurun varlığı konusunda bir tartışma yapılamaz¹¹⁷.

Objektif özen kavramının kabul edilmesi, kusurun haksız eyleminin sübjektif öğesi diye benimsenmesine engel değildir. Bu durumda da eylemi yapanın ayırtım gücü (temyiz kudreti) gereklidir ve onun tüm kişisel özellikleri göz önünde tutulmazsa bile, orta düzeyde ve akıllı (makul) bir insanın zararı önceden görebilmesi ve görebilmesinin olanak içi olup olmadığı araştırılır. Oysa hukuka aykırılık, akıllı bir insan tarafından önceden görülmeyecek durumda olsa bile var olabilir¹¹⁸. *Tedbir alma ödevinin yerine getirilip getirilmemesi, kusur yönünden değil, hukuka aykırılık yönünden önem taşır*. Kusur, tedbir alma ödevlisi gerekli özeni gösterseydi zararlı sonucu önleme için tedbir almanın gerekli olduğunu görebilecek idiyse söz konusu olur¹¹⁹. Başka bir anlatımla, *eğer ödevli, gerekli dikkat ve özen ile tedbirlerin gerekli*

---

¹¹⁶ EREN, 14. Baskı, s. 570 vd.

¹¹⁷ KANETİ, s. 22, 33.

¹¹⁸ FEYZİOĞLU, s. 477.

¹¹⁹ KANETİ, s. 134.

*olduğunu anlayabilirse, bu tedbirleri almamış bulunması durumunda, kusurlu davranmış sayılır*¹²⁰.

Anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna gidilebilmesi için TTK.'ya göre yönetim kurulu üyelerine “kusurlu bir fiilin isnadının mümkün olması” gerektiği gibi kusur dolayısıyla yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğundan bahsedilebilmesi için de üyelerin görevlerini yerine getirir iken gerekli olan “özeni” gösteriyor olup olmamalarına bakılması gerekmektedir.

Yargıtay vermiş olduğu bir kararında, “Anonim şirketlerde yasa ve esas sözleşmenin kendilerine yüklemiş olduğu görevleri gereği gibi yerine getirmeyen yönetim kurulu üyelerinin bu sebeple meydana getirdikleri zararlar nedeni ile ortaklığa, ortaklara ve şirket alacaklılarına karşı sorumlu tutulacağı belirtilmiş ve ayrıca yönetim kurulu üyelerinin ortaklığın mal varlığını azaltan ya da kötüleşmesine neden olan kanun ve esas sözleşme hükümlerine aykırı olan davranışlarının ortaklar ve alacaklıların dolaylı olarak zarar görmesine yol açacağını, bu türden bir sorumluluktan bahsedebilmek için öncelikli olarak bir zararın bulunmasının ve bu zararın meydana gelişinde yönetim kurulu üyelerinin kusurunun olmasının zorunluluk arz edeceğine değinilerek sorumluluktan bahsedilebilmesi için kusurluluğun aranacağı” belirtilmiştir (11. HD. 09/02/2015 T., 2015/380 E. ve 2015/1524 K.).

2. Karine Olarak Kusur

Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu hususunda Türk Ticaret Kanunu'nun kabul ettiği kusur karinesine göre “Sorumluluk davalarının davacıları yönetim kurulu üyelerinin kusurunu ispat etmekle sorumlu değildir, davacıların sadece zararın varlığını ispat etmeleri yeterlidir.”. TTK.'nın 553'üncü maddesi gereğince yönetim kurulu üyesinin sorumlu tutulmaktan kurtulabilmesi için kusursuzluğunu ispatlaması zorunluluk arz etmektedir.

3. Özen Derecesi – Özen Borcu

Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğundan söz edilebilmesi için yönetim kurulu üyelerinin görevlerini yerine getirmekte iken “gerekli özeni gösterip göstermedikleri” hususuna bakılır. Gerekli özenin gösterilip gösterilmediği hususunda ise “normal ve ortalama bir insanın aynı durum ve koşullarda yapacağı davranışlar” göz önünde bulundurularak tespit yapılacaktır. Yani “gerekli dikkat ve özenin gösterilip gösterilmediği” hususunda her olay kendi içerisinde değerlendirilecek ve “normal tedbirli bir insandan” o şartlarda beklenmekte olan davranışlar ölçüt olarak dikkate alınacaktır. Yani özenin kriterleri değerlendirilirken “dava konusu olayın

---

¹²⁰ KARAHASAN, s. 174.

özel mahiyeti”, “işin önemi”, “ilgili kimselerin mensup buldukları sınıflar” ile “ilgili kimselerden beklenilebilen bilgi derecesi ve davranış”, “cinsiyet” ve “yaş” gibi özel haller de değerlendirmeye alınacaktır.

Yapılmakta olan iş eğer büyük ve karmaşık ise, yapılan işin ehli yani bir nevi kompetanı olmayı gerektirmekte ise haliyle gösterilmesi gerekli özen de bu nispette ağırlaşacaktır. Bu durumun anonim şirket yönetim kurulu üyelerine yansıması ise üyenin “özen borcu” ile “sorumluluğunun” doğru orantılı olduğudur. TTK. 369’uncu maddesinde “özen ölçüsü” olarak “tedbirli bir yöneticinin ölçüsü” kabul edilmektedir yani yöneticilerin bilgisiz ya da yetersiz olmaları sorumluluktan kurtulacakları anlamına gelmemektedir. Zira yönetim kurulu üyeliğinin kabul edilmiş olması “özen yükümlülüğünün” de kabul edildiği anlamına gelir ki bu yükümlülüğün ihlali neticesinde meydana gelen zararlardan sorumluluğun doğacağı şüphesizdir.

4. Kusursuz Sorumluluk Halleri

Eğer “kusur” şartına dayanmayan bir “haksız fiil sorumluluğu” söz konusu ise burada “kusur” sorumluluk için bir şart teşkil etmeyecektir. Eylemi yapan hiçbir kusuru bulunmasa dahi haksız fiilin diğer koşulları bulunuyor olmak şartıyla doğmuş bulunan zararlardan sorumlu olacaktır. Kusursuz sorumluluk kavramının doğumuna sebep ise teknik gelişmeler karşısında kusurun yetersiz kalması ve kusurun ispatının oldukça zorlaşması ise de temelinde yatan düşünce hakkaniyet, hâkimiyet alanında bulundurma ve tehlikelilik gibi esaslardır.

Kusura dayanmayan haksız fiil sorumluluğu için “*objektif sorumluluk*”, “*kusursuz sorumluluk*” veya “*sebep sorumluluğu*” ifadeleri de kullanılır¹²¹.

Kusursuzluk durumunda Türk Ticaret Kanunu 553/2’nci maddesinde, “Kanundan veya esas sözleşmeden doğmuş olan bir görevi ya da yetkiyi kanuna dayanarak başkasına devretmiş olan organlar veya kişilerin bu görev ve yetkileri devralan kişilerin seçimin makul derecede özen göstermediklerinin ispat edilmesi durumu haricinde, bu kişilerin fiil ve kararlarından sorumlu olmazlar.” denilmiştir. Söz konusu bu madde yalnızca yasadan ya da ana sözleşmeden doğmuş olan görev veyahut yetkinin kanun dayanak gösterilerek başkaca bir organ ya da kişiye devredilmiş olması haline mahsustur.

Türk Ticaret Kanunu 553/3’te ise “hiç kimsenin kontrolü dışında kalan, kanuna veya esas sözleşmeye aykırılıklar veya yolsuzluk nedeniyle sorumlu tutulamayacağı”, bu sorumlu

---

¹²¹ **AYAN**, 10. Baskı, s. 267.

olmama halinin “gözetim ve özen yükümü gerekçe gösterilerek geçersiz kılınamayacağı” hüküm altına alınmıştır. Bu madde hükmü değerlendirildiğinde kaynak kanun olan İBK.’den farklı olarak sorumluluğun sınırlarının daraltıldığı yani TTK.’da yönetim kurulu üyelerinin lehine olarak hafifletilmiş bir kusur sorumluluğunun kabul edildiği anlaşılmaktadır.

“Anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğu” konusunda, eski TTK.’de olduğu gibi yeni TTK.’de de “kusur sorumluluğu ilkesi” benimsenmiştir. Yıldız’a göre; *“Ellerinde bulunan geniş yetkiler dolayısıyla, yönetim kurulu üyelerinin kusursuz sorumluluğu hak edecek bir mevkide oldukları anlamına gelmez. Ayrıca esas itibariyle kusursuz sorumluluğun temelinde yatan tehlike sorumluluğu düşüncesi, yönetim kurulu üyeleri için söz konusu değildir. Zira yönetim kurulu üyeleri için kusursuz sorumluluk ilkesinin benimsenmesi durumunda, yönetim kurulu sorumluluk korkusuyla rahat hareket edemeyecek ve yönetim kurulu üyesi görevini yapacak yönetici bulmak zorlaşacaktır. Dolayısıyla yönetim kurulunu sorumlu tutmak için, şirketin zarar etmiş olması veya beklentilerin yerine getirilmemiş olması yeterli olmayacaktır. Sorumluluk için, yönetim kurulu üyesinin kendisine kanun ve esas sözleşmenin yüklemiş olduğu görevlerden birini yapmamış olması ve bir zarara sebep olmuş olması gerekmektedir.”¹²²*

C. Zarar Koşulu

Kişinin arzusu hilafına hukuka aykırı ve kusurlu fiille malvarlığında meydana getirilen eksilmeye zarar denir. Bir mal varlığının zarar verici davranıştan sonra meydana geldiği durumla bu zarar verici davranış yapılmasaydı gösterecek olacağı hal arasındaki ayırım zarar olarak nitelendirilir.

Tazminat borcunun sorumluluk hukuku anlamında söz konusu olabilmesi adına muayyen bir “zararın” meydana gelmesi gerekmektedir. Sorumluluk hukukunun temel gayesi cezalandırarak yaptırıma tabi kılmak değil, meydana gelmiş olan zararı gidermek, denkleştirmektir.

Zararın nitelendirilmesi açısından doğrudan doğruya zarar ve dolaylı zarar kavramlarını değerlendirecek olursak, “doğrudan doğruya zararın” haksız fiilin doğrudan neticesi olarak meydana gelen zarar olduğunu, “dolaylı zararın” ise doğrudan doğruya zararı meydana getiren haksız fiilden değil de bahse konu haksız fiil münasebetiyle eklenmiş olan başkaca bir nedenden kaynaklanmış olan zarardır diyebiliriz.

---

¹²² YILDIZ Şükrü, “Anonim Şirkette Yönetim Kurulu Üyelerinin Kamu Borçlarından Sorumluluğu”, Makalelerim, Ankara 2008, s. 1988 vd.; yine aynı yönde; PULAŞLI, Şerh, s. 1962 vd.

Türk Ticaret Kanunu'nun şirket ortaklarına ve şirket alacaklılarına yönetim kurulu üyelerine karşı dava açma hakkının tanınmasının sorumluluk hukukunda yer edinmiş olan iki hale istisna getirdiğini söyleyebiliriz. Bu istisnalardan ilki, yönetim kurulu üyelerinin sözleşmeye aykırılık nedeniyle sorumlu oldukları durumlarda ortakların ve alacaklıların, ortaklıkla yönetim kurulu üyeleri arasındaki akde taraf olmamalarına rağmen, bu akdin ihlali sebebiyle *dolayısıyla* -hatta doğrudan doğruya- *uğradıkları zararın* tazminini isteyebilmeleridir. İşte bu imkân borç münasebetinde taraf olmayan bir kimsenin o borç ilişkisine dayanarak tazminat davası açamayacağı kuralına istisna oluşturmaktadır¹²³. Bu istisna usul hukuku yönünden ise davada taraf olmayan kimse lehine tazminat istenemeyeceği kuralına getirilmiş bir istisna şeklinde görünür¹²⁴. Şirket ortaklarına ve şirket alacaklılarına yönetim kurulu üyelerine karşı dava açabilme yetkisi verilmesiyle getirilen diğer istisna ise haksız fiil sorumluluğunun söz konusu olduğu durumlarda dolayısıyla zarar gören kimsenin bu zararın tazminini talep edemeyeceği kuralına getirilmiş bir istisna olmasıdır.

Eski Türk Ticaret Kanunu 340'ncü maddenin kuruluşu dair 309'uncü maddeye yapmış olduğu atıf sebebiyle, eski kanun döneminde davacı sıfatı ve talep konusu bakımından doğrudan doğruya zarar – dolaylı zarar tefriki yapılmaktaydı. Yeni Türk Ticaret Kanunu ise doğrudan ve atıf suretiyle böyle bir ayırım yapmamakla beraber, 553'ncü maddede *“hem şirkete hem pay sahiplerine hem de şirket alacaklılarına karşı verdikleri zarardan sorumludurlar”* denilmesi ve madde 555'te şirketin zararının tazmininden söz edilmesi karşısında, sadece şirketin değil, *“doğrudan pay sahiplerinin ve şirket alacaklılarının zarara uğrama olasılığının”* da gözetildiği sonucuna varmak gerekir¹²⁵.

Gerçekten de yönetim kurulu üyelerinin, ortaklığın mal varlığında zarara yol açan fiilleri genellikle pay sahipleri ile ortaklık alacaklılarına da etki etmekte ve bu kimselerin meydana gelmiş olan zarardan *“dolayısıyla zarar”* görmelerine yol açmaktadır. Yönetim kurulu üyelerinin zarara yol açan fiilleri ortaklığı bir zarara uğratmadan *“doğrudan doğruya zarar”* suretiyle pay sahipleri ve ortaklık alacaklılarına da verilmiş olabilir ve bu halde bu kimselere ortaklığın dava açabilme yetkisinden bağımsız olarak *“doğrudan doğruya dava hakkı”* tanınmıştır. Fakat genellikle her ikisi bir arada bulunur ve ortaklığa zarar veren fiil ortaklara ve alacaklılara da doğrudan doğruya ya da dolayısıyla bir zarar iras eder. Şayet şirkete verilmiş olan zarar verici fiil ortaklar ile ortaklık alacaklılarına yansımamış ise bu kimselerin

¹²³ TANDOĞAN Haluk, “Üçüncü Şahsın Zararının Tazmini”, Ankara 1963, s. 20 vd.

¹²⁴ ÇAMOĞLU, Yönetim Kurulu, s. 124.

¹²⁵ BAHTİYAR, s. 404.; Ayrıca bu yönde, TEKİNALP, Sermaye Ortaklıkları, s. 16-85 vd.

“dolayısıyla zarar” dahil herhangi bir zarara uğradıklarından söz edilemeyecek ve dava haklarının bulunduğu da söylenemeyecektir. Mesela ortak, sorumluluğu söz konusu olan şahıstan hisse senetlerini, kendi zararını önleyecek şartlarda satın almışsa durum böyledir¹²⁶.

Sözleşmeye ya da haksız fiile dayanılarak açılan davalar ile anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu için açılan davalar arasında büyük bir farklılık bulunmamaktadır. Nitekim Türk Ticaret Kanunu dayanak gösterilerek açılmış olan “sorumluluk davasında”, sorumluluğun koşulu olan “zarar” açısından herhangi bir ayırım bulunmamaktadır. Anonim şirketler hukukunda yalnızca “doğrudan zarar” değil, genel hükümlere dayanılarak tazmini talep edilemeyen ortaklar ve alacaklıların uğramış oldukları “dolayısıyla zararların” tazmini de mümkündür. “Doğrudan – dolayısıyla zarar” ayırımı ise sadece ortaklar ve alacaklılar bakımından söz konusudur. Ortaklık bakımından zarar her zaman doğrudan doğruya zarardır ve zarar gören kişi Türk Medeni Kanunu 6’ncı madde gereğince zararı ispat etmelidir.

Şirket ortaklarının ya da alacaklılarının mal varlıklarında meydana gelen azalma, doğrudan zarardır. Yönetim kurulu üyelerinin ya da kurucuların “kanun veya esas sözleşmeye aykırı davranışları” kural olarak öncelikle şirketin “doğrudan zararına” neden olur. Şirketin “doğrudan zararı” genellikle ortaklar ve alacaklıların “dolayısıyla zararına” sebebiyet verir. Fakat bu gibi hallerde de meydana gelebilir: Ortakların veya alacaklıların “doğrudan doğruya zararı” yönetim kurulu üyelerinin fiilleri neticesinde bunların özel ve şahsi haklarının ihlali biçiminde meydana çıkar. “Doğrudan doğruya” uğranılmış bulunan zararlar neticesinde açılacak olan davalarda, ortak ve ortaklık alacaklıları hükmedilecek tazminat tutarının bizzat kendilerine verilmesi yönünde talepte bulunabilirler¹²⁷. “Doğrudan zararlar” ortaklığın zarar görmüş olması neticesinde değildir, pay sahibi ve ortaklık alacaklılarının, ortaklıktan müstakil biçimde uğramış oldukları zararlardır¹²⁸. Örneğin, “ortağın yeni pay alma hakkının ihlali”, “kâr payı ödenmemesi”, “payının haksız iptali”, “alacaklıya geç ödeme yapılması”, “ortağın, kanuna aykırı bilançoya güvenerek pay satın alması” gibi hallerde, ortaklarını veya alacaklıların doğrudan zararı söz konusudur. Bu yüzden, dava sonunda hükümlenilecek tazminat ortalığa değil, zarar gören davacıya ödenir¹²⁹.

---

¹²⁶ ARSLANLI Halil, “Anonim Şirketler (II-III Anonim Şirketin Organizasyonu ve Tahviller)”, İstanbul 1960, s. 183.; TANDOĞAN, Üçüncü Şahsın Zararı, s. 107.

¹²⁷ DİNÇ, s. 49.

¹²⁸ BAHTİYAR, s. 405.

¹²⁹ ÇAMOĞLU, Sorumluluk, s. 140 vd.; TEKİNALP, Sermaye Ortaklıkları, s. 16-87.

Dolayısıyla zarar halindeyse ortaklığın “doğrudan zararı”, ortaklara ve ortaklık alacaklılarına “dolaylı” olarak etki etmektedir. Çamoğlu’na göre “zarar” kavramı ile kastedilen; “Bir kişiye yöneltilen bir fiil dolayısıyla, bir kişinin malvarlığında meydana gelen bir zararın başka kişi veya kişilerin malvarlığında yansması ile oluşan zarardır.”¹³⁰. Türk Ticaret Kanunu’nda “Doğrudan zarar gören şirketin yanı sıra bu zarardan dolaylı olarak etkilenmiş olan alacaklılar ve ortaklar için de muayyen şartlarda dava hakkı” öngörülmüştür. “Doğrudan zarar” sebebiyle ortaklığın tediye gücünde oluşan eksilme haliyle ortaklık alacaklıları ve pay sahiplerinin taleplerinde de bir kayıp olmasına, bir azalma gerçekleşmesine sebebiyet vermektedir. Temel olarak meydana gelen zarar ortaklığa verilmiş olmakla birlikte söz konusu zarar şirket ortaklarına ve alacaklılarına da etki etmektedir. Bu “dolayısıyla zarar” halinde meydana gelen zarar ortaklık açısından gerçekleşmekle birlikte pay sahipleri ile ortaklık alacaklılarının malvarlıklarında zarar henüz somutlaşmamış olduğundan hükmedilecek tazmin tutarı şirkete verilecek ve bu suretle dolaylı zarar dolaylı olarak tazmin edilmiş olacaktır. Bu durumlara örnek verecek olursak, alacaklılar alacaklarının bütününe kavuşmayabilir, ortaklar kazanç alamayabilirler veya tasfiye paylarında bir azalma gerçekleşebilir.

Dolayısıyla zararlara ilişkin örnekleri çeşitlendirecek olursak; yöneticilerin fuzuli giderlere neden olmaları, ortaklığa ait olan araçları veya makinaları ortaklık işleri dışında kullanıyor olmaları, kâr gerçekleşmemesine rağmen kâr dağıtıyor olmaları gibi durumlarda ortaklık açısından “doğrudan zarar”, pay sahipleri ile ortaklık alacaklıları açısından ise “dolayısıyla zarar” hali gerçekleşmiş olacaktır. Bu nedenle dava sonunda hükmolunacak tazminat ortaklığa ödenir. Doğrudan zarara uğrayanın malvarlığındaki eksilme giderilirse, dolayısıyla zarar gören kişilerin malvarlığında oluşan zarar da ortadan kalkar. Dolayısıyla, zarar ancak kanunda buna açıkça izin verilmişse istenebilir¹³¹.

D. İlliyet Bağı Koşulu

“İlliyet (nedensellik) bağı” sorumluluğun esas koşullarından birisidir ve zarar ile zararın doğumuna neden olan olay arasındaki sebep sonuç ilişkisidir. Bu ilişkinin önemi özellikle kusura dayanmayan sorumlulukta en üst seviyeye çıkmaktadır. Bu sebeple söz konusu sorumluluk türü için “*sebeb sorumluluğu*” ifadesi kullanılmaktadır. Sorumluluğa esas teşkil eden sebebin belirlenmesi hukuki açıdan önem arz etmektedir. Haliyle, zararı meydana getiren koşullar ile zararlı netice arasındaki sebep sonuç ilişkisi daraltılmış olmaktadır. İlliyet bağının

¹³⁰ ÇAMOĞLU, Sorumluluk, s. 405.

¹³¹ BAHTİYAR, s. 406; TEKİNALP, Sermaye Ortaklıkları, s. 16-107.

ne suretle belirleneceği hususunda ise bir fikir birliği olmamakla birlikte bu konuda öne sürülmüş “*şart teorisi*” ve “*uygun illiyet bağı teorisi*” olmak üzere iki ana teori vardır:

Şart teorisine göre, nedensellik bağı birer doğa olayı olan hareket ve sonuç arasındaki bağıdır. Neden, bir hadisenin doğumu açısından lüzumlu bulunan şartların tümüne verilen addır. Koşul, nedenin cüzilerinden biridir. Her koşul sonuç için gereklidir; gelgelelim yeterli değildir. Şundan ötürü ki gerçekleşmesi bütün koşulların birleşmesine bağlıdır. Koşullar arasında sonucun nedeni yönünden bir ayırım yapılamaz; hepsinin sonuç için değeri birdir. Hareket ile sonuç arasında nedensellik bağı olup olmadığını saptamak için hareketin, sonucun koşulu olup olmadığına bakılır. Hareketin, sonucu başka koşulların katılmasıyla meydana getirmesi önemli değildir; eğer hareket olmasaydı, sonuç da gerçekleşmeyecek idiyse, hareket, koşulun sonucudur ve ikisi arasında *nedensellik bağı* vardır. Koşulun olumlu ya da olumsuz olması nedensellik bağının kurulmasına engel değildir. Eğer koşul olmasa idi sonuç gerçekleşmeyecek idiyse, koşul olumludur; yok eğer o koşul olsaydı o sonuç gerçekleşmeyecek idiyse, koşul olumsuzdur. Bu açıdan yapmama ile sonuç arasında bir nedensellik bağının kurulabilmesi olanak içidir; yeter ki yapılmayan hareket yapılmış olsaydı, sonucun meydana gelmeyeceği söylenebilir¹³². Şart teorisi hukukta sorumluluk doğuran illiyet ile mantıkî (doğal) illiyedi özdeşleştirerek sorumluluğu sınırsız olarak genişlettiği için eleştirilmiştir¹³³.

Uygun illiyet bağı teorisine göre, neden olabilecek koşulların çevresi daraltılmakta, eylemi yapan, hareketinin bütün sonuçları ile sorumlu tutulmamaktadır; genel görgülerin (tecrübelerin) verilerine, genel düşünceye ve objektif olasılığa göre hareketle sonuç arasında uygun neden- sonuç bağı olmalı, hareketle sonuç arasında bir uygunluk bulunmalıdır. “*Eğer bir olay, yaşamdaki genel görgülere ve olayların doğal akışına göre diğer bir olayı meydana getirmeye elverişli olur, değişik söyleyişle bir olayın ortaya çıkması görünüşte söz konusu öteki olayın meydana gelmiş olması ile kolaylaşmış bulunur ise ilk olay uygun neden ve sonuç ölçüsüne göre ikincisinin nedeni sayılır.*”¹³⁴. Şöyle de denilebilir: Eylemi işleyen, yaşam görgüleri gereğince eyleminin sonuç doğurmaya elverişli bulunduğu, genel düşünce gereğince beklenilmeyen sonuçlardan sorumlu tutulur¹³⁵. Sorumluluk hukuku açısından öğretisi ve uygulamanın tercihi uygun illiyet bağı teorisidir.

¹³² KARAHASAN, s. 186; KANETİ, s. 20.

¹³³ Bkz., İNAN, s. 279.

¹³⁴ TUNÇOMAĞ, s. 272; FEYZİOĞLU, s. 365.

¹³⁵ KANETİ, s. 22; KARAHASAN, s. 187.

Tunçomağ'a göre; "Normal biçimde olurunda gitseydi bir zarar meydana getirebilecek bir nedenin gerçekleşmesinden sonra, öteki bir neden gerçekleşmiş ve birinci neden henüz etkisini yürütmeden bu ikinci neden sonucu meydana getirmiş olursa, nedensellik bağının kesilmesinden söz edilir."¹³⁶. Eren'e göre de "Nedensellik bağının kesilmesinde, ilk neden gerçekleşen türden bir sonucu doğurmaya mahiyeti itibariyle elverişli olmakla birlikte, ortaya çıkan yeni neden ilk nedeni arka plana atmış, onu somut olayda elverişsiz duruma getirmiştir."¹³⁷. "Mücbir sebep", "zarar görenin rızası", "zarar görenin ağır kusuru" ve "üçüncü kişinin ağır kusuru" illiyet bağı keser. Bu gibi hallerde sorumluluktan söz edilemez zira bu durumlarda "illiyet bağı" kesilmiş olacaktır ve herkes kendi fiili neticesiyle sebebiyet verdiği zarar nispetince doğmuş olan zarardan sorumlu olacaktır.

Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna gidilebilmesi için kanuna ya da esas sözleşmeye aykırılık arz eden fiille zarar arasında "nedensellik bağı" olmalıdır. Yani öncelikli olarak "kanun veya esas sözleşmeye aykırı fiil" ve "zarar" arasındaki neden-sonuç ilişkisinin varlığı aranacak fakat burada nedensellik bağı yalnızca yeterli olmayacaktır zira hareket ya da söz konusu olayın zararlı sonucun "uygun sebebi" bulunması da gerekecektir. Nedensellik bağından bahsedebilmek için de sorumluluğu konu olan olay ve eylemin zararlı neticenin doğumu olasılığını arttırmış olmalıdır.

III. YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN SORUMLULUĞUNA DAİR ÇEŞİTLİ İLKELER

A. Kişisel Sorumluluk

Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu konusu TTK. ile diğer kanun düzenlemelerinde bireysel olarak düzenlenmiş oluş yönetim kuruluna yönelik düzenlenmemiştir. Nitekim eski Türk Ticaret Kanunu 336'ncı maddesi ve ilgili diğer mevzuat düzenlemesinde yönetim kurulunun sorumluluğundan değil, yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğundan bahsedilmektedir. Bu biçimdeki düzenlemelerin esas amacının, yürütme organı olan yönetim kurulunun siyasal sorumluluğuna benzer bir sorumluluk ile karşı karşıya bırakılmaması olduğu denilebilir. Nitekim eski Türk Ticaret Kanunu 336'ncı maddesinde de değinildiği üzere bireysel sorumluluk ilkesindeki amaç ve anlam, yönetim kurulu üyelerinin kusur hallerine bakılmaksızın, yalnızca yönetim kurulu üyeleri olmalarından dolayı sorumlu tutulmaları ve her üyenin yalnızca kendi kusurlu eylemlerinden yükümlü olmalarıdır. Bu hususta yönetim kurulu

¹³⁶ TUNÇOMAĞ, s. 273; İNAN, s. 293.

¹³⁷ EREN Fikret, "Sorumluluk Hukuku Açısından Uygun İlliyet Bağı Teorisi", Ankara 1975, s. 173.

üyelerinin müteselsil olarak sorumlu bulunmaları halinin sorumluluğun bireysel niteliğini yok etmeyeceğinin ifade edilmesi de gerekir.

Türk Ticaret Kanunu'na göre kişisel sorumluluk, “Şirketin yönetiminin kısmen veya tamamen bir veya birkaç yönetim kurulu üyesine devredilmesi, temsil yetkisinin bir veya daha fazla üyeye devredilmesi, müzakereye yasak olmasına rağmen yönetim kurulu üyesinin katılması, yönetim kurulu üyesinin yasak olmasına rağmen şirketle iş yapması, şirkete nakit veya ayın olarak borçlanması, şirketin işletme konusuna giren ticari iş türünden bir işlemin yönetim kurulu üyesi tarafından kendi veya başkası hesabına yapılmış olması, aynı tür ticari işlemlerle uğraşan bir şirkete sorumluluğu sınırsız ortak sıfatıyla girilmesi” hallerinde ortaya çıkmaktadır.

B. Müteselsil Sorumluluk İlkesi

“Müteselsil (zincirleme) borçluluk”, Akıntürk’e göre; “Bir irade beyanı veya kanun hükmü dolayısıyla bir edimin birden ziyade borçlularından her birinin edimin tamamını ifa etmekle yükümlü bulunduğu, alacaklının ise tamamını ancak bir defa elde etmek üzere edimi borçlulardan dilediği birinden talep etmeye yetkili olduğu ve borçlulardan birinin ifası veya ifa yerini tutan fiiliyle diğerlerinin bu oranda alacaklıya karşı borçtan kurtulacakları bir birlikte borçluluk hâlidir¹³⁸.”

Tanımdan da anlaşılacağı üzere, müteselsil borçluluk sadece alacaklı¹³⁹ ile birden çok borçlunun karşı karşıya bulunduğu hâllerde söz konusu olur. Ancak böyle bir durumda kaç tane borcun bulunduğu hususu tartışmalıdır. Öğretide birden çok borçlusu bulunan tek bir borcun varlığını savunanlar kadar borçlu sayısınca borçtan meydana gelen hukuki ilişkinin varlığını kabul eden yazarlar da mevcuttur. Hâkim anlayış borcun çokluğu yönündedir¹⁴⁰.

Müteselsil borçluluk durumunda her bir borçlu borcun bütününe ifa etmekle yükümlüdür. Bu açıdan borçlular arasında bulunan iç ilişki önem arz etmemektedir. Alacaklı taraf da bazı borçlular için borcun henüz muaccel olmaması hali gibi istisnai durumlar haricinde, edimin tümüyle ya da kısmi olarak ifa edilmesini herhangi bir borçludan talep edebilir. Bu halde, kendisinden edimin bütününe ifa edilmesi talep edilen borçlu, iç ilişkide sorumluluğunun daha az olduğunu öne süremeyeceği gibi alacaklı kısmen ifa talebinde bulunmuş ise edimin tamamını ifa etme yolunu da tercih edebilir. Fakat mevcut durumda

¹³⁸ AKINTÜRK Turgut, “Müteselsil Borçluluk”, Ankara 1971, s. 35.

¹³⁹ Şüphesiz somut olayın özelliklerine göre birden fazla alacaklının da böyle bir ilişkiye taraf olması mümkündür. Yani, müteselsil borçlulukta her zaman için alacaklının bir tane olması gerekmez.

¹⁴⁰ EREN, s. 1200.

borçluların borçları eşit değil ise ve tersi biçimde bir anlaşma da yapılmamış ise müteselsil borçluluk en düşük tutar üzerinden olur¹⁴¹. Alacaklının seçim hakkını kullanıp borçlulardan sadece birinden ifayı istemesi diğerlerini sorumluluktan kurtarmaz. Buna karşılık olarak, alacaklının tatmin edilmesi oranında diğer borçlular borçtan kurtulurlar. Fakat kendi borcundan fazla ödemede bulunan borçlu, aralarındaki iç ilişkiye dayanarak diğer borçlulara rücu edebilir (TBK. md. 167/1)

Türk Borçlar Kanunu 162. maddesine göre, alacaklıya karşı borcun bütününden sorumlu olmayı kabul ettiğini bildiren, birden çok borçludan her biri için müteselsil borçluluk doğacaktır. Böyle bir bildirim olmaması durumunda, müteselsil olarak borçlu olmak yalnızca yasada belirtilmiş olan hallerde olabilecektir. Haliyle TBK.’nın aslında borçlu kimseler arasında olan “teselsül karinesinin” varlığını kural reddetmiş olduğu fakat birtakım hallerin var olması durumunda teselsül karinesine yer verdiği söylenebilir¹⁴².

Müteselsil sorumluluktan bahsedebilmek için öncelik olarak birden fazla kimsenin birlikte bir zararın doğumuna sebebiyet vermeleri gerekir. Yani zarara sebebiyet veren bu kimselerin kendi aralarında önceden veyahut en geç olay anında anlaşmak suretiyle en azından birbirlerinin eylemlerinden haberdar olup zarara neden olmuş olmalıdırlar. Bir diğer taraftan, borçlular arasında teselsülün oluşması, her bir zarar verenin müşterek kusuruna istinaden sorumlu tutulabilmesine bağlıdır. Zarar verenlerden birinin kusursuzluğu durumunda ise kimse o zarardan müteselsilen sorumlu tutulamaz. Nitekim kusur, sorumluluğun şartlarından biridir ve kusurun bulunmaması halinde (kusursuz sorumluluk halleri hariç) sorumluluk söz konusu olamaz. Müteselsil sorumluluk, yukarıda da bahsedildiği üzere, birden fazla kimsenin “aynı zararın” doğumuna neden verilmesi durumunda oluşabileceği gibi, birden fazla değil de sadece birisinin zararın doğumuna neden olması, diğerininse neden olmadığı bu zararı başkaca bir sebeple gidermek durumunda kalması nedeni ile de oluşabilir.

Müteselsil sorumluluk halinde öteki borç münasebetlerine kıyasla zarara uğrayan kimse, zarar verici eylemi gerçekleştirmiş olanlara göre daha imtiyazlı pozisyonundadır. Nitekim tazminatın bütünü, dilediği takdirde zarar verenlerin tamamından tek bir dava ile istenilebilir ya da bir bölümünden veyahut yalnızca birisinden de istenilerek talep edebilir. Müteselsil borçluların her biri borcun tamamından sorumlu olmakla beraber zararın ve tazminatın tekliği ilkesi gereğince edimin yalnız bir defa ifa edilmesi ile borç sona erer. Zararın bir kısmının ifa

---

¹⁴¹ EREN, s. 1202.,

¹⁴² EREN, Borçlar, s. 775.

edilmesi halindeyse, ifa edilen oranda borç sona erer, zarar gören, diğerlerinden yalnızca borcun ödenmeyen kısmını talep edebilir¹⁴³.

Anonim şirketlere özgü olmayan ve hukukun başka alanlarında da görülen müteselsil sorumluluk kurumuna Türk Borçlar Kanunu genel hükümleri uygulanır. Müşterek borçlu olanların, hangi şartlarda müteselsil olarak sorumlu tutulacakları ve müteselsil sorumluluğun mahiyeti, TBK 162. maddesinde müteselsil borçluluk başlığı altında düzenlenmiştir. Buna göre, adi borçlarda, müşterek borçluların müteselsil sorumluluğundan söz edebilmek için, borçluların ya açık bir şekilde sözleşmede müteselsil borçluluğu kabul etmiş olmaları ya da kanunda bu hususta özel bir hükmün bulunması gerekmektedir iken, ticari borçlarda, kural ve karine olarak müşterek borçluların ve kefilin sorumluluğu, kanunen müteselsildir¹⁴⁴. Ticari işlerdeki teselsül karinesi, Türk Ticaret Kanunu 7. maddesinde, teselsül karinesi başlığı altında, borç ilişkisi alacaklı veya borçlulardan en az biri açısından ticari veya Ticaret Kanunu'nda düzenlenmiş ise, müşterek borçlular ve kefiller, bu tür bir borçtan müteselsil olarak sorumlu olacakları düzenlenmiştir.

C. Farklılaştırılmış Teselsül İlkesi

1991 yılı içerisinde İsviçre kanunlarında “anonim şirketler hukukuna” ilişkin yapılan değişiklik ve yenilikler ile birlikte bu yıla kadar geçerliliğini sürdürmekte olan “müteselsil sorumluluk sistemi” yerini, dış ilişki açısından şahsi indirim nedenlerinin öne sürülmesine olanak tanıyan “farklılaştırılmış teselsül” prensibine bırakmış ve Türk hukuk mevzuatında da benze yönde değişime gidilmiştir.

“Farklılaştırılmış teselsül” kavramında kast edilen, “aynı zarar” yönünden sorumluluğu bulunan yönetim kurulu üyelerinden her birinin, şahsi indirim nedenlerini dış ilişki içinde öne sürmek sureti ile sorumlu buldukları zarar kendisine yüklenebileceği ölçüde yükümlü tutulmasıdır. Böylelikle borçlu bulunan kimse, diğer borçlular ile beraber bir zararın doğumuna sebebiyet verdiği zaman vuku bulan zararın bütününden “müteselsil” olarak sorumlu olmayacak ve eğer bu mevcut zarara yalnız başına sebebiyet vermiş olsa idi sorumlu tutulacağı miktar nispetince sorumluluğu daraltılacaktır. Yani denilebilir ki, aslında “farklılaştırılmış teselsül” müteselsilen sorumluluk ilkesince arka plana itilmiş olan “uygun nedensellik bağı” tekrar gündeme getirerek, zarara yol açmış borçlunun sadece neden olmuş bulunduğu kadarıyla sorumluluğuna gidilmesini sağlamıştır.

¹⁴³ AKDAĞ GÜNEY, Yönetim Kurulu, s. 370.

¹⁴⁴ DOMANIÇ Hayri, “Ticaret Hukukunun Genel Esasları (Ticaret Hukuku)”, 4. Baskı, İstanbul 1988, s. 19.

Türk Ticaret Kanunu 557/1 hükmü gerekçesine göre bu hüküm, “birlikte zarar verenlerin” dış ilişki bağlamındaki sorumlulukları hakkındadır ve iç ilişki bağlamındaki sorumluluğa dair düzenlenmiş bir “rücu” düzenlemesi değildir. Buna göre; Borçlar Kanunu’nun tazminatın belirlenmesine ve indirilmesine ilişkin hükümleri (TBK. 51, 52 ve 62/1) sorumluluk davalarında dış ilişki açısından da uygulanarak “birlikte verilen zararda” tazminat yükümlüsü bulunan kimselerin her biri için yüklenecek zarar tutarı ayrı ayrı belirlenecektir.

Fakat dava açma yetkisi olan kimselerin müteselsil sorumluluğu bulunan kişilerin her birinin ödemesi gerekli tazminat tutarını belirleyerek davalarını belirlenmiş oranla sınırlandırmaları, davacıları dava açarken ve sonrasında da güç duruma düşüleceği için kabul görmemiş ve yasa koyucu söz konusu güçlüğü gidermek için davacının birden fazla kimseyi zararın bütününün giderimi adına beraber dava edebileceği, aynı dava içerisinde her davalının tazmin borcunun belirlenmesini hâkimden talep edebileceğini Türk Ticaret Kanunu 557/2’nci maddesi ile kabul etmiştir.

Gerekçede, “müteselsil sorumluluğun “birlikte verilen zarar” için söz konusu olabileceği, birlikte verilen zarar dışındaki sorumluların tek başlarına verdikleri zararlardan, sadece zararı verenin sorumlu tutulması gerektiği” ifade edilmiştir. Yani bu demektir ki yönetim kurulu üyeleri ortaklığa tek başlarına vermiş oldukları zarar için yine tek başlarına sorumlu olacaklardır.

“Müteselsil sorumluluk” açısından amaçlanan, zarara uğrayanın mümkün olduğunca en uygun biçimde alacağını alabilmesini sağlamak suretiyle borçlu bulunanlardan birinin aczi durumunda zarara uğrayan kimseyi koruyabilmektir. “Farklılaştırılmış teselsül ilkesinde” ise, dış ilişki açısından şahsi indirim nedenlerinin alacaklı kimseye öne sürülmesine olanak tanımak suretiyle borçlu olanın yalnız kendisinin sorumlu olması durumundakine kıyasla ağır sayılabilecek duruma düşmesinin önüne geçilmesi amaçlanarak borçlunun aciz riski alacaklıya yüklenmektedir. Yani denilebilir ki farklılaştırılmış teselsül ilkesi sorumlu tutulacak miktarın dış ilişkide sınırlandırılmasıyla beraber borçlunun pozisyonunda bir iyileşmeye, alacaklı kimsenin pozisyonunda ise zayıflamaya yol açmaktadır. Nitekim farklılaştırılmış teselsül ilkesinde borçlulardan birinin ya da birkaçının ödeme gücünden yoksun olması halindeki risk alacaklıya yükletilmektedir. Bir diğer husus da şudur ki; alacaklı diğer borçluların ödeme güçlüğü içinde olması durumunda, durumu iyi olan borçludan yalnızca onun tek başına sorumlu olması halinde ödemekle yükümlü olacağı tutarı talep edebilecek ve geriye kalan alacak için herhangi bir istemde bulunamayacaktır.

Farklılaştırılmış teselsül ilkesinin ana kavramları ise karşımıza Türk Ticaret Kanunu 557/2'nci maddesinde yer edinen “davacı birden çok sorumlu kişiyi zararın tamamı için birlikte dava edebilir” ifadesinde geçen “zararın tamamı” ve “birlikte dava” olarak çıkmaktadır. Kanun gerekçesi incelendiğinde “zararın tamamı” hususunda herhangi bir tanıma yer verilmediği ve bu suretle tanımın “öğreti ve yargı kararlarına” bırakılmış olduğu anlaşılmalıdır. Birlikte “zararın tamamı” kavramına, birlikte ve münferiden verilmiş birden çok zararın girebileceğinin” belirtildiği görülmektedir. Öğretide ise “zararın tamamı” kavramı, “kanuna göre müteselsilen sorumlu olan kişilerin müteselsilen sorumlu oldukları zarar ile sorumlulardan her birinin anonim ortaklık hukukundan kaynaklanan bir yükümlülüğü yerine getirmemesinden doğan çeşitli zararların toplamı” olarak izah edilmektedir¹⁴⁵.

Zarara uğrayan davacı kimselerin, zarara neden olan davalıları “birlikte dava” etmeleri kavramıysa gerekçede, “davalıların tek davalı olarak kabul edilmesi” biçiminde izah edilmiştir. Böylece açılmış bulunan davanın kimi davalılar açısından reddi halinde bile davacı tarafın istemi kabul olunmuşsa davacı, dava giderlerine mahkûm olma riskinden kurtulmaktadır.

D. İşlemlerin Şirkete İzafesi İlkesi

Yönetim kurulu üyelerinin yerine getirmiş oldukları tüm iş ile işlemlerin anonim ortaklığa yüklenmesine “işlemlerin şirkete izafesi” denilmektedir. İşlemlerin şirkete izafesi ilkesi hukuka uygun ya da hukuka aykırı ayrımı yapılmaksızın bütün fiil ve işlemleri kapsamaktadır.

Yönetim kurulu üyelerin “organ görevlisi üye” sıfatının “hukuki sorumluluk” açısından birtakım neticeleri bulunmaktadır. Şöyle ki, üyelerin iş ve işlemleri tüzel kişiye “izafe” edilir yani üyelerin üyelik sıfatıyla açıklamış oldukları irade aslında ortaklığın iradesi sayılacaktır. Açılmış olan davada ortaklık görevlendirilmiş üyeler aracılığı ile temsil olunacaktır ve bu suretle yemin eda edilmesi ya da ikrar yoluna gidilmesi durumlarında tüm bu işlemler ortaklık tarafından yapılmış sayılacaktır.

---

¹⁴⁵ BAHTİYAR, s. 398; TEKİNALP, Sermaye Ortaklığı, s. 16-136.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM SORUMLULUK DAVALARININ GENEL ÖZELLİKLERİ İLE SORUMLULUĞUN SON BULMASINA NEDEN OLAN HALLER

I. SORUMLULUK DAVALARINDA DAVA AÇILMASINA İLİŞKİN ALINACAK OLAN KARAR

A. Genel Olarak Sorumluluk Davası Kavramı

Sorumluluk davası, HMK.'da yer edinen “belirsiz alacak ve tespit davası” gibi bir dava türü olarak ifade edilebilir. Nitekim Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na göre “Davanın açıldığı tarihte alacağın tutarını ya da değerini tam ve net olarak belirleyebilmesinin davacı taraftan beklenemeyeceği ya da bu belirlemenin imkânsız olduğu durumlarda alacaklı, hukuki ilişkiyi ve asgari bir miktar ya da değer belirterek belirsiz alacak davası açabilecektir.” (HMK. 107). Nitekim sorumluluk davasında da davacı tarafından dava açılırken genellikle tüm zarar miktarının belirlenmesi ve her sorumlu açısından zarar tutarının ayrı ayrı belirlenmesi oldukça güç olacaktır. Bundan çıkan sonuç da şudur ki, eğer davacı taraf davayı açtığı esnada toplam zarar miktarını biliyorsa belirsiz alacak ve tespit davasından söz edilemeyecektir¹⁴⁶.

Sorumluluğun ana esasları Türk Ticaret Kanunu'nda “Kurucular, yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler ve tasfiye memurlarının kanundan ve ana sözleşmeden kaynaklanan yükümlülüklerini kusurları ile ihlal etmeleri durumunda hem ortaklığa hem ortaklık pay sahiplerine hem de ortaklık alacaklılarına karşı vermiş oldukları zarardan sorumlu olacaklardır.” denilerek düzenlenmiştir (TTK. md. 553/1). Böylelikle, yeni TTK.'nın 553. hükmüyle eski TTK.'nın 309. maddesine kıyasla, sorumluluk sisteminde önemli değişiklik ve yenilikler getirilerek, “anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin ve diğer yöneticilerin sorumluluğu”, daha net, daha ayrıntılı bir biçimde düzenlenmiş olduğu söylenebilir¹⁴⁷.

Kanuna göre “Yönetim kurulu üyeleri ve yönetim ile görevli üçüncü kişiler, görevlerini tedbir bir yöneticinin özeniyle yerine getirmek ve şirketin menfaatlerini dürüstlük kuralları uyarınca gözetmek yükümlülüğü altındadır.”. Yani kusur ilkesine dayanmakta olan yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun büyük bir ölçüde “özen ve bağlılık sorumluluğunun” ihlal edilmesinden kaynaklanmaktadır.

Yönetim kurulu üyelerinin bahse konu edilen sorumluluğu hukukumuzda “sorumluluk davası” yolu ile işletilmektedir. Sorumluluk davasının açılmasındaki amaç, yönetim kurulu

---

¹⁴⁶ DEDEAĞAÇ Ender/SAPAN Oğuzhan, Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu ve Sorumluluğu, Ankara Barosu Dergisi, Ankara 2013, s. 69 vd.

¹⁴⁷ BATTAL Ahmet, “Yeni Türk Ticaret Kanunu'nda Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluk Rejimi”, Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Aralık 2012, S. 2, s. 31.

üyelerinin kusurlu eylemleri neticesinde ortaklığı uğratmış buldukların zararların tazmin edilebilmesidir. Eski hukuki düzenlemelerde sorumluluk davası ile sadece “yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu” denetlenmekte iken yeni TTK.’ya getirilen düzenlemeler ile birlikte artık sorumluluk davası ile yönetimle görevli bulunan üçüncü kişilerinde sorumluluğunun denetlenmesinin yolu açılmıştır.

Kanunun gerekçesine göre esas olarak sorumluluk davasında davacı taraf şirket tüzel kişiliğidir ve sorumluların şirkete hâkim olması veya şirketin ihmali sebebiyle sorumluluk davasının açılmaması halleri düşünülerek ortaklara da şirket zararı için sorumluluk davası açma hakkı verilmiştir¹⁴⁸. Eski Türk Ticaret Kanunu 309/1 maddesi gereğince, ortaklar yalnız dolayısıyla zararlar için sorumluluk davası açabiliyorken yeni kanunla bu düzenlemenin kapsamı genişletilmiştir. Böylelikle hem doğrudan hem de dolayısıyla zararlar için ortaklar sorumluluk davasını açabilecektir. Buna göre her ortak gerek doğrudan gerek dolayısıyla zararlarının tazmini için sorumluluk davası açabilir. Ortaklar, sorumluluk davasında kazanılacak tazminatın doğrudan zarar halinde kendilerine, dolayısıyla zarar halinde ise şirkete ödenmesini talep edebilirler (TTK. md. 554).

B. Sorumluluk Davası Açılması Kararının Nasıl Alınacağına Değerlendirmesi

1. Yeni TTK.’ya Göre Sorumluluk Davası Açılması Kararının Düzenlenişi

Eski TTK.’nın 341. maddesinde düzenlenmiş olan, sorumluluk davası açılması kararı konusu, yeni TTK.’da karşılık bulmadığı gibi yeni düzenlemeler de yapılmamıştır. Bu durumda “genel kurulun ve yönetim kurulunun görev ve yetkilerini” düzenleyen hükümlerden yola çıkarak dava açılması kararının alınmasında görev ve yetkinin belirlenmesi gerekecektir.

Türk Ticaret Kanunu’na göre “Genel kurul, kanunda ve ana sözleşmede açıkça öngörülmüş olan durumlarda karar alır ve yönetim kurulu üyelerinin seçimi, süreleri, ücretleri ile huzur hakkı, ikramiye ve prim gibi haklarının belirlenmesi, ibraları hakkında karar verilmesi ve görevden alınmaları genel kurulun devredilemez görev ve yetkilerindedir.”. Fakat Türk Ticaret Kanunu incelendiğinde, sorumluluk davasının açılabilmesi için genel kurulun bu doğrultuğa bir karar vermesi biçiminde bir düzenlemenin yapılmamış olduğu anlaşılmaktadır. Yani kanunun lâfzı gereğince eski TTK.’nın tersine yeni TTK.’ya göre sorumluluk davasının açılması kararı verilmesinin genel kurulun görev ve yetkisinde olmadığını söyleyebiliriz.

---

¹⁴⁸ Gereke md. 555/1.

Ancak şunu da unutmamak gerekir ki, yeni Türk Ticaret Kanunu 408/1'inci maddesi gereğince, yöneticiler aleyhine sorumluluk davası açılması kararı alınmasında esas sözleşmede açıkça öngörülerek genel kurul yetkilendirilebilir. Bu halde eski Türk Ticaret Kanunu döneminde kararlılık kazanmış yargı içtihatlarının benimsediği görüş gibi, bir genel kurul kararı olmaması durumunda eksiklik “dava şartı” şeklinde aranmaksızın, süre verilmek suretiyle bu eksikliğin tamamlanması ve sorumluluk davasının bu şekilde görülmesi mümkündür¹⁴⁹.

Bu halde genel yetkili organ olarak kabul gören yönetim kurulunun, sorumluluk davasını açma kararının alınmasında da yetkili olduğuna kanaat getirilebilir. Nitekim TTK.'da “yönetim kurulu organının görev ve yetkileri” düzenlenirken, “yönetim kurulu ile kendisine bırakılan alanda yönetimin, kanun ve esas sözleşme gereğince genel kurulun yetkisinde bırakılmış bulunanlar haricinde şirketin işletme konusunun gerçekleştirilmesi amacıyla gerekli olan her çeşit iş ve işlemler hakkında karar almaya yetkili oldukları” belirtilmiştir. Bu suretle, kanunla herhangi bir organın görev ve yetkileri arasında sayılmamış olan sorumluluk davasını açma kararının genel yetkili organ olan yönetim kurulu organının görev alanı içerisinde bulunduğu kabul edilmesi isabetli olacaktır.

Sorumluluk davası açılması kararı konusunda azınlığa bir hak tanınmış olup olmadığını değerlendirecek olursak; eski Türk Ticaret Kanunu 341'nci maddesinde sorumluluk davasını azınlığın da açabileceğini düzenlemiş ise de yeni Türk Ticaret Kanunu'nda azınlık hakları sayılır iken yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunda şirket adına sorumluluk davasının açılmasına yer verilmemiştir. Bununla birlikte her ortağın, şirketin maruz kaldığı zarar nedeniyle ödenmesi gerekli tazminatın şirkete ödenmesini talep etme hakkı bulunmaktadır. Belirtmek gerekir ki, şirket haricinde her bir ortağın tek başına dava açma hakkı mümkün olduğu için artık azınlık olarak dava açılmasına ihtiyaç kalmamıştır.

2. Sorumluluk Davası Açılması Kararının Yönetim Kurulu Tarafından Alınmasının Yerinde Olacağı Haller

Bütün yönetim kurulu üyelerinin değişmiş olması halinde, eski yönetim kurulu üyeleri ya da yönetim kurulunda görevi devam ederken herhangi bir suretle görevi sona ermiş olan yönetim kurulu üyeleri aleyhine sorumluluk davasının açılmasına karar verilmesinde yönetim kurulunun görevli ve yetkili olması uygun olacaktır. Zira bu durumda, kanun hükümlerinin doğrudan uygulanması herhangi bir sakınca doğurmayacağı gibi menfaat çatışmasından da söz edilemeyecektir. Aynı biçimde bireysel olarak bir veya birden çok yönetim kurulu üyesinin

---

¹⁴⁹BATTAL, s. 37 vd.

sorumluluğu durumunda da sorumluluk davasının açılmasına karar verilmesinde yönetim kurulunun görevli ve yetkili olduğunun kabul edilmesi gerekir. Belirtmek gerekir ki bu durumda yönetim kurulunun dava açılması kararı alma görev ve yetkisi ancak sorumlu tutulan yönetim kurulu üyesi ya da üyelerin dışında kalan üyelerin karar verebilmek adına gerekli olan çoğunluğu sahip olmaları durumunda geçerlilik arz edecektir. Kuşkusuz, yönetim ile görevlendirilmiş olan üçüncü kişilere karşı sorumluluk davası açılması halinde de yine yönetim kurulu dava açılmasına karar verebilecektir.

3. Sorumluluk Davası Açılması Kararının Genel Kurul Tarafından Alınmasının Yerinde Olacağı Haller

Hali hazırda görevde bulunan yönetim kurulunun sorumluluk davası açılmasında görevli ve yetkili olduğunun kabul edilmesi pek olası bir durum değildir. Zira, her ne kadar profesyonel bir yönetim olursa olsun kendi sorumluluğu için görevdeki bir yönetim kurulunun kendisi aleyhine sorumluluk davasının açılmasına karar vermesinin beklenmesi gerçekçi olmadığı gibi bu durumda menfaat çatışmasının gerçekleşeceği de şüphesizdir. Yönetim kurulunun tek kişiden oluştuğu hallerde de sorumluluk davasının açılması kararının verilmesinin görevde bulunan tek kişilik yönetim kurulu tarafından verilmesinin beklenmesi de sorumluluk davasının açılabilmesini olanaksız hale getirebilecektir. Kanaatimizce kanunun düzenlenişi esnasında bu durum gözden kaçırılmıştır. Uygulayıcılar bakımından, yürürlükteki kanuni düzenlemeler ışığında en uygun ve makul çözüm yolu, yeni bir kanuni düzenleme yapılması ya da doktrin ve yargısal içtihatlarla konunun şekillenmesini beklemeksizin esas sözleşmeye konulacak bir hükümle Türk Ticaret Kanunu 408/1'inci maddesinin verdiği cevazla bu kararın alınmasında genel kurulun görevli ve yetkili kılınmasıdır. Bu durumda esas sözleşmede hüküm bulunmayan durumlarda, yürürlükteki düzenlemelerden ve kanun koyucunun amacından hareketle meselenin çözüme kavuşturulması gerekecektir¹⁵⁰.

C. Sorumluluk Davasında Şirketin Temsili Hususu

Eski TTK.'nın 317. maddesi hükmünde olduğu gibi yeni TTK.'nın 365. maddesi hükmüne göre de “Anonim şirket, yönetim kurulu tarafından yönetilir ve temsil olunur.”. Ancak eski TTK. düzenlemesinde, “sadece yönetim kurulunun yönetim ve temsil yetkisine sahip olduğu” belirtilirken, 6102 sayılı yeni Türk Ticaret Kanunu'nda buna ek olarak kanundaki istisnai hükümlerin de saklı olduğu belirtilmiştir (TTK. md. 365).

---

¹⁵⁰ YÖRDEM, s. 205 vd.

Yeni TTK.'da “şirketin temsili” hususuyla alakalı açık bir düzenleme mevcut değildir. Yeni kanun ile beraber denetçilerin anonim şirketin organı olmasından çıkarılmasıyla, eski kanunda yer edinen sorumluluk davasında davayı şirket adına denetçilerin açacağına ilişkin düzenlemenin karşılığı da düzenlemede yer edinmemiştir. Bu hususta dava açma görev ve yetkisinin kullanılması konusunda başkaca bir düzenleme yapılmamış olduğundan Türk Ticaret Kanunu 374/1'nci maddesi uyarınca, bu halde şirket adına dava açma görev ve yetkisinin genel yetkili organ durumunda bulunan yönetim kuruluna ait olduğu söylenilebilir. Fakat tekrar hatırlatmak gerekir ki, burada da şirket zararının giderilmesi için her ortağın tazminatın şirkete ödenmesi koşuluyla bireysel olarak dava açma hakkının olduğu unutulmamalıdır.

II. SORUMLULUK DAVASINDA TARAFLAR

A. Dava Açmaya Yetkili Kimseler

Yönetim kurulu üyelerinin “kanun ve esas sözleşmeden kaynaklanan yükümlülüklerine” aykırı hareket etmeleri sebebiyle şirket tüzel kişiliği, şirket ortakları ve şirket alacakları zarara uğrayabilirler. Bu zarar şirket tüzel kişiliği açısından her zaman doğrudan olacağı halde şirket ortakları ile şirket alacaklıları için durumun gereklerine göre doğrudan olabileceği gibi dolayısıyla zarar biçiminde de olabilir.

Zarar kavramı “anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun” koşullarından olmakla birlikte “şirketin”, “ortakların” ya da “şirket alacaklılarının” malvarlığında oluşan bir azalma olarak değerlendirilebilir. Şirket ortakları ve şirket alacaklılarının doğrudan malvarlığında meydana gelen zarar “doğrudan zarar” olmakla birlikte şirket tüzel kişiliğinin malvarlığında meydana gelen zarar ise şirket açısından “doğrudan zarar”, ortaklar ve şirket alacaklıları açınsındansa “dolayısıyla zarar” şeklinde oluşacaktır.

Bahse konu edilen doğrudan veya dolayısıyla zararların tazmin edilmesi amacı ile şirketin, ortakların ve alacaklıların sorumluluk davası açma hakkı bulunmaktadır. Sorumluluk davası Türk Ticaret Kanunu 555'inci ve 556'ıncı maddelerinde, şirketin iflas halinde olması ya da olmaması, davacının doğrudan veya şirketin maruz kaldığı zarar nedeniyle zarara uğraması ve davacının şirket ortağı veya alacaklı olmasına göre değişiklik arz etmektedir.

TTK.'nın 555. madde gerekçesine göre, “Türk Ticaret Kanunu'nda şirketin uğramış olduğu zararın şirket tarafından 553. ve 554. maddelerdeki sorumlulardan (kurucular, yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler, tasfiye memurları, denetçi ve özel denetçi) talep edilmesi, yani aktif dava ehliyetinin şirkette olması öngörülmüş, şirketin ihmâli veya sorumluların şirkete hâkim olmaları sebebiyle davayı açamamaları olasılığı düşünülerek, zararın tazmini davasını açmak

hakkı şirketin pay sahibine de verilmiştir.” (Gerekçe.). TTK., eTTK.’nın 309’uncu maddesinin¹⁵¹ tersine, ortaklık alacaklısı kimseye bu yetkiyi vermemiştir. Yani ortaklık alacaklısı, ortaklığın iflâs etmesi durumunda yalnızca “tazminatın şirkete ödenmesini” talep edebilme hakkına haizdir. Böylelikle TTK.’da dava açabilme yetkisi açısından ortak ile ortaklık aynı seviyede değerlendirilerek ortaklık alacaklısından ayrılmışlardır. Nitekim kanun, alacaklının ortaklığın borçlarını ödeyebilmesi süresince herhangi bir zarara uğramadığını varsayım olarak kabul etmiş bulunmaktadır.

Bu hususta Türk Ticaret Kanunu’nda “şirketin uğramış olduğu zararın tazmin edilmesini şirket ve her bir pay sahibinin isteyebileceği” düzenlenmekle birlikte pay sahipleri açısından tazminatın ancak “ortaklığa ödenmesini talep etme” yetkilerinin olduğunu, tazminatın doğruca kendilerine ödenmesi talep haklarının olmadığını unutmamak gerekir.

Türk Ticaret Kanunu 555’nci maddesi ile kanun gerekçesi incelendiğinde eski Türk Ticaret Kanunu 309’ncü maddesinin aksine “doğrudan ve dolaylı zarar” ayrımının yapılmamış olduğu anlaşılmaktadır. Şirketin “doğrudan zarara” uğraması durumunda tazminat davası açabilir zira şirketin “dolayısıyla zarara” uğraması ihtimali bulunmamaktadır. Ortaksa hem “doğrudan” hem de “dolayısıyla zararının” mevcudiyeti halinde bu zararının tazminini talep edebilir. Pay sahibinin “dolayısıyla zarara” uğraması durumunda tazminatın şirkete verilmesi suretiyle payında meydana gelen değer düşüklüğünün giderilmesi amacıyla dava açabilecektir.

Bir diğer taraftan kanuna göre, “pay sahibinin açmış olduğu davayı hukuki ve maddi sebeplerin haklı göstermesi halinde mahkeme, dava giderleri ile avukatlık ücretinin davalıya yükletilemediği durumlarda davacı pay sahibi ile şirket arasında hakkaniyete göre paylaşacaktır.”. Türk Ticaret Kanunu’nda böyle bir hükmün düzenlenmesindeki amaç ise (TTK. md. 555/2), pay sahibinin uğramış olduğu zarar neticesinde şirketin hareketsiz kalması durumunda ortaklık yerine dava açılacağından, dava giderleri düşünülerek dava açmaktan vazgeçmesinin önüne geçebilmektir.

Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu halinde yönetim kurulu üyeleri aleyhine dava açabilmek için “genel kurul kararının gerekli olup olmadığı” hususuna da değinilmelidir zira bu halde davayı şirket adına kimin açacağı problemi ortaya çıkmaktadır. Nitekim Türk Ticaret Kanunu’nda aktif dava ehliyeti şirkete tanınmış ise de bu durumda yönetim kurulu üyelerine

---

¹⁵¹ eTTK. md. 309; “Şirketin 305, 306, 307 ve 308’inci maddelerde yazılı fiillerle ızzar edilmesi halinde, bundan, dolayısıyla zarar gören pay sahipleri ve şirket alacaklılarının dava hakları vardır. Ancak, hükmolunacak tazminat şirkete verilir.”

karşı “aslî dava hakkı” sahibi de şirket olacağından sorunlar ortaya çıkmaktadır. Eski Türk Ticaret Kanunu 341. maddesinde “şirket adına sorumluluk davası açılmasına karar verme yetkisi genel kurula aittir” denilmiştir. Eski TTK.’nın uygulandığı zaman diliminde Yargıtay başlarda “genel kurul kararı dava şartıdır” şeklinde görüş belirtmekte iken 1980’ler sonrasında ise görüşünü yumuşatarak “genel kurul kararı yok ise davacıya bu eksikliği giderebilmesi için ek bir süre tayin edilmelidir” şeklindeki görüşü benimsemiştir. Fakat yeni TTK.’da bunun gibi bir maddeye yer verilmeyerek sorumluluk davası açılması kararı şirketin yasal temsilcisi konumunda bulunan yönetim kuruluna bırakılmıştır. Haliyle “yönetim kurulu üyeleri aleyhine sorumluluk davası açma yetkisi” kaide olarak görev başında bulunan yönetim kuruluna haiz olacaktır.

Çamoğlu’na göre; “Çok üyeli yönetim kurullarında, halen üye sıfatını taşıyan bir (veya birkaç) üye hakkında sorumluluk davası açılması gereken hallerde, dava açılmasına karar verme yetkisi, kurulun diğer üyelerine ait olacaktır. Şirketi, davada temsil yetkisine sahip üyeler temsil ederler. Şayet görevdeki üyeler veya tek üyeli yönetim kurulunun tek üyesi sorumlu tutuluyorsa bu takdirde başta pay sahipleri ve alacaklılar olmak üzere her ilgili şirketin bu konudaki menfaatlerini mahkemeden Türk Medeni Kanunu’nun 426/3’üncü hükmü uyarınca temsil kayyımı¹⁵² atanmasını isteyebilir.¹⁵³”.

1. Şirketin İflas Etmesi Durumu Haricinde Doğrudan Zarara Dayanarak Dava Açabilecek Kimseler

Yukarıda da ifade edildiği üzere zarar, yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun koşullarından olmakla birlikte “şirketin”, “ortakların” ya da “alacaklıların” malvarlıklarında meydana gelen eksilmeyi belirtmektedir. Şirketin, şirket ortaklarının ya da alacaklılarının malvarlığını korumaya yönelik olan bir şirketler hukuku kuralının veyahut başkaca bir hukuk normunun yönetim kurulu tarafından ihlal edilmesi suretiyle bu kimselerin malvarlığında bir azalmaya neden olunmaktadır.

Yönetim kurulu üyelerinin eylemleri sebebi ile “doğrudan zarar” görmüş olan kimse genel olarak ortaklığın bizzat kendisidir zira yönetim kurulu üyelerinin ya da kurucuların “kanun veya esas sözleşmeye aykırı olan tutum ve davranışları” öncelikle şirketin “doğrudan doğruya zararının” doğmasına neden olacaktır. Şirketin meydana gelen doğrudan zararı da genellikle ortaklar ve alacaklıların dolayısıyla zararına sebep olmakla birlikte şirket ortaklarının

---

¹⁵² 4721 sayılı TMK. 426/3’e göre; “Yasal temsilcinin görevini yerine getirmesine bir engel varsa, vesayet makamı, ilgisinin isteği üzerine veya resen temsil kayyımı atar.”.

¹⁵³ ÇAMOĞLU, Zamanaşımı, s. 233.

ve alacaklıların da şirket zararından müstakil olarak ve hatta şirketin herhangi bir zararı doğmuş olmasa dahi bir zarara maruz kalmaları da muhtemeldir.

Anonim ortaklık yönetim kurulu üyeleri pay sahiplerine ve ortaklık alacaklılarına vermiş oldukları “doğrudan doğruya zararlardan” sorumlu tutulmuşlardır¹⁵⁴. “Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunu” düzenleyen TTK.’nın 336. ve 341. maddeleri ortakların ve alacaklıların “doğrudan doğruya zararlara dayanan sorumluluk davalarını” da kapsamaktadır¹⁵⁵.

Ortakların ya da alacaklıların yönetim kurulu üyelerinin eylemleri neticesinde ortaklığın zararından ayrı olarak uğramış oldukları zarara doğrudan doğruya zarar denilmektedir. Ortaklığın doğrudan doğruya zarara uğrama hallerine elverişli olmayan piyasa koşullarında oldukça riskli yatırımlara, dalgalı pazarlarda uzun vâdeli yatırımlara girişilmesi, lüzumu olmayan ve fayda doğurmayacak yatırımlarda bulunulması gibi ortaklık faaliyetlerinde gerekli özenin gösterilmemesi gibi defter tutma kurallarına riayet edilmemesi, bilanço ve hesapların denetimini olanaksız kılan haller örnek olarak verilebilir.

Ortaklar veya alacaklılar açısından ortaklığın bir zarar görmüş olup olmaması doğrudan doğruya zarar kavramının nitelendirilmesinde bir önem arz etmemektedir. Üstelik, yöneticilerin alacaklılara zarar verici nitelikteki davranışı sonuç olarak ortaklığın yararına da olmuş olabilir. Bu duruma örnek vermek gerekirse, yöneticilerin şirketin gerçek bir borç için verdiği bonoyu bilinçli olarak ödemeyip zaman kazanmak amacıyla menfi tespit davası açmaları halinde dava sürecinde şirketin (mesela şirketin iflas etmesi veya benzeri bir sebeple) senedi ödeme gücünü yitirmesi halinde alacaklıların gördüğü doğrudan doğruya bir zarar vardır. Doğrudan doğruya veya dolaylı zarar kavramlarının ayırımında uygulanacak ise formül şudur: Eylemin şirkete verdiği (doğrudan) zarar giderildiğinde ortakların ve alacaklıların zararı da ortadan kalkıyorsa, burada ortaklar ve alacaklılar açısından bir dolaylı zarar vardır. Fakat pay sahiplerinin ya da ortaklık alacaklılarının uğramış oldukları zararın “ortak” veya “alacaklı” sıfatının neticesinde olması gerekmektedir ki “doğrudan doğruya zararın” herhangi bir üçüncü şahsa verilmiş olan zarardan ayırımı da burada görülmektedir. Ortaklığın uğramış olduğu bir zarar mevcut olmasa

---

¹⁵⁴ Yargıtay Tic. D. 28.06.1957, N. 1966/1661 kararında “...kura ile evlerin tesbiti selâhiyeti şirket esas mukavelesi ile idare meclisine verilmiş olup idare meclisinin bu husustaki kararı...nihaî mahiyette bulunması sebebiyle derhal infazı mümkün bulunduğundan idare meclisinin selâhiyetini istismal sırasında yapmış olduğu ve yolsuzluklardan zarar gördüğünü iddia edenlerin doğrudan doğruya dava haklarının mevcudiyetinin kabulü iktiza eder.” demektedir.

¹⁵⁵ **TANDOĞAN**, Üçüncü Şahsın Zararı, s. 133; **ÇAMOĞLU** Ersin, “Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin İbrasının Sorumluluk Davalarına Etkisi”, İHFM. 1971/1-4, s. 342; **ANSAY** Tuğrul, “Çağdaş Anonim Şirketlerin Sorunları ve Türk Anonim Şirketleri”, Ankara 1970, s. 130.

bile yönetim kurulu üyelerinin bazı eylemleri ya da ihmalleri neticesinde “doğrudan doğruya” ortakların ya da ortaklık alacaklılarının malvarlıkları kapsamında zarar doğmuş olabilir¹⁵⁶.

Ortakların “doğrudan doğruya zararlarına” örnek olarak, “bilançoya hâkim olan kuralların ihlali sonucunda ortaklık hiç zarar görmeksizin veya ortaklığın zararı yanında pay sahibine munzam zarar verilmiş olması”, mesela “ortağın bilançonun doğruluğuna inanarak pay sahibi olması”¹⁵⁷ veya “paylarını elden çıkarması”, “sermaye artırımında pay sahiplerinin yeni pay alma haklarının ihlal edilmesi”¹⁵⁸, “ortağın TTK. 407-408’inci maddelere aykırı olarak alacaklık haklarından yoksun bırakılması (ıskat)”, “sermaye payına uygun temettü hissesi ödenmemesi”¹⁵⁹, yine “bilançodaki yanlış kayıtlar veya genel kuruldaki yanıltıcı beyanlar nedeniyle ortağın çok yüksek bedelle yeni paylar almaya sevk edilmesi”¹⁶⁰, “bir ortağın genel kurula katılmasına haksız olarak engel olunması” gösterilebilir.

“Alacaklıların doğrudan doğruya zararlarına” örnek olarak; “bilançonun doğruluğuna güvenerek veya ortaklığın mali durumu hakkında yönetim kurulu üyelerince kasten verilen yanıltıcı bilgiler üzerine ortaklığa kredi açmaları” gösterilebilir. Bilhassa alacaklı kimselerin korunabilmesi için konulmuş hükümlerin ihlal edilmesi neticesinde alacaklılara verilen “doğrudan doğruya zararlar” örnek vermek gerekirse, “sermaye azaltılmasında önce alacaklıları tatmin etmeden veya alacaklarını teminat altına almadan azaltmayı gerçekleştirmek” örneği verilmektedir. *Çamoğlu*’na göre¹⁶¹, TTK. 339’uncu maddesinde düzenlenen yönetim kurulu üyelerinin ortaklığın durumu hakkında yanlış kanı uyandıracak desiseler kullanmaları ve beyanlarda bulunmaları halinde de ortaklar ve bilhassa alacaklılar ortaklığın zararından bağımsız doğrudan doğruya bir zarar görürler¹⁶².

¹⁵⁶ ÇAMOĞLU, İbra Kararının Sorumluluk Davalarına Etkisi, s. 343.

¹⁵⁷ ARSLANLI, II, s. 166.

¹⁵⁸ TANDOĞAN, Üçüncü Şahsın Zararı, s. 132.

¹⁵⁹ ARSLANLI, II, s. 186.

¹⁶⁰ SerPK’nın 47’nci maddesi bu tür eylemleri cezai müeyyide ile karşılamıştır.

¹⁶¹ ÇAMOĞLU, Yönetim Kurulu, s. 149.

¹⁶² *Yargıtay* yeni bir kararında, “alacaklıları zarara uğratman amacı ile bilinçli olarak şirket malvarlığını yapay işlemlerle azaltan yöneticilerin, alacaklıları *doğrudan doğruya* zarara uğrattıkları sonucuna varmış ve alacaklıların bu takdirde yönetim kurulu üyelerine karşı kendilerine ödenmek üzere tazminat davası açabileceklerini” belirtmiştir (Bkz. 11. HD. 14.02.2006 T. E. 14844 k. 1396: ERİŞ, TTK. md.336, s.2396.).

Buna karşılık *Yargıtay* 11. HD., “ortakların yönetim kurulu üyeleri aleyhine kusurlu işlemleriyle şirketin mali durumunu kötüleştirip kâr paylarının azalmasına neden oldukları gerekçesiyle açtıkları doğrudan zarara dayalı davayı, bu olayda *ortakların doğrudan zararı bulunmadığı* gerekçesiyle” reddetmiştir (Yargıtay 11. HD. 28.04.2006 T. E. 3292 K. 4814: ERİŞ, TTK m. 336, s. 2401.).

Aynı daire (Y) Bankasının bir müşterisi tarafından, kötü yönetimleriyle Bankanın Fon’a alınmasına sebebiyet vererek, banka nezdindeki borsada işlem menkul değerlerine Fon tarafından el konulmasına yol açan yönetim kurulu üyeleri aleyhine doğrudan zarara dayalı açılan tazminat davasında, davalıların hukuki durumunun ve sorumluluk koşullarının irdelenmesi gerektiğine karar vermiştir (Yargıtay 11. HD. 20.02.2006 T. E. 1813 K. 1617: ERİŞ, TTK m. 336, s. 2397).

a. Şirket

Eski TTK.'dan değişik olarak yeni TTK.'da, yönetim kurulu üyeleri ile yönetimle görevli bulunan kimseler aleyhine açılacak olan hukuki sorumluluk davasında anonim şirketin dava hakkına ilişkin doğrudan bir düzenlemeye yer verilmemişse de TTK.'nın 553. madde düzenlemesiyle, görevlerini gerektiği gibi yerine getirmemek suretiyle ortaklığın zararının doğmasına neden olan yönetim kurulu üyelerinin “şirkete”, “ortaklara” ve “alacaklılara” karşı sorumluluğunun getirilmiş olması anonim şirketin dava hakkının hukuki dayanağıdır. Bu madde hükmü, “ortaklığın” yanı sıra “ortakların” ve “alacaklıların” da “doğrudan zararlarına” dayanmakta olan sorumluluk davalarını da kapsamakta, “doğrudan zarar” nedeniyle “şirketin”, “ortakların” ve “alacaklıların” dava açabilecek kimseler olduğunu belirtmektedir.

Şirket adına açılacak olan sorumluluk davası eski TTK.'nın 341. maddesi çerçevesinde şekli birtakım şartlara bağlanmış idi. Bu maddeye göre; “umumi heyet idare meclisi azaları aleyhine dava açılmasına karar vermiş olmalı ya da dava açılmamasına karar verilip de esas sermayenin en az onda birini temsil eden pay sahipleri dava açılması reyinde bulunursa, şirketin, bu karar veya talep tarihinden itibaren bir ay içinde dava açması” gerekmektedir.

Mülga Türk Ticaret Kanunu madde 341/2'ye göre ayrıca “şirket namına dava açma görevi, murakıplara aittir fakat azlığın reyiyile dava açılması halinde, azınlığın, murakıplar dışında bir vekil tayin edebilmesine” olanak sağlanmıştır.

Türk Ticaret Kanunu, şirket adına yönetim kurulu aleyhine sorumluluk davası açılabilmesi için genel kurul kararı gerektiğine dair açık bir düzenleme içermemekle birlikte konuyla çok alakalı olmayan bir madde de üstü kapalı olarak bir genel kurul kararının varlığına işaret etmektedir. Kanun koyucu, Türk Ticaret Kanunu madde 479/3 c bendinde “pay sahiplerinin imtiyazlı oylarının genel kurulda alınan ibra ve sorumluluk davası açılması halinde geçerli olmayacağını” düzenleyerek implizit bir genel kurul kararı alınabileceğinden bahsetmiştir. Fakat söz konusu düzenlemenin eski TTK.'da olduğu gibi “genel kurul kararının dava şartı olacağı” biçiminde yorumlanmaması gerektiğinin belirtilmesi gerekir. İsviçre doktrininde de tartışmasız kabul gördüğü üzere yönetim kurulu herhangi bir genel kurul kararı olmaksızın bu davayı açabilir¹⁶³.

Bu noktada asıl sorun davanın görevdeki yönetim kurulu üyeleri aleyhine açılması gerektiğinde ortaya çıkmaktadır. Mülga Türk Ticaret Kanunu döneminde madde 341/2'ye

---

¹⁶³ AKDAĞ GÜNEY, Yönetim Kurulu, s. 332.

istinaden bu davanın denetçiler tarafından açılabilirliğini söylemek mümkündür. Türk Ticaret Kanunu denetim organını zorunlu organ olmaktan çıkardığı için davanın denetçiler tarafından açılması söz konusu olamaz¹⁶⁴. Doktrinde *Tekinalp*, konuyla ilgili olarak “*davalı görev başındaki yönetim kurulu ise, davayı açmak üzere bir kayyım tayin edilmesi icap eder*” demektedir ancak bu kayyımın kim tarafından nasıl tayin edileceği hususuna değinmemektedir. Öncelikle burada bahsi geçen kayyım ile bir yönetim kayyımının anlatılmak istenmediğini belirtmek gerekir. Bilindiği üzere Türk Medeni Kanunu madde 427/4 mehz kanuna paralel şekilde bir “tüzel kişiye yönetici kayyım atanmasını, tüzel kişi gerekli organlardan yoksun kalmış ve yönetimi başka yoldan sağlanamamış olmasına” bağlamaktadır. Oysa burada bir yönetim boşluğu söz konusu olmadığından bir yönetim kayyımını tayini de söz konusu olamaz. İsviçre doktrininde bu durumda genel kurul tarafından dava açmak üzere bir vekil atanabileceğini veya ortağın mahkemeden bir vekil tayin etmesini istenebileceği ileri sürülmektedir. Bu çözümün Türk hukuku açısından da benimsenmesinin önünde bir mahsur bulunmamaktadır. Öte yandan genel kurulun, aleyhine sorumluluk davası açılacak yönetim kurulunu azlederek yenisini seçmesiyle beraber söz konusu davanın “yeni yönetim kurulu” tarafından açılabilmesi de mümkündür¹⁶⁵.

Şirket uğramış bulunduğu zararı bizzat kendisi talep edebileceği gibi “ortaklar” (TTK. md. 555) ve “alacaklılar” (TTK. md. 556) da belirli şartlarda ve hükmedilecek tazminatın şirkete ödenmesi koşuluyla sorumluluk davası açabilirler.

b. Ortaklar ve Alacaklılar

Doğrudan doğruya zarar, anonim şirket ortaklarının ve şirket alacaklılarının, zararın meydana gelmesine neden olan yönetim kurulu üyelerinin işlem veya eylemleri neticesinde şirketin uğramış olduğu zararın dışında uğramış oldukları zarardır. Örneğin bilançonun gerçekliğine güvenilerek hisse senedi alınması ya da hisselerin elden çıkartılması hallerinde şirket bir zarara uğramasa dahi şirket ortaklarının ve şirket alacaklılarının bu durum neticesinde zarara uğramaları mümkündür. Bunun gibi durum ve hallerde şirketin sorumluluk dava açma

¹⁶⁴ Bu yönde Y.11. HD T. 17.12.2014 E. 2014/13691, K. 2014/19924 “*Dava, dava dışı anonim şirketin eski yöneticileri olan davalıların şirketi zarara uğrattığı iddiasına dayalı şirket zararının davalılardan tahsili istemine ilişkin olup, dava tarihi itibarıyla yürürlükte bulunan 6102 sayılı TTK’nın 555/1’inci maddesine göre, işbu davanın dava dışı şirket yöneticileri tarafından açılması gerekir. Anılan yasal düzenleme bir usul hükmü olup derhal uygulanması gerekir. İşbu dava, dava dışı şirket denetçisi tarafından açılmışsa da şirketin almış olduğu karar gereği şirket adına açılmış bir davadır. Bu durumda mahkemece, davaya dava dışı şirket temsilcilerinin huzuruyla ya da onların vekilleri marifetiyle devam edilmesi gerekirken yazılı şekilde davanın reddine karar verilmesi doğru olmaması kararın bu nedenle davacı yararına bozulmasına karar vermek gerekmiştir.*”, (AKDAĞ GÜNEY, Yönetim Kurulu, s. 332.)

¹⁶⁵ AKDAĞ GÜNEY, Yönetim Kurulu, s. 333 vd.

hakkından ayrı olarak her bir sahibine ve alacaklıya şahsi ve bağımsız olarak dava açma hakkı tanınmış durumdadır. Haliyle, doğrudan bir zararın söz konusu olması durumunda, pay sahipleri ve şirket alacaklıları şirket zarara uğramamış olsa dahi bağımsız olarak sorumluluk davası açma hakkına haizdirler.

Meydana gelmiş olan zararın doğrudan ya da dolaylı zarar olması davacıların belirlenmesi açısından önemli bir rol oynar. Türk Ticaret Kanunu'na göre şirketin uğramış olduğu zararın tazmin edilmesini hem “şirket tüzel kişiliği” hem de “her bir pay sahibi” talep ve dava edebilir. Ayrıca ilke olarak şirketin doğrudan zarara uğraması durumunda her bir pay sahibinin birlikte dava haklarından ayrı olacak biçimde bireysel dava açma hakkına haiz oldukları da kabul edilmiştir. Fakat tekrar belirtmek gerekir ki doğrudan zarar durumunda anılmış olan kimseler tazminatın şirkete ödenmesini değil doğrudan kendilerine ödenmesini talep ve dava edebilirlerse de dolaylı zarar hallerinde pay sahipleri zarar tazminatının kendilerine ödenmesini değil yalnızca şirket tüzel kişiliğine ödenmesini talep edebilirler.

2. Şirketin İflas Etmesi Durumu Haricinde Dışında Dolayısıyla Zarara Dayanarak Dava Açabilecek Kimseler

Doğrudan ve dolaylı zarar kavramları anonim şirketler hukukunda sorumluluk hukukunda olduğundan farklı bir fonksiyona sahiptir. Anonim şirketin malvarlığı hukuki açıdan bakıldığında hissedarların ve alacaklıların malvarlığından kesin bir biçimde ayrılır. Ekonomik açıdan bakıldığında ise, bu malvarlıkları çok yakın bir bağlantı içerisinde buldukları görülür. Hissedarların şirketteki payları, değerleri bakımından şirketin malvarlığına bağlıdır. Alacaklıların talebi anonim şirketin bilançosunun pasif tarafında yer alır. Bu nedenle şirketin malvarlığındaki değişimler zorunlu olarak hem ortakların hem de alacaklıların malvarlığını etkiler. Dolayısıyla zarar ile kastedilmek istenen, bu kimselerin ortaklık malvarlığının kötüleşmesine neden yönetim kurulu üyelerinin davranışlarından ortaklığın zarar görmesi halinde uğramış oldukları yansıma zarardır. Burada doğrudan zarara uğrayan şirket olmakla birlikte, onun malvarlığında meydana gelen azalmayı oluşturan tüm işlemler, “ortaklar” ve “alacaklılar” bakımından “dolayısıyla zarar” teşkil etmektedir çünkü söz konusu zarar sebebiyle şirketin ödeme yeterliliğinde meydana gelen eksilme, “alacaklıların” ve “ortakların” taleplerinde de bir kayba yol açmaktadır¹⁶⁶.

TTK.'nın 553/1. maddesinde eski TTK.'nın 309. maddesinden farklı olarak dolaylı zarar kavramı kullanılmamış, şirketin uğradığı zararın şirket ve ortaklar tarafından talep

¹⁶⁶ AKDAĞ GÜNEY, Yönetim Kurulu, s. 338.

edilebileceğini belirterek dolaylı zarara üstü kapalı olarak yer verilmiştir. “Ortakların” ve “alacaklıların”, “dolayısıyla zararından” ancak şirketin zarara uğraması ve bu zararın ortakların ve alacaklıların malvarlığında bir azalmaya sebep olması halinde bahsedilebilir. Şirketin zararı ortakların ve alacaklıların dolayısıyla zararının olmazsa olmaz “*conditio sine qua non*” şartıdır. Türk Ticaret Kanunu’nda “ortaklara ve alacaklılara yönetim kurulu üyelerine karşı dava açma hakkı” tanınarak bu hak sadece şirkete bırakılmamıştır (TTK. 555,556). Nitekim sorumluluğu bulunan yöneticilere karşı dava açılabilmesi yetkisinin sadece şirkete haiz olması durumunda genel kurul organının yönetim kurulu organının tesirinde kalmak suretiyle “dava hakkından” vazgeçmesi halinde hem şirketin hem de pay sahipleri ile şirket alacaklılarının hakları tehlike altında kalabilirdi. İşte bu tehlikenin kaldırılabilmesi, yani “pay sahipleri” ile “şirket alacaklılarının” menfaatlerinin korunabilmesi için bu kimselere de “ortaklığın dava hakkından” ayrı olarak “doğrudan doğruya dava hakkı” tanınmıştır. Türk Ticaret Kanunu ortakların ve alacaklıların dolaylı zarar istinaden açacakları davalarda esaslı bir değişikliğe gitmiş ve mehz İsviçre hukukunda olduğu gibi alacaklıların bu davayı açabilmesi için şirketin iflas halinde olması koşulunu getirmiştir. Şirket iflas etmemişse dolayısıyla zarara istinaden dava açma hakkı yalnızca ortaklara tanınmıştır (TTK. md. 556)¹⁶⁷.

3. Şirketin İflas Etmesi Durumunda Dava Açmaya Yetkili Kimseler

Zarara uğramış bulunan şirketin iflas etmesi durumunda Türk Ticaret Kanunu gereğince tazminatın şirkete ödenmesini talep etme hakkı öncelikli olarak iflas idaresine aittir (TTK. md. 556/1). Nitekim gerekçeye göre; “şirketin iflas etmesi halinde de doğrudan doğruya zarara uğramış olan kişi olarak tazminat davasının esas davacısını şirket olduğu gerçeği değişmez. Bunun sonucu olarak da iflas etmiş olan bir şirkette tazminat davasının davacısı iflas idaresi olabilecekse de Türk Ticaret Kanunu, şirket alacaklılarına da zarara uğrayan şirketin iflası durumunda tazminatın şirkete ödenmesini isteme hakkını tanımıştır. Fakat kanunda bu hakkın öncelikle iflas idaresinde olduğu açıkça hüküm altına alınmıştır. İflas idaresinin şirket zararının tazmini için dava açmaması halinde ise her pay sahibi veya şirket alacaklısı mezkûr davayı ikame edebilir (TTK. md. 556/2). Bu halde elde edilecek hasıla, İcra ve İflas Kanunu hükümlerine göre, önce dava açan alacaklıların alacaklarının ödenmesine tahsis olunur; bakiye, sermaye payları oranında davacı pay sahiplerine ödenir; artan ise iflas masasına verilir (TTK. md. 556/2). Yani Türk Ticaret Kanunu, davadan elde edilen hasılanın öncelikle davayı açanlara tahsis edilmesini öngörmektedir. Buna karşılık Türk Ticaret Kanunu, şirketin istemlerinin

¹⁶⁷ AKDAĞ GÜNEY, Yönetim Kurulu, s. 340.

devrine ilişkin İcra ve İflas Kanunu'nun 245'inci maddesi hükmünü saklı tutmuştur.”¹⁶⁸ denilmiştir.

Ortaklığın, ortakların ve alacaklıların talepleri iflâs idaresi tarafından kullanılır. İflâs idaresinin ortaklar ve alacaklılar açısından zorunlu temsilci niteliği taşıdığı söylenebilir. Yönetim kurulu üyelerine karşı sorumluluk davası açılıp açılmayacağına ve gereğinde yöneticilerle sulh olunmasına veya talep haklarından feragat edilmesine masa karar verecektir. İflâs sürecinde bu konuda karar verme yetkisi ikinci alacaklılar toplantısına aittir. İflâs masası alacaklılardan oluşur; pay sahipleri iflâs masasına dahil değildir. Pay sahiplerinin iflâs idaresinin kararlarına tesir etmek ve iflâs prosedürüne katılmak imkânları da yoktur. Sadece tasfiye bakiyesi müspet olduğu takdirde ortakların bu bakiye üzerinde bir talep hakları mevcuttur. Çünkü ortaklığın iflâsı halinde önce alacaklıların tatmin edilmesi esastır; eğer bir bakiye kalırsa ortaklar bunun üzerinde hak sahibi olacaklardır¹⁶⁹.

Anonim ortaklığın iflasında, iflas idaresinin sorumluluk davası açmaması halinde ayrıca şirket alacaklısı, İİK. 'nın 245'inci maddesine göre söz konusu davayı açma hakkının kendisine devredilmesini talep edebilir¹⁷⁰. Bu hak şirketin istemlerinin devrine ilişkin hükümlerin saklı tutulmasından kaynaklanmaktadır (TTK. md.556/2)¹⁷¹. Çamoğlu'na göre, pay sahipleri TTK.'ya dayanarak iflas idaresinden takibe değer görülmeyen dava haklarının İİK. 245 gereğince kendilerine devrini talep edemezler. TTK. 'nın İİK. 245'inci maddeye yaptığı yollama yalnız alacaklıları kapsar. Pay sahipleri iflas masasına dahil değildir. Onların masadan isteyebilecekleri tek şey, bütün alacaklılar tatmin olunduktan sonra geriye bir şey kalırsa, bu bakiyenin kendilerine verilmesidir. Hatırlanacağı gibi, dolayısıyla zararlara dayanan davada hükmolunacak tazminat ortaklığa verilir; ortaklar (ve alacaklılar) ancak doğrudan doğruya gördükleri zararlar nedeniyle tazminat kendilerine ödenmek üzere dava açabilirler. Davanın asıl amacı ortaklığın uğradığı zararın giderilmesidir. Şu hâlde ortaklık sonra erdiği hallerde, ortakların bu tür dava haklarının da ortadan kalktığı sonucuna varmak gerekir. Pay sahibinin İİK. 245'ten yararlanarak talep haklarını devralabileceği sonucuna varılsa bile, ortak, açacağı

¹⁶⁸ Gerekçe TTK md. 556.

¹⁶⁹ ÇAMOĞLU, “Yönetim Kurulu”, s. 141 vd.

¹⁷⁰ TEKİNALP Ünal, “Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku (Anonim ve Limited Ortaklıklar, Tek Kişi Ortaklığı, Ortaklıklar Topluluğu, Birleşme, Bölünme, Tür Değiştirme)”, İstanbul 2013, s. 399. İİK. 245, ihtilaflı (münazaalı) hakların alacaklılara devrine ilişkindir. Maddeye göre, “alacaklıların masa tarafından neticelendirilmesine lüzum görmedikleri bir iddianın takibi hakkı isteyen alacaklıya devrolunur. Hâsıl olan neticeden masraflar çıkarıldıktan sonra devralanın alacağı verilir ve artanı masaya yatırılır.” İİK. 245, dava hakkının devrini talep hakkını sadece alacaklıya tanıdığından doktrinde, pay sahiplerine de bu hakkın tanınmış olmaması eleştirilmektedir. ÇAMOĞLU, Sorumluluk, s. 142; ÇAMOĞLU, Yönetim Kurulu, s. 142.

¹⁷¹ KARAHAN, s. 804.

davada hükmolunacak tazminatın bu kere masaya verilmesini istemek zorundadır. Böyle bir davayı açmakta ortak açısından hiçbir menfaat bulunmadığı ise açıktır. Pay sahibinin iflâs idaresinden, kendi hesabına tazminat istemek üzere dava hakkının devrini talep etmesi ise pay sahibi niteliği ile bağdaşmaz¹⁷². Bu imkân alacaklı sıfatının yasal sonucudur. Bizim de katıldığımız bu görüşe göre sonuç olarak diyebilir ki, Türk hukukunda ortaklar TTK. 556 hükmü gereğince, masa tarafından kullanmaya değer görülmeyen sorumluluk davası haklarının devrini isteyemezler.

B. Sorumluluk Davasında Dava Açılabilecek Kimseler

“Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu” yerine “yönetim kurulunun sorumluluğu” konusu yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna ilişkin olarak genellikle karıştırılan bir husus olmakla birlikte burada bahse konu edilen sorumluluğun yönetim kurulu üyelerinin şirket karşısında olan bireysel sorumluluğu olduğunun, organ olarak sorumluluktan bahsedilmediğinin bilinmesi gerekir. Zira sorumluluğun esasını oluşturan “sözleşme ilişkisi” yönetim kurulu üyeleri ile ortaklık arasında kurulmakla birlikte kurul ile şirket arasında kurulmamaktadır. Bu sebebe binaen sorumlu yönetim kurulu üyeleri aleyhine açılması gerekli olan sorumluluk davalarında davalı sıfatı yönetim kurulu üyelerine ait olmalıdır.

Sorumluluk davasında davalı sıfatına sahip olabilecek kişileri “yönetim kurulu üyeleri, diğer yöneticiler ve denetçiler” olarak üçe ayırarak inceleyebiliriz.

1. Yönetim Kurulu Üyeleri

TTK.’nın 553. maddesinde, sorumluluk davasının aleyhine açılacak kimselerin “kurucular”, “yönetim kurulu üyeleri”, “yöneticiler” ve “tasfiye memurları” olduğu açık biçimde hüküm altına alınmıştır. Bahse konu edilen maddenin kaynağı İsviçre Borçlar Kanunu 754’üncü maddedir. Kanun hükmü “kurucular, yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler ve tasfiye memurları” hakkındadır. “Denetçiler, işlem denetçileri ve özel denetçinin sorumluluğu” Türk Ticaret Kanunu 554’üncü maddesinde düzenlenmiştir. TTK.’nın 553. maddesi hükmü, eski TTK.’nın 309. maddesi tersine hem “doğrudan” hem de “dolayısıyla” zararlara uygulanmaktadır.

Yönetim kurulu TTK. 359’uncu maddesinde tanımlanmıştır ve buna göre, “Bir gerçek kişi veya tüzel kişi yönetim kurulu üyesi olabilir. Yönetim kurulu üyeleri, esas sözleşme ile atanmış olabilir veya genel kurul tarafından seçilebilir.” (TTK.359/1).

---

¹⁷² CAMOĞLU, Yönetim Kurulu, s. 142, 143.

TTK.'ya göre; "Bir tüzel kişinin yönetim kurulu üyesi olarak seçilmesi halinde, tüzel kişi tarafından belirlenen bir gerçek kişi tescil ve ilan edilir; tescil ve ilanın yapılmış olduğu da ayrıca şirketin internet sitesinde hemen açıklanır. Tüzel kişi adına yönetim kurulu toplantılarına katılma ve oy kullanma hakkı, münhasıran tescil ve ilan edilen bu gerçek kişiye aittir." (TTK. 359/2). Coştan¹⁷³'a göre; "Genel kurul bir tüzel kişiyi yönetim kurulu üyesi olarak seçtiğinde, artık tüzel kişi yönetim kuruluna tanınan hak ve yükümlülüklerle sahip olur. Dolayısıyla tüzel kişi, tescili gereken kişiyi, özen yükümü çerçevesinde yönetim kurulunun işleyişinin aksamasına yol açmayacak şekilde bir an önce belirlemek durumundadır. Bu durumda tüzel kişinin adına yönetim kurulunda görev yapan gerçek kişinin anonim ortaklığa karşı sorumluluğunun nasıl belirleneceği sorunu ortaya çıkar¹⁷⁴". Bu husus ile ilgili TTK.'da herhangi bir düzenleme yoktur. Söz konusu gerçek kişinin, "yönetim kurulu üyesi tüzel kişi organı" olması nedeniyle, "yönetim kurulu üyesi tüzel kişi organının" davranışlarından sorumlu olacaktır (TMK.50). Dolayısıyla tüzel kişi adına tescil edilmiş olan gerçek kişiye de dava açılabilmesi gerekir.

2. Diğer Yöneticiler

Yöneticilerin kim ya da kimler olduğu Türk Ticaret Kanunu'nda tanımlanmamıştır. Fakat anonim şirket tüzel kişiliği adına karar alan ve o kararı ifa etme yetkisine sahip olan veya imza yetkisine sahip olan şahısların yönetici kapsamına girdiği doktrinde kabul edilmektedir. Doktrinde yönetici kapsamına girdiği kabul edilen kişiler, "muraahhas müdür", "genel müdür", "genel müdür yardımcıları", "ticari mümessil", "ticari vekil", "CEO" ve "genel koordinatör" gibi sıfatları taşıyanlardır¹⁷⁵.

Yukarıda da değinildiği gibi, yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu kapsamına giren kimseler Türk Ticaret Kanunu 553'ncü maddesi kapsamında "kurucular", "yönetim kurulu üyeleri", "yöneticiler" ve "tasfiye memurları" olarak belirlenmişse olsa da Türk Ticaret Kanunu konu ile ilgili olarak kaynak kanun olan İsviçre Borçlar Kanunu 754'üncü maddesinde yer edinmiş olan "yönetim kurulu ile yönetim ve tasfiye işi ile uğraşan kişiler" kavramını kanun düzenlemesinde yer edindirmemiş, bu kavram yerine "yöneticiler" kavramı kullanılmıştır. Yöneticiler kavramı dar yorumlanacak olursa yalnızca şekil olarak organ sıfatını haiz kişiler sorumluluk hükümleri çerçevesine girebilecek ve fiili olarak şirketin iradesinin oluşumuna etki

¹⁷³ COŞTAN Hülya, "Özel Hukuk Tüzel Kişilerinin ve Kamu Tüzel Kişilerinin Yönetim Kurulu Üyeliği", BATİDER 2013, C. 29, S. 1, s. 124,128.

¹⁷⁴ Bu gerçek kişinin görevini kötüye kullanmak suretiyle tüzel kişinin talimatlarına aykırı olarak, kendi şahsi menfaatlerini anonim ortaklığın menfaatleri üzerinde tutması veya ödeme gücü tüzel kişiye nazaran daha yüksek olan bir gerçek kişinin tüzel kişi yönetim kurulu üyeliği arkasına saklanarak sorumluluktan kurtulması mümkündür. COŞTAN, s. 128.

¹⁷⁵ PULAŞLI, Şerh, s. 1864; TEKİNALP, Tek Kişi, s. 271.

eden, fiilen organ sıfatını haiz kimseler ise sorumluluk hükümleri kapsamı dışında kalabilecektir. İsviçre Borçlar Kanunu'nda “görevli kimseler” yerine “ilgili kimseler” kavramının seçilmiş olmasındaki amaç da sorumluluk hükümleri kapsamına fiili organ sıfatını sahip kimselerin de sokulmasıdır. Haliyle, fiili organların da sorumluluk hükümleri çerçevesine alınabilmesi yalnızca içtihatlar ve doktrinde organ kavramı ile ilgili geliştirilmiş olan yorumlardan yola çıkmak suretiyle Türk Ticaret Kanunu 553'üncü maddesinin geniş yorumlanmasıyla mümkün olabilecektir.

3. Denetçiler

Genel kabul gören standartlara uygunluğu bakımından, müşterisinin finansal tablolarda sunmuş olduğu bilgilere ilişkin görüşlerini denetim raporunda beyan eden kişi veya kuruma denetçi denilir. Başka bir ifadeyle, daha önce belirlenmiş kıstaslar ile denetlenecek bilgiler arasındaki uygunluk oranının belirlemede delil toplayan, değerlendiren ve sonuçları ilgililere aktaran kişi veya kurumdur şeklinde farklı tanımlar yapmak mümkündür. Aynı şekilde *Yıldırım* denetçiyi şu şekilde tanımlamaktadır; “Denetçinin, herhangi bir kişi veya kuruluşa bağlı olmaksızın, genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri ve esasları kapsamında mali tabloların gerçeği yansıtmayı yansıtmadığını araştıran kişidir¹⁷⁶.”.

Anonim şirketlerin denetimi konusu yeni TTK. ile getirilen yeni düzenlemelerden biridir. Anonim şirket genel kurulu tarafından seçilmiş olan denetçilerin aynı menfaat grubu olan genel kurul tarafından seçilen yönetim kurulu üyelerini denetliyor olması denetimin etkin ve verimli olmamasından dolayı uygulama sorunlara ve eleştirilere yol açmakta idi. Bahse konu bu haklı eleştirileri nazara alan kanun koyucu, şirket genel kurulunda seçilen denetim organı sisteminden vazgeçmek suretiyle bunun yerine bağımsız denetim sistemini benimsemiş ve böylelikle Türk Ticaret Kanunu 400'üncü maddesi düzenlemesi ile şirket denetim işlevi şirket denetim organlarından alınarak tamamıyla bağımsız denetçilere bırakılmıştır.

Türk Ticaret Kanunu 554'üncü maddesi hükmünde “denetçilerin ve özel denetçilerin yasal görevlerini ifa ederken, şirkete, şirket pay sahiplerine ve şirket alacaklılarına karşı kusurlu hareketleri nedeniyle sorumlu tutulacaklarını” düzenlemiştir. Türk Ticaret Kanunu 554'üncü maddesine göre “sorumluluğu söz konusu olan kişiler, anonim şirketin veya şirketler topluluğunun yılsonu ve konsolide finansal tablolarını, raporlarını, hesaplarını denetleyen denetçi ve özel denetçiler, kanuni vazifelerinin yerine getirilmesinde kusurlu hareket etmeleri

---

¹⁷⁶ **YILDIRIM** Suat, “Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirketlerde Denetçi”, Mali Çözüm Dergisi, S. Temmuz-Ağustos, İstanbul 2011, s. 43 vd.

durumunda hem şirkete hem şirket pay sahiplerine hem de şirket alacaklılarına karşı verdikleri zarar dolayısıyla sorumlu olacaklardır.”. Kusur unsuru burada da geçerli olup ayrıca kusuru iddia eden iddiasını ispatlar¹⁷⁷.

Hüküm değinilen sorumluluk “kusur sorumluluğudur”¹⁷⁸. Ancak 6102 sayılı TTK.’nın 553 ve 554. maddeleri arasında kusur sorumluluğu açısından farklılıklar söz konusudur. “Anonim şirket kurucularının, yöneticilerinin, yönetim kurulu üyelerinin ve tasfiye memurlarının sorumluluğunu” düzenlen TTK. 553’te “kusur karinesi” öngörülmekte iken; TTK. 554’te “denetçinin ve özel denetçinin kusurunun ispat yükü iddia edene yüklenmiştir”¹⁷⁹. 6335 sayılı kanun ile TTK. 553’e yükümlülüklerin ihlali “kusurlu” hareket etmeye bağlanmış ve 554’üncü maddede yer alan “kusuru iddia eden ispatlar” cümlesi hükümden çıkarılmış ve böylelikle hem 553 hem de 554’üncü maddeye göre açılacak sorumluluk davasında, kural olarak davacı, davalıların kusurunu ispat etmekle yükümlü olmuştur (TMK. 6). Ancak önceden de değinildiği gibi, bu kişilerle anonim ortaklık arasındaki ilişki kural olarak sözleşme ilişkisine dayandığında, sorumlu davalılar (kurucu, yönetim kurulu üyesi, yönetici, tasfiye memuru veya denetçi) kusursuzluklarını ispat etmelidir (TBK. 112)¹⁸⁰.

Denetçilerin “sır saklama yükümünü” ihlâl etmeleri durumunda sorumlulukları TTK. 404’te ayrı biçimde düzenlenmiş olduğundan, TTK. 554. madde kaide olarak 404. maddenin kapsamına giren ihlaller haline uygulanmaz.

Zararı meydana getiren birden fazla kimsenin mevcudiyeti durumunda “müteselsil sorumluluktan” bahsedilecektir. Kanun düzenlemesinde denetçilerin farklılaştırılmış teselsül sorumluluğu ile ilgili herhangi bir hüküm bulunmamakla beraber burada da yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunda olduğu gibi “farklılaştırılmış teselsül” söz konusu olacaktır. Farklılaştırılmış teselsül prensibi gereğince, zarara sebebiyet vermiş bulunan denetçilerden her biri, kendi kusuru nispetince, halin gerekleri dikkate alınmak suretiyle, zarar kendisine yükletilebildiği tutarda, diğer sorumlularla beraber “müteselsilen sorumlu” bulunacaktır. Yine aynı şekilde dava, zarar vermiş olan denetçilerin hepsine birden açılabilir ve hâkimden her bir davalının tazminat miktarı borcunun belirlenmesi talep edilebilecektir.

---

¹⁷⁷ YÖRDEM, s. 239.

¹⁷⁸ TEKİNALP, Tek Kişi, s. 291; KENDİGELEN, İlk Tespitler, s. 403.

¹⁷⁹ Kendigelen, bu durumun aynı zamanda “sözleşme hukukundaki geçerli temel ilkelere BK. 122, eBK. 96) aykırılık oluşturduğunu” ifade etmektedir. KENDİGELEN, İlk Tespitler, s. 403.

¹⁸⁰ ÖZKORKUT Korkut, “TTK. Tasarısına Göre Anonim Şirketlerin Denetiminde Yeni Bir Dönem: Bağımsız Denetleme Kuruluşları, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler”, BATİDER C. XXIII, S.2, s. 67.

4. Kurucular

“Pay taahhüt ederek esas sözleşmeyi imzalayan gerçek ve tüzel kişilerin kurucu olacağı ve pay taahhüdü veya esas sözleşmenin imzalanması işlemlerinden birini üçüncü bir kimsenin hesabına yapan kişilerin de kuruluştan doğan sorumluluk bakımından kurucu sayılacağı” Türk Ticaret Kanunu 337’nci maddesinde hüküm altına alınmaktadır. Bu madde hükmü gereğince, “kendi adına işlem yapılan üçüncü kişinin, kendi hesabına iş yapan kimsenin bildiği ya da bilmesi gerektiği bir konuyu kendisinin bilmediğini öne süremeyecektir.”.

İmregün’e göre, hesabına göre hareket edilen kişinin sorumluluğu hukukidir. Cezai sorumluluğun söz konusu olduğu hallerde ceza hukuku ilkelerine uygun olarak bu kişinin suçta kastının varlığı aranmalıdır. Çünkü ceza hukukunun en önemli ilkesi olan suç ve cezanın şahsiliği prensibi gereğince, hesabına hareket edilen kişi adına suç işlenmesi diye bir şey söz konusu olamaz. Onun cezai sorumluluğundan bahsedebilmek için bu hususta kastının var olması gerekir¹⁸¹.

Anonim şirketler hukukuna ilişkin ilgililerin hukuki sorumluluğu konusu Türk Ticaret Kanunu’ndaki önemli değişiklik ve yeniliklerden biridir. Zira eski Türk Ticaret Kanunu düzenlemesinde kurucuların, yöneticilerin ve denetçilerin sorumlulukları muhtelif maddelerde ve farklı biçimlerde düzenlenmiştir. Örneğin, TTK. 301’nci maddesinde kurucuların kuruluş öncesi işlemlerden dolayı üçüncü kişilere karşı sorumluluğu, madde 305’te “vesikaların doğru olmaması nedeniyle sorumluluğu, madde 306’da esas sermaye hakkında yanlış beyanlar hakkında sorumluluğu” öngörülmüş bulunmaktadır. Yine TTK. madde 309 hükmünde de “anonim şirket kuruluş işlemlerinde eksiklikler ve yanlışlıklar nedeniyle şirket zarar etmişse, dolayısıyla zarar gören pay sahipleri ve alacaklıların dava açabilecekleri” ve “hükmolunacak tazminatın da şirkete verilmesi” öngörülmektedir¹⁸².

Eski Ticaret Kanunu’ndan farklı olarak TTK.’da kurucuların sorumluluğu müstakil biçimde değil, “hukuki sorumluluk” üst başlıklı 11. bölümde birlikte düzenlenmiştir. TTK. md. 553’te kurucuların ve ayrıca madde 337 gereği kurucu sayılan ve kuruluş işlemine katılanların sorumluluğu düzenlenmiştir. Fakat “sorumluluk nedenleri”, “davacı sıfatı ve dava hakları”, “teselsül ve başvuru esasları”, “ibra zamanaşımı” ve “yetkili mahkeme” ise ortak hükümlere bırakılmıştır¹⁸³.

¹⁸¹ İMREGÜN, Ortaklıklar, s. 265.

¹⁸² PULAŞLI, Şerh II, s. 2023.

¹⁸³ BAHTİYAR, s. 391.

Öğretide, TTK. md. 532'deki kurucuların ayrıca sayılmasının gerekli olup olmadığının sorgulanması gerektiği, zira kuruluş aşamasındaki kanuna aykırılıklar nedeniyle ortaya çıkabilecek zararların tazmini konusunda TTK. md. 549-551 hükümlerinin yeterli korumayı sağladığı, bu nedenle de kurucuların TTK. md. 553'te sayılmamalarının bir eksiklik olmadığı dile getirilmektedir¹⁸⁴. Karşı bir görüşte olan *Tekinalp*'e göre ise; “*kurucuların TTK. md. 549, md. 550 ve md. 551 maddelerinin kapsamına giren fiillerinin 553'ncü maddede düzenlenen sorumluluğun dışında olduğu, kurucuların da organ olmamakla birlikte, organ sorumluluğuna paralel bir sorumluluğa tabi tutuldukları, zira kurucuların da yöneticiler gibi görev ve yükümlülükleri olduğu belirterek, hükümde kurucuların özellikle düzenlendiği*¹⁸⁵” ifade edilmektedir.

Kurucuların organ olmadıkları halde sorumlu tutulmaları, kanunun yeniliği olarak gösterilmektedir. Ancak kurucuların TTK. 549, 550 ve 551'inci maddeleri dışında kalan fiilleri, 553'üncü maddenin kapsamına girmektedir.

5. Tasfiye Memurları

TTK. 553'e göre, kanun veya esas sözleşmede belirtilen sebeplerin meydana gelmesi durumunda atanan tasfiye memurlarının da sorumlulukları söz konusudur. TTK. 536'ya göre “tasfiye memurları, esas sözleşme veya genel kurul kararıyla atanırlar. Esas sözleşme veya genel kurul kararıyla ayrıca tasfiye memuru atanmadığı takdirde, tasfiye, yönetim kurulu tarafından gerçekleştirilir. Pay sahiplerinin veya üçüncü kişilerin tasfiye memuru olarak atanmasına engel yoktur.”.

Madde metninde yer edinmiş olan “tasfiye memurlarından” kastedilen ise “şekli tasfiye memurları”dır. “Şekli tasfiye memurları” ise “esas sözleşme” veya “genel kurul kararı” ile atanmış olan ya da böyle bir atmanın bulunmadığı durumlarda ise kanuni olarak tasfiye memurlarının görevlerini ifa eden yönetim kurulu üyeleridir. Tasfiyede yer alan, talimatlarda bulunan ve tasfiyeyi yönlendiren kimselerin fiili olarak organ konumunda olma imkanları olmadığı için sorumluluklarından da bahsedilmemelidir zira şirketin faaliyeti esnasında fiili organ sıfatına haiz büyük pay ortaklarının, şirketin tasfiye ile sınırlı amacı ve tasfiye memurlarının tasfiye amaçlı yetkileri nazara alındığında, tasfiye aşamasında etkili olabilmeleri mümkün görünmemektedir¹⁸⁶.

¹⁸⁴ KENDİGELEN, İlk Tespitler, s. 458.

¹⁸⁵ TEKİNALP, “Sermaye Ortaklıkları”, N. 16-56. vd.

¹⁸⁶ PULAŞLI, Şerh II, s. 1865; KARAHAN, s. 794.

III. SORUMLULUK DAVASINDA USUL

A. Sorumluluk Davasında Görev

Türk Ticaret Kanunu'na göre “sorumlular aleyhine açılacak olan sorumluluk davasında görevli mahkeme, şirketin merkezinin bulunduğu yer olan asliye ticaret mahkemeleridir.” Bu açık düzenlemeye binaen dava değeri dikkate alınmaksızın açılacak olan her sorumluluk davası asliye ticaret mahkemesinin görev alanına girecektir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun görev konusunda dava değerini ölçüt alan sisteminden vazgeçmesinden dolayı bu husus bir aykırılık doğurmayacaktır. Haliyle, Hukuk Muhakemeleri Kanunu ilgili düzenlemesi ve Türk Ticaret Kanunu'ndaki özel düzenleme gereği sorumluluk davaları, dava konusunun değerine bakılmaksızın asliye ticaret mahkemesinde açılacaktır (TTK. md. 5/1, 561).

Türk Ticaret Kanunu 4'üncü maddesi ticari davalar ve delilleri alt başlığı altında, “Ticaret mahkemelerinin iş sahasının tayini konusunu, her iki tarafın da ticari işletmesini ilgilendiren konulardan doğmuş olan hukuk davalarıyla tarafların tacir olup olmadığına bakılmaksızın Türk Ticaret Kanunu'nda öngörülmüş olan hukuk davalarının ticari dava sayılacağı” şeklindeki düzenleme gereğince iki tarafın da ticari işletmesini ilgilendiren konulardan doğmuş olan hukuk davalarıyla taraflar tacir olsun ya da olmasın, ticaret kanununda tanzim edilmiş olan hususlardan doğmuş davaların ticaret mahkemelerinde görüleceği hüküm altına alınmıştır. Aynı kanun maddesi hükmü gereğince “dava konusunun değerine bakılmaksızın, anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğuna ilişkin olarak açılan tüm davalar, mutlak ticari davalar” olarak kabul edilmiştir.

B. Sorumluluk Davasında Yetki

TTK.'ya göre, “Yönetim kurulu üyelerine karşı açılacak sorumluluk davalarında, yetkili mahkeme ise şirket merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemeleridir.” (TTK. md. 561).

Buna göre, zarardan sorumlu kişi ya da kişiler aleyhine sorumluluk davası, “şirket merkezinin bulunduğu yer asliye ticaret mahkemesinde” açılacaktır. Eski Türk Ticaret Kanunu 309'uncu maddesi hükmüne göre, “Sorumluluk davasında yetkili mahkeme, zarardan sorumlu kişi ya da kişilerin aleyhinde şirket merkezinin bulunduğu yer mahkemesinde dava

açılabilir.” şeklindedir. Dolayısıyla, yeni kanun hükmü ile eski kanun hükmü arasında hemen hemen hiçbir fark olmadığı söylenebilir¹⁸⁷.

HMK.’nın 17. maddesi yetki sözleşmesi alt başlığı altında, “tacirler veya kamu tüzel kişileri arasında doğmuş ya da doğabilecek bir uyuşmazlıkla ilgili olarak bir veya birden çok mahkemenin sözleşme ile yetkili kılınabileceği, taraflarca aksine bir karar verilmedikçe de davanın yalnızca sözleşme ile belirlenen mahkemede açılabileceği” hükmü gereğince yetki sözleşmesi yapılarak, yetkisiz bir mahkemenin de yetkili kılınması mümkündür. Her ne kadar *Kuru/Arslan/Yılmaz*¹⁸⁸, dava tarafları yetki sözleşmesi ile birden fazla değil, yalnız bir yer mahkemesini yetkili kılabilirler demişlerse de yukarıda yazılı açık yasa hükmü karşısında artık böyle bir düşünceye yer kalmadığı görülmektedir.

C. Sorumluluk Davasının Yargılama Usulü

Şirket davalarında yargılama usulü, Türk Ticaret Kanunu 1521. maddesi gereğince yapılacaktır. Buna kanun maddesine göre; “Ticaret şirketlerinde, ortakların veya pay sahiplerinin şirketle veya birbirleriyle şirket ortaklığından veya pay sahipliğinden kaynaklanan davalarda veya şirketin yönetim kurulu üyeleri, yöneticileri, müdürleri, tasfiye memurları veya denetçilerine karşı açılacak davalarda basit yargılama usulü uygulanır.”. Buna göre sorumluluk davalarında da basit yargılama usulü uygulanacaktır.

Sorumluluk davası açıldığı esnada türlü sebepler ile bir kısım sorumlu üyelerin dava dışı bırakılması suretiyle kayrılmalarına uygulamada sıkça rastlandığı için sorumluluk davasının bütün zarar sorumlularına karşı açılmış olması önemli bir husustur. Bunlara, “şirket pay sahibinin kendi temsilcisini kayırmak” veya “davacıları belirleyen resmi makamın bazı kişileri korumak istemesi” ya da başkaca nedenler ya da hesaplar örnek olarak verilebilir. Haliyle, sorumluluk davasının yalnızca bir kısım zarar sorumlusu aleyhine açıldığı halde, rücu davasının da sadece sorumluluk davası davalılarına has kılındığı düşünülecek olursa, bu durum hem haksızlığı daha da artıracak hem de davacı tarafa hakkaniyetli olmayan bir zorluk sağlayacaktır. Zira bundan dolayıdır ki Türk Ticaret Kanunu 557/3’üncü maddesi, “rücu davasının sadece sorumluluk davasının davalılarına değil, müteselsil sorumlular aleyhinde açılabileceğini” öngörmüştür¹⁸⁹.

¹⁸⁷ KURU Baki, “Hukuk Muhakemeleri Usulü”, C. I, İstanbul 2001, s. 145.

¹⁸⁸ KURU Baki/ARSLAN Ramazan/EJDER Yılmaz, “Medeni Usul Hukuku”, Genişletilmiş 13. Baskı, Ankara 2001, s. 200.

¹⁸⁹ Gerekçe TTK md. 557/3.

Mahkeme, sorumluların bütünü için açılmış olan davada davacının sorumlularının bütününe mi yoksa bir kısmına mı dava açtığını ve sorumlu her bir üyenin sorumlu tutulacağı miktarın tespitinin istenilip istenilmediğine bakılmaksızın öncelikle, resen zararın tamamını belirlemelidir. Zararın tamamı ise kavram olarak müteselsil sorumluların ve bireysel sorumluların vermiş oldukları zararın tamamının toplamıdır. Kişinin bireysel olarak vermiş olduğu ya da başkaları ile beraber vermiş olduğu zarar toplam zarar olabileceği gibi birden çok kimsenin farklı hukuki nedenler ile verdiği zararlar da toplam zarar olabilir.

Zararın tamamının mahkeme aracılığı ile belirlenmesinden sonra ise her bir yönetim kurulu üyesinin “kusur derecesi” ve “ödemesi gerekli tazminat miktarının” belirlenmesi gerekecektir. Zarar sorumlusu olan her bir yönetim kurulu üyesinin dış ilişkide ödemesi gerekli tazminat tutarı, o üyenin dış ilişkideki bireysel teselsül tavanını oluşturacaktır. Mahkeme, sorumluluk davasında yalnızca sorumlu üyelerin davacıya karşı sorumlu oldukları tazminat tutarını belirlemekle yetinir ve rücu ilişkisine yani borçlular arasındaki iç ilişkiye yönelik olarak herhangi bir tazminat hesaplamasını yapmaz.

Zarar sorumlularının yükümlü tutulacakları tazminat tutarının hesaplanmasında kusur oranı ile indirim sebepleri dikkate alınmak suretiyle belirlenecek iç ilişkideki sorumluluk miktarıyla dış ilişkideki sorumluluk miktarı aynı olmayabilir. Nitekim mahkeme, sorumluluk davasında “her bir zarar sorumlusunun ödemesi gereken tazminat tavanını”, diğer bir deyişle “alacaklıya karşı sorumlu olduğu toplam miktarı” belirlemektedir. Zarar sorumlusunun gerçekte ödemesi gerekli nihai miktarı ise belirlememektedir. Söz konusu ayırımın yapılmasında “sorumluluk tavanı” kavramı önem arz etmektedir. Nitekim dış ilişkide indirim nedenlerinin öne sürülmesi neticesinde tespit edilen tazminat tutarı, “sorumluluk tavanını” ifade etmekte olup, gerçekte ödenmesi gerekli nihai miktar belirlenmemektedir¹⁹⁰.

IV. YAPTIRIM

Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun yaptırımı “tazminattır”. Şu hâlde, yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu söz konusu olduğu hallerde, sorumluluğun konusu, meydana gelen zararın tazminidir. Davacılar ister “doğrudan doğruya zarar gören şahıs” sıfatıyla, ister “dolayısıyla zarar gören şahıs” sıfatıyla talepte bulunsunlar, yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunu gerektiren eylemleri neticesinde vermiş buldukları zararın tazmin edilmesini talep ederler. Zararın tazmin edilmesi hususunda sorumluluk hukukunun genel kuralları

---

¹⁹⁰ AKDAĞ GÜNEY, Sorumluluk, s. 238.

uygulanır. Kısaca, maddi zararlardan başka, kazanç mahrumiyetinin de tazmini gerektiği¹⁹¹; zarar doğurucu fiilin ancak uygun illiyetle bağlı sonuçlarının tazmin edileceği¹⁹², akdi sorumluluk halinde müspet veya menfî zararın tazmininin istenebileceği¹⁹³ kuralları burada da yürür.

Zarar, “bir kimsenin malvarlığında iradesi hilâfına meydana gelen eksilme” olarak tanımlanmaktadır¹⁹⁴. Geniş anlamı ise manevi zararı da içine alacak şekilde, bir şahsın hukuken korunan varlıklarında, zarar verici fiilin vukuundan önceki hâl ile sonraki hâl arasındaki fark olarak tanımlanır¹⁹⁵. Bu tanımlara göre, maddi zarar daima bir malvarlığı eksilmesi olarak karşımıza çıkacaktır. Eğer malvarlığı eksilmesi yoksa, dar anlamda bir zarardan bahse imkân olmadığına göre bir tazmin borcundan da söz edilemez. Doktrinde *Arslanlı*¹⁹⁶ yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu konusunda zarar kavramını geniş tefsir etmekte ve salt kanuna veya ana sözleşmeye aykırı davranışı zarar olarak vasıflandırmak eğilimini göstermektedir. Yazarın kanaatine göre, iktisadî anlamda bir zarar bulunmasa dahi sorumluluğu gerektiren fiilin uygulanması kanun nazarında zarar vasfını taşır ve davacılar bu zararın giderilmesini isteyebilirler. Mesela, usulüne uygun tutulmayan defterlerin usulüne uygun tutulmasını, sebepsiz olarak yerine getirilmeyen genel kurul kararının icrasını isteyebilirler. Mahkeme bu durumda iktisadî anlamda zararın varlığını aramaksızın, kanun veya esas mukaveleye aykırılığı tespitle yetinir ve yönetim kurulunu eski halin iadesine mahkûm eder. Bu hal tarzı yazarın kanısınca kanunun ruhuna ve menfaatler vaziyetine daha uygundur.

Arslanlı'nın bazı yorumlarla vardığı bu sonuç gerçekten menfaatler vaziyetine uygundur. Fakat bu sonuca zarar kavramında tazminat hukukunun klasik anlayışını zorlayarak değil de başka yolla varmak imkânı aranmalıdır. Çünkü dar anlamda zarar, iktisadî vasıf taşır. Sorumluluğu gerektiren fiil eğer iktisadî anlamda malvarlığında bir azalma doğurmamışsa dar anlamda zarar mevcut değildir ve bir tazmin borcu da söz konusu olmaz. Ancak, akde muhalefette, dayanılan akdin yüklediği görevlerin yerine getirilmemesi halinde, bir zarar bulunmasa dahi bunların yerine getirilmesi istenebilir. Bu kuraldan yürüyerek ortaklık ve ortaklıkla yöneticiler arasındaki akde dayanabilmek imkânı tanındığı hallerde ortaklar ve şirket alacaklıları, yönetim kurulu üyelerinden sözleşmeden doğan yükümlerinin ifasını talep

---

¹⁹¹ TANDOĞAN Haluk, “Türk Mesuliyet Hukuku”, Ankara 1961, s. 65; TUNÇOMAĞ, s. 284.

¹⁹² TANDOĞAN, Mesuliyet, s. 76; TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, s. 573 vd.

¹⁹³ OĞUZMAN/ÖZ, s.338; TANDOĞAN, Mesuliyet, s. 426 vd.

¹⁹⁴ TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, s. 855 vd.; TANDOĞAN, Mesuliyet, s. 63.

¹⁹⁵ TANDOĞAN, Mesuliyet, s. 63; SAYMEN Ferit/ELBİR Halid, “Türk Borçlar Hukuku”, I. Umumî Hükümler, C. 1-2, İstanbul 1958, s. 456 vd.

¹⁹⁶ ARSLANLI, II, s. 206.

edebileceklerdir. *Çamoğlu*¹⁹⁷, na göre, bu sonuca varabilmek için zarar kavramına klasik anlamı dışında anlamlar vermek şart olmayıp, akdi sorumluluktaki prensip *aynen ifa ilkesine* dayanmak yeterli olacaktır. Fakat bir yapma borcunda aynen ifa, ancak şartları varsa hükmen istenebilir, borçlu buna zorlanamayacağından yazara göre, hükme rağmen borcunu eda etmeyen borçlu tazminata mahkûm edilecektir. Pay sahipleri ve alacaklıların doğrudan doğruya gördükleri zararlar konusunda da aynı esaslar yürür¹⁹⁸.

Sözleşmeye aykırılığın sorumluluğun nedeni bulunduğu durumlarda, yönetim kurulu üyesinden yükümünü ifa etmesinin talep edilmesi olanağı şüphesiz mevcuttur zira “akde aykırılık” durumlarında borçlu açısından mümkün olduğu ya da oldukça ağır bir yük oluşturmadıkça “aynen ifanın” talep edilebilmesi mümkündür¹⁹⁹.

Yükümlülüklerini mühim boyutta ihmal ederek zararın doğmasına neden olan yöneticilerin bu gibi eylemleri ileride daha çok zarar oluşabileceğine ihtimal vermekte ise bu durumda yöneticilerin güven sarsıcı bir eylemleri olduğu için şirket tarafından azledilmeleri hali de bir yaptırımdır. Genel kurul, yöneticilerin görevlerine Türk Ticaret Kanunu madde 364 gereğince her zaman son verebilir. Türk Ticaret Kanunu madde 316’den farklı olarak görevden alınan üye, Türk Ticaret Kanunu madde 364 gereği tazminat talebi hakkına sahiptir.

Türk Ticaret Kanunu madde 395’te “şirketle işlem yapma ve şirkete borçlanma yasağını ihlal eden yönetim kurulu üyesine karşı şirketin işlemin batıl olduğunu ileri sürerek söz konusu işlemle bağlı tutulamayacağını bildirmesi” de bir müeyyide, bir yaptırımdır. Yönetim kurulu üyesinin Türk Ticaret Kanunu madde 396’da yer alan “rekabet yasağını ihlal etmesi” durumunda kanuna göre; “şirketin bu hükme aykırı harekette bulunan yönetim kurulu üyelerinden tazminat istemesi veya tazminat yerine yapılan işlemi şirket adına yapılmış sayması veya üçüncü kişiler hesabına yapılan sözleşmelerden doğan menfaatlerin şirkete ait olduğunu iddia ederek devredilebilmesini talep etmesi” hali de müeyyide sayılır.

Yönetim kurulu üyelerinin Türk Ticaret Kanunu madde 549 gereğince “bilgi ve beyanların kanuna aykırı olması durumunda hapis cezası ile cezalandırılmaları”; Türk Ticaret Kanunu madde 550’ye aykırı olarak “sermaye hakkında yanlış beyanlar verilmesi ve ödeme yetersizliğinin bilinmesi halinde hapis veya adli para cezası ile cezalandırılmaları”; “değer biçilmesinde yolsuzluk yapılması halinde hapis cezası ile cezalandırılmaları”; “SPK.’dan izin

---

¹⁹⁷ ÇAMOĞLU, Yönetim Kurulu, s. 163.

¹⁹⁸ ARSLANLI, II, s. 178.

¹⁹⁹ TANDOĞAN, Mesuliyet, s. 407.

almaksızın halktan para toplanması halinde hapis cezası ile cezalandırılmaları” yönetim kurulu üyeleri açısından Türk Ticaret Kanunu’nda müeyyidelerin öngörölmüş bulunduğunu göstermektedir.

V. SORUMLULUĞUN SON BULMASINA NEDEN OLAN HALLER

A. Kusursuzluk Hali

Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu hususunda “kusur sorumluluğu prensibi” kabul edilmiştir. Bu nedenle, sorumluluk için kusurun varlığı şart olup, kusursuz olduğunu ispatlayan yönetim kurulu üyesi sorumluluktan kurtulur. TTK.’ya göre; “Yönetim kurulu üyeleri ve yönetim işinde görevli üçüncü kişiler, tedbirli bir yöneticinin özeniyle görevlerini yerine getirmek ve şirketin çıkarlarını dürüstlük kuralları çerçevesinde gözetmek sorumluluğu altındadırlar.” (TTK. md. 309).

TTK.’ya göre, “kurucular”, “yönetim kurulu üyeleri”, “yöneticiler” ile “tasfiye memurları”, kusurları ile yasadan ve ana sözleşmeden kaynaklanan sorumluluklarını ihlal etmeleri durumunda “şirkete”, “pay sahiplerine” ve “ortaklık alacaklılarına” karşı yükümlü olacakları için aslında kanun koyucunun yönetim kurulu üyeleri açısından bir kusuru sorumluluğu getirdiği söylenebilir²⁰⁰.

Türk Ticaret Kanunu 553’üncü maddesinde, eski TTK.’nın 336. maddesinden değişik biçimde “kast ve ihmal” kavramları yerine “*kusur*” kavramı benimsenmiştir. Şirketin faaliyetini ister bizzat yürütsünler ister uygulamada genellikle görüldüğü üzere başkaca çalışan üçüncü kişilerin yardım ve katkılarına başvursunlar, şirketin her türlü iş ve işleminin kanunlara ve esas sözleşmeye uygun bir biçimde gerçekleştirilmesini sağlamakla yükümlü olan yönetim kurulu üyeleri, ancak kusursuz olduğunu ispat etmekle sorumluluktan kurtulabilirler.

B. Sulh Hali

1. Genel Olarak Sulh Kavramı

Tarafların arasında bulunan uyuşmazlığı ve belirsizliği karşılıklı olarak birtakım haklardan fedakârlıkta bulunarak sonlandırdıkları sözleşmeye sulh denilir. Eski TTK.’da olduğu gibi, yeni TTK.’da da sulh sözleşmelerine ilişkin, “kuruluştan dolayı sorumluluk” ve “kuruluştan sonraki sorumluluk” arasında bir ayrım yapılmak suretiyle düzenlemeye gidilmiştir. TTK.’ya göre, “Kurucuların, yönetim kurulu üyelerinin, denetçilerin, şirket kuruluşundan ve sermaye artırımından doğmuş olan sorumlulukları, şirketin tescili tarihinden

---

²⁰⁰ **KIRKAN** Merve, “Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu”, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2013, s. 112.

itibaren dört yıl geçmediği müddetçe sulh ve ibra yolu ile kaldırılamayacak ve bu sürenin geçmesinden sonra ise sulh ve ibranın geçerliliği yalnızca genel kurulun onayı ile sağlanacaktır. Bununla birlikte, esas sermayenin onda birini, halka açık şirketlerde ise yirmide birini temsil eden pay sahiplerin sulh ve ibranın onanması işlemine karşı olmaları durumunda ise sulh ve ibra genel kurul tarafından onaylanmayacaktır.” (TTK. md. 559). Bu düzenleme gereğince, sulh sözleşmesiyle yönetim kurulu üyelerinin, “şirketlerin kuruluşundan ve sermaye artırımından doğan sorumluluklarının” sulh suretiyle kaldırılması mümkün olabilmektedir.

Sulh sözleşmesi, sulha yönetim kurulu veya genel kurul üyesi olarak onay veren ortaklar ile sulh anlaşmasını yapan yönetim kurulu üyesi arasında yapılır. Sulha onayı olmayan ortak ve alacaklılara karşı sulh sözleşmesinin bireysel indirim nedeni olarak ileri sürülmesi olası değildir. Yine, sulha onay vermeyen ortak ile alacaklıların, sulh sözleşmesinde yazılı miktarı aşan bir sorumluluğun söz konusu olduğunu ileri sürmek suretiyle yönetim kurulu üyesini dava etmeleri mümkün olmayacaktır.

Türk Ticaret Kanunu 559’uncu maddesinde öngörülen “kurucuların, yönetim kurulu üyelerinin ve denetçilerin sorumluluklarından dolayı dört yıl geçmedikçe sulh ve ibra edilemeyeceklerine” ilişkin düzenleme yalnızca “kuruluş ve sermaye artırımından doğan sorumluluğa” ilişkindir ve “yönetim kurulu üyelerinin kuruluş dışındaki sorumluluklarına” kıyas yapılmak suretiyle uygulanabilmesi mümkün bulunmamaktadır. Bu hükmün kıyasen uygulanabileceği kabul edilirse bu halde ortaklığın “kuruluş dışında” yönetim kurulu üyesiyle sulh sözleşmesi yapabilmesi olanağı gereksiz biçimde sınırlandırılır ki kuruluş dışındaki sorumluluk durumlarında da söz konusu hüküm nedeniyle ortaklık yönetim kurulu üyesiyle “dört yıl” geçmeden sulh sözleşmesi yapamayacaktır.

Oysa başka bir hüküm kıyasen uygulanarak sözleşme yapma özgürlüğü sınırlandırılmaz. Ayrıca Türk Ticaret Kanunu madde 559’un “kuruluş dışındaki sulh sözleşmesine kıyasen uygulanmasının” kabul edilmesi durumunda sözleşmenin geçerli olabilmesi “dört yıl şartına” bağlı değil, maddede yer edinen “genel kurul onayı ve azlığın muhalefet etmemesi” koşullarına tabi bulunacaktır. Sonuç olarak, bu sakıncalar ile açık bir düzenleme bulunmaması nazara alındığında anonim ortaklığın genel hükümler kapsamı içerisinde “kuruluştan doğan sorumluluk” haricinde “sulh veya feragat” yoluyla alacağını dilediği zamanda sona erdirebileceğini belirtmek gerekir²⁰¹.

---

²⁰¹ AKDAĞ GÜNEY, “Yönetim Kurulu”, s. 450.

2. Sulh Sözleşmesinin Şirket Pay Sahiplerinin Dava Açma Haklarına Tesiri

Sulh sözleşmesinde sorumluluğuna gidilen yönetim kurul üyesi, ibradaki gibi genel kurulla anlaşmamakta, ortaklığı “idare ve temsile yetkili” olan organla anlaşmakta ve bu suretle de sulh sözleşmesinin niteliği gereğince yalnızca ortaklığın kendisine dava açmasının önüne geçebilmektedir.

Yönetim kurulu üyesi fahiş ya da çok düşük bir değer karşılığında sulh sözleşmesi yapmış olsa dahi bu değer miktarının ortakların dava hakkına bir tesiri olmamalıdır çünkü burada doğrudan şirketin zararı söz konusudur. Ortakların dava hakkı genel kurul tarafından sulh sözleşmesinin onaylanmasıyla sınırlandırılmalıdır. Yani, sulh sözleşmesi aynı zamanda genel kurulun onayına sunulmuşsa, artık bu halde olumlu oy kullanmış olan ortağın “dolayısıyla zarara” dayanarak dava açmaması gerekir çünkü aksi durumda bu ortak hakkın kötüye kullanımı yasağını ihlal etmiş olur (TMK. md. 2).

Sulh sözleşmesinin yönetim kurulu üyelerini koruyabilmesi için, “bütün ortakların bu sözleşmeye onay vermesi” ya da “TTK. md. 445 ile tanınmış olan üç aylık iptal davası açma süresinin geçmesi” gerekmektedir. Söz konusu bu sözleşmeye onay vermemiş bulunan pay sahibi açısından “dolayısıyla zarara” dayanılacak açılacak olan “sorumluluk davası” ise TTK. md. 558/2 kıyas suretiyle uygulanacak ve “altı aylık hak düşürücü süreye” tabi olacaktır.

3. Sulh Sözleşmesinin Ortaklık Alacaklılarının Dava Açma Haklarına Tesiri

Alacaklı kimselerin “doğrudan zarara” uğramış olmaları halinde, sulh sözleşmesi bu kimselere defî biçiminde öne sürülemeyecektir. Yeni düzenlemeyle beraber alacaklılar sadece ortaklığın iflas etmesi halinde “dolayısıyla zarara” istinaden dava açma hakkını haiz olmakla birlikte bu dava hakları da yasayla sınırlandırılmış olup bu hakkın “iflas idaresi tarafından kullanılmadığı” durumda dava açabileceklerdir. Bu durumda sulh sözleşmesinin alacaklılara karşı defî olarak ileri sürülüp sürülemeyeceği, ibradakine benzer bir gelişme izleyeceğinden bu konuda uygulamanın tutumunu beklemek gerekmektedir. Son olarak değinilmesi gereken bir nokta da sadece doğrudan değil, dolayısıyla zarar gören “ortakların veya alacaklıların” da yönetim kurulu üyeleriyle sulh sözleşmesi yapmalarının mümkün olduğudur. Bu halde yapılan sözleşme sadece tarafları bağlayacak ve açılacak bir “sorumluluk davasında” ona karşı defî biçiminde öne sürülebilecektir²⁰².

---

²⁰² AKDAĞ GÜNEY, Yönetim Kurulu, s. 456.

C. İbra

1. Kavram ve Hukuki Niteliği

İbra, Arapça menşeli olup, “aklanma, temize çıkarma” manasında olan bir “sorumluluktan kurtarma” kurumudur²⁰³. Tüzel kişiler hukuku açısından ise, ibranın daha hususi bir anlamı vardır. Tüzel kişinin, “yönetim, temsil ve denetim organları” belirli hesap döneminin nihayetinde genel kurul organlarına iş ve işlemleriyle ilgili hesap verme yükümü altındadırlar. Yani denilebilir ki, tüzel kişi açısından ibra, “tüzel kişinin yetkili karar organının kararı ile, hesap veren organın üyelerine karşı, yaptıkları işlemlerin hukuka ve mevzuata uygun olduğunun bir karar şeklinde açıklanmasıdır.”²⁰⁴. Buna göre ibranın maddi hukuk bakımından sorumluluğu kaldıran etkisi olarak bir “menfi borç ikrarı” ve “yenilik doğuran bir hukuki işlem” anlamını taşıması yanında, anonim şirketlere has işlevi olarak da yönetim açısından işlemlerin onaylandığı anlamlarına gelmektedir²⁰⁵.

Şirketler hukuku ile borçlar hukukundaki “ibra” anlamları farklılık arz etmektedir. İbra, borçlar hukuku açısından “alacaklı ile borçlu arasında yapılan bir sözleşme” ile gerçekleşmektedir ve dolayısıyla borçlu kimsenin rıza göstermemesi durumunda alacaklı tek taraflı bir irade beyanı ile alacak hakkından vazgeçmemektedir²⁰⁶. *Şirketler hukuku anlamında ibra ise, “tek taraflı yenilik doğurucu bir hukuki işlemdir.”*. Dolayısıyla hukuki neticenin doğabilmesi için ibra edilenin bu hususu kabul etmesine gerek bulunmamaktadır.

Anonim ortaklıklarda, organ sıfatını haiz bulunan kişilerin hesap dönemi bitiminde genel kurula faaliyetlerinin hesabını vermek yükümlülüğünde bulunmaları durumunda genel kurulun vereceği ibra kararı, hukuki nitelik itibariyle “*olumsuz borç ikrarı*” veya “*borcu ortadan kaldıran tek yönlü hukuki işlem*”dir. Anonim şirkette “yönetimle görevli kişiler” ile “denetçileri” ibra etmek, genel kurulun devredilmez nitelikteki yetkilerindedir. Bu nedenle, anılan kişilerin kusurlu sevk ve idaresinden doğmuş olan şirketin doğrudan zararlarından vazgeçmeye sadece genel kurul yetkilidir. Yönetim kurulunun ibrasını genel kurul, “olağan” veya durum gereğince “olağanüstü” toplantısında neticeye bağlayabilir. Ancak söz konusu genel kurul kararıyla, organ olarak yönetim kurulu değil, aksine tüm yönetim kurulu üyeleri ibra edilmiş olur. Bununla birlikte, yönetim kurulu üyeleri tek tek değil, hep birlikte alınacak bir genel kurul kararıyla ibra edilebilirler. Ancak, genel kurul bazı üyeleri ibra ederken,

²⁰³ AYTAC Zühtü, Anonim Ortaklıklarda İbra, Ankara 1982, s. 7 vd.

²⁰⁴ ÇAMOĞLU, “Yönetim Kurulu”, s. 196.

²⁰⁵ MOROĞLU Erdoğan, “Anonim Ortaklıkta Yönetim ve Denetim Kurulu Üyelerinin İbralarının Zamanı, Kapsamı ve Geri Alınması”, BATİDER, 2001, C.XXI, S.2, s. 5.

²⁰⁶ EREN, Borçlar Hukuku, s. 122.

bazılarını ise ibra etmekten kaçınabilir. Aynı şekilde ibra kararı, süre açısından faaliyet döneminin sadece bir bölümüne veya önemleri nedeniyle belirli işlemlere ilişkin olarak da verilebilir²⁰⁷.

TTK. 558/2 gereğince, “Genel kurulun ibra kararı, dışa etkili olmadığı için şirket alacaklılarını bağlamaz, yalnızca şirket ile yeterli derece bilgilendirilmiş olmak şartıyla dolayısıyla zararlara ilişkin olarak ibraya olumlu oy kullanan veya payı bilerek iktisap etmiş pay sahiplerini bağlar.”. İbra kararı, genel kurul kararı olması sebebiyle “genel kurul kararlarının sakatlığına” müteallik hükümlere tâbidir. Dolayısıyla ilgililer ibraya ilişkin genel kurul kararlarının hükümsüzlüğü ve iptalini öne sürebilirler.

Netice olarak ibranın şirket haricindekilere tesiri bulunmayan, yalnızca şirket içi bir hukuki işlem olduğu ve ilgililerin maddi sorumluluktan kurtulmasıyla onların yaptıkları işlemlerin benimsenmemesiyle onlara duyulan güvenin sağlamaştırılması anlamını da içerdiği söylenilebilir.

2. İbranın Kapsamı

Genel kurul tarafından alınan ibra kararının tüzel kişi olarak anonim şirkete ve diğer taraftan pay sahipleri açısından tesirleri farklılık arz etmektedir. Yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler ve denetçiler, yalnızca yıl sonu hesapları ile raporlarında “açıklanmış veya eksik ya da yanlış açıklanmış maddi olaylara” dayanmakta olan hususlarla ilgili olarak anonim şirketçe ibra edilmiş sayılır. Bundan dolayı, bahse konu belgelerde “hiç açıklanmamış veya eksik ya da yanlış açıklanmış olaylar” ibrayı kapsamayacaktır. Ortaklar bakımından ibranın etkisi, bu kimselerin “olumlu oyları, aynı şekilde sadece yıl sonu hesapları, finansal tabloları ve faaliyet ve denetim raporlarında açıklanmış olan hususları” kapsamakta olup, “açıklanmamış veya yanlış açıklanmış olayları” kapsamamaktadır. Dolayısıyla da ibra edilmemiş sayılırlar. Türk Ticaret Kanunu madde 428/1 hükmü uyarınca, “bilânçodaki bilgilerin eksik veya gereği gibi açıklanmamış olması veya şirketin gerçek mali durumunun anlaşılmasına engel olmak amacıyla yanlış birtakım bilgilere bilinçli olarak yer verilmişse, genel kurulun bilânçoyu onaylaması, anılan kişilerin ibrası sonucunu doğurmaz.”. *Pulaşlı*'ya göre; “Yönetim kurulu üyeleri yıllık bilânçosunun tasdiki ile, ancak normal orta zekalı bir ortağın, bilânço kâr ve zarar hesabı, yönetim kurulu ve denetçilerin raporlarının incelenmesi sonucunda anlayabileceği yolsuzluklardan ibra edilmiş sayılırlar. Genel kurulun bilgisine sunulmayan veya sunulan

---

²⁰⁷ PULAŞLI Hasan, “Şirketler Hukuku Genel Esaslar”, 5. Baskı, Ankara 2017, s. 748; ÇAMOĞLU, Yönetim Kurulu, s. 199.

bilânço, şirketin gerçek durumunun görülmesine engel birtakım hususlar içermekte ise, yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler ve denetçiler, bilânçonun tasdiki ile ibra edilmiş olmazlar. Aynı şekilde, bilânçoda yer almasına rağmen, mahiyeti itibariyle anlaşılmayan hususlarda da ibra söz konusu olmaz²⁰⁸. ”.

İbranın, “açık ibra” biçiminde olması mümkün olduğu gibi “örtülü ibra” şeklinde olması da mümkündür. Örneğin, TTK. 409. maddesinde, “olağan toplantıda, yönetim kurulu üyelerinin ibraları ile faaliyet dönemini ilgilendiren ve gerekli görülen diğer konulara ilişkin müzakere yapılır, karar alınır” biçimindeki düzenlemede “açık ibra” söz konusudur ve eTTK.’dan farklı olarak, bu madde gereğince “açık ibra”, olağan genel kurul toplantıları açısından zorunluluk arz eden bir gündem durumuna getirilmiştir. TTK. 424’te ise, “bilançonun onaylanmasına ilişkin genel kurul kararının, kararda aksine açıklık bulunmadığı takdirde, yönetim kurulu üyelerinin, yöneticilerin ve denetçilerin ibrası sonucunu doğuracağı” hükme bağlanmıştır. Hükümün “İbra” olan kenar başlığı, alt komisyonca “bilançonun onaylanmasına ilişkin karar” şeklinde değiştirilmiştir. Değişiklik gerekçesi olarak da “maddenin ibrayı değil, bilançonun onaylanmasına ilişkin kararın sonucunu düzenlediği” ifade edilmiştir. Oysa açıkça ibradan söz edilmese de bilançonun onaylanmasının anlamı örtülü de olsa ibra anlamını taşımaktadır. Dolayısıyla hükmün kenar başlığının değiştirilmesi içerikte bir değişikliğe yol açmamaktadır. Bu haliyle hükmün yeri sistematik olarak eleştiriye açıktır. Aslında hüküm sorumluluk kısmında düzenlenmeliydi²⁰⁹. Nihayet açık ibrayı olağan genel kurul toplantısının zorunlu gündemi haline getiren TTK. 409’uncu maddesi karşısında örtülü ibranın uygulanma alanı bulup bulamayacağını sorgulanmamış olması da yeni kanunda dikkat çeken hususlardandır²¹⁰.

Geçerli bir ibra kararını etkilerini şöyle özetlemek mümkündür: “Şirketin, yönetim kurulu üyelerine, yöneticilere ve denetçilere karşı tüm dava hakları düşer”, “ibra kararına olumlu oy veren pay sahiplerinin dolayısıyla zararlarına ilişkin dava hakları düşer”, “diğer pay sahiplerinin (ibra kararına olumsuz oy verenler ve toplantıya katılmayanların) dava hakkı da ibra kararının alındığı tarihten itibaren 6 ay (bu süre hak düşürücü süredir yani bu sürenin uzatılması ve kesilmesi mümkün değildir) geçmekle düşer”.

---

²⁰⁸ PULAŞLI, Şirketler Hukuku, s. 752.

²⁰⁹ MOROĞLU Erdoğan, “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’nın Genel Olarak Değerlendirilmesi”, Makaleler, İstanbul 2010, s. 330; KENDİGELEN, İlk Tespitler, s. 323.

²¹⁰ Bu konuda; BAHTİYAR Mehmet, “Anonim Ortaklıkta İbraya İlişkin Bazı Sorunlar, K. Has Üniv. Hukuk Fakültesi’nce 22-23 Şubat 2017’de düzenlenen Prof. Dr. Mustafa Dural’ı Anma Sempozyumu”, KHasÜ. HFD. 2018/1 (Özel Sayı-3), s. 101 vd.

Buna rağmen, geçerli ibra kararına karşılık ibranın etkili olmadığı hususlar ise şunlardır: Şirket alacaklılarının dolayısıyla zararlarına ilişkin dava hakları etkilenmez. Hatta alacaklılar haklarını Türk Ticaret Kanunu madde 556/1 hükmü uyarınca iflas idaresine karşı ileri sürmüş olsalar bile ibra kararından etkilenmezler. Ortakların ve şirket alacaklılarının doğrudan zararlarına ilişkin dava hakları da etkilenmez. Nihayet, ibra kararı diğer tüm tazminat davalarına ilişkin, özellikle müteselsil borçlular arasındaki rücu haklarını da etkilemez.

3. Sorumluluk Davaları Açısından İbranın Etkisi

Türk Ticaret Kanunu 558/2’de, “genel kurul tarafından verilmiş bir ibra kararının kapsamına giren maddi olaylara ilişkin olarak gerek şirketin gerekse ibraya olumlu oy veren kişilerin veya ibra kararından sonra, ancak bu kararı bilerek pay iktisap etmiş olan pay sahiplerinin sorumluluk davası açma haklarının sona erdiği” düzenlenmektedir. Ancak hükmün devamında, “ibraya olumlu oy vermeyen diğer pay sahiplerinin veya ibra kararından habersiz olarak payları iktisap eden pay sahiplerinin sorumluluk davası açma haklarının altı aylık hak düşürücü süreye tabi olduğu” görülmektedir. Bu süre ibra kararının alındığı tarihten itibaren başlayacaktır²¹¹. *Kendigelen* bu bağlamda, “ibra kararından habersiz olarak sonradan pay iktisap eden yeni pay sahiplerine, altı aylık bir hak düşürücü süre ile sınırlı olsa da ibra kararına olumlu oy veren pay sahiplerinin kaybettikleri dava haklarını, karardan sonra yapılacak muvazaalı bazı devirlerle dolaylı bir şekilde kullanmalarına, yani hükmün dolanılmasına kapı aralayacağını²¹²” ifade etmektedir.

İbra kararının verilmesinden sonra ortaklık, bahse konu dönemi kapsayan ve ibra kapsamına girmekte olan iş ve işlemler nedeniyle yönetim kurulu üyelerine karşı sorumluluk davasını açamayacaktır zira ibra bir “menfi borç ikrarı” içermektedir. Bu sebeple ibranın açık ya da örtülü ibra olmasını hiçbir önem arz etmemektedir. Bu karara rağmen sorumluluk davasının açılması durumunda yönetim kurulu üyeleri ibra edildikleri bireysel indirim sebebini öne sürebileceklerdir. Ancak genel kurulun yönetim kurulu üyelerinin ibrasını reddetmesi halinde ise “sorumluluk davası açma hakkı” saklı tutulmuş olacaktır.

Ortakların dava açma haklarında ibra kararının etkisine ilişkin olarak kanunda herhangi bir düzenlemeye yer verilmemekle birlikte doktrinde oluşan çoğunluk görüşe göre, genel kurul tarafından verilmiş olan bu karar sadece ortaklığın tüzel kişiliğini bağlamaktadır. Bu nedenle, toplantıya katılmamış olan veya katılmış olmasına rağmen olumsuz oy kullanmış olan ortaklar,

²¹¹ KARAHAN Sami, “Şirketler Hukuku”, Konya 2013, s. 812.

²¹² KENDİGELEN Abuzer, “Yeni Türk Ticaret Kanunu, Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler”, İstanbul 2012, s. 409.

uğramış oldukları zarar nedeniyle sorumluluk davası açabileceklerdir. Pay sahiplerinin uğradığı zarar dolayısıyla sorumluluk davası açmaları durumunda alacakları tazminat şirkete verilecektir. Aynı şekilde, ortakların “doğrudan zararı” halinde genel kurul tarafından alınmış olan bu kararın bir etkisi olmayacak ve ortakların bu “doğrudan zararları” nedeniyle dava açabilme hakları sürecektir. Şu hususa da değinilmelidir ki, ortaklık alacaklılarının dava açma hakları ortaklığın dava hakkından bağımsız olduğu için genel kurul tarafından alınmış ibra kararının ortaklık alacaklılarının dava haklarına bir etkisi olmayacaktır.

Yeni TTK. ile eTTK. arasında ibranın sorumluluk davalarına tesiri açısından iki farklı düzenleme bulunmaktadır. Bunlardan ilki yeni Türk Ticaret Kanunu 424’üncü maddede düzenlenmiş olan bilinçli hareket etme koşuludur. Buna göre, “yönetim kurulu üyelerinin bilançoyu bilmeden gizlemeleri halinde ibra edilmiş sayılacaklarından” kendilerine karşı anonim şirket tarafından sorumluluk davası açılmayacaktır ancak belirtmek gerekir ki “bilinçli hareket etme” koşulu sadece ortaklığın dava açma hakkına engel olmaktadır yoksa pay sahiplerinin ve alacaklıların dava hakkı devam etmektedir. Yeni TTK. ile getirilmiş bir diğer farklı düzenleme ise pay sahiplerinin dava haklarının ibra kararının alındığı tarihten itibaren altı ay içinde son bulmasıdır. İbra kararının alındığı toplantıya katılmamış ya da katılmasına rağmen olumsuz oy kullanmış olan pay sahibi “altı aylık hak düşürücü süre içinde” sorumluluk davası açmalıdır. Bahse konu bu hak düşürücü süre sadece pay sahipleri bakımından söz konusu olacaktır.

4. İbra Kararında Oydan Yoksunluk Sorunu

Anonim şirketlerde ibra kararı verme yetkisi genel kuruldadır ve ibra kararları açısından özel bir “yeterli sayı” öngörülmemiştir. İbra kararının alındığı genel kurulda oy hakkının kullanılması Türk Ticaret Kanunu’nda, “şirket yönetim kurulu üyeleri ile yönetimde görevli olan imza yetkisine sahip kişiler, yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmeleri ile ilgili kararlarda kendilerine ait paylardan kaynaklanan oy haklarını kullanamazlar” şeklinde hüküm altına alınmıştır (TTK. md. 436/2).

Bahse konu madde hükmü gereğince, “şirkette pay sahibi olan” ve aynı zamanda “anonim şirketin yönetim kurulu üyesi, yönetimde görevli imza yetkisine sahip bulunan ortaklar”, genel kurulda yönetim kurulunun ibrasında müzakerelere katılamayacağı gibi, oy da kullanamazlar. Bunlar oy hakkından yoksundurlar. Ancak pay sahibi, yönetim kurulu üyeleri ve denetçilerin ibrasında bilançonun onaylanmasında oy kullanabileceklerinden, genel kurul gündeminde ibra işlemi ile bilançonun tasdiki işleminin ayrı maddeler halinde yer alması gerekir. Ayrıca, anılan maddenin birinci fıkrasında, “pay sahibinin kendisi ve sayılan yakınları

ve bunların ortağı oldukları şahıs şirketleri veya hâkim buldukları sermaye şirketleri ile şirket arasındaki şahsi bir iş ve işleme veya herhangi bir yargı merciindeki veya hakemdeki davaya ilişkin olan müzakerelerde oy kullanılmayacağı” belirtilmiştir.

Pulaşlı’ya göre, “Bir ibra oylamasında oy hakkından yoksun bulunan kişilerin oy kullanmaları halinde, oy hakkından yoksun bulunan pay sahibi yönetim kurulu üyelerinin oyları kararın sonucunu etkiliyorsa, bunların oyları dikkate alınmaz ve ibra olunmamış sayılır. Örneğin, yedi ortaklı bir anonim ortaklıkta, üç yönetim kurulu üyesi bulursa ve bu kişilerin (A, B ve C’nin) payları, esas sermayesinin %85’ini oluştursa, diğer beş ortaktan ikisinin (D ve E’nin) pay oranı esas sermayenin %8’ini ve F ile G’nin payları ise, esas sermayenin %7’sini teşkil etse, yönetim kurulunun ibrasıyla ilgili oylamada, D ve E menfi oy; diğer ortaklardan F ve G, yönetim kurulu üyesi bulunan A, B ve C ile birlikte olumlu oy kullansalar ve bunların toplam oyları, esas sermayenin %92’sini oluşturmasına rağmen, yönetim kurulu üyeleri ibra edilmemiş sayılır. Çünkü, yönetim kurulu üyesi üç ortağın, kendileriyle ilgili ibra oylamasında oy kullanması yasaktır. Kullansa bile %85 oranı dikkate alınmaz ve diğer iki ortak (D ve E) aleyhte oy kullandığı oylar adî çoğunluğu teşkil ettiğinden, yönetim kurulu ibra edilmiş sayılır. Ancak böyle bir karar kendiliğinden hükümsüz olmayıp, iptali kabil bir karardır. Pay sahipleri, ibra oylamasında oy hakkından yoksun bulunanların katıldığını ileri sürerek, bu kararın iptalini mahkemeden talep edebilirler (TTK md. 445). Buna karşın, Türk Ticaret Kanunu madde 436/2 hükmüne aykırı olarak kullanılan oylar, mevcut oy dağılımı içinde ibra kararının alınmasında etkili değilse, ibra kararı geçerliliğini korur. Diğer bir anlatımla, yoksun oyların sadece mücerret olarak kullanılmış olması, ibra kararının geçerliliğini etkilemez. Türk Ticaret Kanunu madde 436/2 hükmü emredici nitelikte olduğundan, pay sahiplerinin genel kurulda ibra işlemine oy hakkından yoksun bulunanların oylamaya katılmalarına muhalefetlerini toplantı zaptına geçirtmeseler de bu kararın iptalini talep edebilirler (TTK. md. 445). Mahkemenin ibra hakkında verdiği karar kesinidir. Mahkeme kararının kesin olmasından maksat, bu kararın temyiz edilememesi değil, bu kararın genel kurulda tekrar görüşülememesidir. Dolayısıyla, bir faaliyet yılına ilişkin işlemler için mahkemece ibra kararı verildikten sonra, bu iş yılı işlemleri daha sonraki iş yılında genel kurulda yeniden ele alınarak yönetim kurulu üyelerinin sorumlu tutulması mümkün değildir. Ayrıca, yönetim kurulunun, genel kurulun verdiği karar sonucu açılan sorumluluk davasından feragat etme yetkisi yoktur.”²¹³.

---

²¹³ PULAŞLI, Şirketler Hukuku, s. 756 vd.

5. İbra Kararlarının Sakatlığı

Genel kurulun ibra ile ilgili vermiş olduğu kararlar “sakatlık” ile ilgili kurallara bağlıdır yani sakatlığın “yokluk” ya da “butlan” boyutunda olması halinde genel kurulun vermiş olduğu karar hüküm ile sonuç doğurmayacaktır. Bu durumda sakatlık, hiçbir süre ile sınırlı olmaksızın ilgili kimselere açılacak olan “tespit davası” ile tespit ettirilebilecek ya da “defi” şeklinde öne sürülebilecektir.

Türk Ticaret Kanunu 558/1’inci maddesi uyarınca, “Türk Ticaret Kanunu 445’inci madde anlamında ibraya ilişkin genel kurul kararlarının kanuna, esas sözleşmeye ya da dürüstlük kurallarına aykırı olması halinde bu kararlarının iptali için dava açılabilir.”. Aynı suretle verilmiş olan genel kurul kararlarının Türk Borçlar Kanunu 23’üncü madde ve devamında yer edinen “irade sakatlıkları” dayanak gösterilmek suretiyle iptal edilmesi de mümkündür. Haliyle, irade beyanı niteliğinde bulunan ibra lehine verilmiş olan oyların, “hile, hata ve aldatma” sebebiyle bağlayıcılığı bulunmadığının açıklanmasıyla yapılan işlemin yeter sayıyı etkilemesi neticesinde de ibra kararının mahkeme aracılığıyla geçersizliğinin tespiti de mümkündür.

Türk Ticaret Kanunu 559’uncu maddesi uyarınca “kurucuların, yönetim kurulu üyelerinin, denetçilerin, şirketin kuruluşundan ve sermaye artırımından kaynaklanan sorumluluklarının şirketin tescil tarihinden itibaren dört yıl geçmedikçe sulh ve ibra yolu ile ortadan kaldırılamayacağına, bu sürenin geçmesinden sonra ise sulh ve ibranın ancak genel kurulun onayı halinde geçerlilik kazanacağına” ilişkin düzenlemesi bir ibra yasağı niteliğindedir ve “kuruluş ve sermaye artırımında ibra” konusu için düzenlenmiş özel bir maddedir. Yine bu maddeye göre “sermayenin onda birini, halka açık şirketlerde ise yirmide birini temsil eden pay sahiplerinin sulh ve ibra kararına karşı olması durumunda sulh ve ibra genel kurul tarafından onaylanamayacaktır.”. *Bahtiyar*’a göre ise maddede “esas sermaye” denmesi eksik veya yanlıştır; ya sadece “sermaye” ya da “esas veya çıkarılmış sermaye” denmeliydi²¹⁴.

Maddede denetçilerden bahsedilmesinin gereksiz olduğu haklı olarak belirtilmektedir. Zira kuruluş ve sermaye artırımlarında ibra edilmesi gereken kişi, kuruluş ve sermaye artırım işlemlerini inceleyen işlem denetçisi iken, 6335 sayılı kanunla yapılan değişiklikler kapsamında “işlem denetçiliği” TTK.’dan tamamen çıkarılmıştır²¹⁵.

²¹⁴ BAHTİYAR, s. 408.

²¹⁵ KENDİGELEN, İlk Tespitler, s. 468.

D. Zamanaşımı

Türk Ticaret Kanunu yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunu gerekli kılan durumlarda zamanaşımını özel hükümlerle düzenlemiştir. Kanun koyucu, zamanaşımı probleminin hallini, Borçlar Kanunu'nun genel hükümlerine bırakabiliyorken bu yolu tercih etmemiş, özel süreler koymuştur.

Sorumluluğu sona erdiren durumlardan biri diğeri de zamanaşımı süresinin dolmuş olmasıdır. Türk Ticaret Kanunu'nun 560'ıncı maddesinde, sorumluluk davası için üç tür zamanaşımı süresi öngörülmüştür.

1. İki Yıllık Zamanaşımı

Türk Ticaret Kanunu 560. maddesi hükmüne göre “sorumlu olanlara karşı tazminat talep etme hakkı davacının zararı ve sorumluyu öğrendiği tarihten itibaren iki yıl geçmekle zamanaşımına uğrayacaktır.”. Zararın öğrenilmesi kavramı ile kastedilen, zarar gören kişinin zarar verici olayı biliyor olması değil, “zararın varlığını, nitelik ve unsurlarını, kapsamını” öğrenmiş olmasıdır. Zarar verici olayın devam ediyor olması halinde ise zamanaşımı süresinin başlamamış olacağını da belirtmek gerekir. Söz konusu zamanaşımı süresinin başlayabilmesi için zarar görenin aynı zamanda sorumlu ya da sorumluları da öğrenmesi gerekli olmakla beraber sorumluların birden çok olduğu hallerde sorumluların bütünü öğrenilmesi şartı bulunmamaktadır.

Şirketin dava açma yetkisini haiz organları tarafından sorumlunun ve zarar verici eylemin öğrenilmiş olması hali de zamanaşımı süresinin başlaması için bir başka şarttır. Anonim şirketler bakımından sorumluluk davası açma yetkisi yönetim kurulu organında olduğu için sorumlunun ve zarar verici eylemin yönetim kurulu tarafından öğrenilmiş olması gerekmektedir. Eğer ki açılacak olan dava yönetim kurulu üyelerinin bütününe karşı açılacak ise bu durumda dava açmaya yetkili organ genel kurul olacağı için, zamanaşımı süresi sorumluların ve zarar verici eylemin genel kurul tarafından öğrenilmesinden itibaren başlayacaktır. Belirtmek gerekir ki ilgililerin sorumluluğu müteselsil sorumluluk olduğu için zamanaşımı süresinin bir ilgili için kesilmiş olması halinde diğer ilgili sorumlular açısından da kesilmiş olacaktır.

Ortaklığın davasında zamanaşımının başlangıcı sorumluluk davasını açmaya yetkili genel kurulun zararı ve sorumluları öğrendiği tarihtir²¹⁶. Yönetim kurulu üyelerine karşı sorumluluk davası açabilme yetkisi anonim ortaklıkla birlikte ortaklara ve şirket alacaklılarına

²¹⁶ İMREGÜN Oğuz, “Anonim Ortaklıklar”, 4. Baskı, İstanbul 1989, s. 249.

da verildiğine göre bu kimseler tarafından açılacak tazminat davalarında zamanaşımı sürelerinin başlangıcı hususunun değerlendirilmesi gerekir.

Bu konuyla ilgili doktrinde iki görüşün bulunduğu söylenebilir. “Ortakların ve alacaklıların dava hakkının ortaklığın dava hakkından doğan bir dava olduğunu” savunan yazarlar, “ortakların ve alacaklıların açacakları davaların zamanaşımının da zararı ve sorumluları *ortaklığın öğrendiği andan* itibaren yürümeye başlayacağını” savunurlar. Görüşü savunanlara göre, “*alacaklılara ve ortaklara, zararı ve sorumluları öğrendikleri tarihten başlayarak iki yıl içinde dava hakkı verilecek olursa, bu davalarda hükmolunacak tazminatın ortaklığa verilmesi talep edileceğinden, ortaklığın zamanaşımına uğramış tazminat haklarını ortaklar ve alacaklılar aracılığıyla elde etmesi mümkün olacaktır. Zaten, ortakların ve alacaklıların dava hakları ortaklığın dava hakkından müştak olduğuna göre, ortaklığa verilmek üzere talep edilebilecek tazminatın ortaklığın bu tazminatı talep etmek imkânı olduğu sürece var olması pek tabii bir sonuçtur. Buna karşı ortakların ve alacaklıların dava haklarının ortaklığın dava hakkından bağımsız bir nitelik taşıdığı kabul edilmesi, zamanaşımını başlatan şartların her davacı için ayrı ayrı ele alınmasını gerektirecektir*²¹⁷.”.

İkinci görüşte ise ortaklığın, ortakların ve alacaklıların davalarına ilişkin zamanaşımı, “birbirinden bağımsız olarak her birinin zararı ve sorumluyu öğrendiği tarihten itibaren” işlemeye başlar²¹⁸. Bu görüş benimsendiği takdirde, davacıların her birinin dava hakkının başlangıcı ve sona erme tarihleri öğrenme anına göre birbirinden farklı olacaktır. Binaenaleyh, davacılarından birinin, örneğin ortaklığın, dava hakkı zamanaşımına uğramış olduğu halde, ortakların veya alacaklıların davalarının zamanaşımının henüz dolmamış bulunması mümkündür. Böyle bir durumda ortaklığın, zamanaşımına uğramış talep haklarını ortaklar veya alacaklılar aracılığıyla dolaylı yoldan elde etmesi *Çamoğlu*²¹⁹’na göre, “*iddia edildiği gibi, dolayısıyla zararlara dayanan dava haklarının mahiyetine aykırı düşmez.*”. Çünkü yazara göre, ortaklara ve alacaklılara dolayısıyla zarara dayanan dava hakkı, menfaatlerini koruyabilmeleri olanağını tanımak için verilmiştir. Bu davaların asıl pratik önemi, ortaklığın dava açmadığı veya (zamanaşımı veya yönetim kurulunun zaten hâkim grubun temsilcisi olması gibi bir nedenle) açmadığı hallerde ortaya çıkar. Anonim ortaklık sorumlu yöneticilere karşı harekete geçtiği hallerde, ortakların ve alacaklıların dolayısıyla zarar gören kişi sıfatıyla zaten menfaatleri

²¹⁷ DOMANIÇ, s. 104; ATAN Turhan, “Anonim Şirketlerde İdare Meclisi Azalarının Hukuki Mesuliyeti”, Ankara 1967, s. 73.

²¹⁸ ARSLANLI, II, s. 194.

²¹⁹ ÇAMOĞLU, Yönetim Kurulu, s. 262.

korunmaktadır. Durum ortaklığın yöneticiler aleyhine sorumluluk davası açmaktan sarfinazar etmesinden farklı değildir.

Daha öncede değinilmiş olduğu üzere genel kurulun dava açılmamasına karar vermiş olması halinde yalnızca ortaklığın dava hakkını düşürmekte, şirket ortaklarının ve şirket alacaklıların dava açma hakları ise bu durumdan etkilenmemektedir. Bu sebeple, ortaklığın dava hakkı zamanaşımına uğramış olsa bile ortakların ve alacaklıların dava hakları henüz düşmediğinden zamanaşımı sürelerinin de henüz dolmamış olması da mümkün olabilecektir. Yani, şirket ortaklarının ve alacaklılarının dava açma haklarının bağımsız olması niteliği, dava hakları açısından zamanaşımı süresinin işlemeye başlaması noktasında da etki göstermektedir.

2. Beş Yıllık Zamanaşımı

Türk Ticaret Kanunu 560. maddesi uyarınca “sorumlu bulunanlara karşı tazminat talep etme hakkı herhâlde zararı doğuran eylemin meydana geldiği günden itibaren beş yıl geçmek ile zamanaşımına uğrayacaktır.”. Yani, beş yıllık süre geçtikten sonra sorumlulara karşı artık bu dava açılmayacaktır ve açılmış olması halinde de zamanaşımı defi öne sürülebilecektir.

Eğer zarar verici eylem birden fazla ise bu halde son zarar verici eylem itibariyle zamanaşımı süresi işlemeye başlayacaktır. Kanun koyucunun azamî beş yıllık zamanaşımı süresi koymuş olmasındaki amaç, “sorumluların veya zararın öğrenilmemesi” halinde iki yıllık zamanaşımı süresi başlamayacağından ilgili kimselerin uzun sürelerle sorumlu tutulma baskısı altında olmalarının önüne geçebilmektir.

Söz konusu kanun maddesine göre bu zamanaşımı süresi zarar verici eylemin meydana gelmiş olduğu gün itibariyle yürüyecektir ve “dava herhâlde bu beş yıllık süre sınırı içerisinde” açılmalıdır. Zarar verici eylemin meydana gelmesinin üzerinden dört sene geçmesiyle öğrenilmiş olursa bile bu tarih itibarıyla iki yıllık süre söz konusu olmayacaktır ve açılacak olan davanın zamanaşımı süresi beşinci yılın sonunda dolacaktır. Bu beş yıllık sürenin yorum suretiyle uzatılabilmesi olanağı yoktur.

Nitekim Çamoğlu’na göre de “Beş yıllık zamanaşımı süresi kanun koyucunun denetçiler aleyhine sorumluluk davası açılması için öngördüğü tavadır; bu sürenin yorum yolu ile uzatılması olanağı yoktur. Zira, anonim şirket yönetim kurulu üyeleri ile yöneticilerine karşı açılacak sorumluluk davalarında genel eğilim kısa zamanaşımı süreleri koymak yönündedir. Amaç bir yandan alacaklılara dava açmak için yeterli süreyi sağlamak, diğer yandan özgürce

karar vermelerine engel olan baskıyı ortadan kaldırarak yönetim kurulu üyeleri ile yöneticilerin görevlerini huzur ve güven içinde yapmalarına olanak sağlamaktır²²⁰.”.

3. Ceza Zamanaşımı

Türk Ticaret Kanunu 560'ıncı maddesi gereğince sorumluluğu gerekli kılan eylem aynı zamanda ceza verilmesini de gerektiriyorsa ve bu halde “Türk Ceza Kanunu’na göre daha fazla bir dava zamanaşımı süresine tâbi bulunmakta ise tazminat davasına da daha uzun süreyi öngören bu zamanaşımı” uygulanacaktır. Bu halde sorumluların iki ve beş yıllık sürelerinin dolmuş olmasına ilişkin öne sürmüş oldukları defiler geçerli olmayacak ve davaya devam olunacaktır.

Zamanaşımı ile ilgili TBK.’da da düzenlemeler yer edinmiştir. TBK. 147/4’e göre, “bir ortaklıkta, ortaklık sözleşmesinden doğan ve ortakların birbirleri veya kendileri ile ortaklık arasındaki; bir ortaklığın müdürleri, temsilcileri, denetçileri ile ortaklık veya ortaklar arasındaki alacaklar beş yıllık zamanaşımına tâbidir.”. Bu genel zamanaşımı süreleri dışında, özel zamanaşımı sürelerine de yer verilmiştir. Örneğin; 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nun 141. maddesi, “fon alacaklarına ilişkin dava ve takiplerde zamanaşımı süresini 20 yıl” olarak belirlemiştir. Maddenin açık hükmüne göre, “bu süre Fon’un Bankacılık Kanunu’ndan doğan alacaklarına uygulanabilir; bu yasadan doğmayan alacaklar ise genel hükümlere tâbidir.”. Ayrıca, TTK. md. 396’ya göre, “rekabet yasağının ihlâli halinde, ihlâlden doğan hakları kullanmakla yetkili diğer üyelerin sorumluluk nedenini öğrenmesinden itibaren üç ay ve herhâlde sorumluluk yaratan olgunun gerçekleşmesinden itibaren bir yıllık zamanaşımı sürelerini” öngörmüştür.

E. Zarar Görenin Rızası

Zarara uğrayan kimsenin öncesinde zarar verici eyleme rıza göstermesi durumu hukuka uygunluk nedenleri arasında yer edinmekle birlikte rıza neticesinde eylem hukuka aykırı bulunmaz ve bu sebeple de eylemi yapan kimsenin zarardan sorumluluğu söz konusu olmaz. Hukuka uygunluk nedeni olarak geçerli olabilmesi için rızanın hukuka, ahlaka veya kişilik haklarına aykırı nitelikte olmaması gerekir. Ayrıca eylemin işlenmesinden sonra verilen rıza hukuka uygunluk nedeni olarak kabul edilemeyeceği gibi zarar meydana geldikten sonra açıklanmış olan rızanı tazminattan vazgeçme olarak değerlendirilmesi gerekir.

---

²²⁰ ÇAMOĞLU Ersin, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nda Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerine Karşı Açılacak Sorumluluk Davalarında Zamanaşımı”, Yaklaşım Dergisi, Mayıs 2012, S. 223, s. 229.).

Genel kurulun vermiş olduğu kararları gecikmesizin ve gereği gibi yerine getirmekle yükümlü bulunan, anonim şirketin icra organı olan yönetim kurulunun bu sıfat ile bahse konu yükümlülüklerine aykırı hareket etmesi halinde Türk Ticaret Kanunu 557'nci madde gereğince sorumluluğunu gerektirecektir. Türk Borçlar Kanunu genel hükümleri arasında yer edinen “zarara uğrayan kişinin rızasının” genel kurul tarafından alınmış olan bir kararın icrasında şirketin zarara uğraması halinde anonim şirketler alanında da uygulanması söz konusu olacaktır.

Türk Borçlar Kanunu 63/2'nci maddesi ile düzenlendiği üzere zarar görenin rızası durumunda bahse konu eylem hukuka aykırı sayılmayacaktır ve yine Türk Borçlar Kanunu 52'nci maddesi gereğince “zarar görenin zararı doğuran eyleme razı olması veya zararın doğmasında ya da artmasında etkili olması halinde veyahut tazminat yükümlüsünün durumunu ağırlaştırması durumunda hâkim tarafından tazminat indirilebileceği gibi bütünüyle de kaldırılabilir.”. Zarar gören kişinin tasarrufunda bulunan konularda rızası halinde “hiç kimsenin kendi kusurundan yararlanamayacağı” biçimindeki genel hukuk prensibi gereğince haksız fiil niteliği ortadan kalkacaktır.

Zarar gören kimsenin, zarar verici durumun neden olacağı zarara öncesinde rızası bulunabilir. Zarar gören bu rızasını “açık ya da örtülü bir irade beyanı” ile ortaya koyabileceği gibi rızanın diğer birtakım hususlardan da çıkarılması mümkün bulunmaktadır. Genel sorumluluk hükümlerinde olduğu gibi anonim şirketler açısından da geçerli bir rıza durumundan bahsedilebilmesi için rıza gösterenin veya organın bu hak üzerinde tasarruf yetkisi bulunması gerekir.

Bu hususta “ibra” ile sorumluluktan kurtarma etkisi olan “rıza” kavramlarının arasında bulunan sınırın belirlenmesinde fayda vardır zira dogmatik açıdan bir hakkın kullanılmasından vazgeçmek ile bir hakkın zarara neden olmasına rıza göstermek arasında farklılık vardır. Şöyle ki, ibra bir hukuka uygunluk sebebi teşkil etmeyip sorumluluğun ortadan kalkmasına sebebiyet vermez. “İbra edilen yönetim kurulu üyeleri aleyhine sorumluluk davası açma hakkının kullanımından vazgeçme/feragat etme anlamı” taşır, yoksa genel kurulun baştan bilgisi dahilinde olan zararlandırıcı fiili onaylaması, bu yönde pozitif bir kararı anlamına gelmez. Rıza ise yükümlülük ihlalini ortadan kaldırır ve bir hukuka uygunluk hali teşkil eder. Bir başka ifade ile rıza, defî olarak ileri sürüldüğünde sorumluluktan kurtarır. Rıza normatif açıdan ibradan biraz daha fazlasını içerisinde barındırır²²¹.

---

²²¹ AKDAĞ GÜNEY, Yönetim Kurulu, s. 444.

Yönetim kurulu üyelerinin ortaklık menfaatine aykırı genel kurul kararlarını yerine getirme yükümleri olup olmadığı hususu Türk doktrininde tartışılmıştır.

Çamoğlu, şirket menfaatine aykırı olan bir kararın yönetim kurulunca bu olumsuzluğa dikkat çekilmesine rağmen genel kurul tarafından alınması durumunda, artık kararın talimat niteliği kazandığını ve uygulanması halinde yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna gidilemeyeceğini savunmaktadır. *Çamoğlu*'na göre, anonim şirket tüzel kişisi ile genel kurul aynı kavramlar değildir, o nedenle yönetim kurulunun sadakat borcu genel kurula karşı değil, şirkete karşıdır. Bu nedenle ortaklık menfaati ile ilgili konularda talimat alınması gerekir, aksi halde kararın yerine getirilmesinden yönetim kurulu sorumlu olur²²².

Tekil, genel kurul şirket menfaatlerine aykırı kararın uygulanması yönünde muvafakat vermiş ya da aldığı kararlarla yönetim kurulunu yönlendirmiş olsa dahi, bu kararın uygulanmasından dolayı yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun son bulmayacağını savunur. Zira yönetim kurulu üyelerine genel kurul kararlarını iptal etme hakkı tanındığı, bu nedenle genel kurulun direktifi veya tahriki halinde ancak tazminattan indirim yapılabileceğini ileri sürmektedir²²³.

Helvacı, “şirket menfaatine aykırı olarak genel kurul tarafından alınmış bir karar varsa ve bu karar yönetim kurulu tarafından uygulanmışsa yönetim kurulu üyelerinin sorumluluktan kurtulamayacaklarını” söyler. Bu karar ikinci bir kararla teyit edilmiş olsa dahi yine sorumlu olurlar. Çünkü, yönetim kurulu üyeleri genel kurula değil, şirkete karşı sorumludurlar. Bu nedenle de şirket menfaatine aykırı bir kararı uygulamamaları gerekir²²⁴.

Akdağ Güney ise, pay sahiplerinin genel kurul olarak karar alıp sonra bu kararı uyguladığı için yönetim kurulu üyelerine karşı sorumluluk davası açmasının TMK. 2. maddesinde yer alan “dürüstlük kuralına aykırı olacağını” savunur. Alınan bu karar şirket menfaatlerine aykırı dahi olsa üyelerin sorumlu tutulması uygun değildir. “Zarar görenin rızası” hukuk normunun zarar gören kişinin kendisine tanınan haktan vazgeçmesi anlamına gelir ve böylece kişiyi yasal korumadan yoksun bırakır. Bu özellikle malvarlığı haklarının ihlalinde hukuka uygunluk sebebi teşkil eder. Bu nedenle, pay sahibi kendisinin onayladığı genel kurul kararını uygulayan yönetim kurulu üyesine karşı şirket menfaatlerine aykırı davrandığı

---

²²² **ÇAMOĞLU** Ersin, “Anonim Ortaklık İdare Meclisi Üyelerinin Umumi Heyet Kararının İcrasından Doğan Mesuliyet”, *BATİDER* 1966, C. III, S. 2, s. 525.

²²³ **TEKİL** Fahriman, *Anonim Şirketler Hukuku*, İstanbul 1993, s. 162 vd.

²²⁴ **HELVACI** Mehmet, “Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu”, 2. Baskı, İstanbul 2001, s. 59 vd.

gerekçesiyle sorumluluk davası açmamalıdır. Dolaylı zarara uğrayan alacaklıların sorumluluk davası açma hakkı ise yönetim kurulu üyelerinin “genel kurul kararını uyguladık” şeklindeki savunmasından etkilenmez, sorumluluktan kurtulamazlar²²⁵. Bizim katıldığımız görüş de *Akdağ Güney*’in görüşü yönündedir. Zira, genel kurulun ve şirket tüzel kişiliğinin farklı kavramlar olduğu gerekçesiyle şirketi, genel kurulu oluşturan ortaklardan ve genel kuruldan ayrı tutmak, şirketi kendi organlarından soyutlamak anlamına gelecektir. *Akdağ Güney*, bizim de katıldığımız görüşlerine şöyle devam etmektedir; “Genel kurul tarafından alınan geçerli bir kararın yönetim kurulu tarafından yerine getirilmesi şirkete karşı sorumluluğu ortadan kaldırmaz”. Aynı şekilde genel kurul kararında olumlu oy kullanan hissedarlar bakımından da yönetim kurulu üyeleri tarafından zarar görenin rızası savunması sorumluluğu ortadan kaldıran bir defa olarak ileri sürülebilir. Bu esas, iptal edilebilir ancak iptal edilmeyerek geçerli hale gelmiş genel kurul kararları bakımından da geçerlidir. Dolaylı zarara uğrayan alacaklıların Türk Ticaret Kanunu 556/2’nci maddesine istinaden açabilecekleri sorumluluk davalarında ise esas itibarıyla, yönetim kurulu üyeleri, genel kurulun talimatlarına uyduklarını öne sürmek suretiyle sorumluluktan kurtulamayacaklardır²²⁶.

Son olarak zarar görenin rızasının “Türk Ticaret Kanunu’nun yönetim kurulu üyelerinin devredilemez görev ve yetkileri” bağlamında geçerli olmayacağını belirtmek gerekir. Bir başka anlatımla münhasıran yönetim kurulunun yetkisine giren bir alanda, genel kurulun talimatına uyulduğu gerekçesiyle sorumluluktan kurtulmak mümkün değildir. Bu bağlamda yönetim kurulunun aldığı kararlara ilişkin genel kurulun görüşünü veya onayını alması halinde sorumluluğun ortadan kalkıp kalkmayacağı sorulabilir. Yönetim kurulunun münhasır yetkisine giren bir alanda pay sahiplerinin fikrini almak amacıyla konuyu genel kurulun gündemine taşınması mümkündür. Ancak bu ihtimalde genel kurulun bir karar vermesi değil kendisine sorulan bir konuda görüş ifadesi söz konusudur ve bu danışma amaçlı karar iptal edilemeyeceği gibi yönetim kurulunu da sorumluluktan kurtarmaz. Yönetim kurulunun kendisine yasayla verilen devredilemez görev ve yetki alanına giren bir hususta (örneğin CEO seçimini) bunu genel kurulun kararına veya onayına sunması halinde ise burada alınan karar zarar görenin rızası olarak nitelendirilemez. Zira her şeyden önce genel kurul kendi tasarrufunda olmayan bir konuda rıza gösteremez. Öte yandan devredilemez görev ve yetkilere ilişkin bir hususun genel

---

²²⁵ AKDAĞ GÜNEY, Yönetim Kurulu, s. 445 vd.

²²⁶ AKDAĞ GÜNEY, “Yönetim Kurulu”, s. 448.

kurul kararına veya onayına sunulması yetki devredilmesi anlamına gelir ki böyle bir durum yasanın emredici düzenlemesi karşısında kabul edilemez²²⁷.

---

²²⁷ AKDAĞ GÜNEY, “Yönetim Kurulu”, s. 450.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

FARKLILAŞTIRILMIŞ TESELSÜL İLKESİ KAPSAMINDA RÜCU DAVALARI

I. GENEL OLARAK RÜCU KAVRAMININ HUKUKİ NİTELİĞİ İLE RÜCU DAVASININ KANUNİ DÜZENLENİŞİ

Hukuk sistemimizde rücu kavramı, “sözleşmeden dönme, cayma” manasında kullanıldığı gibi, “yapılan bir ödemenin bu ödemeyi kısmen veya tamamen yapmakla sorumlu olan diğer kişilerden talep edilmesi” anlamında da kullanılmaktadır. Rücu kavramı ile kastedilen, bir kimsenin alacaklısına ödediği şeyi diğer birinden istemesidir. Söz konusu talep hakkı, rücu eden kimse ile kendisine rücu edilecek kimse arasındaki hukuki bağı dayanır²²⁸.

Türk Borçlar Kanunu 167’inci maddesi gereğince “aksi kararlaştırılmadıkça ya da borçlular arasında bulunan hukuki ilişkinin niteliğinden anlaşılmadıkça borçlu bulunanlardan ger biri alacaklıya yapılmış olan ifadan birbirlerine karşı eşit paylar ile sorumlu olacaklar ve kendisine düşen paydan daha çoğunu ifa eden borçlu, ödediği fazla miktarı diğer borçlulardan talep edebilecektir. Bu halde her bir borçlu diğer borçlulara yalnızca kendi payı oranınca rücu edebilecek ve borçlulardan birinden alınamamış olan miktarı diğer borçlular eşit olarak üstlenmekle yükümlü olacaklardır.”. Aynı kanun maddesinin ikinci fıkrasında ise alacaklıya ödemedede bulunmuş olan borçlunun diğer borçlulara sadece payları oranında gidebileceği açıkça hüküm altına alınmış ise de ilk fıkrada bu hususa zaten değinildiği için ikinci fıkradaki bu düzenlemenin gereksiz olduğu söylenilebilir.

Yine Türk Borçlar Kanunu 62/1 fıkrasında “aynı zarardan sorumlu olan müteselsil borçlular arasında tazminatın paylaşılması halinde tüm durum ve şartlar özellikle her bir sorumluya yüklenilebilecek kusurun ağırlığı ile yarattığı tehlikenin yoğunluğunun göz önünde bulundurularak değerlendirmeye alınacağı” hüküm altına alınmıştır. Bu madde hükmü gereğince haksız fiilden kaynaklanmış olan zarardan farklı hukuki nedenlerden dolayı sorumlu bulunan kimselere artık bir rücu sırasına tâbi olmayacaklardır. Borçluların kendi içlerinde rücu haklarının bulunup bulunmadığı ve eğer rücu hakları bulunuyor ise de bu hakkın kapsamı hususunu, “ortak kusur” ile zararın doğumuna sebebiyet vermiş bulunan kimselerin sorumluluğu konusundaki gibi mahkeme belirleyecektir. Mahkeme bu hususun tespitinde bütün

²²⁸ KARAHASAN Mustafa Reşit, “Sorumluluk ve Tazminat Hukuku”, C. II, İstanbul 1989, s. 1082.

durum ve şartları bilhassa sorumlulardan birine yüklenebilecek olan kusurun ağırlığı ile kusurun yaratmış olduğu tehlikenin yoğunluğu gibi ölçütleri nazara alarak değerlendirecektir.

Türk Ticaret Kanunu 557/3'üncü maddesi hükmü, “zarar gören alacaklıya ödemede bulunan sorumlulardan her birinin bağımsız bir rücu davası açabileceğini” düzenlemektedir. Türk Ticaret Kanunu 557/3'üncü maddesi gerekçesinde, “Türk Hukukunda, davalıların sorumluluk davasında rücu ilişkin taleplerini ileri sürüp süremeyeceği konusuna cevaz verilip verilmeyeceği ve bunun şartlarının doktrin ve yargı kararlarına bağlı olduğu” belirtilmiştir (TTK. 557/3).

Türk Ticaret Kanunu 557/3'üncü maddesi hükmünün gerekçesinin tersine burada esas olan yenilik, rücu davasının, sorumluluk davasının davalısı durumunda olmayan yönetim kurulu üyeleri dâhil bütün sorumlulara yönetilmesi değil, eski Türk Borçlar Kanunu 50'nci maddesinde yer edinen rücu davasında hâkime tanınmış olan takdir yetkisinin kaldırılmış olmasıdır.

Topuz'a göre; “Bir alacak veya tazminattan müşterek ve müteselsil sorumlu olanlardan biri veya birkaçı, alacaklıya tam ve eksiksiz ödemede bulunmuş ve alacaklının hiçbir alacağı kalmamışsa, ödemeyi yapan sorumlu veya sorumlular, öteki sorumlulardan payları oranında istekte bulunma hakkını elde ederler. Söz konusu hakkın kullanılabilmesi için alacaklıya ödemenin tam ve eksiksiz olarak yapılması şartının yanında müteselsil sorumlunun dış ilişkide kendisine düşen paydan fazla ödeme yapmış olması şartının da gerçekleşmesi gerekmektedir. Rücu ilişkisinde sorumlular arasında müteselsil sorumluluk söz konusu değildir. Her borçluya payı oranında rücu edilebilecektir. Bunun ise uygulamada mümkün olabilmesi için alacaklının açmış olduğu davada sorumluların kusur oranlarının belirlenmesi gerekmektedir. İlk davada kusur oranı belirlenmemişse rücu davasında bilirkişi marifetiyle sorumluların kusur oranları belirlenecektir²²⁹.”.

Rücu davalarında dikkat edilmesi gerekli olan bir diğer husus da davanın ihbarıdır. Davanın ihbarı hususu Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 61 ve devamı maddelerinde düzenlenmektedir. Davadaki taraf, davanın kaybedilmesi halinde üçüncü kimseye rücu hakkı bulunduğunu düşünüyorsa, bu kimseye de davayı ihbarda bulunmalıdır. Nitekim bu husus 6098 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu 73/2'nci maddesinde tazminatın ödenmesi kendisinden istenilmiş olan kişinin bu durumu birlikte sorumlu olduğu kimselere bildirmek zorunda olması

---

²²⁹ **TOPUZ** Gökçen, “Medeni Usul Hukukunda Davanın İhbarının Sonuçları”, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale 2001, s. 110.

şeklinde hüküm altına alınmıştır. Davanın ihbarı mahkeme aracılığı ile yapılabileceği gibi noter vasıtası ile ya da taahhütlü mektupla da yapılabilir. Hakkında dava açılmış olan müteselsil borçlu konumunda olan borçlulardan birisi eğer “ortak defî ve itirazları” öne sürmez ise diğerlerine karşı sorumlu olacaktır. Bahse konu bu ortak defî ve itirazlar; “zamanaşımı savunması”, “borcun doğmamış ve sona ermiş bulunduğu savı”, “tazminat davalarındaki kusur ve hesap raporlarına yapılacak itirazlar” biçimindeki defî ve itirazlardır²³⁰.

II. RÜCU DAVASINDA TARAFLAR

Rücu davasında, davacı tarafta illiyet sorumlusu diğer bir deyişle kusuru ile zararın doğumuna neden olan ya da sözleşmeden kaynaklı olarak sorumlu bulunan kimse yer alabilir. Davalı taraftaysa sözleşmeden kaynaklı olarak sorumlu bulunan kişi ya da haksız fiil sebebi ile sorumlu olan kişi bulunabilir.

Rücu davalarında sorumluluk davalarında olduğu gibi teselsül sorumluluk ilişkisi olmadığı için sorumluluk davasına ait olan teselsül kurallarının iç ilişkide uygulanamayacağı genel olarak kabul edilmektedir. Buna göre, rücu davası alacaklısı, alacağı için, her biri bireysel olarak kusur oranı ve bu orana göre belirlenmiş sorumluluk tutarı nispetinde olmak üzere, farklı – aynı, uzak – yakın gibi bir kategori gözetmeksizin istediği tüm ya da bazı davalılara başvurabilmelidir. Zira burada geçerli olan sorumluluk bireysel sorumluluk olup bireysel sorumluluk ilkesinin tâbi olduğu kurallara göre hareket edilmelidir²³¹.

III. FARKLILAŞTIRILMIŞ TESELSÜLDE SORUMLULAR ARASINDAKİ RÜCU İLİŞKİSİ

Her ne kadar açık hüküm bulunmasa da aleyhine sorumluluk davası açılmamış olan sorumlular yükümlü olmaktan kurtulamayacaklardır. Türk Ticaret Kanunu “rücu davasının yalnızca sorumluluk davasının davalılarına değil bütün müteselsil sorumlular aleyhine açılabileceğini”, “*birden çok sorumlu*” kavramı ile 557/3’üncü maddesi ile açıkça hüküm altına almıştır. Haliyle sorumluluk davasında aleyhine dava açılmamış olan sorumlu yönetim kurulu üyeleri aleyhine rücu davası açılarak bu rücu davası ile sorumlu tutulabileceklerdir.

Bu madde hükmünün yer bulmuş olması hakkaniyete uygun olmuştur zira eğer bu hüküm yer edinmiş olmasa idi ya da hükümde rücu davasının yalnızca sorumluluk davasında haklarında dava açılanlara yönetilmesi gerektiği biçiminde bir hüküm olsa idi uygulamada sorumluluk davası açılırken zarardan sorumlu olan birtakım yönetim kurulu üyelerinin dava

²³⁰ TOPUZ, s. 110 vd.

²³¹ YÖRDEM, s. 273.

dışında bırakılmasının ve bu suretle kayrılmalarının önüne geçilemeyecek ve bu durum hukuka ve hakkaniyete açıkça aykırı olacağı gibi davacı açısından adil olmayan bir güç durumu sağlanmış olacaktır.

Adına kayıtlı herhangi bir malvarlığına rastlanmamış olan veya hiçbir malvarlığı bulunmayan ve bu sebeplerle de kusuru oranında ödeme yapmamış olan sorumlular borçtan kurtulamayacaklardır. Bunun temel sebebi ise farklılaştırılmış teselsül prensibi gereğince sorumlulardan “her birinin kusuruna ve halin gereklerine göre, zarar şahsen kendilerine yüklenebileceği ölçüde sorumlu olmaları” ve bunun gibi sebeplerle ödeme yapmayan sorumlular yerine diğer sorumlu borçluların ödeme yapmak durumunda kalmalarıdır. Bu suretle ödeme yapan sorumlular ise halefiyet ilkesi gereğince alacaklının yerini almış sayılacak ve diğer sorumlu borçluların sorumluluğu devam edecektir.

Sorumluluk davasında alacaklıya ödemede bulunulmasından sonra, elde edilen rücu alacağı için kural olarak borçlular arasında teselsül yoktur. Alacaklının yerini alan eski borçlu borçdaşlarından alacak talebinde bulunduğu, her birinden ancak üzerine düşen pay nispetinde talepte bulunabilecektir. Yoksa yeni bir teselsül bağı kurulmayacak ve her bir borçludan, diğer borçluların da ödemesi gereken bir tazminat da talep edilmeyecektir²³².

IV. RÜCU DAVASINDA ÖZEL HALLER

A. Açılmış Olan Sorumluluk Davasının Davalısı Olarak Bulunmamasına Karşın Aleyhine Rücu Davası Açılmış Olan Kişinin Kusur Oranının Belirlenmesi Sorunu

Sorumluluk davasının davalısı olmamasına rağmen aleyhine rücu davası açılmış olan kimse artık sorumlu borçlular ile alacaklı arasındaki mevcut ilişki olan dış ilişki ile bir bağlantısı bulunmayan, yalnızca borçlular arasındaki ilişki olan rücu ilişkisi dâhil edilen kişi durumundadır. Bundan çıkarılan sonuç ise aleyhine rücu davası açılmış olan kişinin kusur oranı belirlenir iken rücu davasına ilişkin kurallar uygulanacak yani sorumluluk davasına ilişkin kurallar söz konusu olmayacaktır.

Rücu davalarında sorumluluk davalarına benzer şekilde teselsül sorumluluk söz konusu olmadığı için dış ilişkiye ait olan teselsül kuralları iç ilişkide kullanılmayacak, her bir borçluya kendi oranında rücu edilebilecektir. Bu hususun uygulamada işleyebilmesi adına alacaklı tarafından açılmış olan sorumluluk davasında istem ve talep bulunmasa dahi mahkeme aracılığıyla resen bütün sorumluların kusur derecelerinin tespit edilmiş olması gerekir. Bu tespit

---

²³² YÖRDEM, s. 276.

sorumluluk davasında yapılmamış ise bu durumda mevcut rücu davasında bilirkişi aracılığı ile en baştan sorumluların kusur derecelerinin tespiti yapılması ve bahse konu sorumluluk tutarının da bu suretle belirlenmesi gerekecektir.

Rücu davasında mahkeme rücu, bütün sorumlu kimseler açısından halin tüm gereklerini dikkate almak suretiyle belirleyecektir. Bundan dolayı, yalnızca “kusurun ağırlığına” değil “diğer indirim nedenleri” de değerlendirmeye alınacak ve bu suretle belirlenecek olan “iç ilişkideki sorumluluk miktarı” ve “dış ilişkideki sorumluluk miktarı” farklı olabilecektir. Sorumluluk tavanı kavramı bu ayırımın yapılmasında önemlidir nitekim *Pulaşlı*'ya göre; “*Dış ilişkide indirim sebeplerinin ileri sürülmesi sonucu belirlenen tazminat tutarı sorumluluk tavanını ifade etmektedir. Sorumluluk tavanı, sorumlu her bir üyenin gerçekte sorumlu olduğu miktarı değil, her bir sorumlu üyenin alacaklıya karşı sorumlu olduğu toplam tutarı göstermektedir. Her bir sorumlu üyenin gerçekte sorumlu olduğu miktar rücu ilişkisi sonucu ortaya çıkabilecektir. Bu nedenle sorumlu üyelerin sorumluluk tutarı, kusurun derecesine göre dış ilişkide davacının tazminat alacağına denk olabilirken, iç ilişkide çok farklı, daha düşük veya daha çok olabilmektedir. Örneğin, dış ilişkide zararın tamamı olan 2000 lira ile sorumlu olan A'nın, iç ilişkide 1000 lira ile sorumlu olduğu belirlenebilir. A, 2000 liranın tamamını ödediği takdirde fazla ödediği miktar olan 1000 lirayı diğer üyelere rücu edebilir. Bu durumda dış ilişkideki sorumlu olunan 2000 lira ile iç ilişkide sorumlu olunan 1000 lira farklı olabilmektedir*²³³.”.

B. Sorumluluk Davasında Belirlenen Kusur Oranlarının Rücu Davasında Geçerliliği Sorunu

Belirtilmelidir ki kusur tespiti hususunda aleyhlerine sorumluluk davası açılmamış bulunan sorumlu yönetim kurulu üyeleri bakımından sorumluluk davası açılırken herhangi bir kusur tespiti yapılmadığından rücu davasında bu sorumlu üyelerle ilgili hazırlanacak olan kusur tespit raporunda herhangi bir sorun ya da çelişkili bir husus söz konusu olmayacaktır.

Aleyhlerine sorumluluk davası açılmış bulunan sorumlu yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun ise kanundan kaynaklanan müteselsil sorumluluk olduğu ve aralarındaki mevcut ilişkinin de ihtiyari dava arkadaşlığı olduğu söylenebilir. Müteselsil borçlular arasında olan ihtiyari dava arkadaşlığı hasebiyle sorumluluk davasında yapılacak maddi hukuk ve usul hukuku ile ilgili işlemlerin sorumluluk davasına müteallik olduğu ve bu sebeple de görülecek olan rücu davası açısından herhangi bir hüküm ifade etmediği belirtilmelidir. Haliyle,

²³³ PULAŞLI, Şirketler, s. 675 vd.; aynı yönde, AKDAĞ GÜNEY, Farklılaştırılmış Teselsül, s. 1223.

sorumluluk davasında mahkeme aracılığı ile hazırlatılan bilirkişi kusur ve hesap raporları rücu davası açısından kesin delil oluşturmaya ve yine sorumluluk davasında alınan kararlar da rücu davasında aynı şekilde kesin hüküm oluşturmaz ise de güçlü delil niteliği arz edeceklerdir.

Nitekim mevcut uygulamada birçok Yargı kararlarında da sorumluluk davasında alacaklı tarafça zarar sorumluları aleyhine açılmış olan tazminat davasında alınmış bulunan kusur ve hesap raporunun rücu davasında herhangi bir bağlayıcılığı olmadığı ancak güçlü delil niteliğinde sayılması gerektiği belirtilmiştir (Örneğin; “YHGK. T. 30.06.2010, E. 2010/10-321, K. 2010/359: www.kazanci.com”).

*Karayalçın*²³⁴, konuya ilişkin olarak yazdığı bir makalede aynen “...davacı alacaklılar toplam zararın ne kadar olduğunu, bu zarardan her davalının hangi tutarda sorumlu olacağını, sorumlu olanların tümünün dava edilmesi halinde tüm zararın ödenebilir ödenemeyeceğini öğrenecek ve bu davada mahkeme, borçlular arasında rücu davasını da gereksiz kılacak şekilde esas hakkında karar verebilecektir.” şeklinde görüş beyan etmiştir. Yine *Yördem*²³⁵’e göre, “...uygulamada mahkemelerin işleyişi ve ağır iş yükü de dikkate alınarak, ikinci aşamada rücu davasının da açılacağı tazminat davalarında, sorumluluğu söz konusu olabilecek tüm ilgililerin kusur ve sorumluluk durumu, rücu davasında da geçerli olacak şekilde daha ilk aşama olan tazminat davasında belirlenmektedir. Zira diğer türlü, aynı yargılama içinde ve aynı olaya ilişkin hem dış hem iç ilişki sorumluluk tutarının ayrı ayrı tespit edilmesi çok zor olacağı gibi zaten ağır olan mahkemelerin iş yükünü de daha da arttıracaktır.”. Bizim de katıldığımız görüş bu yöndedir zira, aynı yargılama içinde ve aynı olaya ilişkin hem dış ilişki hem de iç ilişki kusur ve sorumluluk tutarının ayrı ayrı tespiti yerine “sorumluluk davasında belirlenen kusur oranlarının rücu davasında geçerli olması” mahkemelerin iş yükünü azaltacağı gibi temel hukuk ilkeleri olan güvenli yargılama hakkı ilkesi, hukuka güven ilkesi ve usul ekonomisi ilkelerine de daha uygun olacaktır.

V. RÜCU DAVASINDA YETKİLİ VE GÖREVLİ MAHKEME

Hukuk Muhakemeleri Kanunu’na göre “davalı gerçek ya da tüzel kişinin dava açıldığı tarihteki yerleşim yeri mahkemesi genel yetkili mahkemedir ve davalının birden fazla olması durumunda ise bunlardan birinin yerleşim yerinde dava açılabilir olmakla beraber dava

²³⁴ **KARAYALÇIN** Yaşar, “İsviçre Hukukunda Müteselsil Sorumluluk Konusunda Tartışmalar ve Yasal Gelişmeler”, Ankara Barosu Dergisi, S. 4, Ankara 2007, s. 119.

²³⁵ **YÖRDEM**, s. 278.

nedenine göre kanunda davalıların bütünüyle ilgili ortak yetki taşıyan bir mahkeme belirtilmiş ise davaya o yer mahkemesinde bakılacaktır” (HMK. md.6-7).

Dava konusu uyuşmazlığın niteliği ile değerine göre, “bir davaya o yerdeki hüküm mahkemelerinden hangisi tarafından bakılacağı” görev kurallarına göre belirlenir. Özel mahkemelerin görevine girmeyen ve Hukuk Muhakemeleri Kanunu 4’üncü maddesinde sayılan hallerin dışında kalan bütün uyuşmazlıklar için genel görevli mahkeme Asliye Hukuk Mahkemeleridir.

Halefiyete dayanmakta olan rücu davası bir nevi tazminat davası olduğu için görevli mahkemenin tespiti hususunda Hukuk Muhakemeleri Kanunu 1. ve 4. maddeleri geçerli olacaktır. Zira kanuni halefiyet, sadece maddi hukuk bakımından da ortaya çıkacaktır. Bu kurallara göre, “miktar ve değeri kanunda belirlenen miktarı geçmeyen rücu davaları Sulh Hukuk Mahkemesinde, bu miktarın üstünde olan davalar ise Asliye Hukuk Mahkemelerinde görülecektir.”.

BEŞİNCİ BÖLÜM
ANONİM ŞİRKET YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN SORUMLULUĞUNU
GEREKTİREN DURUMLAR

I. GENEL OLARAK SORUMLULUK DURUMLARI

Yönetim kurulu üyelerinin hukuken sorumlu olmalarına sebebiyet veren durumlar genel olarak şunlardır:

- “Yönetim kurulunun bir heyet halinde veya üyelerin münferiden genel kurul kararı aleyhine kötü niyetle iptal davası açması”,
- “Ana sermayenin usulsüz olarak arttırılması ya da azaltılması”,
- “Şirketin iflas etmesi”,
- “Müzakerelere katılma yasağının ihlal edilmesi”,
- “Şirketle işlem yapma yasağının ihlal edilmesi”,
- “Rekabet yasağının ihlal edilmesi”,
- “Belgelerin ve beyanların kanuna aykırı olması”,
- “Sermaye hakkında yanlış beyanda bulunulması ve ödeme yetersizliğinin bilinmesi”,
- “Değer biçilmesinde yolsuzluk yapılması”,
- “Halktan usulsüz olarak para toplanması”

Aşağıda, genel olarak sıraladığımız bu sorumluluk hallerinin bazılarını açıklayacağız.

II. YÖNETİM KURULUNUN BİR KURUL OLARAK YA DA YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN ŞAHSİ BİÇİMDE KÖTÜ NİYETLİ OLARAK GENEL KURUL KARARI ALEYHİNE İPTAL DAVASI AÇMALARINI HALİNDE SORUMLULUK DURUMU

Bu sorumluluk hali yeni TTK.’da eski TTK. 384. maddedeki haliyle düzenlenerek, “genel kurul aleyhine kötü niyetli olarak iptal ve hükümsüzlük davası açılması durumunda davacıların bu sebeple şirketin uğramış olduğu zararlardan müteselsilen sorumlu olacakları” şeklinde hüküm altına alınmıştır (TTK. md. 451).

Genel kurul kararlarına karşı açılacak olan iptal davası “dürüstlük kurallarına uygun olarak” açılmalıdır zira kanun gereğince, “genel kurul kararının icrasının engellenmesi maksadıyla kötü niyetle iptal davası açıldığı takdirde açılacak olan bu davanın davacıları müteselsilen sorumludurlar.” Bu iptal davasının reddedilmesi halinde ise ortaklık uğramış

olduğu zararı yönetim kurulundan ya da tek başına dava açmış bulunan üyeden talep edebilme hakkını haizdir.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na göre “Kanuna, şirket esas sözleşmesinin hükümlerine ve dürüstlük kurallarına aykırılık iptal sebebidir ve davacılar yönetim kurulu veya her bir yönetim kurulu üyesidir. Her bir yönetim kurulu üyesi genel kurul kararlarının iptal edilmesi amaçlı davayı genel kurul kararının esası yönetim kurulu üyelerinin şahsi sorumluluğuna neden olarsa açabilecektir.” (TTK. md. 445).

Genel kurul kararına karşı iptal davasının açılmış olması bu kararın geçerliliğine etki etmemekle birlikte iptal kararı, “bozucu yenilik doğuran bir hüküm” niteliğinde olduğu için iç ilişki açısından kararı geçmişe etkili olarak kaldıracaktır.

Genel kurul kararları aleyhine iptal davasını yönetim kurulu açabilir ve yönetim kurulunun kurul olarak dava açma hakkı kurul üyelerinin bütünün ya da bir kısmının karar verilen toplantıya katılıp katılmamalarına ya da iptali istenen karar lehine olumlu oy kullanmış olmaları şartlarına bağlı değildir.

Genel kurul aleyhine iptal davası açılmış olması bu kararın geçerliliğini etkilemeyecektir ve iptal davasının tespit davası şeklinde açılabilmesi için bu kararın sadece butlan ile sakat olması durumunda söz konusu olacaktır. Genel kurul kararı aleyhine kötü niyetli olarak iptal davası açılması durumunda bu iptal davasını açmış olan davacı, ortaklığın uğramış olduğu zarardan sorumlu olmakla birlikte bu kararın şirket açısından yararlı olup olmadığını mahkemenin araştırma yetkisi bulunmamaktadır. Dava açanların birden fazla olması halinde ise bu davacıardan yalnızca kötü niyetli olarak iptal davası açmış olanlar sorumlu olacak, diğer davacıların ise sorumluluğu söz konusu olmayacaktır.

Eriş'e göre; “Tazminat davasının davacısı ortaklık ve davalısı da genel kurul kararının iptalini isteyen davacı veya davacılarıdır. Örneğin sermaye artırımına ilişkin genel kurul kararının iptali kötü niyetle istenmişse anonim şirket davacı olur. Genel kurul kararının iptali kötü niyetle açılmış ve iptal davası reddedilmiş ve bu nedenle ortaklar zarar görmüşse, bu ortaklar da tazminat davası açabilir. Örneğin, ortaklığın kâr dağıtımına ilişkin genel kurul kararının iptali istenmiş ve davanın uzun zaman sonra reddi nedeniyle zarar oluşmuşsa ortaklar da dava açabilir. Kasten ortaklığı zarara uğratmak için genel kurul kararının olması gerekir²³⁶.”

²³⁶ ERİŞ Gönen, “Açıklamalı- İçtihatlı Türk Ticaret Kanunu”, C.II, 2. Baskı, Ankara 2010, s.500.

III. ESAS SERMAYENİN USULSÜZ BİÇİMDE ARTTIRILMASINDAN YA DA USULSÜZ BİÇİMDE AZALTIILMASINDAN KAYNAKLANAN SORUMLULUK HALİ

Türk Ticaret Kanunu'na göre “iç kaynaklardan yapılan artırım dışında payların nakdi bedelleri bütünüyle ödenmediği sürece sermaye artırımını yapılamayacağı gibi sermayeye kıyasla önemli sayılmayan tutarların ödenmemiş olması hali sermaye artırımını engellemeyecektir. Esas sermaye sisteminde artırıma genel kurul, kayıtlı sermaye sisteminde ise yönetim kurulu karar verecek ve esas sözleşmenin ilgili hükümlerinin, gerekli olduğu durumlarda izni alınmış olan değişik şekli, genel kurul tarafından değiştirilmek sureti ile kabul edilmiş ise bu durumun Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından onaylanması şartı vardır. Yine genel kurul ya da yönetim kurulu kararından itibaren artırımın 3 ay içerisinde tescil edilmemesi durumunda genel kurul ya da yönetim kurulu tarafından alınan karar ve eğer alınmış ise izin geçersiz hâle gelecek, bu durumda da söz konusu hususu doğrulayan bir sicil müdürlüğü yazısının sunulması üzerine bedeller banka aracılığı ile sahiplerine geri verilecektir.” (TTK. md. 456, 459, 460, 345, 353, 354).

Anılan hükümlere aykırı biçimde esas sermayenin artırılması yapılmış ise esas sermayenin artırılması için yapılan işlemler batıl sayılacaktır ve bu sebeple de yönetim kurulu üyeleri ortaklığa, ortaklara ve üçüncü kimselere karşı müteselsilen sorumlu olacaklardır. Yine aynı şekilde esas sermayenin artırılması amacıyla yapılması zorunluluk arz eden işlemler yapılmamış ise ya da usulsüz biçimde yapılmış ise meydana gelecek olan zararlardan ve yapılan işlemlerin hükümsüz sayılmasından dolayı yönetim kurulu üyeleri sorumlu olacaktır. Yönetim kurulu üyelerinin bu sorumlulukları “doğrudan doğruya” sorumluluktur zira işlemleri yapmış olan yönetim kuruludur ve eksik işlem ve idari tasarruflarla bu zarara neden olan yönetim kurulunun ihmeline ya da kastına bakılmaksızın zararı tazmin etmeleri gerekecek, davacılar başka hiç kimseye başvurmadan doğrudan yönetim kurulu üyelerini takip edebilecektir.

Ekonomik bir krizin başlaması ya da şirketin önemli bir biçimde zarara uğraması halinde şirketin tasfiyesine gidilmesinden önce şirket ana sermayenin azaltılması yoluna gitmektedir. Özellikle şirket alacaklılarının haklarını kazanabilmesi açısından sermayenin azaltılması sermayenin artırılmasından daha önemlidir zira bu durumda alacaklıların şirkete karşı olan güveni sarsılabilecek ya da alacaklıların hakları tehlike altına girebilecektir.

Anonim ortaklıklar, değişen ekonomik şartlara ve piyasa durumuna göre sık sık sermaye artırımına ihtiyaç duyabilirler. “Ortaklığa sermaye sağlamak, başka ortaklıklarla birleşmek, yeni paylar çıkararak halka açık anonim ortaklığa dönüşmek, borçların karşılığını sermayeye

eklemek için ortaklık alacaklılarıyla anlaşarak, onlara sermaye artırımını karşılığı çıkarılan paylardan vermek” gibi amaçlar, sermayenin ortaklık dışı kaynaklara başvurularak artırımının nedenlerini oluşturabilir; emredici bir kanun hükmü de sermaye artırımını gerektirebilir. Buna karşılık; “ortaklığın kâr oranı ve pay senetleri kurunu düşürmek, net malvarlığını sermayeye eklemek ve kâr dağılımında istikrarı sağlamak” gibi amaçlar da ortaklığın kendi (iç) kaynaklarına başvurarak sermayesini artırması için nedenleri oluşturur²³⁷.

Bu nedenler ayrı ayrı veya birlikte, ortaklığın sermayesini artırmasına yol açabilecekleri gibi, artırım yapılabilmesi için mutlaka haklı bir nedenin bulunması da zorunlu değildir. Artırımın sebebinin bulunmayışı veya sebebinin gösterilmemiş olması artırımın geçersizliğine neden olmayacaktır.

Sermaye miktarı (sabit kalması), mevcut pay sahipleri için kazanılmış hak oluşturmaz. Ancak, sermaye artırımını hakkının kötüye kullanılmaması gerekir. Örneğin; genel kurulda çoğunluğu elinde bulunduran bir kısım pay sahiplerinin yalnız kendi çıkarlarını gözeterek sermaye artırımına karar vermeleri halinde bu kararın iptali (eTK. 381 vd., TTK. 445 vd.) mümkündür²³⁸.

Esas sermayenin azaltılması konusu ise Türk Ticaret Kanunu 473 ila 475’inci maddelerinde hüküm altına alınmıştır. Bu hükümlere göre; “Bir anonim şirket sermayesini azaltmak suretiyle azaltılan kısmın yerine geçecek şekilde bedelleri tamamıyla ödenecek yeni paylar çıkarmıyor ise esas sözleşmenin gerektiği biçimde değiştirilmesini genel kurul karara bağlar. Genel kurul toplantısına ilişkin çağrı ilanlarında, mektuplarda ve internet sitesi bildiriminde, sermaye azaltılmasına gidilmesinin sebepleri ile azaltmanın amacı ve azaltmanın ne suretle yapılacağı ayrıntılı bir şekilde ve hesap verme ilkelerine uygun olarak açıklanır. Ayrıca yönetim kurulu bu hususları içeren bir raporu genel kurula sunar, genel kurulca onaylanmış rapor tescil ve ilan edilir. Sermayenin azaltılmasına rağmen şirket alacaklılarının haklarını tamamen karşılayacak miktarda aktifin şirkette varlığı belirlenmiş olmadıkça sermayenin azaltılmasına karar verilmez. Kararda sermayenin azaltılmasının ne tarzda yapılacağı gösterilir. Esas sermayenin azaltılması sebebiyle kayıtlara göre doğacak defter kârı

---

²³⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. **BAHTİYAR** Mehmet, “Anonim Ortaklıkta Sermaye Artırımının Tescili ve Tescilin İşlevi”, Makaleler I, İstanbul 2008, s. 125 vd.; **MOROĞLU** Erdoğan, “Anonim Ortaklıklarda Esas Sermaye Artırımı”, İstanbul 2003, s. 100 vd.

²³⁸ **MOROĞLU**, Sermaye Artırımı, s. 304-305; **ANSAY** Tuğrul, “Anonim Şirketler Hukuku”, Ankara 1982, s. 210-213; **BAHTİYAR** Mehmet, “Türk Ticaret Kanunu Tasarısında Kayıtlı Sermaye Sistemi”, Doç. Dr. Mehmet Somer’in Anısına Armağan, MÜHAD Özel Sayısı, C. 12, S. 1-3/2004-2006, s.15.

sadece payların yok edilmesinde kullanılabilir. Sermaye, hiçbir suretle Türk Ticaret Kanunu 332'nci madde ile belirlenen en az tutardan aşağı indirilemez.”.

IV. YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN ORTAKLIĞIN İFLAS ETMESİ DURUMUNDAKİ SORUMLULUK HALİ

TTK.'ya göre, “zarara uğramış olan şirketin iflas etmesi durumunda, tazminatın şirkete ödenmesini isteme hakkına şirket alacaklıları da sahip olmakla birlikte pay sahiplerinin ve şirket alacaklılarının istemleri öncelikle iflas idaresince öne sürülecektir. İflas idaresince söz konusu dava açılmadığı halde ise her pay sahibi ya da şirket alacaklısı tarafından mezkûr dava ikame edilebilecektir. Elde edilen hasıla ise İcra ve İflas Kanunu'nun ilgili hükümleri gereğince öncelikle dava açmış olan alacaklıların alacaklarının ödenmesine tahsis olunacak, bakiye hasıla sermaye oranınca davacı pay sahiplerine ödenecek ve artan kısım da iflas masasına verilecektir.” (TTK. md. 556).

Ortaklığın iflası halinde açılacak olan tazminat davasını iflas idaresi açabilir. “Pay sahibi ortağa” ve “alacaklıya” da şirketin iflas etmesi halinde dava açma hakkı tanınmakla birlikte Türk Ticaret Kanunu gereğince bu hakkın öncelikle iflas idaresinde olduğu açıkça hüküm altına alınmıştır. Kanun maddesi uyarınca “iflas idaresinin bu davayı açmaması durumunda her pay sahibi ve şirket alacaklısının bu davayı açabileceğine ve davadan elde edilmiş olan hâsılanın öncelikli olarak davayı açmış olanların alacaklarının ödenmesine tahsis edileceğine” yukarıda değinilmiştir. Ancak bu durumda şirketin iflas etmesi durumunda borçlar nedeni ile yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna gidilip gidilemeyeceğinin değerlendirilmesi gerekmektedir zira bu konu tartışmaya açıktır. Bu noktada iki olasılık düşünülebilir ki ilki şirketin iflası nedeniyle iflasın neticeleri şirketin şahsına ait olduğu için yönetim kurulu üyelerine sorumluluk yüklenilemeyeceği, ikincisi ise şirketin iflasında yönetim kurulu üyelerinin kusurları var ise yönetim kurulu üyelerinin bu kusurlarından dolayı sorumlu tutulması gerektiğidir. Bizim kanaatimize göre şirketin iflası halinde “yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna” yönetim kurulu üyelerinin şirketin iflasının doğumuna doğrudan bir kusurları ile neden olmamaları şartıyla gidilmemesi gerekir zira ekonomik kriz gibi nedenler ticari faaliyet gerçekleştiren her şirkette olası bir iflası gerekli kılabilir ve şirket ticari hayatında her zaman yüksek başarıyla kazanç elde edemeyebilir. Nitekim *Atan* da bizim kanaatimize benzer şekilde “iflas halinde yönetim kurulu üyelerine sorumluluk yükletilmeyeceğini” düşünmektedir. Yazara göre; “*Şirket her zaman iktisadi hayatta başarılı olmayabilir. Şirketin her zaman işleri iyi gitmeyebilir. Şirket zarar edebilir. Ekonomik kriz veya dış etkilerin piyasayı*

etkilemesi ile iflas edilebilir. Şirketin iflas durumuna düşmesinde yönetim kurulu üyelerinin kusurunun olup olmadığı değerlendirilmelidir²³⁹.”.

Şirketin iflas etmesi durumunda mahkeme iflas masasın talebi doğrultusunda yönetim kurulunu belirli bir tutarın ödenmesini zorunlu kılabilir ancak yönetim kurulu bu durumda şirket işlerini tedbir bir insandan beklenecek biçimde idare etmiş olduğunu ve şirketin iflasında kendisine yüklenilebilecek bir kusun olmadığını ispat etmek şartıyla sorumluluktan kurtulacaktır. Bu konuda yönetim kurulu üyelerinin “tedbirli bir insan gibi hareket etmiş” olduğunu ispatı sorumluluktan kurtulmak için yeterli olacaktır.

Türk Ticaret Kanunu’nun 556’ncı maddesi özellikleri incelendiğinde kusur prensibine dayandığı, bazı ivazların iade edilmesinin sebepsiz zenginleşme hükümleri gereğince talep edilmesi gerektiği ve bazı koşullar altında iade mükellefiyeti yüklendiği anlaşılmaktadır²⁴⁰.

Son olarak belirtilmelidir ki, yönetim kurulu üyeleri taksirli ya da hileli iflasa sebebiyet vermişler ise sorumlulukları söz konusu olacaktır. Şirketin aktifi şirket alacaklılarının alacağını karşılamaya yeterli değilse Türk Ticaret Kanunu 376’ncı maddesi gereğince “yönetim kurulu bu durumu şirket merkezinin bulunduğu yer Asliye Ticaret Mahkemesi’ne bildirecektir ve şirketin iflasını talep edecektir. İflas kararı verilmeden önce şirket açığını kapatabilecek ve borca batık halini ortadan kaldırabilecek miktardaki şirket borçlarının alacaklıları, alacaklarının sırasının diğer bütün alacaklıların sırasından sonraki sıraya konulmasına yazılı olarak onay vermiş ve bu onay beyanı veya sözleşmenin geçerliliği yönetim kurulu tarafından iflas talebinin bildirileceği mahkeme aracılığıyla atanan bilirkişiler tarafından doğrulanmış olursa iflas kararı tehir edilecektir. Aksi durumda ise mahkemeye bilirkişi incelemesi için yapılmış olan başvuru iflas bildirimini kabul olunacaktır.”. Yönetim kurulunun bu durumları mahkemeye bilmemesi ve bu suretle de iflasın gecikmesine sebebiyet vermesi durumunda ise meydana gelmiş olan zararı tazmin etme yükümlülüğü kabul edilmelidir. İcra ve İflas Kanunu 178/2’nci maddesi gereğince şirketin iflasını istemek zorunluluk arz etmektedir.

V. MÜZAKERELERE KATILMA YASAĞINA UYULMAMASI DURUMUNDA MEYDANA GELEN SORUMLULUK HALİ

Türk Ticaret Kanunu gereğince, “yönetim kurulu üyesi, kendisinin şirket dışındaki menfaati ile ya da alt ve üst soyundan birinin, eşinin, üçüncü derece de dahil olmak üzere

²³⁹ ATAN Turhan, “Türk Ticaret Kanunu’na Göre Anonim Şirketlerde İdare Meclisi Azalarının Hukuki Mesuliyeti”, Ankara 1967, s. 127.

²⁴⁰ İİK. md. 310 – 311.

üçüncü dereceye kadar kan ve kayın hısımlarından birinin, şahsi ve şirket dışındaki menfaati ile şirketin çıkarlarının çatıştığı hususlarla ilgili olan müzakerelere katılamaz. Yönetim kurulu üyesinin müzakerelere katılmaması dürüstlük kurallarının gereği ise de bu yasak geçerli olacaktır. Bu yasağa ilişkin tereddüt uyandıran durularda kararı yönetim kurulu verecek ise de bu konuyla ilgili oylamaya ilgili üye katılamayacaktır. Ayrıca söz konusu menfaat ihtilafı yönetim kurulu tarafından bilinmiyor olması durumunda dahi ilgili üyenin bu durumu açıklamak ve yasağa uymak mecburiyeti bulunmaktadır.” (TTK. md. 393).

Müzakerelere katılma yasağına ilişkin hükümlere aykırı hareket eden yönetim kurulu üyesi kanun gereğince, “menfaat çatışması varken ve bu durum biliniyorken ilgili üyenin toplantıya katılmasına itirazda bulunmayan yönetim kurulu üyeleri ile söz konusu üyenin toplantıya katılması yönünde karar almış olan yönetim kurulu üyeleri bu nedenlerle şirketin zarar uğraması durumunda zararı gidermekle yani tazmin etmekle yükümlüdürler. Yine, yasak nedeni ile müzakereye katılmamanın sebebi ve ilgili işlemler yönetim kurulu kararına yazılmalıdır.” (TTK. md. 393).

Kanun metninden de anlaşılacağı üzere söz konusu edilen menfaatin şirket dışı olması gerekmektedir. Yani bir yönetim kurulu üyesinin “kendisinin, eşinin, alt ve üst soyundan birinin şirket görevine seçimi, atanması, görevinden alınması ve benzeri şekilde şirketi alakadar eden konularla ilgili müzakerelere katılmasında” bir engel yoktur. Ancak yine kanun gereğince bu yasak Türk Ticaret Kanunu 393’üncü maddesinin birinci fıkrasının ilk cümlesi kapsamına girmemek şartıyla, dürüstlük kurallarının gereği ise yine geçerli olacaktır. Bu duruma örnek vermek gerekirse, yapılacak olan müzakerenin konusu bir üyenin ortağını; ortağı bulunduğu bir şahıs şirketini ya da eski eşini ilgilendiriyor ise dürüstlük kuralları gereğince bu üyenin “müzakerelere katılma yasağı” geçerli olacaktır.

Yönetim kurulu üyesinin müzakereye katılma yasağının olup olmadığı konusunda tereddüt edilmesi halinde bu konudaki kararı yönetim kurulu oylama ile verecek ve bahse konu oylamaya ilgili üyenin katılması söz konusu olmayacaktır. Şirketin organları içerisinde alt üst sıralaması olmadığından dolayı yönetim kurulunun vermiş olduğu karar niteliği dolayısıyla kesindir ve ihtilâf genel kurula götürülemeyecektir. Ancak böyle bir durumda mahkeme yolunun açık olup olmadığının çözümü içtihat yoluyla ve doktrinindeki görüşler yardımı ile değerlendirilebilir.

VI. ŞİRKET İLE İŞLEM YAPMA YASAĞINA UYULMAMASI DURUMUNDA MEYDANA GELEN SORUMLULUK HALİ

“Ortaklıkla işlem yapma yasağının ihlal edilmesinden doğan sorumluluk hali” ile “yönetim kurulu üyelerinin ortaklıkla sözleşme yapma yasağı” düzenlenmekle aslında yönetici kimselerin yetkilerini kötüye kullanmalarının önüne geçilmesi amaçlanmıştır²⁴¹. Bahse konu sorumluluk gereğince, genel kuruldan izin alınmaksızın yönetim kurul üyesi ortaklıkla kendisi ya da başkasının adına işlem yapamayacaktır ve yaparsa ortaklık yapılmış olan bu işlemin batıl olduğunu ileri sürebilecekse de diğer tarafın böyle bir iddiada bulunması söz konusu olamayacaktır.

Yine aynı sorumluluk hali gereğince, yönetim kurulu üyesi, Türk Ticaret Kanunu 393. maddede sayılmış olan “yakınları, kendisinin ve söz konusu yakınlarının ortağı buldukları şahıs şirketleri ve en az yüzde yirmisine katılmış oldukları sermaye şirketleri şirkete nakit ya da ayın borçlanamazlar. Bu kimseler için şirket kefalet, garanti ve güvence veremeyeceği gibi şirkete sorumluluk yüklenemez ve bunların borçlarını şirket devir alamaz. Aksi durumda şirkete borçlanılmış olan tutar için şirket alacaklıları bu kimseleri, şirketin yükümlendirilmiş olduğu tutar kadar şirket borçları için doğrudan doğruya takip edebilirler.” (TTK. md. 395).

Anılan madde, “yönetim kurulu üyelerine anonim ortaklıkla ortaklık konusuna giren bir sözleşmeyi kendi adına veya başka bir şahsın temsilcisi sıfatıyla yapmayı” yasaklamaktadır. Yönetim kurulu üyesi bu iş ve işlemi kendi hesabına olacak şekilde üçüncü bir kimseye de yaptırılmayacaktır. *Çamoğlu*'na göre, “yasağın kapsamındaki yönetim kurulu üyelerinin ortaklıkla doğrudan doğruya veya dolayısıyla yapacağı işlemlerdir. Yönetim kurulu üyesinin iyi niyetli olup olmaması önemli değildir. Çünkü kanun bu konuda açıktır. Yasak işlemin yapılması sırasında yönetim kurulu üyesinin işlemin sonucundan yararı olacağına anlaşılabilirdiği halleri kapsar. TTK. md. 334'ün lâfzî yorumu uygulama ve doktrini yanıltabilir. Çünkü “ortaklık konusu içindeki işlemler” in yapılması yasaklanmıştır. Bu ibare yasak sınırının belirlenmesinde yanlışlıklara yol açabilir. 334'üncü madde 137'nci madde ile birlikte uygulanmalıdır. Böylece ortaklık konusu haricinde kalan bir işlemi yapmak izninin verildiği sanısı ortadan kalkar.”. *Çamoğlu* aşağıda belirtilen kanaattedir: “Ticari bir muamele sözleriyle işlemin teknik anlamda ticari olmasını değil ticari amaçla yapılması kastedilmiştir. Yönetim

---

²⁴¹ PULAŞLI Hasan, “Anonim Ortaklık Yönetim Kurulunda Yönetim Kurulu Üyeliğinin Temsili”, Prof. Dr. Fahrman Tekil'in Anısına Armağan, İstanbul 2008, s. 321.

kurulunun şahsi ihtiyaçları ile ticari ihtiyaçları üyesinin birbirinden ayırmak gerekir.” Çamoğlu “ticari bir muamele ile” kavramını geniş yorumlamaktadır²⁴².

Ortaklık ile üye arasında “iki taraflı işlemler” ve “tek taraflı işlemler” olabilir. Temsil yetkisi bulunsun ya da bulunmasın söz konusu üye işlem yapma yasağına tabi olacaktır. Dinç’e göre; “TTK. 334’üncü maddede sadece “yönetim kurulu üyesi sıfatını” göz önünde tutmaktadır. 334’üncü madde anonim ortaklık genel kurulu yönetim kurulu üyesine yasak işlemi yapma yetkisi verebilir. Bunu ana sözleşmeyle verebilir, bu yetkiyi genel kurul kararı ile de verebilir. Adi çoğunluk yeterlidir, somut bir işlem için izin verebilir. İzin soyut ve genel de olabilir. İşlem icra olunmuş ise işleme icazet de verebilir. Soyut ve genel izin kararını gelecek faaliyet döneminde görev yapacak tüm yönetim kurulu üyelerini kapsamaktadır.”²⁴³.

VII. REKABET YASAĞINA UYGUN DAVRANILMAMASI DURUMUNDA MEYDANA GELEN SORUMLULUK HALİ

Rekabet yasağının ihlal edilmesinden kaynaklan sorumluluk halinde Türk Ticaret Kanunu gereğince, “genel kurulun onayı ve izni olmaksızın yönetim kurulu üyelerinden biri şirketin işletme konusuna giren ticari iş niteliğindeki bir işlemi kendisi ya da başkası hesabına yapamaz ve aynı tür ticari iş ile uğraşan bir şirkete de sorumluluğu sınırsız ortak sıfatı ile giremez. Şirket, bu yükümlülüğe aykırı hareket eden yönetim kurulu üyelerinden tazminat talep etmekte ya da tazminat yerine geçmek üzere yapılmış olan işlemi şirket adına yapılmış saymakta ve üçüncü kişiler hesabına yapılmış olan sözleşmelerden kaynaklanan menfaatlerin de şirkete ait olduğuna ilişkin dava açmakta serbesttir. Söz konusu bu haklardan birinin seçilebilmek bu yükümlülüğe aykırı harekette bulunmuş olan üye haricindeki diğer üyelere haizdir ve yönetim kurulu üyelerinin sorumlulukları ile ilgili hükümler saklı kalmak kaydıyla, söz konusu hakların zamanaşımı süresi, bahse konu ticari işlemlerin yapıldığının veya yönetim kurulu üyesinin başka bir şirkete girdiğinin diğer üyeler tarafından öğrenildiği tarihten itibaren üç ay ve herhâlde bu işlemlerin gerçekleşmesinden itibaren bir yıldır.” (TTK. md. 396). Burada bahsedilen üç aylık zamanaşımı süresi bütün üyelerin öğrenmesinden itibaren başlayacak olup, bir yıllık zamanaşımı süresi ise diğer yöneticiler durumu öğrenmiş olsun ya da olmasın haksız fiilin işlenmiş olduğu tarih itibarıyla başlamaktadır.

Rekabet yasağına aykırı hareket edilmesi durumundaki sorumlulukta “kusur şartı” aranmamıştır. Ayrıca “yönetim kurulu üyesinin işleminin rekabet yasağını ihlâl etmiş

²⁴² ÇAMOĞLU, s. 86.

²⁴³ DİNÇ, s. 91.

olmasından” bahsedilebilmesi için bu işlemin ortaklık konusunun içerisinde yer alması gerekir. Rekabet yasağının sınırlarını saptayabilmek amacıyla ortaklık konusu deyimini dar yorumlayacak olursak, bu deyimden sözleşmede yazılmış bulunan sözleşme konularının değil de ortaklığın uygulamada bilfiil uğraştığı işlerin kastedildiği anlaşılır. Bundan çıkan sonuç da şudur ki, Türk Ticaret Kanunu yönetim kurulu üyelerinin, ortaklığın konusu dışında bulunan ticari işlerle uğraşmasını yasaklamamıştır.

Ticaret Kanunu, “yönetim kurulu üyelerine ortaklığın konusuna giren *ticari muameleleri*” yasaklamıştır. Şu hâlde yönetim kurulu üyeleri, “ortaklık konusuna girmekle birlikte *ticari nitelik taşımayan işlemleri*” de yapabilirler. Buna göre yönetim kurulu üyesi ortaklık konusu içindeki bir işlemi kişisel ihtiyacını karşılamak amacı ile yapabilecektir²⁴⁴.

Rekabet yasağının söz konusu olabilmesi yönetim kurulu üyeliği sıfatına bağlı tutulduğu için bu sıfatın herhangi bir suretle sona ermesi halinde yasağın da ortadan kalkacağı tartışmasızdır. Nitekim Yargıtay bir kararında bu hususa değinerek, “rekabet yasağının anonim ortaklığın yönetim kurulu üyesi olma koşuluna bağlandığını, yönetim kurulu üyesinin yönetim kurulundan istifa etmesinden sonra kalker ruhsatı için başvuru yapmış olduğunu belirterek yönetim kurulu üyeliğinin son bulmasından sonra yapılan kalker ruhsatı başvurusunun haksız rekabet kapsamında olmadığı” sonucuna vararak karar vermiştir (11. HD. T. 04.10.2012 E. 2010/11204 K. 2012/15168, www.kazanci.com).²⁴⁵ Ancak bu durumda üyelik sıfatının devamı esnasında meydana gelmiş aykırılıklardan şirket lehine doğan hakların saklı olduğunu belirtmek gerekir.

Rekabet yasağını düzenleyen TTK. md. 396 emredici nitelikte değildir. Maddenin düzenlenmesi lafzıyla yorumlandığında yasağı kaldırmaya yetkili organın genel kurul olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Ancak *Akdağ Güney*’e göre, TTK.’nın organlara yüklediği devredilmez görev ve yetkilere ilişkin yeni sistemi esas alınarak rekabet yasağı bakımından izin/icazet vermeye yönetim kurulunun yetkili olduğu kabul edilmelidir²⁴⁶.

Esas sözleşmeye konulacak bir hükümle rekabet yasağının kaldırılması mümkündür. Bu halde ileride alınacak bir genel kurul kararıyla rekabet yasağı getirilemez. Fakat esas sözleşmede değişiklik yapılarak bu hüküm kaldırılabilir. Rekabet yasağı genel kurul kararıyla da ortadan kaldırılabilir.

---

²⁴⁴ ÇAMOĞLU Ersin, “Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Rekabet Yasağı”, İkt. Mal. XVI/9, Aralık 1969, s. 357; İMREGÜN, Anonim Ortaklıklar, s. 234.

²⁴⁵ 11. HD. T. 04.10.2012 E. 2010/11204 K. 2012/15168 (www.kazanci.com).

²⁴⁶ AKDAĞ GÜNEY, Yönetim Kurulu, s. 241.

Rekabet yasağının ihlal edilmesi durumunda şirket Türk Ticaret Kanunu 396/1'inci maddesi çerçevesinde şirketin “tazminat istemek” ya da “tazminat yerine geçmek üzerine yapılmış olan işlemi şirket adına yapılmış saymak” ve “üçüncü kimseler hesabına yapılmış sözleşmelerden doğan menfaatlerin şirkete ait olduğunu dava etmek” hakkı vardır. Şirket bu haklardan yalnızca birini seçebileceği gibi bu haklardan birinin seçilmesi madde hükmüne aykırı harekette bulunan üye haricindeki diğer üyelere aittir. Tek kişilik yönetim kurulunda bu üyenin yasağa aykırı hareket etmesi ya da birden çok üyeli yönetim kurulu üyelerinin bütününe rekabet yasağını ihlal etmeleri halinde genel kurulun toplantıya davet edilerek kararın genel kurula bırakılması hali düşünülebilir ise de bu halde dahi genel kurul toplantısına bu tek üyenin ya da bütün halinde ihlalde bulunan yönetim kurulu üyelerinin çağrılmayacakları gerçeği karşısında Türk Ticaret Kanunu 411 ve 412'nci maddeleri kapsamında “azlığın veyahut tek bir pay sahibinin mahkeme izni ile genel kurulu toplantıya çağrı hakkı” tanınan hükümlerden yararlanabilmesi mümkün bulunmaktadır. Fakat böyle bir halde ortakların sorumluluk davası açmalarının önünde de bir engel bulunmadığı belirtilmelidir.

Tek üyeli yönetim kurulunda ise bu hükmün uygulanması özellik arz eder. Zira maddede sayılan müeyyideleri uygulayacak kimse ile bu müeyyideye tâbi olacak kimse aynıdır. Öte yandan kanun, genel kurula anılan seçimlik haklardan birisini kullanma yetkisi vermemiştir. Bu durumda genel kurul rekabet yasağını ihlal eden üyeyi azledip yerine yeni üye seçebilir. Yeni seçilen üye TTK. md. 396'da tanınan haklardan birisini üç aylık ve bir yıllık süreye tabi olarak kullanabilir. Üç aylık sürenin başlangıcı ise atanan üyenin göreve başlama tarihidir. Zira genel kurulun atadığı üyeyi bu hususta bilgilendirdiği kabul edilir²⁴⁷. Bir yıllık süre bakımından ise fiilin işlendiği tarih esastır.

Doktrinde *Kırca*, TTK. md. 396/4 hükmü kapsamında TTK. md. 558'in uygulama bulacağını ve rekabet yasağına aykırı davranışa icazet anlamına gelen ibra kararı sonucunda artık şirket adına dava açılmayacağını, ibraya olumsuz oy veren pay sahiplerinin TTK. md. 396/1'de geçen haklar için şirket adına TTK. md. 396/3'te öngörülen zamanaşımı süresi içerisinde dava açabileceklerini ileri sürmektedir²⁴⁸.

²⁴⁷ AKDAĞ GÜNEY, Yönetim Kurulu, s. 243; Aynı yönde, ÇAMOĞLU, Zamanaşımı.

²⁴⁸ KIRCA İsmail/ŞEHİRALİ ÇELİK Feyzan/MANAVGAT Çağlar, “Anonim Şirketler Hukuku”, C.I., “Temel Kavramlar ve İlkeler Kuruluş Yönetim Kurulu”, Ankara 2013, s. 701.

VIII. BELGE VE BEYANLARIN KANUNA AYKIRI OLMASINDAN KAYNAKLANAN SORUMLULUK HALİ

Bu aykırılık halinde Türk Ticaret Kanunu'na göre “şirketin kuruluşu, şirket sermayesinin artırılması ve azaltılmasıyla birleşme, bölünme, tür değiştirme ve menkul kıymet çıkarma gibi işlemler ile alakalı belgelerin, izahnamelerin, beyanların, taahhütlerin ve garantilerin yanlış, hileli, sahte, gerçeğe aykırılık arz etmesinden, gerçeğin saklanmış olmasından ve de diğer kanuna aykırılık durumlarından kaynaklanan zararlarda belgeleri düzenleyenler ya da beyanları yapanlarla kusurlarının varlığı hâlinde de bunlara katılmış olanlar sorumlu olacaklardır.” (TTK. md. 549).

Türk Ticaret Kanunu'nun bu hükmü birtakım yeniliklere yer vermektedir. Bahse konu bu hüküm eski TTK.'nın 305. maddesiyle İBK.'nin 752. maddesi esas alınarak düzenlenmiş olmakla birlikte yeni Türk Ticaret Kanunu 549'uncu madde hükmünde, İBK. md. 752'de esas olarak “izahname sorumluluğunu” düzenlemekte ve bu nedenle “düzenleyenler gibi dağıtanların da sorumluluğunu” vurgulamakta ise de sorumluluğun kapsamı daha geniş tutulmak suretiyle “kuruluş, birleşme, bölünme, tür değiştirme, sermayenin artırılması azaltılması ve menkul değer ihracı gibi işlemler” de sorumluluk kapsamına alınmıştır. Yeni Türk Ticaret Kanunu'nda bu işlemler sınırlı olarak sayılmamaktadır ve ayrıca sorumluluk “halka açılma ile ilgili olarak izahnameleri” de kapsamaktadır fakat halka açılma ile ilgili her türlü belge Türk Ticaret Kanunu'nu 549. maddenin kapsamındadır. Ayrıca sorumluluk bu işlemler ile ilgili olarak “düzenlenen belgelerin gerçeği yansıtması, sahte ya da hileli olması” gibi açıkça belirtilmiş bulunan hukuka aykırılıklarla diğer kanuna aykırılıklar çerçevesince düzenlenmiş bulunmaktadır.

Bir diğer farklılık da eski TTK.'nin 305. maddesinde, “sadece kuruluş ile ilgili belgelerin gerçeği yansıtması halinde hukuki ve cezai sorumluluk nedeni olarak” öngörülmüş iken yeni Türk Ticaret Kanunu'nda kuruluşla birlikte “sermaye artırım, birleşme, bölünme, tür değiştirme ve menkul kıymet ihracı” gibi işlemler de hüküm kapsamına alınmıştır.

Türk Ticaret Kanunu 193'üncü maddesinde “birleşme, bölünme ve tür değiştirme işlemlerine herhangi bir suretle katılmış bulunan bütün kişilerin şirketlere, ortaklara ve alacaklılara karşı kusurlarıyla vermiş oldukları zararlardan sorumlu tutulacakları” hükme bağlanmış olduğu için sayılmış olan işlemle hakkında belge ve beyanların gerçeğe ve kanuna aykırı olmasına ilişkin Türk Ticaret Kanunu 549'uncu maddesinde özel olarak yer verilmiş olmasının gereksiz olduğu söylenilebilir. Ayrıca hükümde geçmekte olan “yanlış, hileli, sahte,

gerçeğe aykırı, gerçeğin saklanmış olması” biçimindeki ifadeler aslında aynı anlama geldiği için kanaatimizce gereksiz bir ayrıntıya yer verilmiştir.

Türk Ticaret Kanunu 549’uncu maddede yer edinmiş olan hukuki sorumluluğun niteliği, sorumlu tutulan kimseye göre değişecektir. Zira “kurucu, yönetim kurulu üyesi, şirket çalışanı gibi şirketle sözleşme ilişkisi içerisinde bulunanlar” açısından bu sorumluluğun sözleşmeye dayalı (akdi) olduğu, üçüncü kimse konumunda bulunan sorumlular açısından ise haksız fiil nitelikli bir sorumluluk olduğu söylenebilir. Nitekim *Tekinalp*’e göre de “belge ve beyanların doğru olmamasından doğan sorumluluğun niteliği, sorumlu olanların sıfatlarına göre değişir. Kurucu, yönetici ve şirket çalışanı (avukat, muhasebeci, mali müşavir) gibi şirket ile arasında hukuki ilişki bulunanların sorumluluğu sözleşmeseldir. Sorumlu, üçüncü kişi konumundaysa haksız fiil sorumluluğu söz konusu olur.”²⁴⁹.

Yine *Altaş*’ın yapmış olduğu değerlendirmeye göre; “*Hukuki sorumluluk davasında aktif dava ehliyeti, “zarar görenler”e ait olup bunlar somut olayın özelliklerine göre pay sahipleri, bu sıfatı bu işlemler dolayısıyla yitirenler, menkul değerleri alanlar, bu menkul değerlerin sonraki müktesepleri olabilir. Pasif dava ehliyeti ise “düzenleyenler” ile maddede anılan eylemlere “katılanlar”dır. Bu kavramlar, öğretisi ve yargı kararıyla belirlenecektir. 549’uncu madde “düzenleyen” ile “katılanlar”ın tanımını yapmamış, ancak bunları farklı sorumluluk sistemlerine bağlamıştır. Düzenleyenler için kusursuz, katılanlar bakımından kusurlu sorumluluk kabul edilmiştir. Katılanlar arasına dağıtanlar da girebilir. Sorumluluk şartları ise kanuna aykırı, doğru olmayan, gerçeği dürüst bir şekilde yansıtmayan beyanlar ve bazı hususların gizlenmiş olması, bundan zarar doğmuş bulunması ve uygun nedensellik bağıdır. Birlikte zarar verilmesi halinde ise müteselsil sorumluluğa ilişkin 557’nci madde hükmü uygulanır*²⁵⁰.”.

IX. SERMAYE İLE İLGİLİ YANLIŞ BEYANLAR VERİLMESİ VE ÖDEME YETERSİZLİĞİNİN BİLİNMESİNDEN KAYNAKLANAN SORUMLULUK HALİ

Türk Ticaret Kanunu’na göre, “sermaye bütünüyle taahhüt olunmamış veya sermayenin karşılığı kanun ya da esas sözleşme hükümleri gereğince ödenmemiş durumda iken sermaye taahhüt edilmiş veya sermaye ödenmiş gibi gösterenler ile kusurlu olmak koşulu ile şirket yetkilileri, bu payları üstlenmiş kabul edilecekler ve payların karşılıkları ile zararı faiziyle beraber müteselsilen ödeyeceklerdir.” (TTK. md. 550). Yine söz konusu madde hükmü

²⁴⁹ **TEKİNALP**, Sermaye Ortaklıkları, s. 367.

²⁵⁰ **ALTAŞ** Soner, “Türk Ticaret Kanunu’na Göre Anonim Şirketler”, 8. Baskı, Ankara 2017, s. 898.

gereğince sermaye taahhüdünde bulunan kimselerin “ödeme yeterliliğinin olmadığını bilen ve bu duruma onay verenler” de söz konusu borcun ödenmemiş olmasından kaynaklanan zarardan sorumlu tutulacaklardır. Maddede geçen “şirket yetkilisi” kavramının ise geniş şekilde anlaşılması gerekir zira kurumlar ve yönetim kurulu üyeleri de ibarenin kapsamı dahiline girebilirler.

Bu hüküm “sermayenin korunması ilkesinin” bir uygulaması olmakla birlikte aynı ilke gereğince düzenlenmiş bulunan “belgelerin ve beyanların kanuna aykırı olmasından doğan sorumluluk” maddesinin de bir tamamlayıcısı niteliğindedir.

Türk Ticaret Kanunu 550/2’nci maddesi gereğince “sermaye taahhüdünde bulunanların ödeme yeterliliğinin olmadığını bilen ve bu duruma onay verenler de bahse konu borcun ödenmemesinden kaynaklanan zarardan sorumlu olurlar.”. Söz konusu bu madde düzenlemesi hukukumuzda yeni bir düzenleme olmakla birlikte “sermayenin korunması ilkesinin” bir diğer uygulama örneği ve hükümde “kusur ilkesine” dayanan bir sorumluluk hali düzenlenmiştir.

TTK.’nın 550’nci maddesinde öngörülen özel sorumluluğun şartları; “hukuka aykırılık”, “zarar”, “kusur” ve “uygun illiyet bağıdır”. Hukuka aykırılık, sermayeye ilişkin yanlış beyanlarda bulunarak ve/veya bilerek ödeme yeterliliğine sahip olmayan kişileri kuruculuğa kabul ederek, kanundan doğan özen ve koruma yükümlülüklerini yerine getirmemektir. Zarar, sermayenin taahhüt edilmemiş ve/veya ödenmemişken taahhüt edilmiş ve/veya ödenmiş gibi gösterilmesinden kaynaklanan malvarlığı kaybını veya artışının önlenmesini ifade eder. Sorumluluk kusura bağlı değildir. Kusur sadece “şirket yetkilileri” için aranmıştır. Ancak, şirket yetkililerinin sorumluluğu sadece sermaye artırımlarında söz konusu olabilir. Şirket yetkilileri ile çeşitli görevdeki yöneticiler kastedilmiştir. TTK., yönetim kurulu üyelerinin kusursuz sorumluluğunu kabul ederken şirket yetkililerinin sorumlu olabilmeleri için kusurlu olmalarını şart koşmuştur. Bunun sebebi, şirketin kuruluşunda esas sözleşmeyi kurucuların, sermaye artırımında ise artırıma ilişkin belgeleri yönetim kurulu üyelerinin imzalamaları, hazırlamaları ve hazırlatmalarından özen ve koruma yükümlülüklerinin de kanunen bu sıfatları taşıyan kişilere yükletilmiş olmasıdır. Belgeleri başkaları imzalamış bile olsa, bunların yönetim kurulunun gözetiminde ve kontrol alanında olduğu kabul olunur. Yönetim kurulunun aksini ispat hakkının bulunduğu şüphesizdir²⁵¹.

---

²⁵¹ **TEKİNALP**, s. 371 – 372.

TTK. 550'ye "aykırılık üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası yaptırımına" da bağlanmıştır (md. 562/9).

X. DEĞER BİÇİLMESİNDE YOLSUZLUK YAPILMASI HALİNDE MEYDANA GELEN SORUMLULUK HALİ

Türk Ticaret Kanunu'na göre "aynî sermayenin ya da devralınacak olan işletme ile ayların değerlemesinde emsaline kıyasla yüksek fiyat biçenler, işletme ve ayının niteliğini ya da durumunu farklı biçimde gösterenler veya başka bir suretle yolsuzluk yapanlar, bundan dolayı meydana gelen zararlardan sorumlu olacaklardır." (TTK. md. 551).

Kanun gerekçesine göre; "6102 sayılı TTK'nın yukarıda anılan maddesinin 6762 sayılı TTK.'daki karşılığı ise 307'nci maddedir. 307'nci madde "ayın nev'inden sermayeye değer biçilmesinde hile yapılması halinde doğacak sorumluluk hükümlerine" yer vermektedir. 6102 sayılı TTK. ise 6762 sayılı TTK. madde 307'de düzenlenen "ayın nev'inden sermayeye değer biçilmesindekiyle 551'inci maddede değer biçilmesini" yolsuzluk olarak nitelendirmiştir. TTK. md. 551'in hükümlerinin içeriğinin açıklanmasına da yer verilmesi gerekir. Buna göre; 551'inci madde, 6762 sayılı TTK.'nın 307'nci maddesinin karşılığı ve bazı konularda farklılıklar olması kaydıyla bir tekrardır. Hükümün uygulanabilmesi için, TTK. 307'den farklı olarak hile yapılmasına gerek yoktur. Aynî sermayeye emsaline nazaran yüksek fiyat biçilmiş olması sorumluluk sebebidir. İşletme veya ayının niteliğinin veya durumun farklı gösterilmesi sorumluluk sebebidir. Başka bir tarzda yolsuzluk yapılması sorumluluk sebebidir. Madde kusur esasına dayalıdır. Mahkeme sorumluluk davasında konuyu hem kusur araştırması hem de takdir hakkı bağlamında karara bağlayacaktır. Kusursuz sorumluluk halinden değerlendirme, emsal belirleme hatalarının bile sorumluluk doğurmasına yol açacağı endişesinden dolayı özellikle kaçınılmıştır. Aktif dava ehliyeti şirkete, pay sahiplerine ve alacaklılara aittir. Pasif dava ehliyeti ise somut olaya göre belirlenir." (TTK. 549 gerekçesi).

Anılan bu yolsuzlukları yapanlar için ayrıca "üç aydan iki yıla kadar hapis cezası" da öngörülmüştür (TTK. md. 562/10).

XI. HALKTAN USULSÜZ OLARAK PARA TOPLANMASI HALİNDE MEYDANA GELEN SORUMLULUK HALİ

TTK.'nın 552. maddesi yeni olmakla birlikte anılan maddenin ilk halinde, "bir anonim şirket kurmak ya da şirketin sermayesini artırabilmek amacıyla veya vaadiyle halktan para toplanabilmesi için Sermaye Piyasası Kurulu'ndan izin alınması gerekeceği, iznin esas ve usulleri Sermaye Piyasası Kurulu aracılığı ile düzenleneceği ve Sermaye Piyasası kurulu izinsiz

olarak para toplanması girişimi ile bu girişime başlanmış ise de para toplanmasının tedbiren hemen durdurulmasını, toplanmış olan paranın koruma altına alınmasını ve diğer gerekli önlemlerin alınmasını ve hatta gerektiğinde kayyım atanmasını Ankara Asliye Ticaret Mahkemesi'nden isteyebileceği, Sermaye Piyasası Kurulu'nun bu istemleri için kanun gereğince teminat istenmeyeceği, bahse konu düzenlemeye aykırı olarak para toplayanlar ile bu fiillerden haberi olan kurumlar ve ilgili şirketin yönetim kurulu üyeleri, yöneticileri ve girişimcileri toplanmış bulunan paranın hemen Sermaye Piyasası Kurulu'nca belirlenmiş bir mevduat veya katılım bankasına yatırılmasından müteselsilen sorumlu olacakları, ayrıca alınan tedbir ya da hacizden itibaren altı ay içerisinde aynı mahkeme dava açılacağı, iznin mevcudiyeti halinde toplanan tutarların izin tarihinden itibaren altı ay içerisinde öngörülen amaca uygun olarak kullanılmadığı ya da ciddi bir biçimde kullanılmaya başlanmadığı takdirde yine birinci fıkranın uygulanacağı ve mahkemenin süreyi uzatabileceği, Sermaye Piyasası Kanunu hükümleri saklı tutularak” düzenlenmiş iken, 26/06/2012 tarihli ve 6335²⁵² sayılı kanun ile TTK'nın 552'nci maddesi;” Sermaye Piyasası Kanunu hükümleri saklı kalmak suretiyle bir şirket kurmak ya da şirketin sermayesini artırmak amacı ile veya vaadiyle halktan her türlü yoldan çağrıda bulunarak para toplanmasının yasak olduğu” şeklinde değiştirilmiştir.

TTK. 552. maddesi gerekçesine göre, “Düzenlemenin amacı, özellikle yurt içinde/dışında bir anonim şirket kurmak veya sermayeyi artırmak amacıyla para toplanmasına engel olmak; böyle bir olayla karşılaşınca önlem uygulama, bu yolla halkın aldatılmasının yollarını kapamaktır. Halktan para toplanmasına ilişkin sebepler sınırlı sayıda değildir. Ancak, 552'nci maddede anılan sebepler -yani şirket kurmak veya sermayesini artırmak- en çok rastlanılan örneklerdir. Madde hükmünün uygulanabilmesi için kusura gerek yoktur; iyiniyetle hareket de hükmün uygulanmasına engel olmaz. Madde kenar başlığında ve metninde yer alan “halk” sözcüğü geniş anlamda kullanılmış olup çok sayıda kişiye başvurulmasını veya el ilânı ve bunun gibi araçlar dağıtılmasını, ilân verilmesini, belirsiz veya belirli kişilerin bir yere çağrılmasını, başvuruda bulunulmasının istenmesini vs. ifade eder.”.

Diğer yandan, TTK., Sermaye Piyasası Kanunu hükümlerini saklı tutmuştur. Dolayısıyla, izinsiz olarak halktan para toplayanlar veya toplanan paraları amacına aykırı şekilde kullananlar hakkında, Sermaye Piyasası Kanunu'nun hükümleri ayrıca uygulanır.

---

²⁵² 26/06/2012 tarihli ve 6335 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile Türk Ticaret Kanunu'nun Yürürlüğü ve Uygulanma Şekli Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun 30 Haziran 2012 tarihli ve 28339 sayılı Resmî Gazete 'de yayımlanmıştır.

TTK. 562/11 hükmü, 552. maddeye aykırılığın cezai yaptırımını “altı aydan iki yıla kadar hapis cezası” olarak düzenlemiştir.

SONUÇ

Mülga Türk Ticaret Kanunu döneminde uygulanan müteselsil sorumluluk yerine, 6102 sayılı TTK. ile “farklılaştırılmış teselsül sorumluluğu” Türk hukuk sistemine ile kez dâhil olmuştur. Farklılaştırılmış teselsül sorumluluğu kapsamında, “aynı zararın ortaya çıkmasına yol açan yönetim kurulu üyelerinden her biri; zarardan, kusuruna ve durumun gereklerine göre, zararın şahsen kendisine yükletebileceği ölçüde diğer üyelerle birlikte müteselsilen sorumlu olurlar.”. Çalışmamızda da önemle değinilmiş olduğu üzere “farklılaştırılmış teselsül”, dış ilişki açısından birlikte bir zarara neden olmuş olanların sorumluluklarına ilişkindir. Yani bu sorumluluk türü sorumlu bulunanların iç ilişki açısından sorumluluklarına ilişkin düzenlenmiş bir rücu hali değildir. Zarara uğramış olanlar ile meydana gelen zarardan sorumlu bulunanlar arasında sorumluluk düzenlemeleriyle hakkaniyetli bir denge oluşturması gerekmektedir. Türk Ticaret Kanunu bu noktada farklılaştırılmış teselsül hükümlerini benimseyerek kanaatimizce adaletli bir çözüm getirmiştir zira, bu ilke ile birlikte yönetim kurulu üyelerinin alacaklı kimseye karşı dış ilişki açısından şahsi indirim nedenlerini öne sürerek, kusurları ile dengeli olacak biçimde belirli bir tazmin tutarından sorumlu tutulabilmeleri sağlanmıştır. Tüm hukuk ilkeleri göz önünde bulundurulduğunda hiç kimsenin kusurundan orantısız olarak tazminat sorumluluğu altında bulunması düşünülemez. Zarardan sorumlu her bir yönetim kurulu üyesinin kusur durumunun ayrı ayrı incelenmesi ve bireysel indirim sebeplerinin davacıya karşı ileri sürülebilmesi kanaatimizce olumlu olmuştur.

Mevcut durumda mahkemelerin işleyişi ve ağır iş yükü karşısında farklılaştırılmış teselsül ilkesinin uygulanması noktasında büyük güçlükler yaşanacağı büyük bir olasılıktır. Söz konusu güçlüklerin temel sebebi, mahkeme tarafından aynı olayda ve aynı kişi için sorumluluk davasında farklı, rücu davasında farklı kusur oranlarının belirlenmesidir. Zira yargı sistemimizde mevcut ağır iş yükü, yargılamaların işleyişinde sorun yaratmaktadır. Bu problemlerin önüne geçmek adına gereksiz zaman kaybını önleyerek aynı olayda ve aynı kişiye ilişkin farklı farklı kusur oranları belirlemektense, sorumluluk davası aşamasında hakkında dava açılmış veya açılmamış tüm sorumlular hakkında kusur oranının belirlenmesinin daha faydalı olacağı kanaatindeyiz. Zira uygulamada özellikle tazminat davalarında mahkemelerin bu şekilde bir tutum sergilediği görülmektedir.

“Müteselsil sorumluluk” durumunun uygulanmasına öncelikle sorumlu tutulan kimselerin “tek başına zarar” ve “birlikte verilen zarar” hallerinin değerlendirilmesi yapılmak suretiyle birbirlerinden ayrılması ve sonrasında da “birlikte verilen zarar” durumunda kusurun ağırlığı ile başkaca indirim sebeplerine göre “farklılaştırılmış teselsüle” gidilmesi

gerekmektedir. Böylelikle “birlikte verilen zarar” açısından her tazminat sorumlusuna yüklenebilen zarar belirlenmiş olacaktır. “Müteselsil sorumluluk” gereğince teselsül tavanı içerisinde mevcut açığı kapatma yükümlülüğü sürmekle birlikte söz konusu ayrımla farklılaştırılmış teselsüle göre kusur oranlarının belirlenmesini zarara uğrayandan beklemek doğru olmayacağı için bu hususların belirlenmesini davacı kimsenin mahkemeden talep edebilmesine olanak tanınmalıdır. Nitekim kanun koyucu da bu görüşü benimseyerek Türk Ticaret Kanunu 557/2’inci maddesinde “davacının hâkimden her bir davalının tazminat borcunu belirlenmesini talep edebilmesine” cevaz vermiştir.

Öte yandan, anonim şirketler açısından ister kurulma aşamasında ister faaliyetleri devam ettiği sürece, belli bir takım sorumluluk halleri ve davranışları söz konusudur ve bunlar 6102 sayılı TTK.’da düzenlenmiştir. Bahsedilen sorumluluklar bir bakıma, anonim ortaklık açısından yasakları da belirtmektedir. Bu sorumluluklar; “esas sermayenin usulsüz olarak artırılmasından veya azaltılmasından doğan sorumluluk, şirketin iflası halinde yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu, müzakerelere katılma yasağının ihlâl edilmesinden doğan sorumluluk, ortaklıkla işlem yapma yasağının ihlâl edilmesinden doğan sorumluluk, rekabet yasağının ihlâl edilmesinden doğan sorumluluk, belge ve beyanların kanuna aykırı olmasından doğan sorumluluk, sermaye hakkında yanlış beyanlar ve ödeme yetersizliğinin bilinmesinden doğan sorumluluk, değer biçilmesinde yolsuzluk yapılmasından doğan sorumluluk ve halktan usulsüz olarak para toplanmasından doğan sorumluluktur”. Çalışmamızda bu sorumluluk hallerine tek tek yer verilerek, anonim ortaklık yönetim kurulu üyelerinin hukuki olarak sorumluluğuna gidilmesi gereken hal ve durumlar değerlendirilmiştir.

Anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğunda farklılaştırılmış teselsül ilkesini incelediğimiz bu çalışmamızda yeni TTK. ile hukuk düzenimize getirilen farklılaştırılmış teselsül ilkesinin olumlu ve olumsuz tarafları incelenmiş, doktrindeki farklı görüşler ele alınmıştır. 6102 sayılı TTK.’nın 553. maddesinde yapılan düzenleme ile, 6762 sayılı eski TTK.’nın 309. maddesine nazaran, yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu sisteminde önemli değişiklikler yapılmıştır. Kanaatimizce, değişiklikler genel olarak değerlendirildiğinde “anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin ve diğer yöneticilerin sorumluluğu” konusunun 6102 sayılı TTK. ile eski TTK.’ya nazaran daha net ve ayrıntılı bir biçimde düzenlenmiş olduğu söylenilebilir. Eski Türk Ticaret Kanunu’nda dağınık halde bulunan sorumluluğa ilişkin hükümlerin bir başlık altında toplanmış olması da isabetli olmuştur. Dolayısıyla, zorlukları ve kimi eksik taraflarına rağmen farklılaştırılmış teselsül sorumluluğunun benimsenmiş olması olumlu olmuştur.

KAYNAKÇA

- AKDAĞ GÜNEY Necla,** : Anonim Şirket Yönetim Kurulu, 2. Baskı, İstanbul 2016 (Yönetim Kurulu).
- AKDAĞ GÜNEY Necla,** : Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu, İstanbul 2008 (Sorumluluk).
- AKDAĞ GÜNEY Necla,** : Bankalar Kanunu'na Göre Yönetim Kurulu Üyelerinin Verdikleri Zararla Şahsi Sorumluluklarının İsviçre Borçlar Kanunu'nun Art 759'da Yer Alan Farklılaştırılmış Teselsül (Differenzierte Solidarität) Düzenlemesi İle Karşılaştırılması, Hüseyin Ülgen'e Armağan, İstanbul 2007.
- AKINTÜRK Turgut,** : Müteselsil Borçluluk, Ankara 1971.
- ALTAN Turhan,** : Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirketlerde İdare Meclisi Azalarının Hukuki Mesuliyeti, Ankara 1967.
- ALTAŞ Soner,** : Şirketler Hukuku'na İlişkin Yüksek Yargı Kararları, 2. Baskı, Ankara 2018.
- ALTAŞ Soner,** : Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirketler, 7. Baskı, Ankara 2016.
- ALTAŞ Soner,** : Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirketler, 8. Baskı, Ankara 2017.
- ANSAY Tuğrul,** : Çağdaş Anonim Şirketlerin Sorunları ve Türk Anonim Şirketleri, Ankara 1970.
- ANSAY Tuğrul,** : Anonim Şirketler Hukuku, Ankara 1982 (Anonim Şirketler).
- ARSLANLI Halil,** : Anonim Şirketler (II-III), Anonim Şirketlerin Organizasyonu ve Tahviller, İstanbul 1960.
- ATAN Turhan,** : Anonim Şirketlerde İdare Meclisi Azalarının Hukuki Mesuliyeti, Ankara 1967.

- AYAN** Mehmet, : Borçlar Hukuku Genel Hükümler,10. Baskı, Konya 2013.
- AYTAÇ** Zühtü, : Anonim Ortaklıklarda İbra, Ankara 1982.
- BAHTİYAR** Mehmet, : Ortaklıklar Hukuku, 13. Baskı, İstanbul 2019.
- BAHTİYAR** Mehmet, : Anonim Ortaklıkta İbraya İlişkin Bazı Sorunlar, K. Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nce 22-23 Şubat 2017'de düzenlenen Prof. Dr. Mustafa Dural'ı Anma Sempozyumu, KHasÜ. HFD., 2018/1 (Özel Sayı-3), s. 101 vd.
- BAHTİYAR** Mehmet, : Anonim Ortaklıkta Sermaye Artırımının Tescili ve Tescilin İşlevi, Makaleler I, İstanbul 2008 (Sermaye Artırımı).
- BAHTİYAR** Mehmet, : "Türk Ticaret Kanunu Tasarısında Kayıtlı Sermaye Sistemi", Doç. Dr. Mehmet Somer'in Anısına Armağan, MÜHAD Özel Sayısı, C. 12, S. 1-3/2004-2006, s. 53-65 (Kayıtlı Sermaye).
- BATTAL** Ahmet, : "Yeni Türk Ticaret Kanunu'nda Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluk Rejimi", Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Aralık 2012, S. 2.
- BİLGİLİ** Fatih, : Yeni Gelişmelerle İsviçre ve Alman Hukuklarında Anonim Ortaklıkların Organlarının Davranışlarından Dolayı Üçüncü Kişiler Karşısındaki Sorumluluğu ve Organların Tazminat Borcu, Ankara 2004 (Tazminat Borcu).
- COŞTAN** Hülya, : Özel Hukuk Tüzel Kişilerinin ve Kamu Tüzel Kişilerinin Yönetim Kurulu Üyeliği, BATİDER 2013, C. 29, S.1.
- ÇAMOĞLU** Ersin, : Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin İbrasının Sorumluluk Davalarına Etkisi, İHFM. 1971/1-4 (İbranın Sorumluluk Davalarına Etkisi).

- ÇAMOĞLU Ersin,** : Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu, 2. Baskı, İstanbul 2007 (Anonim Ortaklık).
- ÇAMOĞLU Ersin,** : Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu, İstanbul 2010 (Yönetim Kurulu).
- ÇAMOĞLU Ersin,** : Yeni Türk Ticaret Kanunu'nda Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerine Karşı Açılacak Sorumluluk Davalarında Zamanaşımı, Yaklaşım Dergisi, Mayıs 2012, S. 223 (Zamanaşımı).
- ÇAMOĞLU Ersin,** : Anonim Ortaklık İdare Meclisi Üyelerinin Umumi Heyet Kararının İcrasından Doğan Mesuliyet, BATİDER 1966, C. III, S. 2.
- ÇAMOĞLU Ersin,** : Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Rekabet Yasağı, İkt. Mal. XVI/9, Aralık 1969 (Rekabet Yasağı).
- ÇELİK Aydın,** : Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Üyelerinin İbrası, Ankara 2007.
- DEDEAĞAÇ Ender/**
- SAPAN Oğuzhan,** : Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu ve Sorumluluğu, Ankara Barosu Dergisi, Ankara 2013.
- DİNÇ Serhan,** : Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu, 1. Baskı, Ankara 2017.
- DOĞAN Beşir Fatih,** : 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirket Yönetim Kurulu'nun Organizasyonu Yönetim Yetkisinin Devri, 2. Baskı, İstanbul 2011 (Yönetim Yetkisinin Devri).
- DOMANIÇ Hayri,** : Ticaret Hukuku'nun Genel Esasları (Ticaret Hukuku), 4. Baskı, İstanbul 1988.
- EREN Fikret,** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt 1, 5. Baskı, İstanbul 1999 (Borçlar Hukuku).

- EREN** Fikret, : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 14. Baskı, Ankara 2012 (14. Baskı).
- EREN** Fikret, : Sorumluluk Hukuku Açısından Uygun İliyet Bağı Teorisi, Ankara 1975 (Sorumluluk.)
- ERİŞ** Gönen, : Açıklamalı İtihatlı Türk Ticaret Kanunu, C. II, 2. Baskı, Ankara 2010.
- FEYZİOĞLU** Feyzi Necmettin, : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C.I, İstanbul 1976.
- GÖKTÜRK** Kürşat/
CAN Çelebi, : “Farklılaştırılmış Teselsülün -Özellikle- Dış İlişki Bakımından Anlamı ve Bankacılık Kanunu’nun Şahsi İflas Sorumluluğu ile Karşılaştırılması”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 2, S. 2, Malatya 2011.
- GÖNEN** Ramazan, : Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu’nun Devredilemeyen Görev ve Yetkileri, Yönetim Yetkisinin Devri ve Devir Halinde Sorumluluk, İstanbul Barosu Dergisi, C. 86, S. 6, İstanbul 2012.
- HELVACI** Mehmet, : Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğunun Müteselsil Olmasının Anlamı ve İsviçre Borçlar Kanunu 759. Maddesi ile Getirilen Müteselsil Sorumluluğun Anlamının Tanıtılması, Hayri Domaniç’e 80. Yaş Günü Armağanı, İstanbul 2001.
- HELVACI** Mehmet, : Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu, 2. Baskı, İstanbul 2001.
- İMRE** Zahit, : Doktrinde ve Türk Hukukunda Kusursuz Mesuliyet Halleri, İstanbul 1949.
- İMREGÜN** Oğuz, : Anonim Ortaklıklar, 4. Baskı, İstanbul 1989.
- İNAN** Ali Naim, : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 1984.

- KANETİ** Selim, : Haksız Fiil Sorumluluğunda Kusur Kavramının Görevi, Sorumluluk Hukukunda Yeni Gelişmeler I Sempozyumu, 21-22 Ekim Ankara 1977, Ankara 1980, s. 28-66.
- KARAHAN** Sami, : Şirketler Hukuku, Konya 2013.
- KARAHASAN**
- Mustafa Reşit, : Sorumluluk ve Tazminat Hukuku, C. II, İstanbul 1989.
- KARAYALÇIN** Yaşar, : İsviçre Hukukunda Müteselsil Sorumluluk Konusunda Tartışmalar ve Yasal Gelişmeler, Ankara Barosu Dergisi, S. 4, Ankara 2007, s. 107 – 119.
- KAYNAR** Reşat, : Türk Borçlar Hukuku Dersleri, İstanbul 1965.
- KENDİGELEN** Abuzer, : Yeni Türk Ticaret Kanunu, Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, İstanbul 2012 (İlk Tespitler).
- KILIÇOĞLU** Ahmet, : Borçlar Hukuku, Ankara 2005.
- KILIÇOĞLU** Mustafa, : Bir Zarardan Birden Çok Kişinin Sorumlu Olması (Müteselsil Sorumluluk ve Rücu), Yargıtay Dergisi, C. 29, S. 4, Ankara 2003, s. 431-449.
- KILIÇOĞLU** Mustafa, : Sorumluluk Hukuku, C. I, Ankara 2002 (Sorumluluk).
- KIRCA** Çiğdem, : Müteselsil Sorumlulukta Borçlar Kanunu Tasarısı İle Getirilen Değişiklikler, Fikret Eren'e Armağan, Ankara 2006.
- KIRCA** İsmail/**ŞEHİRALİ**
- ÇELİK** Feyzan/
- MANAVGAT** Çağlar, : Anonim Şirketler Hukuku, C. I, Temel Kavramlar ve İlkeler, Kuruluş, Yönetim Kurulu, Ankara 2013.
- KIRKAN** Merve, : Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler

Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2013.

KURU Baki, : Hukuk Muhakemeleri Usulü, C. I, İstanbul 2001.

KURU Baki/

ARSLAN Ramazan/

EJDER Yılmaz, : Medeni Usul Hukuku, Genişletilmiş 13. Baskı, Ankara 2001.

MİMAROĞLU Sait Kemal : Anonim Şirketlerde İdare Meclisi Azalarının Hukuki Mesuliyeti, Ankara 1967.

MOROĞLU Erdoğan, : Anonim Ortaklıkta Yönetim ve Denetim Kurulu Üyelerinin İbralarının Zamanı, Kapsamı ve Geri Alınması, BATİDER 2001, C. XXI, S. 2 (İbranın Zamanı).

MOROĞLU Erdoğan, : “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’nın Genel Olarak Değerlendirilmesi”, Makaleler, İstanbul 2010, s. 733- 752 (Değerlendirme).

MOROĞLU Erdoğan, : Anonim Ortaklıklarda Esas Sermaye Artırımı, İstanbul 2013.

OĞUZMAN Kemal, : Borçlar Hukuku Dersleri, C.I, İstanbul 1987.

OĞUZMAN Kemal/

ÖZ Turgut, : Borçlar Hukuku, İstanbul 2013.

ÖZKORKUT Korkut : TTK. Tasarısı’na Göre Anonim Şirketlerin Denetiminde Yeni Bir Dönem: Bağımsız Denetleme Kuruluşları, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler, BATİDER, C. XXIII, S. 2.

PULAŞLI Hasan, : 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Şirketler Hukuku Şerhi, İstanbul 2012 (Şerh).

- PULAŞLI Hasan,** : “Anonim Ortaklık Yönetim Kurulunda Yönetim Kurulu Üyeliğinin Temsili”, Prof. Dr. Fahrman Tekil’in Anısına Armağan, İstanbul 2008 (Temsil).
- PULAŞLI Hasan,** : Şirketler Hukuku Genel Esasları, 5. Baskı, Ankara 2017 (Şirketler Hukuku).
- PULAŞLI Hasan,** : Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Özen Yükümlülüğü ve Müteselsil Sorumluluğu, BATİDER 2009, C. XXV, S. I (Müteselsil Sorumluluk).
- SAYMEN Ferit/**
- ELBİR Halid,** : Türk Borçlar Hukuku, I. Umumi Hükümler, C. 1-2, İstanbul 1958.
- TANDOĞAN Haluk,** : Üçüncü Şahsın Zararının Tazmini, Ankara 1963 (Üçüncü Şahsın Zararı).
- TANDOĞAN Haluk,** : Türk Mesuliyet Hukuku, Ankara 1961 (Mesuliyet).
- TANDOĞAN Haluk,** : Hükmi Şahısların İdare Meclisinde Temsili, BATİDER 1961, C.I.
- TEKİL Fahrman,** : Anonim Şirketler Hukuku, İstanbul 1993.
- TEKİNALP Ünal,** : Sermaye Ortaklarının Yeni Hukuku, 3. Baskı, İstanbul 2013 (Sermaye Ortaklıkları).
- TEKİNALP Ünal,** : Tek Kişilik Anonim Ortaklık, I, Tek Pay Sahipli Anonim Ortaklık, İstanbul 2012 (Tek Kişi).
- TEKİNALP Ünal,** : Anonim Ortaklıkların Yönetim Kurulunda Tüzel Kişilerin Temsili, Ankara 1965 (Temsil).
- TEKİNAY Selahattin Sulhi/**
- AKMAN Servet/**
- BURCUOĞLU Haluk/**
- ALTOP Atilla,** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 1993.

- TOPUZ** Gökçen, : Medeni Usul Hukukunda Davanın İhbarının Sonuçları, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale 2001.
- TUNÇOMAĞ** Kenan, : Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C.I, 6. Baskı, İstanbul 1976.
- UYAR** Turgut, : Açıklamalı – İçtihatlı Borçlar Kanunu Genel Hükümler, C. I, Ankara 1990.
- YILDIRIM** Suat, : Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirketlerde Denetçi, Mali Çözüm Dergisi, S. Temmuz – Ağustos, İstanbul 2011.
- YILDIZ** Şükrü, : Anonim Şirkette Yönetim Kurulu Üyelerinin Kamu Borçlarından Sorumluluğu, Makalelerim, Ankara 2008.
- YÖRDEM** Yılmaz, : Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğunda Farklılaştırılmış Teselsül İlkesi, 1. Baskı, Ankara 2017.